

EESTI MURRETE SÕNARAAMAT

V

Eesti Teaduste Akadeemia
Eesti Keele Instituut
2014

EESTI MURRETE SÕNARAAMAT

V köide

25. osa

maagudama – matkama

Toimetanud
Mari-Liis Kalvik, Mari Kendla, Tiina Laansalu

ISBN 978-9985-79-578-1

maagudama *maagudama* näägutama, hurjutama; riidlema *Ega kord kui mees viina joi, läks naine veeraks ja akkas meest maagudama; Maagudas teisel peε täis; Kus kukkust üksteist maagudama* **Emm Vrd** naagutama

maagõ *maagõ* moon – **Vas Vrd** maagõ|lill, maak³

maagõ|langunõ värviliste koekirjadega *maagõlangudsõ põllõ `ol'li ijn, tõnõ `valgõ juujh, tõnõ sinine juujh, verevet kah* **Krl**

maagõldamma *maagõldamma* välja õmblema, tikkima – **Rõu**

maagõ|lill = maagõ *maagõlil'li?*, *aiah kususõ?*; *Maagõlil'li `sijmnit pandass saia `sisse. Pal'lo pangu_i, siss jääb magama* **Se**

maagõline *maagõli|ne* **Võn Rõu/-nõ/**, **g -se Plv** maagelõngaga kaunistatud *vanast ol'li_naistõ `hammil maagõlise_käüsse perä? ja maagõlise? olalapi? Plv Vrd* maakõline

maa|haigus maaviha põhjustatud nahahaigus *maa `aiguss on sie `jälle kui inimine kukkub ja maast `engäb, siis tuleb `niisuke `aiguss Lüg; arsti [ravitsevad] neid `maalisi - - üteldse maa `aigus Hls; ma ole nännü toda maa `aigust, lähät `paistuma ja vereväss ja `irmuss suur valu Kam; maa `aigust om küll, inemene eidas magama maa `pääle, nakkas paistetama ja sures Ote Vrd* maa|alune, maadleine, maa|hakkandus, -haldjad, -häda, maalased, maaline², maaljad, maa|ohatus, -rabandus, -viga, mailane

maa|hain = maahein *maahain iks ei lää `hüllü Plv; maa `haina niidete alate `kastõga?; pikemp muid puid, madalamp maa `haina = tii Röp; maahaina? sõõdeías `lambile; suuhain ni suuhain, a maahain om hüü Se || (teat taim) maa-aena kasvava maad `müüdä, täl om sõõrikud lehed, kopika raha suurutsed* **Ran**

maa|hakk maa-, mättakirves *maa akk, see akib maad, nagu kirves, see oli sedasi põigiti varre `otsas, `võtsid kahe `kääga `kinni Kse; maa-ak'k oli - - kõver konks sii taga, mis maa `külgi `kinni akkab, maa üles käristab Var; maa-ak'k, mis `raius, kare mättäd ja `seoksed akiti üles Tõs; maa akiga käsitse akiti maad, uudismaad `tehti* **Ris**

maa|hakkandus *maahakkandus* = maahaigus – **Kuu**

maa|haldjad pl - `aldjad **Krj**(sg - `aldjas), - `aljad **Pha VII Jaa Põi Muh**

1. = maahaigus *siis ma oli küljeli korra `põõsa all ning sial sammus `saigid mua `aljad VII; moa `aljud `kuskilt soand, `visked ja lapid löövad `piaale Põi; siis oo nõnna nagu nõgesse villid peal ja kihelevad, siis oo maa `aljad `külges; kui maa `aljad `külges oo, siis õerutse soolaga ja vissatse kolme tuleaseme `peale, siis kaduvad ää `jälle Muh || (mütoloogilisest olendist) Maa `aldjad `lõhkusid katuse maja pealt ära* **Krj**

2. toonesep – **Jaa**

Vrd maaljad

maa|haldja|rohi (ravimtaim) *maa `alja rohi, sellega pestasse `maaljud* **Muh Vrd** maaljarohi

maa|hein metsa- või niiduhein *meil `kasva suo `einä, maa `einä säääl ei `kasva Vai; maaein, sij on `lambaein, aga suuein, sij on lehmale Äks; ega ennembist ristik `einä es ole, siss obese muud es `saagi kui maa `einä Hel || (teat taim) maaein, `nohksed nagu `erned, kauda maad `kasvavad, sügise on kaunad ka `külgis* **Var Vrd** maahain

maah(h)a → maha

maa|häda = maahaigus *kos maa `engäp, kui inimine sinnä magama `eitäss, tulep maaädä `kül'ge - - lähät `paistuma ja vereväss ja irmuss suur valu* **Kam**

maa|ilm (täiendosa sag lühenenud; mõlemad osised võivad käänduda)

1. maakera, selle teat piirkond, ka lähem ümbrus; inimeste maine elukeskkond `juokseb`pitki maad `ilma Lüg; Mu ristipoeg Villem elab niid taga maailma põhjas Iina piiri ääres Kaa; tea, kus ma_i-lma `ääres poiss juba otsaga oo Krj; ta oli keik maailma riigid läbi käind VII; Kes neid maailma `asju `kõiki teab; Sii on änamuses kivi rihaltsed, kivid muidu käe, puud osta ja vää moa ilmast (kaugelt) Pöi; see oo ma_i-lma merede sihes köin; ole sa kus tahes, mene ma_`ilma või ole täsa Muh; Moo`ilmas on keige `rohkem varesid, Maresid, `kirjusid `koeri, kõverid puid ja `kõrbisid obusid Emm; Äi mina pole kusse maailma pool käind, olin keik see aeg kodu vagusi Rei; tenekord sadas lund ja `tuiskas nõnna_t ma_i-lm oli koos Noa; pukes ää siit ma_e-lmast (suri) Rid; ma_e-lm oo suur ja lai, ei tea kus ma_`elmas tä `jälle oo Mar; kauda maad `ilma ulgub ja `kraitab Han; kõik ma_i-lm oo riigisi täis Tõs; Mullu käösime muajõ-lmast (mandrilt) `einu `tuõmõs; Ei maksa õlut `terven muajõ-lma joobakatõlõ ää `juõta Khn; keik elajad on `loodud maailma kera `piale HMD; kogo ma_`ilmas põle nihukest `asja `nähtud Juu; ku ta ommukult `vällä tulli, ta kiseñt nõnda et maailm taht `lõhki minnä Hls; sa tahat ma_`ilma `ende kätte saia; sa käüt maad `ilma, sa näet `mitmetsugu inimest; ta om nii tulivihane, et tiiss või ma_i-lma puruss Krk; Esti rahvass olnava üle ma_i-lma kõige ilusamb rahvass; oh `taivane aig, kõik ma_i-lm (kõik kohad) linu täis, ja kõik pidit sa `kakma Ran; ma_i-lman om jo kõegesugutsit maid, äid ja `albu Puh; ta `ihnuss ja `ahnuss om nii suur, et võtass kõik ma_i-lma `endäle; ma `rүүkse nii et ma_i-lm kõlisi Nõo; nikagu maailm sais ja inemise eläse?, ei lõpõ külm ei pallav, ei kül`v ei `lõikuss; kas mul no maad `ilma henne ala vaia võtta om; ma lätsi Valgan juudi `puuti, no? ol`l kõik' maailma rõivas kokku ostõt, kõik riivuli `ol`li rõivast täüs Har; `sjoo maailma pääl õks elät; sääil maailma otsast (kaugelt) jo võtt nase Se; maailma soojaks kütma kõike korraldama; kõiki aitama Äga maa `ilma jõua sojas kütta Han; ei jõvva maa `ilma `lämmäs küttä Hls || piltl ku esä pißt `vanma, siss vañd nii et maailm mustass läits Nõo; küll ta pajat nii kõvaste, et ma_i-lm värisi käen Kam

2. rahvas, üldsus Maa `ilma suud ei saa `seisu `panna Kuu; ärä usu maa `ilma juttu midä maailm `räägib Lüg; mis sa ennast nii `kangest maailma käde annad VII; kis maailma suud `kinni paneb Emm; Küll maailm õpedab Käi; ma_i-lm oli juba `käärimäs Vig; Juanipäe oli `Kihnus kolõtumast mua `jõlma (mandri rahvast) kogo juõsn Khn; ei mol ole ma_ilmaga kedägi `reakimest Juu; kik`k ma_i-lm `pandse tähele, mis enne es `tunta, es teedä Hel; vahi kudass ma_i-lm eläb Puh; maailma inemise (võõrad) kokku aedu, no_kas na mõnõ saaja?, üts ei tunnõ_tõnõtõist Har || kui tä sedäsi ma_e-lmaga `tõmmab, tä oo jo siss ma_e-lma oor Mar

3. universum jumal oo küll maaelma loond oma vägeva `käega Mar; maailma `suurust ei tiä `keegi Tõs; `piibli om katõ `jaoline, vanaaig ma_i-lma `luumisest niikavva ku `Kristuse `sündimiseni ja `vastne aig Nõo

4. (intensiteedisõnana) a. ilmatu palju, maa ja ilm Uks oli `hirkakille ja tuli kohe maailm neid `kärpäsi tuba Kuu; vana `saariajal oli -- Juesuus maailm suvitajaid Vai; `sõnna jähi jo neid maailm veel `järke Jäm; Kisendab `kohta maa `ilma, see tähendab, et kisendab nii palju, kui jovab Rei; tääl oli `riidid seal ma_e-lm Mar; karjamal `rohtu ma_i-lm Vig; tule `siia, sii `ruumi maailm Tõs; tuleb mõni obene eden, viimäte `korjub moailm näid Kod; neid kommedit olli ma_i-lm, mis pühädal tetti; neil om ma_i-lm kähen (suurest karjamaast) Krk; muidu tasane meheke, aga nigu paar `piitsi ärä veßt, siss `ol`li `kuraa-si ma_i-lm Ran; maailm raha käen Puh; siäl um `rõivit maailm Vas; ol` esiki maad maailm Se b. adj ilmatu, tohutu ma_i-lm suur talupere, igal ühel oli `palju `lapsi; `Kalvis oli maailm suur `viina `vaprik VNg

maailma (täiendosa sag lühenenud) (intensiteedisõna) a. adv tohutult, väga, ilmatu mere siad [on] ma_`ilma jämedad Jõe; Ku `kehrusluu lüüd kuhugi `vasta, siis kohe `lähteb siniseks

sield ja maa`ilma kibe ka Kuu; Oli säel `Jõhvis küll üks paks mies, maa`ilma paks IisR; sääl oli `riide ma`ilma Vai; vana metsa kõrb, maailma põline mets Jäm; ega `aasta saime rihaltse täis, seaste `ruumi maa`ilma veel Khk; Mis sii oli muina ajal viga majasi teha, `metsa oli maa`ilma Kaa; kiitsakas, ma`ilma pitk saba nagu sur luud; päe oo vel ma`i-lma `kõrges Muh; maaelma jäme kõis oli Vig; rukipüli leib oli ma`ilma suur nagu tõlla ratas Lih; maailma `kõrged kibid olid seal vee sehes Mih; ma`ilma sügä vesi Tõs; maailma jürakas jäme [rästik] oli HMd; ahi küdema ja leevad `jälle `ahju ja pärast tulid ma`i-lma toredad leivad Nis; maa`ilma suur tallermaa on, mis ta (jänes) üpand oli Hag; sie oli ma`i-lma rikas Kos; ma`ilma kõrgesse lakka angu [heinu] HJn; maailma tuline obune, see nii `kärme JõeK; `kuprad `kuivasivad püstteivaste vahel - - nied olid ma`ilma `kõrged kohe JJn; mõesale veel kedrati, [lõngad] pidid ma`i-lma `peened olema Ann; siin on `Pietres ma`i-lma suur mõisa Pee; `tüitritel ma`ilma `uhked kleidid seilas VMr; `tehti ma`ilma `kõrged eina virnad Sim; kos olivad `kangad maas, ma`ilma pikad ikke Trm; `sakslased tõid ma`i-lma pikad ja laiad vikatid Äks; sis tuleb sul maailma suur al`l ärg möirates `vasta KJn; ma`i-lma `uhked obesa riistad, niid ol`lid kullatud ja õbetud kikk ärä; karva `pastlad - - niid ol`lid siis juba, maailma paremad kui, kui viisud ol`lid Vil; maailma jäme kõver puu maha `murdunu Trv; `seantse punaka ja mis na (tekid) siss olliv, ega na nüid ma`i-lma iluse_s ole mite; inimese `naari, na olli õige maguse küll, aga ega neit `kennigi ma`ilma (suurel hulgal) es tarvite just Pst; ma`i-lma suure kiisa ahju olliva; `ol`li küll maailma suur suu eläjil kävvä Ran; üits ainuss `lehmi ruhi ol`l, t_ol`l ma`i-lma pik`k Ote; maailma rassõ Se b. adj ilmatu, määratu, tohutu siin majas `puudust ei õld, ükskõik, et ma`ilma `lapsekari õli Lüg; Ühä`kõrra akkas `kambri lakkas ma`ilma müdin ja kolin Jõh; ma`i-lma koirdele kasvada õumpuid (külapoistest); üks maailma ulgus on Khk; ma`i-lma lõmm `lahti, kui ea suur tuluke on Krj; kõesid maa`ilma [poiste] karjad, toad täis vahel Muh; oh sa ma`elma rõo Mar; raiestikus maa`ilma puru ja o`rgid maas; läks natukseks ajaks ää ja maa`ilma põhatu aja oli ää Mär; suured puu lusikad olid veel `tehtud, ma`ilma kulbid Lih; `loomi oli ma`ilma tegu (palju) Tõs; Pää ku ma`i-lma sakard (juuksed sassis) Hää; ta on ma`ilma maa ärä `lahminu Saa; siit tuleb ma`ilma tomu `väl`la, sie on nii tomu täis Jür; ta oli ma`i-lma lumi ja sadas ka; suur ma`i-lma paak on sial, siis piim lähäb `sõnna `sisse JJn; polgu ad`judant - - suured ma`i-lma nõörid, `valged nõörid käisid `risti siit rinna eest läbi Pee; sial oli `enne ma`ilma vesi, aga nüid pole sial vie `tilkagi VMr; maailma kruunt on jo tema kää HljK; metsas - - sial oli suur ma`i-lma lage, noh siis sial `mängisime ja `tahtsisime VJg; `poiskene aab muailma kruami `sisse; alasi pakk o puuss, sij piab muailma puu õlema; tämä akkab `riismä, õli `niiske muailma tüü tegijä; lehem tugev ku muailma rõuk Kod; teene puu aab ma`ilma kasud; `lõpmata tüü, iga `lauba - - siis oli ma`ilma ladu [puunõusid küürida] Äks; `enne ol`lid igal pool suured karjamad, ma`ilma rabad, piad kõik läbi `käima SJn; selle poisiga `ol`li siss maailma jaant Vil; ma`ilma mäge sääl es olegi; Kannestiku eenama, ma`ilma võsade sehen Trv; sääl (Holstre, Paistu ja Tarvastu rõivastel) ma`i-lma vahet es ole mitte Pst; ma`i-lma puu `pal`liv [pliidi] all ärä; sääl olli ma`i-lma rahvass kokku tullu Krk; ma`i-lma sitalamak maan Ran; suurevijü `aigu keväde `ol`li luht vett täis nigu ma`i-lma jõgi Puh; meil om takissit nigu ma`i-lma mõts; `tuüdi ma`i-lma rõuk `kartulit Nõo; suur ma`i-lma nurm `kapstit käen, sääld ei tunneki, ku sa võtat mõne Rõn; temäl om maailma tikõrpuu, `terve kõik sääl aidviir täis San || Suurt ma`ilma ei ole - - suurt `saaki ei ole Hää

Vrd maailmama, -ilmatu

maa|ilmalik(u) = maailmatu *sij prove:ssor sai ma_ilmaliku rikkas Hls; reheahi iki ma_ilmalik suur, pane kolm `pätsi kõruti Krk*

maa|ilmama (täiendosa sag lühenenud) (intensiteedisõna) **a.** *adv* tohutult, väga *Viin oli `Suomess ma_ilmama `kallis Kuu; Nina `püsti käib, ma_ilmama `uhke ja `turtsakas IisR; ma_`elmama elos Mar; Ma nägi maailmama suurt koera Han; ei loomad saan jalagagi mere `äärde, kole maailmama `kõrge kallas oli HMd; Mantlikuued olid `jälle ma_ilmama laiad; Ma_ilmama paksud ja `rasked tesed (pannid) Amb; oriohakas kasvab pikk ja maa_ilmama terav Tür; ma_ilmama tore täkut obune Kad; köis on ma_ilmama jäme VJg* **b.** *adj* ilmatu, tohutu üks ma_ilmama `markam (koorem) Vig; Köis maailmama jõmmkärakas ja kohutas oost; Riiga oo siit maailmama larakas maad Han; tulnu üks suur ma_ilmama kogu Vingerja mäe pääl `vasta Hää; ma_ilmama kahmakas lund kukkus katukselt maha; ei tia, mis ta selle ma_ilmama põllu luamaga `piale akkab Kad; [pesi] ma_ilmama `ulka pesu ärä Hls

Vrd maa|ilma, -ilmatu

maa|ilma|sõda *sie õli maa`ilma sõa ajal Jõh; `eelmise maailma sõa aeal, siis oli neid obussi nii pailu, `lintsid üle aide Khk; mees läks ma_i-lma sõda ning kadus Kaa; esimene maailmasõda akkas `peale Mih; ku edemine suur` maailmasõda `algu, siss `teie ma Pälä puul `küüni Har*

maa|ilmatalune = maailmatu *akkame kahegeste mo `kirstu siit käristama, se_o `sõuke maa ilmatalune, me_p suuda seda äe `viia mitte Muh*

maa|ilmatu (täiendosa sag lühenenud) (intensiteedisõna) **a.** *adv* tohutult, väga, ilmatu *pidi `ijne `kinni panema, ma_ilmadu suur elajas `otsass (hülgest) Jõe; Metsa tehti maailmatu suur einakuhi üles Kaa; Muitt `aetakse jää `alla maailmatu pitka udjaga Põi; tõi Märjama turult koera poea, kasvatas ülesse, nüid oo maailmatu suur koer nagu vasikas Vig; ma_ilmatu suur külä Khn; küll sij on `priske, ma_ilmatu paksud tarjad teisel Hää; meie põllal on ma_ilmatu suur kivi mürakas Ris; muailmatu pal`ju kartulid saema Kod; `vaatasin seda `põldu, oli igavene lagamik, ma_ilmatu suur tükk Lai; küll olli ma_ilmatu suur är`g Krk; tiib sedä `uudiss maad väegä pal`lu, `lõikab ma_ilmatu sügäväd kraavid läbi Ran* **Vrd** maa|ilmalik(u), -ilmatune **b.** *adj* ilmatu, tohutu *läksid jõe `äärde, maailmatu tolm oli `järge Vig; Naani juba muajõlmatu poõsi`volksam Khn; tulnu üks suur - - kogu Vingerja mäe pääl `vasta, ku üks ma_ilmatu eina saad; Maa`mõõtja on `seuke uús või tõuk - - `järsku `tõmmab ennast `luuka ja `volksab edesi, siis venib `jälle ma_ilmatu aja, ennegu uuesti üppab Hää; `pulmas oli ma_ilmatu müra Kei; vaadasin vanaaeksid `rohta siit raamatust, `ütleb, et koirohi maailmatu rohi (paljude hädade vastu) Vil; Ennevanast ollive kirstu viijl maailmatu laadiku, tappege ja puulukuge Hls* **Vrd** maa|ilmatalune, -ilmlik **c.** (suurest hulgast) *oli maailmatu inimesed kokku aand VMr; ma_ilmatu `lamba olli sääil Krk*

Vrd maa|ilma, -ilmama, -ilmatuma

maa|ilmatuma = maailmatu *Karujärvele oo siit - - maailmatuma maa minna Kaa; ma_ilmatuma mehejurakas, aga `a`ssa põle tast ka suurt kedagi Sim; [ta] `ol`li maailmatuma paks Vil*

maa|ilmatune = maailmatu *Õli ma_ilmatune tugev mies Jõh; kui mõnikõrd lätt päiv ärä, s_om päeväl ma_ilmatune `kõrge pošt pääl, ta tähendäp, et ilm nakap sadama ja `tuiskama Kam*

maa|ilmlik = maailmatu *Missugune tangivägi siit `müüda `vuuris, ma_ilmlik ulk Hää; ma ole nännu ma_ilmlikut madu Krk; tu süü ma_ilmliku tükü `leibä `nahka kõrraga Har*

maajnimene 1. a. maal elav inimene *Kus maa inimene enne `sõuksi `riidid sai kut nüid Pöi; Ia oli tene (magushapu leib) küll, aga kust üks mua inimene sel aal seda sai Amb; muainimesed sugid kõik arjusse arjaga Kod; Selleiist `olli aga maainemine virgemp ja pidäs `roh Kemp `vasta kui maapidäjä prõlla Rõn b. (sisemaa inimesest) maainimesed `rääkivad seda ää sõna; ougusti kuus aketi `võrkudega `püidma kalu ja siis `jälle `viidi maa inimestele ja linna turule ja Ans; Kala koorm `pandi [rannast] peale ja `mindi `moale `müüma, vahetati moa inimestega vilja `vastu Pöi; rannarahvas - - käisid maalt omale `leiba saamas juo ja - - nemad pidid seda (vilja) maainimeste kääst `jälle vahetamas `käima KuuK*

2. eestlane *sij ei suama läbi venelässega egä mua inimessega Kod; na umma? ka õks maainemise?, a no üldäss `eestlasiss Rõu*

maajisake maavaim *ma vajotasin kolm `korda selle tupsuga ja siss `viskasin vassakuma `kääga Läti allikasse ja `ütlesin, et maaisäke, maaemäke, võta oma kannid ja anna lapsele `endine `tervis tagasi, ja siss kadusid [maa-alused] ää kohe Vig Vrd maaisand*

maajisand = maaisake moa isandad ja moa emandad, `antke tervis kätte Jür

maajjagu 1. krunt, maatükk *siin om maajagusit, kel aenamit ei ole Kam; meil siih ol' `väikene maajago, meil ol' `tõprit veidü? Vas || (tülist) Mida maajagu nüid `piata Lüg; Neil on kahekeste alati üks maajagu, kui `ühtä `saavad Jõh*

2. maailmajagu moa `teaduse `tuündis oli koart koa üleval. sai käidud moajägusi `näitamas Kos

maajjuna kartul *latsõ? `minjõ korakõ maajunnõ Lut*

maak¹ maak g maage Kod/-ua-/ Lai(g -i); moak Juu, g moag|e Trm, -a Pil; n, g `maake Hlj Lüg Jõh IisR; `maaki g `maagi Vai; seesü `maakes Plt maakevesi `maakega `värviti `ennemalt `villu `mustaks Hlj; `maake - - sie tieb jalad `aigest küll Lüg; ajab `maaget `vällä IisR; `maaki on nii `kange, et süüb jalad lihale Vai; põhjatu sügäv vesi, muagega koon ku eläjäs - - `riided tüib ukka si muak Kod; maak `parkis kõik `riided ära, tegi pruunist Lai; vesi [on]- - `maakes Plt Vrd maage¹

maak² maak g maagõ Võn Plv(g `maakõ) maagelõng maagõga ummõldi nimmi Võn; maagõ? `koeti rõivale `otsõ `sisse; vanast osteti tut `maakõ, `koeti käteräti ja nõnaräti `otsah Plv Vrd maage²

maak³ maak g maagõ Vas Röp Se/n -k/, `maaki IisR moon Venelased `sõivad `maaki `seemedest `piiragaid IisR; maagõ `sijmet pandass latsilõ pudru `sisse, et latsõ? parembede makaße? Röp; maagõ? `häitsese? ka ilosahe Se Vrd maagõ

maak⁴ → maakene²

maajkaar¹ maajkaar Jõe, g -kaare hajusalt S, LNg Rid Tõs Kei/-oa-/; `maagar S(-oa-, -ua- Pöi), `maakar Jäm Rid, `maager Khk Hi, g -e; `muagar g -õ Khn ida või muu idapoolne ilmakaar *Iast `maagarest (ida-kagust) akkab puhuma, siis sajab kolm `päeva Jäm; `korjab `maagare ala `pilvi kogu; akkas `maagare poolt `tormama Mus; tuul pöörab siia `maagarese VII; Kui siit maakaarest selle vihma päästab, siis pole enne `kolme `päeva mitte juttu, et ta `järge jääb Pöi; ida ja `maagare oo kõrussite; `maagare ja keskomingu vahe tuul_o koa Muh; Kui tuul `maagarest puhub, siis ilmad `lähtvad kuivale Rei; tuul on täna maakaarest LNg; `Muagarõst lähäb `selges, `üese tulõb külm Khn*

maajkaar² = maakaer võta kas mua `kaaru või vene `kaaru Kod; maa kaar om ümmert `tiiru pöörüsit täüs Krk; üteldi, sij vana maa kaar, sij ei anna midägi, türgi kaar annab `roh Kemp Ran; maa kaar olli `valgõ, mis `ümbre `tsõõri pööriss Kam; mulla maie pääl, sääl `tefti iks tõnõ illatsõp kaar, maa kaar Plv

maa|kaare|tuul ida- vm idapoolne tuul `maagare tuult pole `mitmel ajal olnd **Mus**; *Kui siis nõnda lõuna paiku vädas pilve ja maakaare tuul tuli välja, siis katsu võrgud merest käde ja mäele Pöi*; *Maakere tuul toob sügise külma välja Emm*; *maagere tuulega äi saa kala Rei*; *moakaare tuul tuleb lõune poolt Kei Vrd* maakaar|tuul

maa|kaar|tuul = maakaare|tuul *maakaartuul on `osti tuul Jõe*; *Puhub kõva maagar tuul Jäm*; *kui luettuul puhub ja vaaks jääb, saab räimi, kui keskumigu maagar tuul puhub, äi saa räimi Emm*

maa|kaer (kaerasort) *maa kaeral on `piened ivad, `piened `ripsed Sim*; *maa kaer oli kole kange murenema, murenes `enne maha, kui sa kätte said*; *maa kaer - - oli õdra taoline, jäme Trm*; *maakaer - - temaga pidid [koristamisel] kärke olema Lai Vrd* maa|kaar², -kaur

maa|kamar mullakamar; *maapind maa kamar nii `sitke Khk*; *va sead tõnguvad keik maa kamar pahampidi Ris*; *maakamar [on] `pealmine mullakord VJg*; *piäs jumal tegemä muakamara peherness, et rohi suas `erkämä Kod*; *maakammar om, mis päält är² om hainatõt. maakamara pääl nakkaski hain kasuma Kan*; *Tuu `päälmäne maa kammar `pal'li kõik' tuhass, miä sääļ sõss viga viläl kassu² ol' Rõu*; *Maa kammar `pal'le är², jäi õnnõ liiva huskats `perrä Röp*

maa|kampus kalmus *moa `kampuse juured Pil*

maa|kaur = maakaer *maa `kaurad ja `turgi `kaurad õlivad Lüg*

maake¹ → maak¹

maake² → maakene²

maake|auk maaget sisaldav veekogu *olid `niisukesed `kuued - - `maake `augus `värviti `niidid VNg*; *suos on vahest nisukesed nagu muda või virtsave augud, pial on üsku rasva kord, nisuke lillaka `kirju, sie siis on - - `maake auk*; *kui suos ette j `vaata, astu kohe `sulpsti `maake `auku Kad*

maa|keel eesti keel; *ka kohalik murrak Jumindast Pedaspä `puole on `teine `kiele `murre, `Tsitris `räägivad jo `täitsa maakiel Jõe*; *nüüd `ütleväd `iesti kiel, `enne oli maa kiel Lüg*; *eesti keel on maakeel, maakeele inime, se kõneles maakeelt, `vööra keele inime kõneles vene keelt [või] saksa keelt Jäm*; *sii räägiti mua keelt Var*; *`purssis maakeelt natike Tor*; *sie on päris `selge kõva maakiele sies `sündind VJg*; *muie kiilt mina ei tiä muku sedäsamma mua kiilt Kod*; *temä om esi veneline, aga tal om maa kiil' ka `sel'ge Krk*; *armass maakiil avita (õeldi, kui keegi kelkis võõrkeele oskusega) Nõo*; *maakeele raamatut mõista ma_häste lukõ² Har*; *Miürükudaja², nuu² ol'li² venne keelega. Kes ussõ ja `akna `raame `teievä², nuu² ol'li² maa keelega Röp*; *nuide jesa `ol'li k'ül maa kiilt `paatanu Lei Vrd* maaütt

maa|keele = maakeeli küsü *maa `kiele Kuu*; *`rääkis maakeele Mär*

maa|keeli eesti keeli *kõnele maa `kiili Krk*; *ma `ütli sullõ periss maakeeli, et sa² ei_tohe enämb kanebi pääle minnä² Har Vrd* maa|keele, -värki

maake|lang = maakelõng *har'okõõ² tõiva² `maakõ `langa Plv Vrd* maagelang

maake|lõng (punane) tikkelõng *`maake vesi on `kõllakas. lõng `pandi `sinne `sisse, siis `saigi `maake lõng Jõh Vrd* maage|lõng, maake|lang, maak|lõng

maake|must `maakemust pruunikasmust – Hlj

maakene¹ `maake|ne *Kuu Hlj IisR Kad Äks Lai Plt*, `muake|ne *Juu VJg Äks, g -se* maaget sisaldav *jalad said `maakeseks Hlj*; *Kui `karjamaa oli `vihmase suvega märg, `lärtsus `maakene vesi suve läbi jala all IisR*; *`muakene soo teeb jalad kohe `auduma Juu*; *metsa vesi [on] `maakene, punane Kad*; *kos `maakene on, on nüüd suud `rauda täis Äks*; *sial `maakese maa pial kasvavad ündi tol'lid Plt Vrd* maakine

maakene `maake|ne San/-kõne/, g -se Koe Iis Trm/-oa-/ KJn Puh Har/-nõ g -sõ/; `maake Hää, maak Krk, g `maakse; p `maakest VNg dem < maa `kümme `ektari oli seda `maakest, kolm `ektari oli `poldu ja VNg; ilus kodu `maake Hää; sääil olli `kerge mõtsa `maakse, suurt `vil'lä es saa; muud muret ei oole, ku ma ärä lää, et mu maak maha jää Krk; meil om peris ää `maakene Puh; mul olli `väikõne `maakõne kähen San; ku_{sa}? `maakõsõ ostaat nigu ma² osti, kas sa lasõt sääil tõsõl pääl ellä? ilma massulda? Har

maaker `maak|er Krj, g -ri Jäm Mar valmistaja, meister `maaker, kes `loulusid osab panna - - kes neid teeb (loulumeistrist) Jäm

maa|kera maakerä `kieräb ka, oma `pitkergust tied käib Lüg; Räägitakse, et maa kera `olla õmargune noagu lõhja kera Pöi; maakerä `öetse `ümmer kõiväd jah. maakerä piäl meie jo eläme Tõs; päävä kiired minemä muakerä nuka taha, siis on üü; kes muakerä üleväl pidäb, kui tä kõik ümmärgune on - - sedä ei tiä `kanged `tiädläsed isegi, kelle kül'jen ta ripub Kod; täis nigu maakera - - mõnel käib pia `ringi, nigu maakera käis Plt; ega miu pää ei ole maakerä `onte, kos kõik alali saesap. ei ole jo meelen selle pikä aja `perrä Puh; vanast `ül'ti, et päiv `ümbre maakerä käü. no om `perrä uurit, et maakerä käü `ümbre päävä, päiv sais paigal Har || gloobus moa kera pealt näedati `maasi ja meresi Juu; kuul' meistri võtt tulõ üless ja näüt meile maakeräga, kuis päiv nõsõss ja jumaladõ lätt Har Vrd maamuna

maake|vesi roostene, rauda sisaldav vesi `Maakevesi on punane ja sie paneb jalad `lohkema ka Kuu; `paljaste `jalgudega ei või `maake vie `sisse `minnä, vottab `katki Lüg; `maake vesi on `kõllakas, lõng `panti `sinne `sisse Jõh; `moake vesi on seisuv vesi, mis ei juokse `kuškille Jür; `maake viega ei või `toitu `kieta Koe; kevadete aab siit kraavist kua `alla nisukest kollast `muake vett nagu `suasta Kad; `maake vesi on suo `pialne vesi Sim; `siuke pruun vesi, `maakevesi, paha tegi küll, võttis kohe jalad pruuniks Plt

maaki → maak¹

maa|kihvt maaviha maa kiht läind `sesse Mar; siss `pañnime sedäsi `maasse jala. sij maa kihvt, si kisub ka tagasi tedä (ussimürgi paistetust) Kõp

maakima `maakima, (ta) maagib Jäm JõeK Kad/-ua-/ Sim, `maagib Hlj meisterdama `maaker, kes `loulusid osab panna, neid maagib, on loulu `maaker Jäm; mis sa `maakisid sial kodu `val'mis, et sa ennemast ei tuld JõeK; küll temagi neid surnukaid teha `muakis Kad; `maakis `riistu teha Sim

maakine `maaki|ne g -se = maakene¹ `maakine vesi Vai

maa|kirp (taimekahjur) Maa kerbud söövad kõik ää, mis sa istutad Pöi; maakirp pidi linu `sööma, on kahjulikud ävitajad Kul; maakirbud söövad kikk lehed ära, pal't rootsud jäävad `järgi; kige parem maakirbude `vastu ol'li tuhk Saa; ma `tuhkasin koa korra `erneid, müdu moa kerbud on ullud `sööma Juu

maa|kirves tööriist uudismaa ülesharimiseks maa `kirvega `raiuta maad ja mättaid `välja Jõe; maa kervestega akiti maad Kär; Maa `kervega `löödi `karge tükk teisepidi ja `pandi [männi] `seemed `sisse Pöi; maa kerves oo akkimise jäuss, sellega akits karet Lih; maa `kirvega raiuti kamaras piält katti ja `tõmmas selle lapaka teenepidi Var; vanaste oln `kangest suur `mätlene [heinamaa] ja siis tä oli näid ää `raiun, suure maa `kirve nagu suure konksuga Tõs; metsast `tehti `põldu, maa kervestega raiuti Vän; moa kerves on lai ja suur va'rss on taga. moa `kervega raiutakse uut moad, `sööti raiutakse ülesse sellega Juu; kõvera maa `kervega `löödi mättad `lahti, `aeti unnikusse, `viidi `loomadele `alla JõeK; selle maa `kervega raiuti kõik se maa kak'ki Ann; maa kerves ehk mäta kerves Trm; laia otsaga kerves

oli, kutsuti maa kerves, laia teraga kerves `lõikab lapiti pidi **Plt**; maakirvõss maad rako? **Se** || (vuntsidest) maakirves abe, moka abe - - karva otsad allatsi, abe kui maa kirves nina all **PJg**

maa|kivi raudkivi, põllukivi maa kived, `mustad, nie on muna kived, `viereväd `künni maas **Lüg**; maa kibidest `tehti `luiska **Vän**; maakividega `tehti teed, `paanti porisse, kui tee alam ol'li **Saa**; iad `rasked kivid kohe, niisukesed larakad, kutsuti maakivid **Äks**; keress `tehti maa kivist, ko'jati `väikesi kiva **Vil**; `päälmine jagu [reheahjul] olli savikividest, paludet kivedest - - muidu olli maakivedest **Trv**; maa kivedege `audide puu `nõusit, kivi `aeti kuumass **Krk**; rehe ahjule tetti keress `sisse, maa kivedest **Ran**; ahju iin `ol'li tuhkaud, maa kivist, ega siss telliss kivve es ole, ahi ja kum'm ja kõik `ol'li maa kivist tettü **Kam**; `lõuka mulk pandi maakiviga kinni **San**; `mõisa `huunõ? `ol'li kõik' maakivest. `härbel ol' savikivist. lauda? ka ol'li maakivest **Har**; maakivi vai raudkivi, tuu `ütskõik'. nää_tuleva_maa sisest `vällä - - selle näid üteldäss maakivess **Plv**; vallalitsõ maakivi loodsigullõ `perrä pandass - - siss lätt `õkva lootsik (vastu tuult sõites) **Se** || paekivi maa kivid, need on paekivid. maa kividest põletati `lupja, `tehti `müiri kah **Plt**

maak|lõng = maakelõng maak lõng, punane poomvilla lõng - - [sellega] õmmeldi, kirjutati `särkä. **Tõs**; maaklõngaga õmmeldase `riide peale `tähta, `oksa ja `roosa **Tor**; maaklõng on punane, ei anna pesus `vällä **Saa**; Maaklõng `ol'li peenike, mõni `ol'li ühe `kordne kah **KJn**; maaklõng olli tuli punane - - sellega õmmelti iki nime `tähti, käte `rätte `sissi ja laudlina `sissi nimesit **Krk**

maakneet → magnet

maa|koht teat paik või paikkond (maal); maa (vastandina linnale); koht maastikul si maa kõhas ei õle ädä kedägi **Lüg**; suur `kõrge maa koht; madalad maa kuhad on kevade vee all **Khk**; Sel aeal veel ei `tehtud maa `kohtes `kohvi **Kei**; sellele on tuld ilus maa koht kätte **Kos**; teises maakohas kasvab kohe teine puu teist `muodi **VJg**; siin on kõva maa koht, ei ole suod ega raba. mõnes maa kohas on `metsa vähe **Sim**; on maa `kohte, kos räägitasse tõist `muudu **Äks**; sial maa kohas oli pal'ju `üssisid; see maa koht on tasane, põle siin `miskid ilu **Lai**; lohk on madal maakoht **Plt Vrd** maakotus

maa|kohu mutt maa koho oo suurem kui roit, nisuke teräbäm ninä peas, must koa ise **Mar**; määra (mäger) kaabib kua maad nagu maakoho **Lih**; maakohu tõngub einamad puhas üless; kui maakoho pius ää suretad, siis saab ea arsti käsi: võid teist `arstida ja mulida ja **Kse**; maakoho, laiad jalad `justku käpad all - - seäl maa sees tä rügäb, egä tä paelut maa pial ei `käigi **Var**; maakoho aab suure lasu `mulda üles **Tõs**; Manõjas ond paõlu muakohosi, muru `terven `tiesi täüide uristõt **Khñ**; maakohod kõik taeme laba ää rikkun mul **Aud**

maakond uus (administratiivne üksus) kus maakuñnast tama oli **Vai**; igas maakõndas on oma `moodi **Kär**; maakond oo ikke suurem kui kihilkond **Tõs**; Tori kihelkond oo `Pärnu maakõndas **Tor**; igas maakõndas on oma kielemurre **Ris**; sij om Vil'ländi maakond meil nüid **Krk**

maa|konts (teat sukakand) maa konds om kõige paremb konds, sukk om päald illuss ja ää `jalga `aada; kes maakondsa kuab, tuu ei võta kokku, tuu võtap lati kõrvald nuu sil'mä niisama kuab ärä ja kii'rsil'mä kuap pääle; mõni tahab sagsa `kondsa, mõni tahab maa `kondsa **Nõo**

maa|korrus korduskünd `Küñti ärä, siss `lasti seista, siss [tehti] maakorrus **TMr**

maa|kotus = maakoht ilus maakotus **Hls**; tuu maakotuss `ol'li serände `keñkline ja mägeline **Nõo**; kos väega kehv maa kotuss, sääl kah inemine `el'li, kakse sääl kah `endäle leevä `vällä **Kam**; sij maakotuss om vesine, tõne sääl om kuju **Ote**; tu om matal' ja pehme

maakotuss **Har**; üts maakotuss (maatükk) ol'l meil suu **Rõu**; sääne hää maa kotuús, vil'ä_hää kasusõ? **Se**

maa|kuulaja maa`kuulajad olid `välläs **Vai** || (esimestest pääsukestest) `Enne tulevad maa`kuulajad, siis kui jo `soojale lähäb, siis `lennavad `teised järäle **IisR**

maakõ `maakõ sööma teat mäng; seda mängu mängima `maakõ `süüjä, tuu om karalastõ mäng; suurõ väidsega om k'ul hää `maakõ süvvä?, kua `kergep väidsek'ene, ni tuu õi lää? **Se**

maakõline `maakõli|ne **g** -se maagelõngaga kaunistatud `maakõline hamõh **Plv Vrd** maagõline

maa|kõrv pl (taim) maa kõrvad on al'id paksud, kasvavad `metses `samla seest `väl'la, nendega pidi arstitama `kõrvasi **Juu**; maakõrva kasvav söödi pääl, al' sammal, lehe `muudu **Krk**; maa kõrvust tetäss tjjd. maa kõrva [kasvavad] `niiskõ mõtsa all **San**

maa|künd maakümdmine **Rukki** põld tahi kevadist maa`kündi ja kevadist `sõnniku vedu **Lüg**; maakünni `aigu es ole obestelgi `ainu **Nõo**

maa|kündja tütar tulõ emä abi, poig esä abi. esä `tahtõ maa`kündjät, emä `tahtõ lehmä `nüsjät **Rõu**

maal' maal **Emm Phl Mar Iis Trm/-oa-/**, maal' **Jäm Khk Põi/-oa-/ Han KJn Trv Plv Se**, mael **Khk Kaa, g** maali

1. värv *Valge maali pintsels* **Jäm**; me teeme värnitsaga `maali **Khk**; Vana mael oli seinä peelt tücati maha tulnd; Öue väriku ma tegi punakasruuni maaliga üle **Kaa**

2. **uus** (maalitud) pilt *Käsitsi `pintsliga `tehtud pil't oo maal.* `Sakste tubades oli pailu `maalisi **Han**; ilus nagu maal **Iis**; ta_m kui inemise maal' (ilus) **Plv**

3. tanu ääre kaunistus *tetti ütten tükin iki maal' ja änd*; maalige tanu **Trv**

maal' maal **Nõo Krl Har Lei** = maas ku_tu trits vähä läits kõveride, siss ollit sa maal **Nõo**; täämbä ummugu ol'l all maal **Krl**; Sau ol'l õks `korgõpan, maal is olõ `sauvu; ta om jo_pal'lu `aigu maal `haigõ ollu?, no_tulõ õks vahel üless kah **Har**; makass maal **Lei** || tuu naanõ om maal (lapsevoodis) **Har**

maal' → majal'

maa|laev ristpurjega suur paat *Mua `laõvõga `kääüüd `Kotlañdist `suõla kua `tuõmõs* **Kh**

maa|lahmakas suur maatükk *Kesk`ommikust õli ia maa`lahmakas `niidetud, pera kesk`ommikut akketi `luale* **Jõh**; maa lahmagutelt vädasid puid ko `linna **Jäm**; suured maa lahmagad `seisvad arimata **Khk**; Mis pidi üks inimene tegema `sõukse maa lahmakaga **Põi**; taal ea suur moa lahmakas käe, mis taal äda oo **Muh**; maa lahmakat om kuvõrd, a tarõ `tsuut ni sata_ji `sälgä **Se**

maa|lammas maatõugu lammas *ei meil ole `Saksama `pässisi, meil on puha pisukesed maa`lambad, lühikesed savad `jusku `sorme sitta `augu pääl* **VNg**; maa `lambad olid pisikesed kribuse villaga **VMr**; kui mualammas one paani `õina juuren, tuleb pitkä sabaga talleke **Kod**

***maalane** `maalai|ne **g** -se **Vai**; `maala|nõ **g** -sõ **Se**; Mualane **Trm**

1. eestlane *mei oleme `maalaised* **Vai**; ma olõ `maalanõ, a minija kõik' `vindläse; na omma `maalasõ?, a mi olõ seto? **Se** || mingi maa elanik mida `maalaine sie oled **Vai**

2. maelanik *Ikke teda (maad) imusteti, kas õli ta `linlane vai mualane* **Trm**

maa|lapike(ne) dem < maalapp *Eks see mualapike annud `vil'ja nii kuda aritud sai* **Trm**; oma maa lapikest meil ei ole **KJn**; temä künnäb oma maa lapikest **Hls**; popsil olli väikene maalapikõnõ **Ote**; taa maa lapikõnõ tulõ `ümbre kündä? **Har**; mis sa `jandat naidõ maalapikõistega? **Rõu**

maalapp (väike) maatükk *Eks nad pidand `kõrvalt ka `tienima, ega sie maalapp - - neid siis elatand Jõh; selle maa lapi saab ka üles künda Khk; pisike moa lapp `olli nagu me toa põrand Muh; kui pal'lu tal maalappi üless `tehtud oli, selle järele `pañdi päävad `peale Mär; kardula mualapp oli prii HJn; kui sul ikke maalapp kääs, siis on maks ikke sul pial Pee; `veike maalapp `olli, elas säääl pääl, `olli talu pops Vil; mul om oma `väike maalapp ja oma maja Krk; sa piät minemä kõnelama peremega, kui pal'lu ta tolle maalapi iist `päivi tahap Nõo; kae_Maril om ka_tan üts maalapikõnõ - - kas `kartolt `panda vai `kapstit mõnõ `virgüse Urv*

maalased pl `maalased Emm Rei = maahaigus Kevade vara äi tohi maa pääl istuli maas olla, siis võib `maalased saada; Kukemarjad on `maalaste `vastu Rei

maalduma `maalduma sõõrduma kits `maaldub üles. akatakse nisadest `tõmmama ja pärast piim tuleb nissasse; lehm ikke tuleb, toob vasika ja siis akkab `lüpsma. ega lehm ei `maaldu Ann

maale → majale¹

maaleise|kask leinakask `maaleise kasel on oksad `norgos, pöruti repovad alaspidi Käi

maaleise|kivi (arstimiskivi) `maaleise kivil on auk augu `körvas, seled maad polegid Käi Vrd maaljakivi

maaler `maal|er Aud, g -ri Jäm Khk Lai, -re Plt Trv, -eri Vai Tor Hää Plv/-õr' g -õri/; maaler Hls Hel Rõu/-är/ Röp, g -i Kod KJn Vil Har/-lõ-/; `maalri Puh San Vas/n -õr/; `moaler g -i Trm, `moaldri VII; `maald|er Põi Kul JJn VMr, g -ri hajusalt R, Rei Mar Kse Han JõeK VJg/-ua-/ Iis Lai, -re Kir Ris Juu/-ua-/ Koe värvija `Maaldrid tulivad ja akkasivad maja `värvima Jõh; neid `maaldri põle `kuskilt `saada Vai; oli esiti `maalri `juures poisiks, niid akkas oma kää `peele Khk; Vanaste `maalter `Mihkel `värvis `looki ja `saaña, `vankri kua Han; [ta] `ütlend: `maaler, minu tuad tahavad `värmida Hää; `maalter värvib, kes on õppin selle `piale Ris; oli old pöitsepp ja tordi `meister ja `maalter JJn; `mualder valgendab `seinu VJg; maalerid - - värvivad puu `asju ja tubasid Kod; `maaler `värvis `lookasid ja vedru `vankrid. `maaldri `juure `viidi `värvida `aknaid ja Lai; sis ol'lid viil reisisel'lid, maalerid, `tiisslerid ja `siukesed ammetimed puha Vil; ku maaler kapi iluste värm, sij om üits kuñsttöö Hel; maaler tei me maja ilusass `valgess Puh; naid maalõrid om no pal'lu Har; kes värvi `kuñsti tund, tuu om maaler, et tä `oskass egäsugust `värvi kokko sääädä? Röp || nalj (menstruatsioonist) `üelda ka `maaldrid. mul ei õle `maaldri Jõh

maalest → maaline²

maaligu linade laotamine maa peale kohe pärast kupardamist, eelnevalt vees leotamata mei isa viend [linu] `millagi vette, meil oli vaid maaliu linad; maaliu lina oli odavamb, sie oli must VNg; Maaligu linad levidati maha rukki `kõrde Lüg; Linad `pandi vahel maaligu, lahutati maa `piale, vette ei `pandudki. Maalius võttas `kauem `aega ja linad jäid `mustad, ei `pliekined `valgest Jõh; Linu võib ka maalikku `panna, sie on `ninda, et linu vette ei `pandagi, kükkitatasse kohe maa `piale `laiali IisR

maalik maalik (millestki väiksest) `sündünü latses ütelts, til'luk, ku pudele maalik Krk

maali|kana lepatriinu maalikana, vähilest tipud on `külgis Rid Vrd maarjakana

maalima `maalima, (ma) maali(n) Jäm Khk Põi Muh Hi hajusalt L, Juu Amb Koe Sim Iis Lai Plt, `maalin Kuu RIId; `moalima, (ma) moali(n) VII Põi Trm Pal; `mualima, (ma) mualin Juu VJg; `maal'ma, (ma) maali(n) Kod KJn Vil M(-me) Puh San V

1. maali looma tämä `maali `piltisi Vai; Ta oli suur kuulus `maaliija, käis kerkude sihes `maalimas Põi; Maali `moole üks obu Rei; Mõned `oskavad ilusti `maali - - Inimesi oo `raskem maalida; `Maalimene oo üks peenike töö Han; akkasid suurt `pilti `maalima Tõs; kis

sada `uñti maha lasi, see sai lantstua `peale üles maalitud **Amb**; kualis lapsed koa mualivad **VJg**; `tütre pil't õli `samma `külge (hauasambale) mualitud **Kod**; kel seda `añdi oli, eks see `maalind; see aeg kui mina koolis käisin, `maalimist ei old **Lai**; Ku ma nuur ol'lin, siss ikki `maal'sin ka natuke **Vil**; sij maalip ka `papre `pääle `mõnda `asja **Krk**; mu_poig maal' kah maiu üless ja `tsirkõ **Har**; nüüd koolilatsõ? `maal'va ilosahe, vanast es näe? joht tuud **Plv**

2. värvima ke on õppind mehed `välla `maalima - - nied siis `maalisivad `tõldasi **Lüg**; Uksed on `valgeks maalitud **Jäm**; uuel elul oo keik maalitud, parandad ning laed **Khk**; renni laud, mis on moalitud, se on koa `kergem [pesta] **Pöi**; lased ühe aassa sedäsi üle `mualida; `maalred `maalisid maja ilusaks **Juu**; maal'meistre maal' tarõ lakõ **Krl**

3. välja õmblema maalit ame, räit **Trv**

maaline¹ `maali|ne **Hää**/-lene/, **g** -se **Saa** **Kod**/-ua-/ **M T**, -tse **Har**; `maali|nõ **g** -tsõ **Har** **Se**, -dsõ **Lut** lamandunud kui `ol'li `maalene vili - - see `ol'li alb juba siis koristada **Hää**; kui [enne lamandumist] ära õitse ei saa, siss ei tule `maalise vil'lal kedagi, kui ära õitseb, siss tuleb ikki mõni tera `maalise vil'lal ka **Saa**; `mualised kaarad jäed lume `alla; ku `mualised õdrad sirbiga lõegati, siis `pañti `auna **Kod**; ku joba `maaline lina, ei taha kakku `kennigi **Trv**; ku arvats, et ristikein `maalisess lää, siis rulliti ütte `külge pidi enne, ku ta esi maha kääns, siis sai `niita; üits tükik o `püstüst lina, tõine ivak o `maalist, kolmass ivak o `seante puul' tõlläkul **Krk**; vali `kakja kak'k nellä päeväga [vakamaa lina], `maaline võit `rohkeb `aiga; siin `olli kah vahel `maalist `vil'lä, es saa kudagi `niitä, es lää vikati `alla **Ran**; ta_m `maaline ain, vihm om maha löönu **Nõo**; vili panep `endä `silda maha, suure vihmaga vai - - siss_om vili `maaline. `maalist tulep [niites] vikati nõnaga `kaeda **Kam**; Saisulist rükä ol'l pa'remb panda_ku_ `maalist **Har**; `maalist ri'stk'haina om rassõ `niitä? kõik' puha `maaline ri'stkhain `omgi? **Se**; `maalidsõl l'eebäl `saaki olõ_i? **Lut**

maaline² `maali|ne **M Ran** **Plv**, `maale|ne **Hää** **Saa** **KJn**, `maalei|ne **Käi**, **g** -se; **pl** `maalisid **Hää** **Saa** **Lai**, maalisid **Jäm**, `maalesed **Emm** **SJn**, `maalest **Emm** **Käi** **KJn** **Kõp** **Vil**

1. = maahaigus pæel `kange kihu, maalisid - - vana õbega saab neid piiratud **Jäm**; `maalest on aigos, kiheleb naha pæel **Emm**; löövad äkiste - - `velli, `krelli täis, siis on `maalest. meni ajab sea `rasva `pæele, see vetab **εε** **Käi**; ku `maalesed on, siis `terve ihu on `sõuksi punasi täis ja sügeleb; `Maalisid saad, kui sa `pal'la maa pääl maas oled, `vaata, siis `pantaks nutsakas maha `sinna `kohta, kust `aigus `saadud **Hää**; `maalest arstitse sõnadega; miul ol'lid ükskord `maalisid, kudagi es saa `lahti nendest **Saa**; maas `ku'skil istud, `este `õeldi `maalest - - `siuke kobarik lõi üless ja sügeles `kangest. ei tohi igäl puul' istu; `maalese `aigus **KJn**; `maalest on maast `saadud **Vil**; `maalise `siantse ku `vistriku tule ihu `pääle, ku maa pääl ken istus **Trv**; maast om `maalise saanu. inimesel tuleve ihu `pääle `visle, nagla ja pommi **Hls**; sa olet selle kül'le pääl ollu ja maa om engänu, säält tule `maaline; ei_ol mea `maalisi `kanden. mõnel om sinitse lapi näo pääl, mõnel om nagla või nõksi, mädä sehen; `maalise ar'st ar'st (ar'stib) `maalist, mis maast inimesel `külgi om pudunu **Krk**; `maalise [saad], ku maa `inguse kottal [magad] **Hel** || **adj** `maaline ruus; `maaline paistetse om, ku inimene üleültsi om paistedet **Krk**

2. taim maaliste arstimiseks õhed rohod, roosi `pöösa `eeres, kounad `kõlges on `maalest **Emm**

3. toonesep **maalest** taguvad, `leikuse aeg on **kεε** **Käi**

Vrd maaljad, mailane

maaline³ **maali**|ne **g** -se värvine `pintsel on maaline **Khk**

maa|linn linnus `linnamägi on vana maa `linna koht **Hlj**; Pidula `metsas on üks maa linn - - mujal pole sii_pul `kantis **Khk**; Sontaguse maalinn o Abaste määst kuus või seetse

`versta **Vig**; Kurese küla taga soo sehes oo vana maalinn. vanasti köis tamme pakudest tee `sesse **Mih**

maalise|hein = maaliserohi `maalise einu `paanti `maalisele `pääle ja selle `veega `pešti. `maalise ein ronib maadmööda, sinitsed väiksed tibatil'luksed õied on, tumesinised; mede kodus `kasvid `maalise einad `keldre kül'le pääl. niikui maa sulas läks, kohe `pištis `maalise ein pää `väl'la **Saa**; `maalise eina, `väikse sinitse `äitsme om otsan; `maalise eina kuivatedi ruuba pääl ärä, apukoorega segäti salviss **Trv**; kõllatse lilli pääl, üteldse `maalise einä, laia käpulsive lehe, lätt pikält maad `müüdä **Hls**; `maalise `einu om `seitsmet `sorti; `maaline sammaspoolik om ratta `kaupa, vesi villikse ümmer `ringi, `maaliste `eintege kaoss ärä **Krk**

maalise|leht = maaliserohi `maalise `lehte tuvva ja `pääle panna, ku `maalise om **Trv**

maalise|rohi (teat taimed maahaiguse raviks) `maaleise rohol on pisigest kolme kandelest lehed. ihu kukub kihelema, siis - - nühi `maaleise rohoga **Käi**; `maaleise rohod, möda maad kasvavad sedasi väädi `moodi, võib `keeta ja muidu õeru ka **KJn Vrd** maalise|hein, -leht, maalja|rohi

maalits maalits **g** -a, -e, -i (röövik) kes maalitse raea `peele eidab, saab kärna `aiguse, maalitse vea **Khk Vrd** mailane

maaljad pl `maaljad **Jäm(-l-)** **Muh(-oa-)**

1. = maahaigus `maal'jad ega `õhta kihelevad **Jäm**; kui `maaljad inimese `ümber oo, siis viiasse [ta arstimiseks] `maalja kivi juure; vahest `juhtub sedasi `moaljud `soama, mis nagu `sõuksed kärnad oo **Muh**

2. toonesep `maal'jad taguvad, `luiskavad vigadid, lapsed `itlevad; `maaljad seina sees **Jäm**

Vrd maadleine, maa|haldjad

maalja|kivi `maalja kivi (arstimiskivi) – **Muh Vrd** maaleisekivi

maalja|rohi (ravimtaim) *seal_o palju `maalja`rohta* **Muh Vrd** maa|haldja|rohi, maalise|rohi

maal|meister maaler; maaliija *ken `piltisi `maali, sie on maal `meister* **Vai**; *maalmeister värvib ning maalib* **Khk**; *mo mehe vennapoeg oli koa üks maal`meister* **Mar**; *mualmeister on kes `piltisi mualib ja `seinu `valgest tieb* **VJg**; *maal`meistre, ken `uunit värmive* **Krk**; *maal`meistre tek'k maali?* **Krl**

maalspiik → malspiik

maalt¹ *maalt* **Har Rõu Vas** = *maast maalt om rassõ üless tulla?*; *võtt maalt kol_kuiunut puu `ossa* **Har**; *võtt maalt külmä kivi ja `tuuga vaot* **Vas**

maalt² → majalt

maaluits *omatehtud lusikas Uma_tettõ_`luitsa? kutsuteva_maa`luitsess. Ku maaluitsaga õks tävve võtit, sõss õks `mõio kah* **Räp**

maalustama *maalustama kussutama, uinutama on lapse ukka õpetand, ei maga müdu, kui maalusta isi `kõrbas; ema isi lapse `kõrbas, maalustab last* **Nis Vrd** maalutama

maalutama *maa|lutama* **Mär Jür JõeK JMd Ann Kad VJg Sim Trm Lai Plt, moa- Jür HJn Pil, mua- Juu VJg**

1. (rinda andes) uinutama [ema] *maalutas tagatuas last, mine naa `tassa* **Mär**; *maalutan last, ehk jääb magama* **JMd**; *küll mualutan seda last täna, aga magama ei jää* **VJg**; *mudku maaluta aga teist, magama ei jää* **Sim**; *maalutas last nii kaua, kui jäi magama, pani nisa suhu, oli juures* **Lai Vrd** maalustama

2. vedelema, laisklema *Teised juba tööl, tema aga maalutab ikka veel; moalutab ulga`aega asemel, `enne kui `väl`la tuleb Jür; Mis sa maalutad, mine `tüöle Kad; ma ulk aega pidin ennast maalutama (pikali olles hoogu võtma), `enne kui ülesse sain Lai; laisk inimene maalutab Plt*

3. magatama *sedä need poisid käivad mualutamas, nüüd tüdruk `jälle kasus Juu; kui kaua ta teda moalutab, et ää ei võta Jür; see `käima seda tüdrukud moalutamas Pil*

Vrd maanutama

4. manguma *ärä `maaluta, ega ma `anna; no sie laps `maalutab vanemide kääst kõik `vällä, mida aga tahab Lüg*

5. sõõrutama *nad maalutavad ikka mõne kitse üles - - `lehma ei saa maalutada Ann; `kitsi maalutasse Plt*

maalõ *`maalõ, maalõ Krl Har Se Lei Lut = maha kas ma_ maalõ lasi Har; papikõnõ `arke tette aamõtest `maalõ; ku sil`m [võrgu kudumisel] maalõ jääss, tuu kutsutass här`g; üt`el `vaesõl mehekesel `kuulõ ar naane. hulga `väikeise latsõkõisõ jäi `maalõ; täl (poisil) om [tüdruk] `süämehe lännü?, tä jovva_i inäp `maalõ jättä? Se; päiv lätt `maalõ (päike loojub); päästi obõsõ `maalõ (võtsin hobuse rakkest) Lei; ku tapat `oina `maalõ, nilut ar, nakkat ragoma; jätä_ maalõ tüü (jätta töö pooleli); a_kukku jo? `maalõ (suri ära) Lut*

maama *maama Rõu Vas Se Lut* ema vanast ol`l maama ja tätä. mõni üt`el ääde, mõni maama Rõu Vrd *mamma*

maa|maks¹ *mage sõstar Maa maks kasub `metsas Jäm; maa maksa marjad on pised punased, vaad imalad marjad, neid ep või pailu `süia mette; Lapsed keisid maamaksma marjasid korjamas, neid anti kanadele Khk Vrd* maar-, maas|maks

maa|maks² *maa eest tasutav maks `atra järele `makseti maa `maksu Vai; maa ~ maade maks, kui `renti maksetse Tõs; muamaks - - tuleb aga `maksa Kod; maa mass olli adraraha nime all Krk; nüüd om suure maa massu `massa Puh; Mul om ka maamass ärä mastu (õeld, kui keegi perekonnast on ära surnud) Röp*

maa|mardik (mullas elutsev mardikas) *kõik tahva elädä, puu purdike ja maa mardike Nõo; külh sa pandat ütskõrd maamardikallõ söögiss Har*

maa|mats *halv* (maainimesest) *`linna `rahvas `praigagi `üt`leb maa `rahva kõhta: sie on jo maamats Lüg; sa nagu moa maís Muh; tee tööd nõnna, et mööda perset jookseb igi maha, ei saa sii maamaís elma igita läbi `ühti Mar; See põle maamatsi mure, mis linnamees lehmaga teeb (vastus küsimusele: mis sa sellega teed) Hää*

maa|matt (eosseen) *Maamattud, pisikene `rumpka, `siemmed `mustad sies; Maamattud `kasvavad `kõrre`põllul; Vanasti `lueti maamatti siest `siemeid, sene järele `arveti, mittu `siemet `annab kaur vai õder Lüg*

maa|mees **1.** *maal elav, maatööd tegev mees (ka üldisemalt maainimene); sisemaa mees maamihel ottab jalad `atra taga `tammujess, meremihel `masti ja raanukka ronimine. no molemad `jääväd jalutuks, maamies kui `rannamies; no vahel kävid juo maamihed omale `eina`silku ja `karduliottamise `silku siit `rannast `viemäss kohe Kuu; `suomlased olivad maa`mieste `silgu`seprad ja vahetasivad `vilja `vastu `silgud `nendele VNg; `osteti maa `mieste kääst kaik `enne kui `linna `jovveti Vai; sõrulased `üidvad ju maa poolt inimessi maamihed Jäm; neid (kalavastalisi) käis nii vähe juba, mõni üksik maamees tuli Ans; Maa mees oli ikka see, kes linna `toitis; Kalu vahetati rannast õlle `vastu, maamehed tõid õlle `randa ja said kalad `vastu Põi; meremees kiidab umigu `ilma, maamees kiidab `õhtu `ilma Emm; olen täieste maa mees Mär; proua oless `estund maameestega õõ läbi Kir; `maamis on*

siis vana, ku ta änam kuke ännast `kinne ei jõua oida **Hää**; maameed `randas `ootasid. siis sai lestadest `lahti **Ris**; linnan naesel pihupesä suurune põld ja süüb `saia ja `vorssi, muamiis suure põllu piält süüb `silku ja `leibä **Kod**; sii va avinilguke, maamehe (need kes kalal ei käinud) `ütlivä, kalameestel es ole **Trv**; liinast osteti puu suge kah - - kas `olli vabrikun tettu, vai teivä maa mehe **Ran**; Maa miis viskap maha, liina miis pistäb taskude (ninanuuskamisest) **Nõo**; kätš miist - - lätsi kokku, `maadlõmma. maamiis ol' õks kõvõmb, lei liinamihe maha_ku müdsäti **Har**; maamiis süü `mulda, kunigass `kulda, šaks süü är_sitagi?; kuuš vurlet massa ai ütte maamiist **Vas**; täl om hal'l, suur särk sälän, ta om maa miis, tuud tunnuss alati ärä? **Räp** || **nalj** (õitsenud võilillest) Mei `hüüsimme neid `valge`päisi voi`lilli maa`miesteks; Neid maamihi - - on kaik `heinämaa kohe täüs **Kuu**

2. eestlane selle `kutsti maamehest, mõista es vinne kiilt `tsilkagi **Se**; opõn om ruun, maamiis ütless märä **Lei**

maa|mehilane = maamesilane aenamaa pääl `olli kah maamehiläse pesä, `samle sehen olliva käre tettu, pojakäre ja miikäre **Nõo**; maa mihiläse? **Har**

maa|mehine = maamesilane maa mehitset om kah, `õige suured, teevä `urgu oma pesä ja teevä kah oma magusat `sisse **Ran**; maamehine kannap `prahti kokku, pesä om nigu mütsäk sääl aena sehen; ku sa astut maamehitse pesä pääle, siss mehitse nakava tõisemä **Nõo**

maa|mekkija maa hindaja maa mekkijä käis maa `põhja `pruovimas, kas on ia maa vai alb, `katsus maa `väardust; üks maamekkijä õli siin, pani sene `einama põllu `kirja **Lüg**

maa|meri rannalähedane madal meri maameri, kus viis kuus `sülda vett **Rid**; olime ülebal merel. teine on maameri **Mar**

maa|mesilane kimalane maa mesiläsed - - neid on kaht `seltsi, `tõine on `valged, `valge savaga, muist on `mustad **Lüg**; maa mesiläsed `elläd `eina`maadel **Vai**; maa mesilane_p pista mette; maa mesiläsed teevad ka mett, ime öle kõrrega ε **Khk**; maa mesiläsed, nee_p ole tigidad **Kär**; maamesiläsed mis `samlase teevad pesa **Var**; mätta sees väiksed all'id on maamesiläsed, teised kimalised on `jämme `persega - - maamesilase mesi on magusam ka, kui nende `jämmepersetel **Saa**; õhöd mis maa pial tegevad pesad, on maa mesilast **Ris**; moamesilase kärg on rusika suurune, seal on kõik koos, magus ja pojad **Amb**; moamesilane on suur **Koe**; maa mesiläsed, ega tema `puusse ei lähe **VMr**; mesilaste kõrts on üks ohakas. maamesiläsed on kanged täma pial `käima. uinuvad magama `sinna **IisK**; õpati muamesiläse mett, ku kurk `aige; puumesiläne `naalab valusamass ku muamesiläne **Kod Vrd** maa|mehilane, -mehine, -mesilind, -mesiline

maa|mesi|lind = maamesilane maamesilinnu om kimalase, nij mis mõtsan maa sehen om. `sambla `sisse teeve pesa **Hls**; maa mesilinnu, nij teeve pesä maa `sissi **Krk**

maa|mesiline = maamesilane Metsmesilast kutsutakse maamesilene **Käi**; maamesilise om maa sehen **Hls**; maamesilise `omma `väikse allikse - - maamesiliste pesä `omma einämal **Krk**

maametlema maametlema **Khk Muh**, moame- **Põi Muh**, mame- **VII Põi** hellitama, poputama **See Jaen** [on] üks naistemametjeja mees **VII**; Äi akata sooga sii moametlema üht, kui see toit eb liha sole sisse mette, siis ole ilma **Põi**; mis sa lapsega muidu maametled; ema maametleb, isa paneb paugu `pihta ikka **Muh** || ehtima `riidid nopib sedasi ning teisiti, maametleb enese `ümber, ehitab ennast **Khk**

maa|mihkli maa`mih(k)li mihkclipäev maa`mihkli um kätškümmend üttsädäl siintsabril; maa`mihlist vanemba? tapi? `oina `maalõ **Lut**

maa|mittaja = maamõõtja maa mittajad, midati maad `oigest `vällä **Vai** || (tõuk) – **Vai**

maamoon → mammon

maa|muld (poetiliselt) muld, maapõu *nie said maa`mulda `sendä molemad (uppunud mehed leiti üles) Kuu; madukse raha `oidasin ikke, et suren maha, siis san ikke maa`mulda VNg; karu äged õlivad `miska `kriipisid maa`mulda `lahti, kui alet tegid Lüg; Maa muld võtab `vastu kõik, mis `õnna pannakse Põi; nõnna kadus mu kõhä ku mua`mulda Kod; tõesed sõsarad om noorembat, nuu om kõik maamullan, minä ütsindä piän tõeste elu kah elämä Ran; `süüjä `suñma `olli ta vali, muku süü, süü, `olli ää inimene, aga ärä läits kadunuke maa`mulda Nõo; lätt `aastaig vai kaitš, om mul ka maa`mulda minek` Vön; ärä `viidi mu? latsõkõne maa`mulda Rõu; olõ_sä rikašs vai `vaenõ, üts maamuld võtt `vasta kõik` Vas*

maa|muna 1. = maakera *Kurjad keeled tiavad alati palju riaki. Vahel riagivad neskeisi `asju, mis ei õle muamuna pial õllagi; Nii elasid nad siin muamuna peal, aga missugusi karutempa seal ilmas kumbki teeb, seda ei tea üelda Trm; maa kera `üeldi maa muna, kui mina lapse `ohtu olin Lai*

2. murumuna *Ise ku maamuna ja tahab `suurele mehele `mennä Lüg; maamuna, pärast on `tuhkjas Jäm; karjamal `kasvavad maa munad, pal`last `tolmu aeab `välja, kui `kuivand on Khk; kui maa munad vanass saavad, siss tä akab `tolmama Vig; maamuna on ümarike, `väike jalg all kah Saa; sihn om väega pal`lu naid maamunnõ, ku_pääle astut, siss om `ploksna ennedä Har || mägisibul maa munad, `audade pæel on `surnuaial neid näha küll Jäm Vrd maamunn*

3. kartul *ega neid maa mune nii pal`lu old Jõe; maamunad [on] kardulid Rei*

maa|munn murumuna *maamuñn, maamunnid. pärast on `tuhkjas Jäm Vrd maamuna*

maa|murakas põldmurakas *maamurakad, `nindasama `muodi nagu suomurakad Lüg*

maa|mutt` mutt *maa mutid elad maa all ja kivesaide sihes Khk; moa muít aab `mulda üles Muh; see muld pidi [ussihammustuse vastu] param olema, mis maamuít ülese `tuhnis Tõs; soo maamuít ai säält, kost toro `kaivo lätt Röp Vrd maa|mõir, -mügra, -mügri, -mütt*

maa|mutt` (seen) *maamuti om musta ja pruuni, `pähkle suurutse Krk Vrd maapäkel*

maa|mõõt = maamõõtja *maa mõõt `kruntis sii koehad ärä Vig; Kondiväl`lä pere, pisike saun oli, sis maamõet andis maad koa, sis tegid tä suures Kir; maamõõdul oli suur pikk pulk käe Aud; isa isa `olli maa mõõt olnd Vän*

maa|mõõtja 1. maamõõtja *Maa`mõõtjad akkasivad talusid `krunti ajama Jõh; maa`mõetja paneb kohad `runti Khk; moa `mõetjatel koa kibi pikk, kellega nad kibide `rista `taovad Juu; siss tulid moa`mõetjad talusi `krunti panema Kos; mua`mõõtja jätt majaanuse mua järele Kod; maa `mõetjad ajavad su piiri `õiges KJn; miu esä pallel maa`mõõtjat, et `aage küläst `väl`lä miu talu, aga es aa; maa`mõõtja ütelnu, siin om `ulka pobsitaresid, `popsele piap ka maad `anma Nõo; hommõn tulõ vannutõt maa`mõõtja liinast `ussõ, nakass siihn maad `mõõtma Har; kel ol`l mesi, tuu sai suurõ maa, tuu süüü maa`mõõtjat `mijga? Rõu; veli `ol`le maamõetan Lei Vrd maamõõt*

2. (tõuk, röövik) *Maa`mõõtja oli `põösast `käise `pæele ronind Kaa; Maa`mõõtja on `seuke ušs või tõuk, venib, venib pikaks, siis `järsku `tõmmab ennast `luuka ja `volksab edesi, siis venib `jälle ma_i`lmatu aja, ennegu uuesti üppab Hää; maa `mõetja, ta tieb nii `muodi nagu mõedaks. ta veke Amb; maa`mõõtje om tilluke uisike - - `tõmbas kaitš `otsa kokku ja lää edesi Krk*

Vrd maamittaja

maa|märk objekt rannal püüniste asukohta meespidamiseks või merel orienteerumiseks igaüks *tiadis maa`merkide järel - - kus kohast sa oma `verku `otsisid Jõe; kaks `kindlat `merki pidi olema, maa`merki, `Liesi kabel ige sie oli `tähtis ja siis sie `Mohni majakas `jälle;*

kui `vergud olid meress, siis `pandi maa `mergid ka igä **Kuu**; maa`märgid on paar puud `päälastikku vai kohastikku, `rannas on moned `suured kived **Vai**; `Võrkude `juure mindi maa `märkide `järke, `märkideks olid kergu tornid, puud, metsa tukad **Pöi**; Kui voimalik siis panta veel risti kaks maamärgi liini, seel pole siis änam midagid otsimest, muudkut mine maamärkide risti kohta ja aka võrku vetma voi öngid tragima **Emm**; maamärgid on kaks tükki, et nad `sihti `lähtvad **Rid**; maamärgid kus sadamad on, märgid `pandud, et lae uduga `oskab `alla `tulla. kevadi on `kange udune ja aurune **Var**; maa märgi `järgi sai seda `kurssi `peetud. maa märgiss oli `kaldas mõni suur puu või elumaea **Aud**; aga kui maa märgid väga ligistiku on - - se_ei anna nii iad `märki `välla **HMd**; mua märgid one ku kala püüdäväd, siis tiäväd kos unnad one siden. üks õlema Tõnora `veski **Kod**; maa märk - - kelle `järgi `võrke manu lätsime **Ran**

maa|möir mutt `kapsad kuivavad ää, maa möirid alt läbi ajan **Aud Vrd** maamutt¹

maa|mügra maamügra mutt – **Jäm Vrd** maamutt¹

maa|mügrri moa mügrri mutt – **Pöi Vrd** maamutt¹

maa|münt (taim) `Tañjud `keideti `pehmest - - siis `pandi sibulaid `ulka ja maa `müntisid `löigeti ka `ulka natukese ja siis jahudeti `putru `külmäst (vorstitegemisest) **Jõh**

maa|mütt maamütt mutt – **Hää Plv Vrd** maamutt¹

maan¹ maan **Kod/-ua-/ T Urv Krl Röp**, maah(n) **VId**, mahan **M**

1. maapinnal vm aluspinnal kas sul metsä eenämud one muan (maha niidetud) **Kod**; `ulka süse om mahan **Trv**; egal olli oma kül`lealune koit ja mahan magasime (leeriajal) **Pst**; ommuku om all mahan **Hls**; puid olli mahan ku saat (nagu sadanud); sadul sel`läge (nõgusselgne) obene - - kõtt mahan `kinni **Krk**; ku varesse mahan, siss lää sulale **Hel**; südä läits nõrgass, `olli pik`äli maan; vanast obestega `aeti nii, et vatutüki nigu seebitüki olliva tüj`viiri `müüdä maan **Ran**; vihmapi`v om ülevän, ain om maan, ma pia ruttu minemä; periss `pimme `olli, kui siin `lumme maan es ole **Puh**; pañd jala tõesele `taade ja tõene `olligi trantst maan; eelä sätte räset, nüid om mu kesi ja kaar kõik maan (lamandunud); ku vihmasedu üle om, siss vihma `maokese vingerdava maan **Nõo**; minev`aasta rebäne `lahkse üte kana muru pääl ärä, `pal`la sule olliva muru pääl maan **Ote**; ma`lli säl`lili sängün maan, ma_s saa kohegi minnä **San**; ku hain um maahn ja vihm tulõkil, siss võtat nii et higi `lindass **Rõu**; tul`l suur` tuulõ vuhhahuss, ußs `pässi käest är?, nii maah ol`ligi? **Vas**; `tossass pääle maah, kui `lõpnu lehmä mago aidveereh (magab palju) **Se**; rõevass üle `olge maah **Lut** || haigena pikali ta olli nüid ulga `aiga mahan - - ei liigude kätt egä `jalga, ei võta iva kah **Krk**; nädäle `päive olli mä ka maah **Röp**

2. maha tehtud, kasvamas meie pidimä eloæg kañepid muan **Kod**; `pääle pööri`päeva pidi põld mahan oleme **Trv**; olli lina mahan ja sedä ma müüsi **Pst**; kañepit `olli siss maan egäl talul enämbide **Ran**; kõrvulisel `olli talu man kaits vakka rük`ki ja kaits `kesvi ja vakk `kartuld maan **Rõn**; olõ õi linna maahn `hindäl **Plv** || söötis ulk maid olli mahan, ei tää, mikebest na neid mahan oiav **Krk**

3. langetatud, allapoole suunatud mina oesin piä `äste muan, et suan viij elol ärä **Kod**; kõnnip pähl, pää `jalge vahel mahan **Krk**; tol pää maan, tuu ei näe midägi **Ran**; alasi täl pää maan, maha vahis ütte `puhku **Krl**

4. katki, lõhki; lagunened obese kaal one muan, ei sua `range `kaala `panna; aiad one muan kõik **Kod**; niij om ärä mädänu, kõtu mahan (kaladest) **Krk**

5. egä `enne `linna ehitämä ei akata ku sõda muan (lõppenud) **Kod**

Vrd maas

maan² *maan* **g** *maani* **Aud PJg** *Hää/-n/*, *`maani Jõh* moon *maanid* kasvavad põllal ja ajas ka **Aud**; *maan* oo punase õiega, ruttu pudeneb ära **PJg**; *Maanid* on vana `aegsed lilled, `maanisi ja `kringel`ruusisi mina mäletan kõige enne **Hää Vrd** magun

maa|naine maal elav naine *Ise põline linna mees, aga moa naise võttis Pöi* || õitsenud võilill – **Kuu**

maanama → manama

maana|sõna **pl** *maana sõna*[?] nõidumissõnad – **Se**

maana|tark *maana tark* nõid – **Se**

maandama `maandama

1. kinni kasvama *`laskend põllu ää `maandada; kaks suurt liiva mäge - - ära `maandand järve* **Khk**

2. tasaseks muutuma *`turba maa oli, suured augud põlesid `sisse, pole sääl `praegus `aukusid ka, keik ära `maandand* **Khk**

Vrd maanduma

3. määnduma *ta on nii kõva rohi, ta ei `maanda `talve ära* **Khk**

maandlema `maandlema **Jäm Khk Kaa VII**, `maanlema **Pöi**, **da-inf** *maanelda*; **pr (ta)** `moandleb **VII Pöi**, **imperf** *Maanles* **Pha**

1. maadlema *Rammumihed maandlesid kaheksi Jäm*; `ölgi `toodi maha, siis leksid `maandlema `ölgede peel **Khk**; *Kui tilga õlut sai, siis kohe `tahtis maanelda* **Pöi**

2. vaeva nägema *Küll meite poisil oli koolis selle vene kiilega maanlemist* **Pha**

maanduma `maanduma **Kuu Ans Khk Kär Krj Muh(-oa-) Kir Khn Aud**; **nud-kesks** `maandunu **Plv**

1. kinni kasvama *sie oli old `enne nii sügäv vesi, et kävid nie `vergu `paadid - - aga nüüd on `kinni, tä `maandub vähä `haaval `aeva `rohkemb* **Kuu**; *karjamal üks auk ka nõnda ee `maandund, mette vee `tilkagid pole änam* **Khk**; *õue märgid `tehti silla `eare ja nopiti kividega täis, et ep `maandu ää* **Muh**; *siin `olle mere maa oln, nüüd on `maandun põllus; meri on `maandun, roho maad oo `ulka `juure tuln* **Aud**

2. tasaseks muutuma *`paljud varemed ää `maandund; vaud ää `maandund* **Kär** || lamanduma `maandunu lina[?] **Plv**

Vrd maandama

3. maabuma *maa nukk käib `väl`la (maanina ulatub merre), kalameeste `maandumese kohad olid sii* **Khn**

maaneldemene *maaneldemene* maadlemine – **Khk**

maa|niit¹ linane niit *`üüksit tetti puumniidist ja periss maa niidist kah* **Krk**

maa|niit² niit, rohumaa *must tilk kauss maaniidü pääl, selle lehmä[?] ei süü[?] maa niidü `haino; tsiaha[?] kauss maaniidü pääl, koh om `korgõ kotu^s. ku om kõva põud, siss piät `niitmä hummongo varra `kastõga[?], muido ei võta vikaht* **Räp**

maanike(ne) *maanike, maanike|ne* **g** -se manitsus; tõrelemine *tegi suurt maanikess; sedä maanikess ja mürä, mes siäl õli; tegin tämale maanikese, suad sõemata* **Kod**

maa|nina väike piklik neem *ia [sadamakoht] ta_i ole, `länne puold on maanina ära kulund* **Jõe**; *Maaninad ulatavad `kougele mere `sisse* **Jäm**; *Tulime sealt saare varjust `välja, siis maa nina juba `paistis* **Pöi**; *maaninä oo `nohke nukk maast tuleb merele* **Var Vrd** *maa|nukk, -nõna*

maanisk(a) → manisk

maanis|tee = maantee *kaks `maanistie `aara* **Lüg**; *Piaks `kahletama `maanistie pial pori `kinni* **Jõh**; *`enne kävi `maanistie joe `äärest läbi, aga nüüd uus `tehti `kaugemalle* **Vai**

maanitsema → manitsema¹

maanitsus → manitsus

maanivest → manivest

maan|jalg kidur kuusk *maanjalg - - pisised kuused, millel kasusid pole, muidu maa peel*
Khk

maanlema → maandlema

maa|nooljas adra lõikeraud *Uut maad `miinti `nuulma, maa `nuuljad `lõikasad selle `turbla katti Hää*

maan|tee *maan|tee Jäm Khk Pöi Rei PJg Saa Lai, -tij Mih Ksi Puh San Krl Har Plv Kra, maantij Kod/-ua-/ Hls Krk Röp; maan|tie R Ris HMD HJn/-n-/ Kad VJg Iis, muan- Khn VMr Kad VJg Trm; `maandi, -ndi (-ua-, -oa-), maandi, -ndi (-ua-, -oa-) Sa Muh Phl L Ha Jä KLö Trm Kod MMg Nõo TMr Rõu; `maanti Saa Koe/-n-/ Trm/-oa-; `maande Khk Mus VII(-oa-) Rei Phl Rid Mär Vig Kse Khn/-oa-/ Ris HMD Iis, maande Tür Lai/-ua-, `muande Kad; `maante Lai Plt/-ua-/ Hls maantee Ei `tallatud maantie pääl rohi sigine (liiderlikust naisterahvast) Kuu; maantie `äärest on `metsä ruogendik Lüg; maantied `praigas `silludedä Vai; süllakubjas, jo see maanteede tegemise `juures oli, `käsku `andas ning Khk; vedavad `rõhka `lenna ja `maandete `peele ka Kär; Aja äärt kaudu läks rada `maandi `peele Kaa; Nüid suur lai maantee, enne oli pisike rataste tee kadakate kivide vahel Pöi; läks `maandid kaudu. teene oo ikka suur `maandi, teene muedu `maandi Muh; `Maande `ääres nii suur rohi, lehem sööb nii magusald Rei; kui sa `maandid kauda lähed, see paistab kätte kohe Phl; obosed `sõitvad `maandi peal Mar; tegevad `maandid, uut kibi teed; `söötis `lehma `maandi `kraavis Mär; talve teed kõivad otse, aga suised teed kõivad `maanded kauda Kse; seält teese talu eest lähäb `maandi piäle Tõs; Muantie lähäb põegiti üle rautie Khn; mina läksi - - kõba `maandid kaada Aud; `maanti `käänis vallamaja juurest `alla Karukülasse Saa; teinepuol maantie oli reheukse esine põld Ris; see `maandi lähäb `Rapla `puole, `Pärnu `maandi pialt tuleb Hag; kõik jooksnd moandilt `iemale, et mette [hobuste] `alla `jäada Kos; `moandi käis läbi einamast Jür; `ühte`kohta maantie `ääre talu `juure saime lõpuks `väl`la HJn; `maandi on mudane nagu sombi auk JõeK; maandi `äärne talu Tür; kui siit käänust nüid uut `maandid keerata vana `maandi piäle, siis oli sial üks suur küla kõrts Pee; siis käis `sõnna Jõekülasse ilus `maanti ja mõisa `aegus oli se `muandi nii ilus, et kohe `viereta või muna pial Koe; üks obune oli läind `muande `kruavi Kad; `moanti peal õli muda kõhe poole searde Trm; siäl one muantij jäären kaks `kraavi kaevetud Kod; talvtij käis laialt, `soosid pidi, suvitij, `maandi tegi suure kääru `sisse Äks; maanteed olid kruusa teed, neil olid kraavid kahel pool Lai; Mine parem suurt `maandid `mööda, saad ennem SJn; `maandi pääl aab jäl`ede tolmu Nõo; säält ol`l maantiist `alla `sõita, tij `lätki järve viirt pite Röp || põlluvahetee mine sedä maantiid nikagu sinna mõtsa `viirde, säält tulõ suurtti `vasta Har Vrd maanis-, maa|tee*

maa|nukk 1. = maanurk *Tuulingu koht voadati ikka vähe `kõrgema ning lagema moa nuki `pääle, et tuul egast küljest `pääle käis Pöi; sial Emumäe mõisas ja külas on `kõrged mägised kohad, `kõrged maa nukad - - külast eraldi, tehakse põlluks need maa nukad Sim; see on niske mahajäänud maanukk Lai; temä tiiäp sedä maanukka ja mõstap `kiili Nõo; maa kotuss vai maa nukk, tuu om üts Kam; tuu om ää maanukk Ote; tuu maanukk lätt tuu maa piiriga kokko Rõu*

2. = maanina *Ega ujuda old ku moni `mieter, siis olin `jalga `pohjal ja `sorgeldin `mennä `randa, `paadid olid juo kadund maanuga taha Kuu*

maa|nurk (kõrvaline) maakoht; paikkond, kant *siel maa`nurgas one pali jogesi VNg; siin`meie maa`nurgas on ka eläjuid pali,`meie maa`nurka on tuld`võeraid ka`sisse Lüg; Kõik maa`nurgad elus läbi käind Jõh; ma sii maa`nurkas ela ning ole. see maanurk sii on tükkis linnast`kougel Jäm; See moa nurk on mool nägemata, mitte pole sealt (Leisist) änam edasi soand Põi; see on ilus moa nurk Kos; maa nurk on kõrvaline koht, metsa sies või -- maa nurgas elab inimesi, kas mõni talu või`veike küla ka. maa nurga rahvas elavad oma ette Sim; mõni maa nurk lähäb`kuskile`kaugemalle soode ja`metsade`sisse. maanurk on iki nigu`kaugem koht Plt; üks moa nurk on`vaene, teene on param Pil; sedä maa`nurka mea ei tää Trv Vrd maanukk*

maanutama *maanutama Jõe Kuu/`maa-/ Mär Vig Kad/-ua-/*

1. *suigutama ma lähän maanutan lapse magama Mär; mis sest vana inimesest maanutasse, lapse`kohta ike oetässe Vig*

2. *magatama kui poiss käib tüdruku juures, siis käib`tütrukut maanutamas Jõe; ega see poiss sitt seda tüdrukud võta, maanutab muðu seal Mär*

Vrd maalutama

3. *meelitama muanutas teiselt raha`välja Kad*

4. *pilvitama Siin o`maanutand juo mittu`päivä, küll se -- sadu ka tuleb Kuu*

maa|nõna = maanina *maanõna om maa nukk, mis lätt vii`sisse Ote*

maa|oder (odrasort) *maa`õtrad on`neljä tahilised ja`kuuve tahilised Lüg;`meie tegima`suuremb jagu`vilja kevade kaheksandel ja`seitsendel [külvi] nädälal,`ainuld maa õdrad tegima`neljändel nädälal Jõh; maa otr oli, seda sai illa teha, see oli õlle otr Kul; vanast oli maaotr,`ööldi`väike otr, sest see jüst linnase oter oligi Mär; maa otr oo ümmärguse`peägä kui sea saba Vig; maa odra -- nellä kaändilene pia, see oli looma vili PJg; maaodradest sai kõige magusamad õlut JIn; maa odra see oli piinike ja -- igas`kahtis on terad, selle pia on ümmärgune, niisamma kui kuuse ehk männi käbi Tür; maa odra tuleb teha kui rukki pia väl`las VMr; maa odra on`veike`piaga,`kolmes joros ivad Sim; maaodrad on nellä tahilised KJn Vrd maaohr*

maa|ohatus = maahaigus *maaohatus tuleb kohe`külgi, kui niisugu`kohta`juhtud`istuma vai Kuu*

maa|ohr = maaoder *moa`ohra`tehti koa ikka sügavama moa`sisse Kei; moa ohral on kaändilene peä, suure ohral on lai peä nagu kala saba Juu; maaohr, temast sai kõige paremad linnaksed KuuK*

maa|palgaline *sulane, kellele töötasuks maad kasutada anti mul om kaits sulast, naisiline sulahanõ om maapal`galine,`pal`lal poisil om rahapalk Har*

maa|parras *sügavam meri`Rannast`kaugemal, kus merepohi akkas`rohke`langema, nimidetti maa`pardaks; maa`parda päält lähäb siit madalasse, kuhu`vergud`lassa Kuu*

maa|pealne 1. *maapinna peal asuv kivi vare on`rohke maa`peelne, raun uladab maa ala ka Khk*

2. *maine moa`piälne`orjus oo inimesel`kaelas Tõs; tuu (paavst) ol`jo maapäälne jummal Har || (vanemast tüdrukust) Sai ka üks maa`pialine mehele, maa`pialise võttas nuor nolk Lüg*

maa|pidaja *talupidaja, maaomanik ku ma maa pidäje olli ja looma pidäje Krk; Üle maapidäja ei ole`koskil kedägi Rõn; tõõnõ poig ol` ilma`maalda?, tõõnõ ol` maapitäi, peräst tul`l tuu maa peräst suur`tülü Rõu; maa pitäi-? om halva ajastagaga näläh; soo olõ_õi-? määne passatsk, soo om maa pitäi Se*

maa|pihl hanijalg *See on sii üks vilets põllumaa, see on maapihlu täis Käi; Minu ema`rääkis seda, et maapihlaga oli`silmi`pestud, kenel silmad`aiged olid; Kui jälg paisedas ja oli`aige,`panti maapihel`pääle Rei*

maa|pind maismaapind; pinnas`Lüödi`lapjaga rohe`maale`armid sise ja`tosteti maapind pääl`ärä; maa`pinda (mulda) on aga üks ohukane kerd siin pääl,`selge paks tuma savi Kuu;`kuuse -- emä`juured`onvad maa`pinnas Lüg; maapind oo kõva kut kañt Khk; peaks ta`tooma ühe subina`vihma, et maapinna`pehmeks teeks Mus; Moa pinnast sest äi maksa änam`rääkida, see on ammu juba kuiv kut ahju parand Pöi; selle maapinna peal`rohtu ei kasva Kse; moapind kueb ää, et ei akka`ükski ammas`kinni Tõs; kudass maapind, nõnda vili Hää; sel muapinnal olen minagi`sündind JMd; mua pind on`mitme sugune, on liiv, savi, rebase liiv -- kruusa pinnaga õli ia, kasvatas`kartulid Trm; puu juured on`väl`ja`kasvand maa pinnale Lai; teisel sügisel [peale kütisetegemist] saand kahessateist vakka rukki teri, aga`piale selle`kaotab ära selle saagi -- põletama maapinna ära Plt; sij maa pind ei ole ää, selle maa pinna pääl ei kasva kedägi Hls; mis sügävepel olli, sij tulli üless kuivage. mis maa`pindel, sij es tule Krk; meie kaiv om kolm`sül`dä maapinnast Ran; kos maa pind ää, sääl eläp rahvass`jõukade, kos kehv pind, sääl eläp vil`etsäde. maa pind`vaene, ei anna`väl`lä Kam; mi`maapind om väega veßsine, om matal kotuss Har; maapind kand`kõkkõ, puud ja`viljä ja rahvast Plv

maa|poolne Mere`poolne kül`g on`lahti, seal äi ole veel jääd, maa pooltse külje ta võtab ikka ennem`kinni Pöi; mua`puulne kül`g one`lõune kül`g, järve`puulne one põhja Kod

maa|puna (punane putukas)`õöldags kui loom maa pona ära sööb, et soreb εε, pisigene loom, pisem kut kärmes Käi

maa|pute|hain (taim) maa`aiguse`vasta om maapute aena Kam

maa|põhi pinnase sügavamal asuv osa Maa põhi on juba kuiv, kajud peavad tühaks`jääma Pöi; kui maapõhi sulaks lähäb, siis akatasse`mahla`laskma Mar; need suured vihmad`uhtusid kõik rammu maa`põhja Mär; arkader aab nigu joone, kohestap`mulda -- sagsamaa ader käänap maa põhja pääle Nõo || muldpõrand laudal om nii saa? (niisama) maa põhi Har

maa|põrand kõvaks tambitud mullast või savist põrand teo`orjuse ajal kõik õlid mua põrandad; mua põrand,`sisse vedetud savi, ärä`testud ja nuiaga`kinni`lüüddud Kod Vrd maapõrmand

maa|põrmand = maapõrand me magasima kõik mua põrmandu piäl Kod; maapõrmand olli, toores savi, ilma`sõkmada`tampsid`kinni, vett es tohi pal`lu maha minna, aga`pühki sai Trv; maapõrmanduge ait om liha`oidmise jaoss. kel kellert ei ole, siis om maa põrmand Krk; maa põrmand tagiti nuiaga kõvass, tasatsess Ran; tagumatsel`kambrel olli laudpõrmand all, aga edimätsel`ol`li maapõrmand; siin om vana maa põrmand, tare om nii`rõske, et`rõiva mädänevä ärä Nõo; tarel ol`li maapõrmand, ega toda`mõske_s saa TMr; Maapõrmand om täl, tuud no ol`l kül`iks tettü, et ol`l savvi sinnä mulla sisse tambitu, sõss tä ol`l kõva Urv; Tuul`aiga ol`li õgal puul taril maapõrmadu? Vas; Rihetarõ põrmad kannõte`ol`ge täüis, enos muapõrmadot kiä`mõskõ es saa? Se

maa|pähkel -pähel Krk; pl -`pähkle Krk, -`pähkme? Se/-h-/ Lut, -`pähknä? Lei (seen); maapähkel maa`pähkle, kõllakas`pulber sehen, pannass aava`pääle, veri jääp`kinni; maa`pähkle kasvave til`lukse ümäriku, neil om pruuñ kuur`pääl Krk; maa`pähkme? -- seest omma?`valgõ ja kõva?, hüä_ka omma? ja makõ? Se; [siga] nõnaga tsung maad üless, oís maa`pähkmit. `säändsõ? umma mustakõsõ? ei suurõ? ka`kui`bul`ba? Lut Vrd maamutt?

maa|pääsuke kaldapääsuke *Maapääsuke - - siisammas silla juures `kaldas küll neid Hää; maa pääsused ei piiri, maa pääsused lördiväd KJn*

maar¹ maar g *maaru ving suurem suits lähab `väl'la, siis jääb veel seda `maaru või `vingu järele Kse Vrd mõõr¹*

maar² maar g *`maaru palkonn `Enne `käidi `metsa `tüödel, elati `maarudes IisR*

maar³ maar hea *See on üks maar inimene, sellega saavad keik läbi Khk*

maa|rabandus = maahaigus *teine on maa rabandus ja teine on `lendab rabandus ja kolmas on tuule rabandus Vän*

maa|rahvas 1. maaelanikud, maainimesed *maarahvast oli turul nõnda pailu Jäm; Sa ju maarahva laps, ei maksa nii saksik olla Mar; muarahvas ike one maäsi `muudu `riiden Kod; `Tartu `veskin `olli serände kõrd `sisse `säetu, et nigagu õdagu kellä `kümneni jahvatedi maa`rahvale, `üüße tetti `kaupmestele Nõo; maarahvass `ütläse, et liinan om hää `ellä, liinarahvass `ütläse, et maal om hää `ellä?, otsustega no esi, kis `ütläse `õigemba Har || mandrielanikud meie oleme moa rahvas, aga Soare või Iiu või Muhu moalt inimesed on soare rahvas Pee*

2. (eestlastest) *eks `saksad `ennevanast nimitand maa`rahvast `matsidest Lüg; maa `rahvass oli `enne. siis oli vene rahvass ja maa `rahvass. `iestlasi ei nimedettugi Vai; `eestlest on maarahvas Emm; `enne olime kõik maarahvas, ei siis oln `eestlasi ega muud kuulda `ühti Aud; peljäsimä, ei `tõstnud (tohtinud) vene keriku `sisse `minnä, et muarahvas ei tõhi `minnä Kod; talun olli maarahvass, `mõisan saksarahvass Hel; eesti rahvass ol'i vanast kõik üts maa rahvass Kam; setokõsõ tei päternä, maarahvass `õsti? Vas; peenikene näpotüü ja `vällä `umblõmine tul'l maa `rahvallõ `seto käest; seto? omma_maa `rahvast targõmba?, `setot ar_`naarko `iälege Röp*

maarama¹ *maarama Plt; (ta) `maarab Hää möllama ilm `maarab suure tuisu ja lumega Hää; mardi `õhta ja kadri `õhta läksid koa `maarama Plt*

***maarama²** *mas-vorm `maaramas manguma käib sene `asjaga `selgä, ei `anna `enje asu. käib `maaramas nagu `mustlane Lüg*

maa|rasv *rasvataoline hallitus rohukõrtel pärast vihma maa `rasva one `justku `valge `manna VNg*

maa|reis *mandrile või sisemaale kalaga kauplema minek tavaliselt `kellä kahe `kolme ajal `üöse ageti siis menemä kodunt maa`reisu; Juhan oli old `silku_e ga maal, maal `silku `kauplemass ja - - kaik maareis läks hüäst ja `vilja sain ja Kuu; Ennemä sai egä talvõ mua`reisä `kää Khn*

maare|juur (taim) *puperlilled, maarejuured oo ilusad kevädi lilled Tõs*

maa|riie *kodukootud linane või villane riie maa`riided on nied mis külas on `tehtu, linudest ja `villudest Lüg; maa`riidest särgid, kuued Mär; linna riie mudugi `apram kui maa riie Vig; maariie või poeriie Hag; [ostis] villast moariiet ülikonna jäuks Kos*

maarik *maari|k Trv Pst Nõo hajusalt V, g -ku KJn Hls Krk Hel Ote Plv(-kõ), -ke Kam San, -gu Krk Lei Lut, -gõ Rõu*

1. *punase lehma nimi; punane lehm Maarik om punatse lehmä nimi Trv; emäl olli kaiäs `lehmä, maariku mõlebe Hls; Puustusmäel olli Maarik, punane lehm Ote; maarik, kiä nii sääränne lihm om verrev vai valss Har; verevä lehmä nimi ol'l Maarik Rõu Vrd maasik¹*

2. *maarjapäeval sündinud lehma nimi Vanast õigati `lehme sündumise aja `järgi: Püürik ol'l pööripäeväne, Maarik ol'l `maarja päevane ja ninda kik tõisegi Krk*

maarikune *maarikune Maariku-nimeline meil olli maarikune lehm Ote*

maa|rimps (väheviljakast maast) *See on muidu üks va moarimps, kivisi on täis, `mulda pole, `kuiva kardab, punane kut rebane, äi tea, mis see loom sealt sööb, sealt pole midagi võtta* Pöi

maa|ristik|hain *maaristikhain* = maaristik|hain – Plv

maa|ristik|hein valge ristikhein *maaristikein om `valge nuttege. egä neid ei külvede. looma tahave neid `valge nuttege küll - - maa esi kasvats, esi `endest* Krk Vrd maaristik|hain

maaritama *maaritama* Mär Kod/-ua-/ = maarjatama *`maarja sulatati keeba vee sees ää ja valati `lõngadele `peale, `lasti natuke `aega `seista, siis `pañdi `nõrguma, suur vesi `väl`la, siis `pañdi lõngad alles värvi `sisse, muðu ei pidand värb peal `seisma. maaritasin lõngad ää, nüüd panen värvi `sisse* Mär; *muaritime lõng `este ärä - - ku ei muaritan, siis ei `võtnud `värvi `külge* Kod

maarja¹ *`maarja* Khk Vän JMd/-ua-/ Plt Röp/-r-/ = maarjajää värvile *`pandi `maarjad `juure, siis akkas `peele* Khk; *sügeleste sal`vid on `veevle ja `maarjaga `tehtud* Vän; *`maarjaga värvitasse riidet* Plt; *tõõsõ hummogu lõõgate noid `naklo, tõmmate sinitse `maarja `piñtslega, muúdo olõss kogone pimpest jääno?*, kae *`pääle kasuno?* Röp

maarja² *`maarja* Kuu Lüg IisR Lai, *`muarja* VMr Kod/-r-/ = maarjapäev *`küñdläst `seitse [nädalat] `maarja, `maarjast neli `jürgi* Kuu; *`Päele `maarjad läks sulast ja `jäigi* IisR; *`muarjast suadika* VMr; *`küñnläss seitse `muarja* Kod

maarja|hain = maarjahein *`maarja hain kasuss munõh paigah raotide pääl* Plv; *`maarjahain kauss palo pääl. `peenkes? lehe?, siñtse?, `peenkes? `häelmo?, mättä`muúdo kaussõ?* Röp; *`Maarä `hainu koratass jaanipääva `paiku* Se

maarja|hein *`maarja-* Jõh IisR Tor Hää Saa VMr VJg Sim Trm/-oa-/ Plt KJn Hls, *`maari-* Krk (taim) *`Maarjaein `lõhnab iast, kui seda `kuivatada* Jõh; *Lips on `maarjaein, siñ kasvab niisa-mma kui kasteein, aga tema `lõhnab* Hää; *`maarja `eina `pañti tubaku sekka, see teeb tubakul `kangesti ää aisu* Saa; *`maarjaein on orasrohu `muodi, `valge triip sies ja ia lõhn* VMr; *`maarjaein aiseb - - kui ta on eina ulgas, siis on nisuke ia lõhn. ta on lehtein, õied otsas, nigu rukki pia otsas* Sim; *leisin ea `puhma `moarja `eina* Trm; *`maarjaein ütelti `rinde `pääle kävvet* Hls; *`maariein ei kasva nõnda `kõrgess. tal om `kangest ää luht, ku ta piibu `pääle pannass* Krk Vrd maarjahain

maarja|häelm pl *`maarja `äilme karikakar* – Lei

maarja|jää *`maarja-* hajasalt R, Jäm Khk Kaa Muh Mar Mär Tõs Saa Amb Iis KJn SJn Trv Krk San V(-r-), *maarja-* KJn Hel Krl, *`muarja-* VJg Kod, *`moarja-* Koe/moa-/ Trm, *`maari-* Kaa Phl/-ae-/ Krk/maa-/, *`maera-* Emm(*`maere-*) Käi Rei, *maar-* Khk Muh(-ua-) Mar vees hästi lahustuv kootava toimega aine *`maarja jää, kui `parda ajada ja `kriimusta, siis senegä `ieruda* Vai; *maar`jääga värvitasse* Khk; *Maarjajääga parkides sai ead pehmed kasukanahad* Kaa; *`maarja `eaga tehasse koa `nahku, tõugatse `peeneks, pannasse `soola koa ja riputatse `nahkade `peale* Muh; *Kui krell tuleb moka peele, siis pole muudkut ööru seda maerajæga, siis annab järel* Emm; *kollotakse maar`jääga `lõnga. vesi patta ja `aetse `keema ja maarjää `sesse ja lõng koa; `maarja jääd `antasse lehma `sesse, kis punast kusevad ja* Mar; *`maarja`jääga seiskis värv parem pääl, mitte üks küben es tule ärä* Saa; *`maarja`jääga kiedetasse `siepi* Iis; *`kuul`jaluud arsitasse `muarjaiä tuhaga* Kod; *`maarjajääd andass leväge ja joogi sehen `sissi obesel, et siis om `äste iluss. siñ aab üless `kangesti; maari jääd mehe tarviteve abeme `aamise man* Krk; *vanast värmiti iki maarja`jääge. kuramus, muðu värm `pääle es jää, kui maarjajääd es pane* Hel; *`villu apatidi kusõgõ. `pañti `maarjaiä ja sinekivi ka `sisse, sai poti sinine* Krl; *`maarja iä palotadass tuhass, pandass toorõst munna mano,*

tuud pandass palanu `pääle Plv; `maarja ijäga küdsetävät `saia, saavat hapu; näädega (karikakardegaga) värmtel `lango, `valgõt `maarja ijä `pahte `sisse, lang sai kõllanõ kui lil'l Röp Vrd maarja', maarjas

maarja|kana `maarja- Jäm(`maere-) Ans Kär Noa lepatriinu `maarja kana -- punane, täpid sel'las; lenna, lenna `maarja kana, oome touseb kena ilm Jäm Vrd maali|kana, maarja|lehm, mari|kana

maarja|kask `maarja- hajusalt R, Jäm Khk Kaa L Ris Kei Hag Kos/-oa-/ Amb JMd VJg/-r-/ IisK TaPõ/`muarja- Kod/, muarja- Juu, maeru- Käi, maari-, `maari- Krk (mitmesugustest kaseliikidest) `Maarja `kaski on neh vähemb ku `teisi `kaski, [nad] on karejama `kuorega ja lehed o ka karejammad Kuu; `maarjakased on `kärniklase `kuorega Lüg; `maarja kask on rammusalda `kasvand, kõik punased riipsud on sääl sehes Khk; `maarjakask on isiäranes sal'milene LNg; `maarja kask oo väga ilus `kirju Mär; `maarja kask, `pissed lehed, `sohksed nagu `treitud nuiad kasvavad `ümmer `rinki Tõs; `maarja kasest on `Maarja `võtnu keige esiti viha, kellega ta oma last olli vihelnu Saa; voki tegijad, nemad ikke `õtsivad `maarja `kaskesi Ris; Muti Ants teind ennemuuste muarjakase pahlast `piipusi Juu; ühed aru kased on `narmas `okstega, riputavad allapõle, teised `jälle mis kähäraks kasvavad ja nende ulgas `ongi siis `maarja kask ka Amb; `maarja kask on läbi kirju, `sitke puu IisK; `muarja kask kasvab suu piäl, üks jäsarik seesäb alate, `ilman ei kasva, üvä `luuda tehä Kod; `maarja kask säänte ilus päält, kahar ja aralik Hls; maarikase kirivese, sellest saap ilu`asju tetä, `seantse `justku `mustre pääl; `maari kase, neil om `lehti pääl punatsit täpiksit Krk Vrd maadri|kask, maarja|kõiv, maaser|kask

maarja|kaste|hein (taim) `maarja kastein, se `lõhnab `rohkem, `siuke nagu põimik TÜR; maarja `kastein, `rohkemb rukki pia moodi, kasvab einamatel IisK; `moarja `kasteinal on ea lõhn Trm

maarja|kivi eriline (kabjakujuline) paekivi kabja kivid -- nee `üiti suureks `maarja kiviks Khk

maarja|kuu märtsikuu `Maarjakuul kukk saab `räistä alt nokkaga juo vett, sis on ia `viljasaak Lüg

maarja|kõiv = maarjakask `maarjakõevul om ilusa kahara kohiseja lehe. ja viht om kah ää, ku sa vihut temägä Ran; `maarja kõjo, ilusa, `sirge, verevä Kam; `maarjakõo omma häste `vindsõ ja sisest kirivä, nuist ol'l hää `luudõ tetä? Har

maarja|lehm Maarjalehm lepatriinu – TMr Vrd maarjakana

maarja|lepp (lepaliik) `maarja lepp, ei õle sanglepp, ei õle lodulepp, nesuke kirjukas. neid on siin vähä IisK

maarja|lest (lestaliik) `maarja lest kesksuve `aegas -- seda sinist [lesta] ei saa `maarja lestaks `kutsuda. rammus lest, suvine kala Khk; `maarja lest, väga `arva teste `ulkas -- ta ei ole ele `valge, sinakas-roosakas Rid

maarjama `maarjama, da-inf maarjata hrv maarjajääga töötlemä `lõngu maarjatase enne `värvimist Tor Vrd maarjatama

maarja|malts (taim) `maarja malsad kasvavad kardulete sees Vig; `maarja malts -- ma pole mette nuusutan, kas neil oo ilus ais Kse; `maarjamalts aeseb, pannetse tubaka sekka, `valge või al'l, põllal kasub Aud; `maarja maldsa? kasussõ lina siseh Plv

maarja|puna (paastu) maarjapäeval joodav punane viin `võeti `viina `paastu `maarja päiv, kahe kümne `viiendamal `martsil, `pandi pippard viel `sisse, sie tegi punasest Lüg; `Maarjapäeval oli `joodud `maarjapuna Põi; `maarja puna oo viin, tuuasse perele perenaese

poolt Tõs; kes `maarjapäe `maarjapuna jõi, sel tul'lid ilusad punased põsed Saa; `maarjabä umiku juuaks `maarja puna Ris; maarjapäevas `anti `viina, maarja puna. siss on kõik suvi punane inimene ja ilus Äks; `maarja puna `juudi `maarja pävä aig, mõnikõrd `võeti al'last kah Hls; `Maarjapävä `juudi `maarja punna, sõss `kasvi_suvõl' suurõ_ `kapsta pää? Urv

maarja|päev `maarja- R Pöi Muh L Ris Kei Koe VMr Iis Lai hajusalt VIPõ eL(maarja- Hel Ote, maari- Hls, `maari- Krk, `maara- Se Lut), `moarja- Pöi Juu Kos Koe Trm, `muarja Jõe Khn JMd Kod(-r-) MMg, `maera- Ans Rei (põhisõna sag lühenenud) kalendritähtpäev, tavaliselt 25. märts `maarja`päiväst `lähteb maa magusaks, kui `luomatoit oli `otsass, `lasti `luomad juo `väljä Kuu; Kui `enne `maarja`päivä varesse muna pesas, siis sue, varane kevad Lüg; Pärast `maarjabäd enamb tuld üles võtta ei tohi, orassed `kardavad IisR; `maerapäävi on midu Ans; neli `maarjabed oo `aastas, üks_o küli `maarjabe, teine oo paastu `maarjabe, kolmas_o eina `maarjabe, neljas_o ruki `maarjabe Muh; suured `reisid ära juba vana `maarjabä aeg, siis need laululuiged tulid `siia Noa; enne `maarjapäva akkavad päävad pereme `poole minema, peale `jaani, siis akkavad jällä sulase ja tüdruku `poole kippuma Mär; `küinlabäst oo seitse nädalid `maarjabässe Lih; Maarjapäävast juba oo pikad päävad, põle `tarvis tuld raisata Han; `Muarjapäe `pannõ varõs esimese pesä pal'gi paõgalõ Khn; kui `maarjapäe ei ole kukel `juua, siss jüripäe ei ole ärjal `juua; kui `maarjapäeva `öösi kül'metab, siss kül'metab nelikümmend ööd `päeva veel Saa; madise pääval `anti kana võti kätte, `maarjabä sea võti Ris; karjatse `kaupa akkasime tegema juba, no ütelda, `maarjabest Kei; kui sõel `moarjapävaks jõuab ehasse, siis on veed `lahti Kos; voki kedrus akkas siis kui lina oli ropsitud, siis akkas tema `piale ja `kestis kuñni `maarjapäini Koe; kui `maarjapääv on viel lumi katuksel, siis jüripääv on lumeanged aa ääres VMr; `enne `muarja`pääva `aeti kari väl'ja, kui põhk `õtsa sae Kod; avi kudu aal keväde, `muarja päevä aal, käedässe tulussel MMg; tüdrukutele ja poistele `anti luba `maarjapääval lakka magama `minna Lai; `maarjapäevä ommuku nõutas `maarjapuna KJn; lõokse tuleve maaripäe aig Hls; `maaripäevä aig akkass päevä sil'm vett `juuškme Krk; `sel'ge maarjapäevä üü tähendeb `kül'mä kevädet, ummen üü aga lämmit kevädet; kui maarjapäevän obese sõnnik ärä ärmäteb, võtab kül'm sügise vil'lä Hel; `maarjapävä pidi jo varess edimätse muna `pessä tegemä, aga ta_i saa jo `koskilt pesä `kraami Puh; vanast opetaja `tulli `kuuüli `kaema, `maarjapäevän `lasti kuul `valla Nõo; maarja päiväl olli iks `tsiale `antu võti puusa `pääle Ote; kolmadal pääväl `pääle suurt `maara`päivä `jälki kül'beti rüki Lut Vrd maarja², mari²

maarja|päevalajane maarjapäeval sündinud niij om `maarjapäväajatse `põrsa, nüid om joba periss suure Nõo

maarja|päevane a < maarja|päev ol'l `maarjabäne päiv, vesi väega `juuškse ojan San

maarja|ristk|hain kassiristik `Maarariístkhaina? kasusõ? niidü pääl. `Maarariístk`hainu koratass jaanipäävä `paiku, ku naa? `häiüsmä läävä?, om nail `pehme? nupukõsõ? kül'eh Se

maarja|ritk = maarjarõigass `maararitk panõ uгурitsi `sisse; `maararida?, meil omma mäe `kaldõkasõ_päle pant - - sinepit ka tetäss noist `maararidost Se

maarja|rohi (taim) `maarja rohud, ilus ais oli neil Mär; terava servaga rohi, `maarja rohi, küll sel oli ia ais - - `pañdi riiete `ulka VMr

maarja|rõigass `maarja rõigass mädarõigas – Plv Vrd maarjaritk

maarja|räim `maarjaräim (räimeliik) – Mus

maarjas `maarjas g `maarja Vig/n maarjas/ Mih Tõs Tor Hää SJn; `muarjas, `moarjas g -e Juu = maarjajää üks käräkäs `maarjad sesse, siis tehti (värviti lõngu) Vig; `maarjas pidi

olema, muidu ta (värv) `piale ei akand Mih; `maarjas oo `valge, jae `moodi Tor; `enne sai värvitud ja `moarjast `sisse `pandud, siis se värv ei akand `peale (ei andnud värvi) Juu

maarja|sõnajalg `maarja- RId Jäm Khk Saa JMd ViK(-ua- VJg, maarja- IisK) Krk(`maari-) Ran Nõo KodT Plv, `maarja- Kod/-ua-/ Har Rõu Plv Vas, `maara- Se, marja- Trm (liik sõnajalgu) `maarja sõnajalg piab `veikene õlema. ku kätte saad, võid teha senega, mis aga tahad. aga siis `vaide, ku `õileb Lüg; `Maarja sõna `jalga `leotada `piirituses, on ia `reuma rohi Jõh; `maarja sõnajalg, `kahte `sorti on neid Jäm; `maarjasõnajalg on `kangesti lopsaka vartega Saa; `maarjasõnajalg, tehakse `rohtusi VMr; maarja sõnajalad on vähä `veikemad ku tesed sõnajalad ja õtsad käbaras IisK; `muarja sõnajalg one veeke, rohodes korjatasse Kod; `maari sõnajalg om til`luk puhmak Krk; `maarja sõnajalg om esi `muudu, nuu kasuva ütsikin `puhmin Nõo; `maarjasõnajala? üldäse `jalgu `hautamises hää, kel vigalitse jala? omma? Har; `maarja sõnajala juur, tuu um paelhussi `välläajaja Rõu; `Maarasõnajalg, jaanipäevä `öösel ommava? nail `küünlatulõ? kül`eh Se

maarja|takjas (taim) `maarja takjas `kasvab pae pääl Lüg

maarja|tall (putukas) `maarja tall on veke ele punane putukas, kõrbu sugune - - lennuloom ta ei ole Plt

maarjatama `maarjatama Kuu Plt, maarjatama Vig maarjajääga mõjustama maarjas sai pata `pandud, lõngad sesse, maarjatad ää, sis pane lõngad tahe nema; enni maarjatadi lõngad ää, sis värm akab peäle Vig Vrd maaritama, maarjama, maerudama

maarja|tuhk riputasime sis `maarja `tuhka `peäle, see `kaotas jäänileha ää Vig; liigliha põletakse `maarja tuhaga, pannakse liialiha `peäle ja see sööb liialiha ää Juu

maarja|tuli maarjapäeval tehtud tuli `jaani `pääval tegime `jaanituld ja `eina `maarja `pääval tegime `maarjatuld - - `maarja tuli ja siis pill `mõurama ja tants `lahti, kui tuli loppes ära Jõe

maar|maks mage sõstar `Meitel rihaltse `otsas mütu maar `maksa Khk; Maar `maksadel on imalad marjad Kaa; ärge `tassige lapsed neid maar `maksu, nee pole midaskid ead VII Vrd maa⁻¹, maas|maks

maa|rohi ravimtaim; sellest valmistatud ravim maaohatus tuleb kohe `külgi, kui niisugu `kohta `juhtud `istuma vai. eks siis neid maa `rohtusi `keidedä ja `sengä pessä ja Kuu; maa `rohtusi, kes `kõrjavad, on ikke `praiga ka Lüg; ma `keetasi maa `rohtusid oma `tarbeks. `metsis olnd keik `aiguse rohud Khk; `Rohtudest küla `tohtrid tegid `eese rohud missega `aigusi parandasid, ega tõbe `vastu oli moa rohi Põi; [ta] `korjab `süssa ja mere earest `lõnni ja, maa `rohta ja, keedab segamini ja aab pudeli `sisse (maahaiguse vastu) Muh; ega siis `enni põlntki muud kui maa rohud Mar; tõi maa `rohtu. maa rohus sai `tervese Pär; maa `rohte korjati `enne `jaani, siss oleva seda `asja (ravitoimet) `rohkem sees; pästetust ja valusid arstiti ikki maarohude `veega, ega `enne `rohtusid poest es tuua Saa; maa vitsad olid maa rohud, nendega viheldi kui maa-alust olid HMd; mina olen üks `ilma vigata inimene. mina põle `pruukind `tohtrid ega maa `rohtu Kad; maa `rohta `oll'i, `arstsid poha maa `rohtaga Vil || (värvimiseks kasutatud taimedest) värviti ika maa `rohtega koa, enne `võtsid madarud, lepakoort Mih

maaru `maaru Jõh IisR Vai kerge (ajutine) peavari, onn `Maarudes `einaaig sai elada - - `einamad olivad `kaugel, nõdal `oldi `paigal; `Maarul oli all kaks rida `palkisid, `otsast `käidi `sisse. Kattusselle olivad `pandud `roikad, `rogaste vahele `sammal, `piale mättaid IisR

maaruk maaru|k g -ka (taim) maarukad one marja nimi Kod

maa|ruki (rukkisort) võsu rukki ja `sangaste rukki, nied põle kumbki iad, päris maa rukki on `kõikse paremb **Lüg**; maa ruki niidets jaanibä maha, läheb eenass `loomele `süia, siis alles akkab vil'lass kasuma **Lih**; mua rukkiga õlid peremed ädas, see suurt `väl'la ei `annud **Trm Vrd** maarügä

maaruma `maaruma, (ta) maarub **Koe ViK(-ua-)** IPõ/-oa- **Trm/ Plt**, `maarub **R(ma-inf -maie Lüg)**; `muarma, (ta) muarub **Kod** manguma, nuruma `niigu `mustlase eit, käib ja `maarub `ninda `kaua kui saab **VNg**; Käis meil ka ovost `maarumas, a `kesse `talle tohib `miski `anda, se ei saa ju tämast enam `lahti **IisR**; akkab midägi `tahtoma, `maarub kui `mustlane **Vai**; ära `maaru mu kallal **JMd**; sañt `maarus `süia **Koe**; Läind `mustlaselle mehele, et siis ei ole tarvis nii `irmsaste orjata, maaru küla peal, midagi ikka saad ja elad ära **Kad**; ta `maarus mu kallal `terve päeva, anna seda, anna teist **Sim**; `moarus kui kurivaim **Trm**; si_o `kange `muarma. muarub ja mangub ja klanib ja muskeldab **Kod**; käisid `maarumas, anna tükike `leiba, anna tükike liha kah **Lai**

maarutama maarutama **Kad Lai** logelema mis sa maarutad siin poiss, kui sa `tüele ei läha. plika tieb tüed, aga sina maarutad siin **Kad**; kaua sa maarutad, kui maast `lahti ei saa; kañsi `kohta võib küll `öölda, et maarutab sial truubi nukas nigu vana mauk **Lai**

maa|rügä = maaruki meil `ol'li vanast oma vana `aigne maa rügä. terä `ol'li peenike nigu kõöme ja väegä vähä añd `väl'lä **Ran**

maas maas **R/-ss Kuu/ eP(-oa-, -ua-)**

1. a. maapinnal vm aluspinnal oli old hirm `jalgu `pingild maass pidädä, siis olid `panned jalad `perse ala **Kuu**; Oli `juua täis, pikkali maas nigu silk **IisR**; kõle aeg, lund pole ka maas **Khk**; mis sa_säl kikerdad maas **Krj**; Loomal on oort nii `kange valu, ta `aelab kohe sõnniku päel moas **Pöi**; [jõulude ajal] põhud `ollid moas, ega es ole sehuke puhas põrand mette **Muh**; mene `voodi ja seisa (leba) riiete sees maas **Rei**; juba `aetasse loomad `vällä, mis näd änäm kodo tegevad, rohi jo maas (kasvamas); pool vesi oo maas ja pool vesi on alles nõo sees **Mar**; ei saa peast ega jalust edassi, rukis nii `kangeste maas (lamandunud) **Mär**; tuli `vihma, üsna loemud maas **Tös**; täna on ilm kahu, väike alla maas **Aud**; `erned olid keik kuker `pal'li maas (maha vajunud) **HMd**; Kell kolm sai ülesse `tõustud, kella kuue `seitsmeks oli ahe moas **Kei**; kui nii otseti moas olen ja tõusen, siis võtab aga `tuikuma **Juu**; niipal'lu ma olen põdra nähnd, kül'leli muas rie pial **KuuK**; `üösse nad (püüd) lommutavad kõik maas **Amb**; pesen `riistu istukile maas **JJn**; kolm `pääva änamiste ikke oli ein maas **Tür**; vesi mutku lainetas küögi põrandal muas **VMr**; `kangad olivad maas sial rohu pial **Trm**; kui kivi ehk kand, kedagi jala ette jääb, oled kuhe maas **Pal**; siis `seisis mõni nädäl `aega või `rohkem, üle aia lumi maas **KJn**; maas istuma sügavalt vees olema `laiva `istu `kümme `jalga maas **VNg**; Suur laev istub sügavas maas, see `siia sadamatesse `sisse äi saa **Pöi**; laev istub seitse `jalga maas. mitu `jalga laadungiga istub **Hää** **b.** haigena pikali rubi `aigus -- ma oli mütu kuud `aega maas **Kär**; poeg `terve `aasta oln maas, ja surn **Phl**; palavikkus muas teene **Juu**; kuus `vuastad oli alvatud muas **VMr**; läksin arsti `juure, kolm nädalid olin seliti sial (haiglas) maas **Plt**

Vrd maal²

2. maha tehtud, kasvamas kui se tegu tuli, siis pidi ka taga panema nii et -- kahe `päävaga olivad rukkid maas **VNg**; Sel ajal `peäti kõhe kole vähe neid `kartuli maas **Lüg**; Meil jo `kapsad maas **IisR**; meitel sii `mitmel `aastal es olegid rugisid maas **Khk**; suur ulk ube maas **Käi**; kardolid ja seeme on maas **Kul**; `Teitel juba vili muas **Khñ**; `läätsid `pieti ka maas, nied on koa nihuksed `erne `taulised **KuuK**; nii paelu on kardulid moas, et oma jaoks soab **Tür**;

meil oli ükskord - - sada `tündrid - - maas kardulid **Kad**; mõni seetse vakka õli linu maas, terve väli **Trm**

3. a. langetatud, allapoole suunatud Käib pia maas, üks tal õle äbi **Jõh**; mis ülal `pæega on, `eetase sõidu obu olad, maas `pæega, see äi sõida mette **Khk**; maas teraga_p saa põllu pæel midagid teha, see on `varsti `vastu kivisid ää peksetud (vikatist) **Kär**; Vaada, koer tunneb äbi, silmad maas **Rei**; Käib nina maas, näe `ühtegi, mis üleval on **Hää**; Käib ühtelugu pea muas **Trm b.** alla lastud `veske pais - - maas, `veske seesäb **Tõs**; suvel jo piab tamme all pidama, muidu ei saa `eina teha, kõik vett täis. kui tamm on maas, siis ülevalt_polt `tamme on kõik kuiv **Kad**; Einaaeg pidi [veski] tamm kolm nädalat muas õlema - - et jõeäärsed einamuad kuivast tõmbas ja rohi kasma akkas **Trm c.** (mõõnast) sui läbi nii maas mered olnd. maas merega saab `jalksi läbi **Mus**; Nii kauva kut mered moas on, pole meil vihma `lootust `õhti **Põi**; `meitel oli meri nii maas, pal'las see kivi rink. ma pole nii maas merd näinud **Kse**; meri oo maas, vesi oo üsna madalas läin. see oo ikke tuulest **Tõs**

4. katki, lõhki; lagunened; pealt või küljest ära `temband [noa] terägä `kurgu ald läbi, siis old ka kori maass **Kuu**; nüüd - - on [kalkunil] suled maas ja, ei ole enamb kohevil **Hlj**; `ahju suu on maas; siga on puht, karv `seljäst maas **Lüg**; `Enne õli `kuraasi täis, aga nüüd on nagu munad maas **Jõh**; kalad nõnda ää `piikund, kõhud puhas moas **Jaa**; Kolm juppi on [palgi] otsast moas **Põi**; Poisil mulk maas (piimahambad ära tulnud) **Emm**; kala kõhod oo maas, kui soe oo; `varva kurgoalosed oo maas **Mar**; takused püksid olid mool `jalges ja põlve otsad olid kõik maas; aja mulk oo maas, tarvis täna ülesse teha **Mär**; kui linalind `väljas on, siis ühüssa päeva pärast on `Pärnu jõgi maas (jääst vabanened) **Tõs**; Kengä vanudus muas **Khñ**; need talud oo maas (hävinened) **Aud**; kaks `poari sokkisi, kannad olid takka moas (ära kulunud) **Juu**; Obeste kaelad puha maas, vanad rangiräbälad, niid `võtsid kaelad purus **KJñ**

5. a. ära, otsas, läbi tämä au on - - maas, `ilma `auta eläb; karu äget ei õle, sie on maas (tarvituselt kadunud); nüüd on vist sadu maas **Lüg**; Sügise tuli jua ja kõik lõbud õlivad maas **Jõh**; see pruuk oo nüüd maas, seda `pruuki ei ole nüüd **Mär**; nagu `enne oli, kopikased ja kahesed rahad, `pañdi pruudi `põlle, see mood on nüüd moas **Amb**; `veartusest moas (lugupidamise kaotanud) **Trm b.** (haigustest) `rinnad on `aiged, on maas **Lüg**; Ristluist maas - - `miski luu `katki mend **Jõh**; sel'g maas (ära tõstetud) **PJg**; kui lammas käib `ümber, siis on neerud maas **Lai**

6. valmis kootud, kangaspuudelt maas `Kangas maass **Kuu**; kangas on juba maas **Rid**; kui sa linnast tagasi saad, siis mul on kangas maas **JJñ**; kui enamb - - surnukas `sisse ei läind, no siis oligi lõpp - - s_oli tema (kanga) kõri muas **VMr**

7. moka maas; moka maas pidama ~ hoidma vait; suud pidama, vait olema `Lõugas mis `lõugas omal ajal, a nüüd on nii vagane ja moka maas **IisR**; Pea va läri lõug oma moka vahest moas **Põi**; Oja param oma moka maas **Emm**; Kui teised räägivad ja sina ka räägid `senna vahel, `õeldaks: pane moka `varba `alla, oia moka maas **Hää**

Vrd maan'

maa|sapp (taim) *Maasapp kasuss enämb kõva maa ja muru pääl. Kasuss lak'ka, aja maa täüs, selle üldäss maasapp* **Har**

maasatamma maasatamma tõrvama nooda immä maasatõdi **Se**

maa|seep kodus valmistatud seep *Pesu `pesti tuha `leeltse ning maaseebiga* **Kaa**; minu tütar, sij jälle tahabki maa seebiga pesta, `ütleb, et maa sij pidama kõege parem olema nii `juustele ja **Pil**

maaselits, maaselnits, maasenits → maslenitsa

maa|sepp külasepp *Puest oli vigastimmi `saada ja maasebäd teid neid oma pajas ka Kuu; Maasepa vigaditest aa mõned vigadid just kut säsid Emm; sõniku ang oli kolme aruga, maasepa töö Rid; vanaste tegid maa sepäd kõik Mar; meitel olid maasepa vikatid, tuli käiata ja luisata Han; `lamma `raudu maa sepäd ei tie pal`lu Ris; kõber sirp, puu varss taga, linnast sai ostetud ja sii moa sepäd tegid koa Juu; Ennem õli muasepa tehtud kriimid, paks, lai raudpurakas, neljakandiline auk keskel Trm; `ühte vabriku `asja - - sääl es oole, niid ol`lid kiik maasepä `tehtud - - naalad ja konksid ja inged Vil*

maaserdama maaserdama kaunistama nu kasti olliva sehest ärä maaserdedu, kirju `paprega, `valget vai kõllast `värmi kirjäd sehen Ran

maaser|kask leinakask `maaser `kask, see on `kirju kask. `löika laudadest, siis on ilus `kirju tähniline; `maaser kasel on oksad `kangest `piened ja ripakille - - oks on tugev, aga otsad `pehmed, vajovad allapoole Sim Vrd maarjakask

maa|sibul (taim) maa sibul, siin üle `meie `väljä `mennä kravi `kaldal `kasvab `tõisi, neid ei `uoli `issutada, nied `kasvavad ise, kus `niske `kruusi ja pae `rahkane maa on Lüg; Maa sibul, sie on `kerge küüis `laugu `maiguga, `selle `siemi `pannasse `vorsti `sisse IisR; maa sibule kasvane `surnuaian `aude pääl. maa sibule om rohelise Krk

maasik¹ maasi|k Jaa/-oa-/ hajusalt Pä, Iis Kod Plt Pil KJn Trv Hls Hel Rõn, g -ku Kod/mua-/ Pal Lai Krk(-gu) Puh San, -ke Kod/mua-/ Nõo Kam Ote, -gõ hajusalt V; `maasik Lüg, `maazik Lei; maask Kam Se, g `maaska Har Vas punase lehma nimi; punane lehm punane lehm õli `Maasik Lüg; Jutik ja Reedik, Maasik ja Punik ollid `karjas Hää; marja teräd õlid `muaskeid, lehmä nimi õli Maasik Kod; maasik oli punane lehm - - ei old väga tume punane Lai; punane lehm olli punik ja maasik Hls; noh Maasik, astu lõjale, tõese lehmä om lõjan Nõo; Maask ol`l verrev lehm, maasike `värvi Kam; maasik ka ol`l verrev lehm, eass `musta kiä `ütte es maasikõss Rõu; Maasik maka maa pääl, tõõsõss `aastakass jätt asõma = maasikmari Vas Vrd maarik, Mammik

maasik² → maasikas

maasika- maasika- `Maasika lehed `kuivatata `enne, `neie tie on `põie `aigusse `vastu IisR; Maasigu õietest `tehti teed Rei; maasika õidest tehässe teed ja maasika `marjest Mar; maasikalehe `kinda kiri oo `jälle maasikalehede `moodi Aud; maasika aeg juba tulemas Tor; `muaske mets - - siäl one pali `muasکید Kod; maasika suppi tegime, panime `rõõska `piima `piale - - seda ei `keetnud, `tonkisid lusikaga kausis vähe peenemast Lai; maasika tii om kõgõ paremb Röp

maasika|lehe|kiri (muster) – Vil Puh Vrd maasikaõie|kiri

maasika|lõhe `maasikalohe (lõhesort) – Kuu Vai Vrd mansikalõhe

maasikane maasika|ne g -se maasikaid täis; maasikatega koos mets on maasikane; riist on maasikane Iis

maasikas maasi|kas SaId(moa- Põi) Muh Rei/-gas g -ga/ L(mua- Khn; g -ga Mih; pl maasikud) KPõ(moa-, mua-) IPõ(mua- Trm) Plt SJn, `maasi|kas Hij IisR(g -ga), g -ka; `maaskass g `maaska Se Lut; maasi|k Phl Hls Urv Vas, g -ka Pal KJn hajusalt T, Se, -ga Khk Rei Lei/-ž-/ , -ku Saa Krk Hel Kam, -gu SaLä Rei Krk, -ke TLä, -kõ Krl Plv Röp, -gõ Kan Krl Se; muasi|k g -ke, `muaske Kod; `maazik g -ga Lei; maask Kra, g `maask|a Har Rõu Vas Se, -e Kam Ote, -õ San Plv Röp a. püsiktaim (Fragaria); maasika vili, maasikmari `Maasikas oli küll ia `talvel rohust `külmetuse `vasta; nii `suured `maasigad nigu aea `maasigad `metsas kõik IisR; sii `raumade peel `kasvab maasigud küll; keik punased marjad pole maasigud, muist nasinad ka (õeld tüdrukute kohta) Khk; Moasikid kasus sii vähe, aga mõne `oasta ikka

sii karjamal kadaka põõsaste vahel oli koa; Põsed nii punased naagu maasikad Pöi; mis istutatse maasikad, nee kasuvad suureks mürakaks Muh; sii oo vähä maasikud, see mets põle meele järele Mar; maasikud lapsed ajavad kaste-eena kõrre `sisse suured rongid täis; see läks kohe ruttu kui karu `persse maasikas, kui `võtvad mõne töö ruttu ää või `neelas mõne asja ruttu `alla Mär; Maasikatest sai `moosi `keeta, aga se jääb viha, pane suhkurt na paelu `sisse kui tahad, ikka on viha Var; mees kui maasikas, kena ilus inimene, `priske, punane; käisime maasiku `otsimas Tõs; `Andsi ühe iä muasika, sedäsi et sjõttus `mieles seesäb (hoobist) Khn; saue maa, raavi `kaldad maasikid täis Vän; õhe maasikust ei saa `maikugi suhu, maasikid peab mitu olema Saa; maasikas kasvab kus raiestikku on oln Ris; tänavu on vähä muasikaid JMd; moasikaid siinsamas piendral kasvab Koe; tešte `raismik on vana, sial ei kasva enam maasika sabagi VMr; kui juagupi pää `müeda, siis enamb muasikaid ei tohi võtta, siis oled unine kui unikoit VJg; teise `aasta raiasmikus kasvab maasikas Lai; mua maasikatest punab kohe Plt; piimäge `söödi kige enne mustikit ja maasikit Hel; maasike tahva `päivä; kos nu maasike siss omava sääil, ku poiss kakup na joba `tuurest pääst ärä Nõo; ennembi sai iks `käättüss mõtsa all vabarnit `korjaman ja `maasikit Ote; naa om `inde jaoss `jäetü?, nii `süüjese jaoss, na maasigõ? Krl; kui mõni makuss `kraami vai ku mõni `viina juu, tõnõ kaess päält ja `ütläss: sul läts nigu maasik kahru `persede Har; hulga `maasikit ol' istutõt, a ma es saa `satand `marja kah Rõu; Maasika? omma? mul määnü? Se; `maaziga doo `daaniba om `val'mi Lei b. (sise- ja väliskohakäändeis adverbiaalselt maasikate korjamise kohta) ma tule maasiguld Jäm; ma keisi ükskord Abrukas maasikas Kaa; Lapsed läksid moasikale Pöi; lähme raies `maasse maasikule Mär; lähme maasikalle Tür; võib `õlla läks `muasikille Kod; [ta] olna põlla viil maasikil, karjalaodast tullu ärä ja lännu maasikile Nõo; Käüädäss maasikih, mustikih Vas; Meil om soo `aasta pal'lo `maasikit, nii õt `maasikahe tasoss minnä? Se

Vrd mansikas

maasika|õie|kiri maasikaõie kiri (muster) – Vig Pst Vrd maasikalehe|kiri

maa|sikk (putukas) maasik'k juusk `saina peten Urv

maasik|mari maasika vili maasikmarjad kasvavad noore `raismiku sies KJn; illuss tüdrukene nigu maasikmari; mia `korja maasik `marju Nõo; mõtsan kasussõ? maasikmarja? Krl; makuss `neiku `maasikmari Lei

maasik|vars maasikavars kõevistigun om `val'git vahelige ja `väega `arva mõni maasikvars kah Nõo

maasima `maasima nalj värvima a. värvainega katma Üks kord on maja `värvitud, teist `kordist `maasimist enamb `keski ette võtta; Tia kas `selle `maasija `ammetiga `üksi `leiba saab IisR b. minkima Ah sind oma `maasimisega, `kesse sind tie pial vahib IisR

maa|sipelgas (liik sipelgaid) Maasippelgad, nied on punakad või `kollased sippelgad, elavad mättä sies IisR

maas|krae mahapööratud krae Särk õli `valge, maas `kraega, sall õli `kaulas Lüg; Maas `kraesi oli `mitmesugusi, `laiemaid ja `kitsaid IisR; Sui kleit tee ikka maas `kraega Rei; nüid `tehti [käised] maas `kraega, aga `eräni oli nisuke väike `püsti krae Ris

maasla `maasla söögiõli paastu `aigu, sis `maaslat süvväss, süvvä äi lihha vai `piimä; lina `sijmnist tetäss `maasla Se Vt poslamasla

maaslõma `maaslõma = maadlema – Lei

maas|maks mage sõstar maasmaksa marjad Mus Vrd maa⁻¹, maar|maks

maassa → masa

maast *maast* Kuu IisR Vai hajusalt Sa Lä, Mih Tõs Hää Ris Kad Rak Äks Lai Krk(mahast) Hel T Krl Plv Vas, *muast* Amb VMr VJg Plt, *moast* Muh Juu, *muass* Kod

1. maapinnalt, põrandalt vm aluspinnalt *Äga see pole mul maast veetud* (pole kergelt saadud), *et ma see poolmuidu peaks ää andma Kaa*; *võta lusikas maast ää Mär*; *tee on moast ää* (kehv, vilets), *kevade kui lund ei ole ja `ätest ei ole Juu*; *`korja nüid oma aisad muast ilusti ülesse VMr*; *ei ma nää `nõela muast võtta Plt*; *üits `olli kuhja otsan, tõene and maast viglaga [heinu] kätte Ran*; *ei küüni maast [rohtu] `kakma, käsi om `aige Puh*; *võta kaegass maast ja anna penile `kaikaga, siss ta tõenekõrd enämb sulle `kül`ge ei tule Nõo*; *ma võfi kivi maast, lei `põrsalõ Krl*; *võta_leepäkoorik ar_maast, `jätku_i? `jalgu Vas*

2. (voodist, asemelt vm pinnalt tõusmisest) *Muidu maast `lahti ei saa, kui aja `uovad `alle IisR*; *`valge on juba `väljas, maast üles Pha*; *kell kaks `tõusti ommiku üless maast ja akati `pihta (linu lõugutama) Vig*; *koit `väl`las, maast `lahti Mih*; *Suand kotisuu `lahti ja leivatüki kätte, kui valitseja karand muast ülesse Amb*; *lehmäd esid sua muass ülesi Kod*; *vanaisa `õikus juba: poesid, maast ülesse, kukk `laulis juba Äks*; *vana mait, maast üles Hel*; *susi karanu maast üless ja `õkva puu `otsa tondile `perrä Ran*; *no temäle jo `anti nõnda_t, näätäl `päivi es saa maast üless (mõisniku peksmisest)*; *ku maast tulet, siss sa olet nigu unega segi, pää ull otsan ja ihu nigu nõrk Puh*; *[tal] `olli lehm ärä rabatu, es ole maast enämb üless tullu Nõo*; *oh sa `taivakõnõ, ku maast üless karanu?, siss lännü_küläpääle `otsma, mis süüä_saa Vas*

Vrd maalt'

maaster *maaste|r, maastõ|r, `maastõ|r, mastõ|r g -ra; n, g `maastri klooster `piiskop om meil maasterah; mastõra varandusõlõ tu kaess `perrä nigu määnegi kubijass; muuga? eläse `kambrõkaistõ siseh maastõreh; maastõra papõl olõ õi võimalik naistõrahvast pitä?*; *mastõra kupp_mma nätä? Se*

maast madalast *lapsepõlvest, varasest noorusest peale maast madalast `saate akkavad juo `püüdämäie sedä raha ja kobikud; maast madalast akkasin jo `rasked tüöd tegemaie Lüg*; *`Lapsed `läined keik isasse, maast madalast juba `kangust täis IisR*; *Maast madalast nägid lapsed, kuidas `karja kasvatakse Kaa*; *Ta `arjus juba maast madalast oma eest oolitsema Põi*; *Kuulis juba maast madalast isa sõna Emm*; *õppind maast madalast juba `koerust tegema Mär*; *Eegeldamest õpiti maast madalast Han*; *vatta Kihnu tüdrikud - - kasun muast madalast suure `tüegä Khn*; *mis maast madalast õpid, seda akkad pärast peris tegema Saa*; *ta on moast madalast kohe nihuke laisk old, ei ta lähä paramaks `ühti Juu*; *muast madalast akkas valetama Koe*; *muast madalast oli teisel juba piibunosi suus Kad*; *sel lapsel oo juba muass madalass `uhkuse juur siden Kod*; *meie inimesed olid maast madalast - - nii `kärmsad Plt*; *ta om maast madalast `saandige võõrast `tijnin Hls*; *maast madalast saandik akap `sil`mi tegeme Krk*; *mõni om maast madalast kärssitu vaemuga Ran*; *maast madalast ole miä üits tüü ori ollu Nõo*; *ta nakass jo maast madalast `murhrõ `päivi elämä Har*; *ta jo maast madalast `säärne - - hullukõnõ Röp*

maa|suga 1. *äke äke oo moa suga Muh*; *sedäsi mõistadets: tji liba, maa suga. tji liba om regi, maa suga om ägel Krk*; *maa suga, tji liba, mõtsa kukk, mere sikk = ägel, regi, kägu, vähk Kam*

2. vaenukõis – **Käi Vrd** maavöö'

maa|sugu 1. *maal elunev; eesti päritolu alvemad saksad olid kadaga saksad, nee maasugu saksad Khk*; *maasugu saks (mõisnik) Kse*; *maa suku inemine Plv*

2. maatõugu maasugu loomad - - need oo neokst vähikest `seltsi loomad Mar

maa|sulane sulane, kes sai töö palgaks maad *maasulasõl ol'l eka maad katõ `siikkala palgass. ja süük' ol'l perremihe käest; perremiis and mullõ katõ `siikkala rüä maad, tu ol'l vanast maa sulasõ palk Har*

maasurik → masuurik(as)

maat *maat Nõo Võn Kam, maat Puh Nõo Võn Ote V, g maadi*

1. lõige, snitt `maate `perrä lõegatass rõivast **Puh**; *maat om `rätsepä niit, kelle `perrä `vällä lõogatass, jaki vai püksi maat Võn; Ku `rätsep maadi tege, sõss võit eßs ka pügsi_ `val'mis tetä? Urv; pañd tuu maadi pääle, säält ol'l pařemb lõigada? Rõu; kes iks `umblese?, nail um maadi?, põksi maadi?, kuhti maadi? Plv; `maate päält lõogatass, kes viil ei mõista? pääst lõogata? Röp*

2. riidesiil, -tükk pik'k kask `olli, edimätse maadi lõegati nigu `nüidegi, nuu `kaska siilu, sällä maadi olliva lõegatu ka piha peri, kos_tu kõrtnahk `kül'ge ummeldi **Nõo**; *vanast ol'liva našte`rahvil `rõivast `maatēga `kampsoni Võn; `maatēga mütsi Ote; vana jak'k om `säitsme maadiga Kan; Rõõvass lõiguti nigu maadõss, nuist sai siss sällätük'k, sälg teiti maadõst. Edetük'k ol'l ütēn tükün Har*

3. mudel, vorm pääluu om jo maadin, ku_na kliinikun `lõikava, siss võtava maadist `valla; *tij om `nilbe nigu ütēs klaas, ei `saagi `kõndi muudu ku `viska `liiva `pääle, muidu `laotat pääluu maadist `valla Nõo*

maa|tagune pikem vahemaa *Ega se_niid moni maatagune ole, et ei voi siel pues `käää kas vai igä päiv Kuu*

maatama `maat|ama **Kuu Lüg(-maie) Jõh Häa Saa Kod/-ua-/ V(-mma), -em(e) Hls Krk Hel San; (ma) `maadan Kuu, `maada Rõu Vas Se, (sa) `maadet Krk = magatama a.** *magama panema; magada laskma `maatab `luomi `ühte `puhku, ei aja `süömä ei Lüg; muko `muatab [loomi], laheb magada Kod; sij oiap ja `maatep neid (kasse), lasep oma tuppa magame; ammu lätsit last `maateme, iki makkat alle; mis sa karjast `maadet, aa na `süümä vahel. terve ommuku pooliku `maadit `karja Krk; `maatadass (lastakse kaua magada) tütarlast, lehmä_ `rüük'vä_laudan Kan; `maatass pääle naid eläjätük'ke tan, miñkiist sullõ palk mastass, ku sa_ `maatat Rõu; karuss om k'ul? `täämbä `maatanu? eläjit, olõ_õi-? `piimä määnestki? Se*
b. *kellegagi seksuaalvahekorras olles koos magama maha jäid `maatud `neiud Kuu; poiss käib tüdrikud `maatamas Häa; sii maats `poissi `enda man Krk; tüdruk pidi mitu `nuhklust tegeme: obesid `oidma ja tedä (meest) ka `maateme Hel; ta maat' mui ega `üüse Puh; sügise saap kaits `aastat, ku ta `poiissi `maatama nakass Nõo; `tütrek `maatass `poissi `hindä man Plv*

maata|mees maata talupoeg *nied õlid `rohkem nied `maata mehed ke `mässasid, talumehi õli vähe Lüg; `maata mehed, sui kõisid `raava `kaevamas, `metsa tegemas ja Aud; ütēl', et hummõn kõik' Rasinale -- et kõik' `maatamehe tapõtass maha ja egale peremehele kuuskümmend kepi `uupi Võn; popsi? omma? `maada mehe? Rõu*

maa|tanu (mütsikujuline) tanu – eL *naştel `olli maa tanu pään, aga iks pidi `juusse võru olema sääł tanu all; peräst maatanu `olli neis, tuu `olli nigu vanik jälle ja võrk `olli sääł vahel; naştel tuu maa tanu `olli jäl'e, ütēldi et `lambamagu pään Nõo; Noil maatanudel om pöörelidse kirja veeren San; [surnud] naisile `pañti iks maatanu ja rät, `tütrikõlõ päärätt [pähe] Kan; maa tano ol'l härmäne nigu müts, pilu veerehn, lumi `valgõ -- naasõ_kañni, kiä mehe naanõ ol'l Rõu; imä taht maatanu `päähhä `panda?, `Kaarli ütēl' olõ õi_vaiatõist -- `Kaarliõ `miildü šaksa tano `rohkõp Vas; maatanol ol'li_piisi_veeren, `sil'mi veerest naas `pääle Röp*

maa|tasa 1. maaga, aluspinnaga tasa tuli rahe, tagus [odra] mua tasa kõik Kad; karjakaev muatasa vett täis Kod; meil oli nii `irmus vihm - - lilled, ned olid maa tasa kohe Plt; äste maatasa pidi `lõikama [rukist], küüräten, et sji kõrs lühike tulli Trv Vrd maatassa

2. maani maha, puruks; maani maas Lahing käis öle, tegi maa tasa kõik; Nee (majad) on ammust ajast juba moa tasa, just mõni pisike ahju vare on veel Pöi; tuli tegi maja maatasa Saa; tuli on kõik ää põletand, moa tasa teind selle koha Koe || piltl (maha tegemisest) Täma tahab `teise tüö maatasa teha IisR

maa|tassa = maatasa lumi on sadand maa `tassa (ühtlaselt üle maa) Juu; kevade kasvass `süüjete pääl, nüid om ärä kadunu käo rügä. maa `tassa ta kasvass kõva maa pääl Krk

maa|tee¹ maatii = maantee – Lei

maa|tee² taimedest jook nurme nukkudest - - ia maa tie pidi `saama Sim

maa|telgas maa `telgas põldsinep – Lüg

maa|tera (madalale seatud vikatiterast) Vigasti on lüsi `otsa `panness säditüid `liiga maateräle; Täna_o - - `mieste `rahvas kohe nii maateräl (purjus), et avitab piltl Kuu; Kui õli tasane `einamaa, siis `pandi vikkast maaterale Jõh; maa terä võit äste `puhtass kaari, lõegass ligi maad; maa terägä es saa luhan `niitä, oless `sambla sekkä lõeganu Ran; maateräl ~ maateran 1. (maadligi olevast vikatiterast) vigasti `pruovida ikke kas one `lennu teräl vai one maa teräl VNg; maa teräl lüüb madalast, `samble `latvad ka ärä; Ku ei õld vikkast `õiete `õtsas, õli kas maateräl, kippus maa `sisse - - sis jäid kõhe `tõisele `jalgu Lüg; vikat väga maa teräl, kisub vägise `samla `sisse Mär; vikat pidi iast ots olema. tema oli parajast maa teräl, tema ei jätt `kõrgest ega VMr; kos mua ein kasvab, siäl piäb õlema mua terän ~ teräl vikat Kod 2. maad mööda, madalalt tä ei sua lennätä, `auduja lind, juakseb mua teräl; sa piäd nõnna mua terän kuadiga `lүүmä elejite `piäle Kod

maa|terane a. maadligi lõikav Vigasti on `liiga maateräne, ei `sengä saa `niitä Kuu b. maast pisut väljaulatuv Nie kived on nii maateräsed, muudku `lohkuvad vigastimmi Kuu

maates|riided pl `maates `riided magamisriided – Phl Vrd maadlesriided

maa|torukõnõ puukoi mar`dik, tuu om mia kõtu pääl `ruumass, a_tuu om maatorukõnõ, tuu lätt `jalgu pääl nigu hopõn Har

maatsakas → matsakas

maatsima `maatsima VNg/-t-/ IisR Kad

1. laduma `Maatsis `angu `täie `angu `täie `piale, ei mina jõund `tallata ega kedagi; Kus ikka `maatsib võid `leiva `piale IisR

2. lööma, peksma akkasivad `sinna kotta `maatsima Kad

3. käima `maatsivad siin mulla sies, `eivad lähe kua `eiga VNg

maatuma `maatuma paatuma maa on ää `maatund, vihem on kõvaks peksnud Rei

maa|tuul maalt merele (või järvele) puhuv tuul Maa `tuuled pikke ajalise `lietsumise järel `pühkisid mere `nindagu `luuaga kalujest `puhtaks; `põhja `tuulega, siis on `suured `murrud - - aga maa `tuulega ei ole, maa `tuulega on vähä `pienem meri Kuu; Mina elän all `kaldas, a `Moldovi külä on üleval `kaldas mere ja maa `tuulte kääs, ei `metsä ega puid `varjust Lüg; maatuul kuivatab änam kut mere tuul Jäm; maa tuulega pole ka kala `saaja. mis kilusid selle maa tuulega võib `olla - - kilu tahab ikka `peelmist tuult `saaja, maa tuulega saab `siigu Khk; Maa tuulega meri taganeb ära Rei; Mua tuulõga akkab vesi meres `müenmä Khn; maatuulega on vesi meres kül`m Hää; kui järve tuul, siis ajab `seie `kõlda ja `prahti `servä, kui mua tuul, siis one vagane ja `selge vesi; kui mua tuul, siis naesed lähväd järvele pesole; nüid one mua tuul, nüid suab riäbißsid Kod

maa|tõug Eestimaa päritoluga loomatõug *Päris moa` tõugu lammas, nipp änd; `Meite obused olid pisiksed, pisiksed maa` tõugu obused olid Põi; üksvahe oli punane kari, enne oli maa` tõugu Pär; moa` tõug annab kannisti iad` piima Kos; päris maatõugu [lehmad] olid, `ilma` sarvedeta, nudid JN; meil um` väikene maa` tõugu häräkene Vas*

maa|tõuk (teat tõuk) *maa` tõugud ku on` valged, tuleb kuiv suvi, ku sinised, siis` vihmane suvi Lüg; tõugud süünd orakse ää, moa` tõugud Koe*

maa|töö põllutöö, talutöö *maa` tüöd kaik` raamass (lohakil) Kuu; tulime` seia ning siis` aksim_sii seda maatööd tegeme Ans; mõni annab oma kuha poole tera` pēele, äi taha ise maa` tööd teha Khk; Maa` töö oo eluaja seike raske ning must töö olnd Kaa; egä kõik taha maa` tööd teha, maa` töö oo` raske Mar; [Kihnus] mihed vedeleväd, aga nemäd ei võta sedä mua` tüed käde ega tie` jõlmaski Khn; mua` tüüd ei taha tehä, tiib näpi tüüd Kod; nüid om ta arst, aga prõlla ka, tiip` kõik maatüü ja, niidäp aena ja raop puu Nõo; `eestlane olli maa` arija, tei maa` tüüd, ega` muulane es` tii` - - maatüüd` peeti iks kõege alambass ja mustõmbass Kam; maatüüd ka tege, k`jund` ja? Se*

maa|tükk maalapp ega` nõnda suurt maatükki` jõua` niisutatta Lüg; rahud on meres, üks maatükk Phl; ma` kündsin üless, tegin maatüki põlluss Lih; `laidu oo moatükk mere sees Var; Maatükk` ol`li oma päralt ja oma aeg` ol`li, põlnu ju änam` mõisas käia Hää; eks selle muatüki pärast ole` vaeva küll suand näha VMr; sij` ol`li meie põllu maatükk siäl, `kangesti lepäd ja` siuksed ol`lid piäl KJn; mõnikõrd` trehväp seräne maatük`k, kos marja kasvava - - ja seene kah; maatük`k om ikki leevä esä ja emä Puh; t_om üits arimada maatük`k; ku maid mõõdeti, siss` pobsi olliva mol`u, es mõstava maad` tahta, na oless egä üits saanu oma maatüki Nõo; mõni maatük`k olli säräne` ísiira-viira, et es saa` pošti panna, siss` `aeti piir` uupi Rõn

maa|uba pl *maa` ua` = maubin - Lut*

maa|ubin hrl pl *van` kartul karduled ol`lid maa` ubinad Saa; õige vanast olli neid (kartuleid) maa` ubintess õigat Krk; minu vanaemä kõnel, et üteldu maa` ubina Kam; tuu Räpinä puul` üldäss maa` ubina Vas; `ärgiga maubinit is` k`ünnä?; maa` ubina` om kuoritsemise? Lei Vrd maa|uba, -õun*

maa|usk *luteri usk enne` õeti luteruse` usku maa` usuks; see` olli maa` usku läin Muh; enne olli maausk ja vene usk Krk; tuu_m venne` usku, tõnõ om maa` usku Röp*

maa|usuline *Täna lähäb na paelu muausulisi [kirikusse] Tõs*

maa|vangel *vihmauss vm mullas elav ussike kui` lõikat` lapjuga, siss` tulõ maa` vaklu kui` võrste` väl`lä - - mõni` ütles vihma ussiss kah, aga vanast ol`liva na iks maavagla Kam; maa` vaklu` otsi? puru seest Rõu; lasõ no süüä` kärbläisil kah, vaest midä jääss viil` maavaglulõgi? Vas*

maa|veereke(ne) *tükike maad` popsikse` tii`nsiv oma` jõudu` müüädä - - mõnel olli obene, `anti neile maaveereke, alambit veereksit Hel; nüid olna [tal]` südä` täis, `tahtna ärä võtta sedä maaveerekest Puh; maa` veerekene om, toda ei tule ka` kiäki tegemä Nõo; tuule` anti maaveerekene, tuu` ol` kolmen` sõan` ollu?` tõnõ is` olõ sukugi ja` tõsõl` anti nii` pal`lu Har;` popsnik vai pops, kiä` peremehe` käest maaveerekese om` reñtñü? Plv*

maa|vesi 1. *jõe- või järvevesi; riimvesi aavid tulad moa` vee` vastu Põi; meres [leotatud] lena oli` valge, maavees oli lena must Han; lõhe ja avi ja suít tulevad maa` vii` sisse kuduma Hää; `augid tulevad kebadi maa` vie` sisse` mängima Ris || vihma- ja lumesulamisvesi maavett tuleb pallu merese. üks neelukoht, kust maavesi akkab` jooksuma` enni` kõike Rid*

2. *(joogiveest) nad (meremehed) keisid kaksipidi` linnade sihes - - ennastele moavett` võtmas Põi*

maa|viga = maahaigus *maaviga, pole seda egas `paikas mettend - - seda aritasse ka `mitmed `moodi; maaviga, maast akkand `aigus Khk; magasid mätta peal, said maaviga, pisised mädavillid, mäda `vistred; `keidi targa juures vett toomas, targad arisid seda maaviga Mus; maavega, kärnad lõövad - - mend `toodi ühe vana inimese `juure. see võttis maast `mulda, `muljus selle mullaga kolma `korda Kär*

maa|viha folklooris maapinnas peituvad vaenulikud jõud; nende saadetud haigus *sie on maaviha, kui `viskab inimene külliti maha, mõnel ajab `silmad `paiste, piad õbeda pääl pesemaie ja siis mene vala sie vesi `sinne maha, kust sa õled saand tämä, `sinne `arsti abi ei `aita Lüg; et sa teda_s jäta mette maha, maa viha on ju mis ära sööb kohe (kanepisest kalavõrgust) Khk; Küll siia ikka maaviha on `sisse läind, et sii jalg nii ullu `näuga on Kaa; Kui inimene istub märja maa peal, siis jääb `aigeks, siis `õeldakse, et maaviha läks `sisse Krj; kes uppun inime oo, siis pannasse rihva `peale. kui sa paned moa `peale, siis moa viha ei lase `tulla `inge `sisse Muh; põnnid või `vistrad peal või muđu ukka läind, siis saab `öötud, oo seal maaviha sees või Mär; jalg oo `katki, ei või `lahti oida, maaviha lähäb `sisse Tõs; ennem kui sa minema lähäd `jälle sialt koha pialt, kus sa maast `istumest või pikali oled, `käskišt vanad inimest kolm `korda sülitada - - siis ei pidand see maa vaha sul `külgi `jäema PJg; vahest olid pisikesed `vistikud, `ööldi, et - - moaviha on `kül`gi akand Juu; ega tulimadu ku`jategija ei õle, tema on aga rohu ja eina sies, üstku üks maa viha `võtja Kad; moa viha lähäb `sisse, siis vajutata mätastega ja kaabita õbe raha `peale, siis suab `tervest VJg; kes maa pääl magahõss, tuu saa maa viha ja säändse `haigusõ, mis `õkva `surma tuu Rõu; hußsil om viha, maa viha, ku tä purõ Se*

maa|viha|rohi (taim) siis korjati muaviha rohud, nied olid nii pikad nagu marja põesad kohe Amb

maa|viin tembitud piiritus *piiretüst es jõvva? egäüts juvva?, sõss `pahti vett `sisse, tuu `ol`gi maaviin Röp*

maa|vikat külasepa tehtud vikat *maavigast, `kange sepp oli, kie `oskas teha VNg; Käi `ol`li einama pääl, sis kärnati - - maavikatid on paksud patakad, neid ei saa luisuga ega viiliga luisata Hää; vene vikat, seda saab `pinnida, maavikatid saab taguda JõeK; `enne oli vel mua vikat, sepa `tehtud. aga iad olid `niita Pai*

maa|vits 1. (mürgine) rohhtaim või poolpõõsas (Solanum) *Maa `vitsad - - punased `marjad küllis, `neie `marjuga ka `voieti savi `puolisi Kuu; maa vitsad_o natuke nagu vääne `moodi; maavitsad kasuvad kibi varede `ääri kauda Kse; maavitsad olid, kellega maa-alusi arstiti, nõmme `äärsetes metsades kasusid Tõs; maa vitsad olid maa rohud, nendega viheldi kui maa-alust olid HMd; Kui maast oli ohatand, siis pandi maavitsa vett piale, siis said terveks Koe; Maavitsa keedissega meariti kua sügelisi Trm; maavits, tedä es kästä suhu aia Hls*

2. (haigus) *maavitsa aiguss, veidike `paistust ja vallu San; ku_ `suugu `näede vai hiidüü, siss saa hädä, tuud kutsutass maavitsa `haigõss; Maavitsa arstitakse ussi naha ja ussitapmise kepiga; maavitsa `aiguss, paistetisi, viimäte `kakse mulgu `sisse `ümbre põlvõ Har Vrd maavitsa|häda*

3. euf uss – Krl

maa|vitsa|häda (haigus) *maavitsa ädä `ül`ti ussist saavat, mõnõl mädäsi jalg (oli paistetanud) Krl; ku `suugu hiidüü, siss mõnikõrd lüü `säartsess `haigusõss, kas nakass `paisõid ajama üttest tüküst, mõnikõrd nakass jälle mõni kotuss paistõtamma, `kaksas mulgu `sisse - - tuu kutsutass meil maavitsa hädä; suurõ? määvilli, tuud saa paranda `suu el`liga,*

ta_m maavitsa hädä; kel maavitsa hädä ollu? vai, siss tuu jaoss ol'l [ravitseja] siu `vällä `kutsunu? **Har Vrd** maavits

maa|või võisarnane hallitusseen mina löösin metsäss mua võid, jušku või -- õige libe ja `valge; lastel kui õlid kure `suapad jalan -- siis sae mua `võiga miäritud -- mua või parandas ära; mua või piäb õlemä üvä `aige `piäle `panna, ike metsäss one tuadud mua võid **Kod**

maa|vä(h)i kaerasori maaväi `lõikass (häälitseb) **Lei**; maavähi um miä turutass niidü pääl, õdakult nii kõõ üü turutass; maavähi ja turutass, aig jo `kešvi `külbä? **Lut**

maa|väits kodus valmistatud või külasepa tehtud nuga maaväits, tuu um õks `pernaisel köögihn **Rõu**; Vanast ku ma_lats ol'li, olõ õs `õigõhe `kahvletke `süümisses, üts leevä `lõikamise väits ol'l, `tuuge ol'l suur maaväits sepä tettõ?, pagso terägä ja_nühr; maaväidsega tapõtass tsiko; üts alati `istse pilaki man ja särne halokõnõ käen ja maaväits käen ja `kiskse `tuuga? `pirda **Räp**

maa|värki = maakeeli raak kurkuh -- maa `värki om vähk **Se**; jehhoo-va um jummal' maa `värki **Lut**

maa|värv kodus (peamiselt taimedest) valmistatud värv Maavärve oli mitmesuguseid: nõgesed, paburitskid, kaselehed, sammal, karikakrad, lepalehed **Kei**; nad vahest `värvist maa `värvidega, paakspuu ja nisukeste sure pute koored `võtsid **Kos**; `silmani kivi ja kübara must, neid `pañdi nende maa `värvidelle `ulka **KuuK**; maavärm ~ mõtsavärm **Har**

maa|võmlene kimalane maa `võmlene on suur metsmesilene. kui nemad `väljas on oln, siis pärast seda änam äi külmeda **Phl**

maa|vöö¹ vaenukõis maavöö, vehed ussid, karused ussid on `körvu. `kolme `seltsi ma ole näind, tolli `pittkused on ühed, teist on vehemad; Maavöö, kis nee ää lahutab, võib `oolmeid `muljuda **Emm Vrd** maasuga

maa|vöö² mägede rodu vanad inimesed `kutsusid, see olema maavöö -- siit rabast akkavad, Jõgeva teest lähvad üle, üks mägestiku joro lähäb -- ikke suured `kõrged mäed kohe. mägede rodo olema maavöö **Plt**

maa|õun 1. van kartul vanaste `üiti `kardoled maa õunad **Käi**; ikka `karduhvled meil, mõned `üidvad ikka õunad, maaõunad **Kir**; jõulu `lauba `õhta peremes `ütlend sulasele, `meitel naa ilusad maaõunad ja silgu soolvesi, tia mes `vaesed söövad. sulane `ütlend, mis muud kui undi `saue **PJg**; `moarjabä omiku, kui vares esimese muna teeb, sis añti koa jälle moa `õunu **Juu**; `kartulid `üeldi vanasti maa õunad **Lai**; `kartuled või maaõõnad, kudas igäüks `ütleb **KJn Vrd** maaubin

2. metsõun Lapsed töid metsast korvitääve maaõuni; Maaõunad on pisiksed ning apud **Kaa**; Pisiksi maa `õuni nad närivad ka **Krj**

maa|õun|puu metsõunapuu maa õumpuu -- sellel oo abud, vihad õunad **Khk**; Meite niitis kasub ulgalisti maaõunpuid; Noorel maaõunbul on ogad kül'les **Kaa**

maa|ütt maaütt = maakeel – **Lei**

madal madal **R(n, g** madala **VNg Lüg Vai)** eP **M(g** madale) **Ran Nõo, matal T, matal' San(g** madalõ) **V(g** madalõ **Krl Har)**, **g** madala

1. väikese kõrgusega, alt ülespoole lühike, vähe ülespoole ulatuv; ant kõrge **a.** (esemetest, loodus- või tehisobjektidest) saan õli `niske madala `tehtud; `tarvis üks madal järg teha, on madalamb `istuda **Lüg**; madala `apsattiga `kingad on paremad **Jõh**; `lauge `laine, sie on madala mogomaine `laine **Vai**; madal vesine maa **Jäm**; ju aid madal on, obused `kargavad üle **Khk**; Kui linnu rada tihe ja paks must oli, siis oli madal tali (vähese lumega); Tuba nii madal, et pea jääb paari taha `kinni **Põi**; meelisspead_o madalad lilled **Muh**; vana maja madalam kui

uus **Käi**; sii oo madalad maad, kui pal'lo `vihma oo, siis kardulid võtab ää **Mar**; nüid_o lääved madalad **Kir**; `toori `uurded oo madalad **Tõs**; ase kaunis madal, ma pia tend `kõrgemass tegima **Hää**; madalad maad, vao vahed vett täis **HMd**; vahest mõni metsatukk on madal, aga seal on nii ilus `kõrge mets **Juu**; pane mõni alg viel `piaale, süld on sialt viel madal **Amb**; kardulad on tänavu madala koha peal, nagu ubinad **Tür**; kas sa tahad madalamba piaalust **VMr**; jõe äär on jo `orgline, mõni koht on kõrge ja mõni koht on madal **Kad**; tänavu oli madal lumi, ei old `ühtegi `ange **VJg**; tuul on madalam ku tõene **Kod**; lätsmüts oli madal soni; enne olid kingad madala `kontsadega **Lai**; leevapätsid `tehti `siuksed pikerikud - - ja sis ni `kõrged - - karaskipätsid - - no nüid ol'lid `siukest `jälle_s madalad ümmärgused **KJn**; rabatselaud kolme jalaga, ää lai iki, tõene ots oli madalamb **Trv**; mis ää talu ta om, madala vesitse maa **Krk**; küll om äädä, ku madala läve om, ärä pessät pää; mul üits kõik, kas pääalune om `kõrge ehk om matal, pääasi et ma magada saa **Nõo**; sääl om madala mäe - - sääl iks saa `vil'la ja vöi elädä **Ote**; madalõidõ kotustõ pääl om õks vähägi lummõ **Har**; pik'eb ku muu puu, madalap ku maa hain = tii **Vas**; pini pütsk om `väikene, matal' **Räp b.** (olenditest, ka nende kehaosadest vöi -vormidest) minu isa lell õli madalamb mies kui mina, aga `õige jäme; Tümkäs eit õli tämal, paks ja madal **Lüg**; kut masa kana pisisse madalate `jalgadega **Khk**; Taal on `kangest `sõuke madal jalg, see on ea ka, ega asi läheb `jalga **Pöi**; lühine madal mees oli; `Rusked lehmad on madala jälaga **Rei**; niuke madala jalaga ärg oli - - madala jalaga ärjad on ikka tugevad `kaevlema **Nis**; nihuke lõhike madal matsakas inime **Juu**; madalad turjakad mehed **JJn**; oli nisuke ilus madala jalaga põrsas **VMr**; taksi koerad on madala `jalgadega, `veiksed **Pal**; madale `jalgege lehmä annave `aste `piimä **Krk**; mõnel om olad `viltu, tõene olg madalamb; laits om vali kive `korjama, temä om jo `väike ja madal; miul om lağa madal nõna **Ran**; kähri peni om serätse madala ja pikä; tõene jalg madalamp, tõene `kõrgemp, sa ei `saagi `tañdsi, mine istu nukan **Nõo**; mul omma `säärtse madalõidõ `jalguga tsia? **Har**; matal' saa innembi ma'ra maast, ku `korgõ tähe `taivast **Rõu**; `korgõ hopõn um ni matal hopõn um, tüüid tetä? umma? paremba? madala? **Lut c.** maapinnale lähedal asuv aga et päev madal olli - - es jõvva ma sedä tüid ärä kävvä **Hel**

2. väikese sügavusega; ant sügav siel on nii madal - - `ninda et sedä `viisi void `pohja nähä kohe **Kuu**; Seal nii madal vesi, sealt läheb `palja jalu läbi **Pöi**; jões oo madal koht **Mär**; Mašti ots jäi vee `piäle, nda madal meri oli **Khñ**; jõgi olnd madala `poole, et ol' ike `väl'lä saand **Vän**; suured lahmakad [püünised] ei kolva `seie madala vette `panna **HMd**; lapsed sulistasid madalas vees **Tür**; kärestiku pial on madal jõgi, vett on vähe **Kad**; madal vesi, sügäv põhi. mõni inimene `näitab vagane, aga `vaata mes teeb **Kod**; madal mudane järv **Äks**; ega sääl ärä ei upu, vesi om matal **Ote**

3. (helist, häälest) vaikne, tasane, väikese võnkesagedusega `üsna madala juttu ei `kuule, madala juttu ma ei saa aru **Jõh**; mihed on ju madalema ääleaga kut emased **Khk**; üip - - `uikab `seasi madala ääleaga **Krj**; `Kangest `sõuke kena mahe madal ääl oli kui `rääkis **Pöi**; `rääkis madala ääleaga, ega see `kaugele kosta **Mär**; teesel on nihuke madal `vaikne eäl, teesel on `kõrge kõle eäl **Juu**; ei ta kuule madalad juttu **JMd**; madalass ei kuule, tasass juttu ei kuule **Kod**; madalt äält ma ei kuule suguki **Hls**; temä `seantse vaguse kõnege, madale ääleaga **Krk**; ta `omgi `säärtse madalõ helüga; nii madalõt kõnõt ma_j kuulõki **Har**

4. ahas, kitsas (rinnakorvist) kui on madalad `rinnad, siis on `rinnad alati `nõnda `kinni **Lüg**; madalad `rinnad ahistad `engä (takistavad hingamist) **Vai**; Taal olid eluaja `sõuksed madalad rinnad, `ähkis ja `puhkis `peale **Pöi**; kui kõhib palju, siis oo madalad rinnad **Muh**; nii madalad rinnad, saa mette õiete räägitudki **Mär**; madalade rinnadega, rõgiseb ja ragiseb

Tor; kes nihukese madala `rindadega on, sel on sañt ingata ja se ei soa `easte laaletud koa `ühti **Juu**; kui madalad rinnad on, paneb ingeldama kohe **JMd**; teisel on madalad rinnad, teisel on `lahked **Trm**; ku kõvass tiijb kedägi ehk käib, kõhe paneb `lõõtsma, sedä `üeldässe madalad rinnad **Kod**; kes madala `rindege om, siis rinnust `kinni ja kõhive ütte `puhku **Krk**; taal omma madalõ rinna?, taal ei paásiki häste kroonu `rõiva `säl`gä **Har**

5. (väikestest silmalaugudest, pilusilmsusest, ka halvast nägemisest) madalad silmad, ei anna õiete `lahti **Mär**; Madalad sil`mad, lühikse `vaatamisega, ei näe `kaugel **Hää**; `kirssis silmad on need pilusilmad ehk madalad silmad **Sim**; sel om seantse madale silmä, ei näe `kaugel; ku üless ei saa `vaate, ku silmälau mahan, sõss loets madale silmä **Krk**; kel om madala lau, vahib nigu pilu alt `väl`lä, noil om madala sil`mä **Ran**; ei olõ õi_taal silmä hädälitse?, ta om esi säärän madalõidõ `sil`miga **Har**; Näost om kinä latsõkõnõ, aga madala silmäkese **Vas**; Nõrga nägemisõga?, sil`mä? omma? madala? **Se**; matal' `silmi `pääle (poolpime) **Lut**

6. a. alandlik, pretensioonitu üks madala olemisega inimene **Khk**; tõene o `uhke, tõene o alandlik ja madal **Kod**; sa oiat ennast madaless ja vaguviisi, et sa änäp ei `engä ka `vastu; siss kae iki, et madaless saat oida, muidu aa `arja `kinni **Krk**; säärtseid `armsõid inemiisi leü_üss õks pal`lu, kis omma madalõ? ja kõkõ poolõst väega hää? **Har**; matal' ehk tasanõ käävä? ütte, timä om `vaiknõ inemine **Räp b.** millegi poolest teisest allpool olev tenistuses on üks `kõrgema, teine madalama kuha peal **Vll**; kas ta no mullõ tulõ, ma olõ jo madalõst suust **Har**

7. nõrk; väike (hinnast) madal tuulek, vähikselt `puhkass **Krk**; reñt `olli küll madal, `väike, aga raha es ole `kostegi saia **Ran**

8. subst madalik `Kaige paremb kalakudu madal `ninda kevädel kui sügüsel oli **Ulgmadal Kuu**; läks aluksega üle madala; `laiva on `Ulgu madala taga `ankuri pääl **VNg**; laev `jooskis madalale **Jäm**; Kalad tulid madalate peale **Pöi**; lae jähi madala `peale `kinni **Muh**; Madala pardad joosvad pikuti mööda mere põhja naa kut mæ veerud maal **Emm**; nii kui madal `vasta tuli, `pandi `ankur `põhja **Rid**; seal üks madal pastab, neid madalu oo paelu meres **Tõs**; Kuduja räim tulõb madala `piäle **Khñ**; liiviga käevad jões madala peal **Vän**; kala puñnib madal `peale kudu ajal **Trm**

madalahe madalahe **Plv Vas Räp(-õ)** = madalale päiv um madalahe `lasknu **Plv**; `pañti iks kohe nagla `otsa - - nii madalahe **Vas**; haug tulõ nii madalahõ, et säl`g paistuss **Räp**

madalakas madalakas **Lüg/-kk-/ Kod** madalavõitu `niske madalakkas obone **Lüg Vrd** madalane, madalik

madalake(ne) dem < madal nii väike madalakene teene (loomast) **Mär**; ehitadass `veiksi madalaksi majaksi **Hää**; ta om jo madalek **Krk**; tuu laud om jo nii madalakene **Puh**; ta imä om kah säärän madalõkõnõ, muudu om hää lammass **Har**; innevanast ol`li_`säantse_`tsõõrigu?, puidõ? madalakõsõ **Vas**; Om säärne madalakõnõ matsakõnõ **Räp**

madalal madal|al **VNg Vai VMr Trm Kod**, -all **VJg Ksi** mingile alustasandile lähedal (ka näiliselt) `päivä on madalal, `päivä `lähtõ `luoja; ikkunad on madalal **Vai**; pää (päike) on madalal, sülla `kõrgusel **VMr**; `päike on kohe `ästi madalall **VJg**; päev on juba madalal, `õhta **Kod**; kel naba `kõrgel, si elab vanaks, kel madalall, si sureb nooreld **Ksi Vrd** madalan, madalukesel, madalukeses

madalale madal|ale **Lai**, -alle **VNg Jõh Kad Äks**, -õlõ **Urv** mingile alustasandile lähedale (ka näiliselt) `ninda`kaua ku pääv läks juo madalalle, siis vast - - `ütles: `lähmä nüüid kodu **VNg**; lõsus on natukene `rohkeb madalalle vajund kui losus **Kad**; kui pääv akkab madalalle

minema, siis tulevad [vähid] kallaste alt `väl'la Äks; kui obune tige on, siis kõrvad `tõmbab madalale, pia ligi Lai; ku päästlane madalõlõ `lindass, tulõ vihm Urv || (vee sügavusest) suur `laine `viskas `laiva `ninda madalalle `ranna ligi, et üppasimma `maale VNg Vrd madalahe, madalasse

madalalt madalalt Kuu Hää HJn VMr Kod Pal mingi alustatasandi suhtes lähedalt Kui `luiked sügüsel madalalt `lendävad, tuleb madal talv Kuu; kui pääsuke madalalt lennab, tuleb `vihma HJn; piab `ästi madalalt `katsuma leigata; pää pastab madalalt VMr; kuu käib madalalt ja `lõunen, tuleb `suija Kod; kärbes `lendas nii madalalt Pal Vrd madalast(i), madalukaiselt, madalusi

madalamal madalamal Vän JMd a. all pool kellel nälb madalamal, see on parem emaani JMd b. (vee sügavusest) a ku on, sis kalu saab madalamal ka Vän

Vrd madalamas, madalambal

madalamale madalamale Hlj Khk alla poole lase nõör natusse madalamale Khk Vrd madalamasse, madalamb(a), madalambass, madalambale, madalappa, madalepel

madalamas madalamas Jõe(-lammass) Kos Jür = madalamal mei `vergud olid madalamass; kui kala oli madalamas, siis sai viel `liete`paelu `pihjumale `võetud Jõe; siis `pañdi seda `põlle sedamodi, `este `pañdi `seia -- siis naised `ütlesid, et see on ikka madalamas Kos

madalamasse madalama|sse LNg Juu Amb, -se Noa = madalamale [lastud luik] vaos -- madalamase Noa; ergu olemisega [hobune]-- kardab `jüsku, laseb enese madalamasse ja LNg; siis on `varju -- `peale lõõnat, kui ta (päike) madalamasse akkab minema Juu; pada `lasti kas madalamasse ehk `kõrgemasse sialt nende `aukude järele Amb

madalamb(a) madalamb IisR, madalamba Jõe = madalamale `toime oma `vergud madalamba Jõe; `oia madalamb IisR

madalambal = madalamal mustike om madalambal, joovike om `kõrgemal Nõo

madalambale = madalamale õtak nakap tulema, päiv vajop kõrdkõrralt madalambale Nõo

madalambalt madalamalt `tämbä käevä pil've madalambalt, näeb višt sadu Nõo

madalambass = madalamale miä kässi, et `laske enne ladet madalambass, siss ma sõkuta Nõo

madalappa → madalappa

madalan madal|an Kod Ran Nõo, -en Hls Krk Hel, -õn San Har, -ah Plv Vas Se = madalal kuuse käbid madalan õksa kül'jen Kod; päe om joba õige madalen, mõtsa `latve pääl joba; kui tuulene ilm olli, suits es lää `vällä ussest, madalen olli ka `vingu Krk; pil've om õige madalen, näiss kas tuleb sadame kah Hel; kui sil'mä lau olliva madalan, siss näppega tõst sil'mä `kolme Ran; kuu om `väega madalan `üüše Nõo; päiv om jo õigõ madalõn, `kaegõ et karjaga kodu saat Har; päiv jo madalah `väega Se

madalane madalane hrv madalavõitu maa pind on madalane Rei Vrd madalakas, madalik

madalappa madalappa Har/-õppa/ Vas Se Lut, madalappa Kam = madalamale kui vikatit löe `otsa pandass, siss `säetäss terä `kõrgõmpa vai madalappa Kam; päiv lätt aig-aost madalõppa nika ku `kaoski `pil'vi takka Har

madalajpäraline = madalapärane [ta] ošt kah Krabi `valda `säärtse madalõperälitse maa, säält ei `tõmba kohegi vett `vällä Har

madalajpäraline madalavõitu madalaperäne kõht (koht) Kod Vrd madalapäraline

madalas madalas Lüg hajusalt eP = madalal päiv on viel madalas, ei `maksa viel `menna `tüöle Lüg; päike juba tükkis madalas, iline aeg Khk; atagad_o pilve tükid, mis valju tuule

ajal madalas `mööda taevast `jooskavad **Mus**; `Taevas on vahest madalas, oort pea peal; Kevade vesi on [kaevus] nii madalas, kas võta `käega sihest **Pöi**; anņerad_o madalas; kui kevade lina `veastriku näed madalas, siis kasuvad lühikesed linad **Muh**; Linnuk `lindas nii madalas, et vois `lindurd `nähja **Rei**; kui meri madalas on, siis on `heite meri **Phl**; pää üsna madalas juba, aja loomad eenamast ää **Mär**; ega sari naa madalas põln mette, teine pidi ikke pengi pial [andma] selle suure liigutaja kätte **Lih**; tä (pisuhänd) madalas maad kaada läks **Aud**; lesta püid oli ju madalas, põhi `paistis ju koa vahel **Ris**; `pilved old nagu maha kukkumas - - nii madalas kõik **Kei**; taevast madalas alles - - tuleb veel `vihma **Ann**; kui kuuse käbid on madalas, siis tulema vihmane suvi **Äks**; kui oli vihmane `aasta, siis oli `kõrgema pial parem saak, madalas tegi siis vesi `liiga **Lai**; mõneskohas õite madalas on paas kah **Plt**; kui päe madalas, siss vikerkaar `kõrges **KJn**

madalasse madala|sse **Jõe Kuu/-ss/ Hlj IisR Mar Juu KJn, -se Pha Muh Noa Aud** = madalale jää sulamise ja lume sulamise järel, siis tulid kalad nii madalasse **Jõe**; Suve `õhta, kui päev madalasse vajus, akkasid `säased `kuoris pirisema **IisR**; päiges läab madalase **Pha**; [kotka] poead olid juba suured - - ta_i tuld nii madalase änam **Noa**; konks oli koogul `otsas, ülal pool oli vinn, et siis saab madalase lasta **Aud**; vahest oli - - `kõrge see pahmas, [hobused] kohe üppäsid seal peäl nii et ta maha madalasse läks **Juu**; kummargülle kui küerütäd - - `vaatad madalasse **KJn**

madalast(i) madal|ast **Jõe Mus Pöi Muh Vig Aud Ris Kei Nõo Vas, -est Krk, -õst Har**; madalašti **Kos**, madalaste **Mar Tõs Aud Juu** = madalalt kui kured `lähvad siit ära madalast, siiss [tuleb] madal `talve **Jõe**; pää pastab väga madalast mere `peale **Pöi**; mõni reagib nii madalast (häälest) **Muh**; raio aga madalaste maha, et suurt tüügäst ei jää **Mar**; kui õete `raske maa oo, sis võib ühe korra vedru äkkega `peale aeada, aga õete madalast **Vig**; laalab madalaste **Tõs**; eenad pannasse pinuse, kui pannasse pikalt ja madalaste kokku puu riidade `moodi **Aud**; kraat tuld nagu sur tuliagu möda kanarbiku madalast sialt **Kei**; kuu käib madalašti **Kos**; madale `rindega õigats sij, kes `engäss madalest **Krk**; ja ku pääsuke madalast `lendäb, läap sadama **Nõo**; kurõ_ka `lätsi sügüselst madalõst; ma olõ `väega madalõst koolitet, õt sõnust tulõ puuduss **Har**; päiv madalast paist, paist `õkva_pääle **Vas**

madalepel = madalamale nõnda ike `loidu `lasti kul'p patta, ännä lasid madalepel, ku suppi tõstid **Hls**

madalik madali|k **Ran San Rõu Se Lei, g -ku** hajusalt **S, Mär Tõs Vän Tor** hajusalt **K, Trm Kod Hls** hajusalt **T V, -gu Trv Puh Kam Krl, -kku Lüg**; madali|kku **g -gu VNg Vai/-kko, -go/**

1. madal maa-ala; ant kõrgustik `Ümbär`ringi `kõrgemb maa, `keskel madalik **Lüg**; madalikus kasub pikk rohe **Tor**; lodu on madalik, madalam kui raba maa **Sim**; karja maad on kõige kõlvatumad maad, kos kari `tallab, nigu madalikud ja sood **Trm**; tõispuult `raavi sij madalik om alle **Hls**; madaligu pääl kasvap paremp [vili] kui mägede otsan. madaligu mehe om vil'lä mehe **Kam**; matal kotuss, madalik mäki `vaihhõl **Rõu**

2. madal koht veekogus laev leind madalikku `kinni **Khk**; kala tuleb madalikkude `peale kuduma **Pha**; laivad `joosvad madalikku **Vll**; Liivane kitsas madalik oli, me lasime seal ikka `võrku **Pöi**; aes laeva madaliku peäl `kinni **Emm**; Konna `veski jõeski oo madalik, madaliku pealt saab üle `minna **Mär**; laev on säl meie lahesse tuld, madaliku piale joost **Nis Vrd** madal

3. **adj** madalavõitu se va madalik maa **Ris**; laud on madalik, siin ei ole ia `tüütada **Koe**; madalik ja väheljäne huum õli **Kod**; ta ol'li madalik (talukoht oli madalavõitu) ja vesi `juuõis kõik üle **KJn**; taa tuul om raasike madalik **Puh**; timä (kuslapuu) om nisuke madalik `puukene **Kam**; `säantse madaligu `ol'li nuu vadsa päisikese? **Krl**; säärän madalik hopõn om, talu

hobõsess õks kää Har; `kõrgide `jalguga es olõ?, ol'li säändse madaliku? (põrsastest) Plv; madalik inemin Lei Vrd madalakas, madalane

madaluisi → madalusi

madalukaiselt = madalalt `linnud `lendäd `oige madalukaiselt; maad `künnedä madalukaiselt (mitte sügavalt) Vai

madalukane madaluka|ne Kuu, madalukai|ne Kuu Vai, g -se = madaluke(ne) `Oite madalukaised kohad; Madalukane saab `ennemb `mantsika maast kui `korge tähe `taevast Kuu; neil püütül on `uurded ühe madalukaised; tämäl on madalukaine ään Vai

madaluke(ne) madaluke Jür Koe Plt KJn/g madalukse/, madaluke|ne Lüg Jõh Ris Koe VJg Trm Kod Plt, g -se madalavõitu; dem < madal `Piimänõud madalukesed Lüg; Mu titt on `alles madaluke, aga küll ta kasvab; Vanast piast jäin madalukeseks, sel'g `küirus Jür; laud on madaluke Koe; sie aed on üsna madalukene VJg; Voodi õtsad õlid niisugused laua otstest kokku löödud madalukesed Trm; siält suab läbi küll, siäl on madalukene; madalukene ja til'lukene, veeke järkene Kod; oi ku madaluke vesi KJn Vrd madalukane

madalukesel = madalal sae tüü juuren `õlla, pääv madalukesel Kod Vrd madalukeses

madalukeses = madalal pää oli madalukeses juba Ann Vrd madalukesel

madalune madalu|ne g -se VJg Trm KJn kõrgune `põesa madalune mies VJg; laps alles tooli madalune Trm

madalus madalu|s VNg/g -kse/ Khk Nis Koe Trm Kod Plt Krk, madalu|ss Puh San Rõu, g -se subst < madal sie `säangi ei `mieldi `mulle madalukse pärast VNg; see madalus ep tee midad, selle võib ju `kõrgemase `tõsta Khk; tuoli madaluse pärast oli alb `istuda Koe; kas pikkuse ehk madaluse järele Trm; siin on üks Loimu talu - - eks `talle madaluse pärast `antud sihuke nimi Plt; madaluss ja kõrguss Puh

madalusi mada|lusi Nõo, -luisi Rõu Se madalalt (ja alandlikult) [koer] Tuleb nii madalusi et kõtt maa küllen; Nüid om äbi, käib madalusi Nõo; timä `pel'gäss `kõiki, kää madaluisi, om ku ädälähain Rõu; [hunt] tul'l madaluisi Se Vrd madalalt

madal|vee|lest hele, liivasel põhjal elutsev lest Kus liivapõhi, seel on madalveelest Khk

madalõppa → madalappa

madar madar g -a SaLä(g -i Jäm Ans) Muh Hi Mär Var Ris JMd Ann VJg VIPõ(g madra KJn); madar|as g -a L Juu rohttaim (Galium) madarad, nendega värviti. `koltsed madarad, allid vei `valged madarad Jäm; vanad `naised olid madaratega `värvind, siis nad olid põllu varete sihest neid madara `juuri `kookudega `kiskund - - vana kulund `tuhli kook või midagid muud raud `kooku oli madara kooguks Khk; Vanasti kui pole `värvi olnd, siis naised `korjasid madara `juuri ja `värvisid nendega Põi; kadaga juurte alt kaeveti madarud Muh; Nee sured madara juured, nendega nad `arstist, kui lehm punast kusi Rei; see polnd kellegi punane, mis maa`rohtega `tehti, madaratest ika sai Mih; madaras ei pidan `värvi maha `anma Tõs; tüdrikud käösid madarul (madaraid korjamas) ning `pähkli; Naõsõd läksid `laidu madaru `kjõsma Khn; madaras, pikad varred ja kollast õied `otsas PJg; `Tuiblu mäält `käidud madarad kablimas Ris; `üiti madarad, neid `kasvas igal pool. `veiksed kollase õitega lilled Ann; madarad jälle kasvavad `metsas, naasugused `veiksed rohod, sis nende juurdega `tehti punast SJn

madara|kollane (värvus) madara kollane oli. tedremadara juurikad, neist `tehti Mih

madaranõ madara|nõ g -sõ = madarapunane Kidi vasta `siotasse `randmõ `ümber madaranõ lõng; madarasõ kõrdi kua pani mio vägisi kuduma, et mia omalõ elu`aegas selle sua Khn

madara|puna = madarapunane *madarad* -- *änam varrest* -- *sai punast`värmi*, *madarapuna* **Aud**

madara|punane madaraga värvimisel saadud punane värvitoon; madaraga värvitud, seda tooni punane *madaripunane oli mustaka`näuga Jäm*; *siis nee sured madarapunased siilikud`tullid, sehuksed, mis ole ergud punased mette, sehuksed tumed punased`ollid*; *ma`panni madara punase lõhna nimetissõrme`ümber [kui sõrm haige oli] Muh*; *madara ponast`tehti, metsast`kesti maa seest madared ja`tehti sokad nii ponasegs et Käi*; *ma nägin seda kui tedremadaratega värviti,`tehti madarapunast Mär*; *tegavad madarapunast -- see ää ei leegi Var*; *Kihnus oo kõrdid ja suka paelad kõik madara punased Tõs*; *Madara punase villase lõngaga sai`luumasi parandada (loomi ravitseda) KJn*; *vanašti`olli madara punane ja kaselehe kollane ja SJn Vrd* *madaranõ, madara|puna, madariku|punane*

madaras → *madar*

madariku|punane **p** *madariko punast* = *madarapunane* – **Käi**

made¹ *made* **g** -*me* **Kuu IisR Emm Tõs**; *madem* **g** -*e* **Käi Rei**; *hrl pl* *mademed* **Khk Kaa Phl L Ha JMd Tür**

1. kividest, puudest ehitatud ülekaigukoht, purre *`soose või jõe tehasse mademed, pannasse kiviriad jõe*; *üle mademete saab`kuivade`jalgadega üle Khk*; *säält üle jöö pole mademid Kaa*; *jöö madem,`pantags puu üle Käi*; *Ma_p läbe teed kauda`minna, ma lähe siit otse üle mademe Rei*; *mademed põle jätkatud puudest`ühti, põle pukkisi all Kul*; *mademed oo jõe või oja või kraavi peal sedasi, käsipuud oo`kõrves Mär*; *esite oli lodi, siss tegid mademed koa,`viimis tegid sella Vig*; *se ikke jo sild, kui käsipuud`kõrvas oo, mademed ikke müü paar pisikest puud üle Tõs*; *mademed tehakse pasaoeade`peale, pannakse puid`sisse, et jala üle saab käia. obesega ei saa mademetest üle`käidud Vän*; *mademid`mööda`keitase`pehme maa peal Tor*; *jõel on nihuke läbi`käidav koht, siis seal on puu lohod, mademed, pannakse`peale, kus rahvas üle käevad Juu*

2. aida trepipealne *`Aida`uste esistel olid mademed. Made pidi olema`küllalt suur ja pealt sile IisR*; *aeda mademed oo see põrand aeda ees Mär*; *Aida mademete pial oli vihmaga [hea]`istuda Han*; *koera puuku on mademete peal Rap*; *kui sa vil`la koti peält maha võtad ehk`peäle aad, s_aeda mademete peäl [oled] Juu*

3. leos olevate linade vajutis (puud, kivid) *linaleo peal olid mademed, puud ja kibid`pañdi linade`peale`raskoseks LNg*; *linaligu tuleb`kinni`panna. `pandi latid`piale ja kivid lattele`piale. mademed, olid siis puud või kivid Tõs*; *mademed`pantase linade peale, ku nad lina leu`aukus oo Tor*; *puu mademed said [linadele]`piale ja kivid`puude`piale, et vesi üle`seisis KuuK Vrd* **mate**

4. okstest, riietest vms kate, vari *`Vergu linuje`pääle`pandi mademi --`voisid`seisuda`ninda moned`päiväd`paadiss mademije all, ädä old midägi*; *Mademije all [võrgu]`paulad enämb`külmämist ei`kartand Kuu*; *pane [peenrale, kartulikuuhjale] mademed`peale Kei*

5. viljavihk, lade rukki vihud *`pandi`vastamidi maha, seda kutsuti mademetes, siss pekseti või`löödi vardadega Aud*; *lauda`juures olid pikad õled,`laotud mademesse, neist`tehti sidemeid õlekubudele Hag*

made² *made* tüse, lõtv, vedel (inimene) *Äi sõhuke made küll keia_b suuda mette*; *On koa sõhukse made moega tüdruk*; *Vat kus ikka made on, nii pitk kut lai*; *Made -- päisi päeva`aegu magab, ju midagi ikka teha on Pöi*

madel¹ *madel* **g** -*i* emakala *madel, sedä siin ei`süüä, aga`Tallina turul oli`müüdüd küll*; *Madelisi sobis vahel`saama`kerraga saa kilu (saja kilo)`ringiss Kuu*

madel¹ *madel* g -i VJg Sim (suur) sõim luamadele pannakse toit madelisse VJg; *madel* on pikk, kus paelu `luomi pial on Sim Vrd mader

madelema *madelema* VNg Trm Lai

1. = maadlema a. teist seljatada püüdma (ka mänguliselt) *joumehed madelevatta* VNg; *ka'ssi pojad kui üks `ühte maha murravad, siis madelevad. se madelemine ei ole tüli, pool `mängimine; lapsed sängis ka madelevad - - ühes sängis olid kolmekeisi - - siis madelesid nal'la pärast Lai b. õiendama, vaidlema kui teineteisega vastakute `sõimlevad või sõnelevad, siis madelevad; kui teisel teine `arvamine, siis läks madelemisest `lahti Lai c. vaeva nägema, ägedalt tegevuses olema *madele kõik öö `kirpudega, ei saa magada Lai**

2. pikutama, lesima *madelesime õues pikali maas; mina madelen ka siin sängis Lai*

madem → made¹

madem|puu → madepuu

madel|puu *made-* Emm Rei, *madem-* Rei purre *Madebud* mööda käida üle kraavide ja ojade; *Laiast kraavist äi saa muidu üle, kui peab madepuu põigiti `pæele panema Emm; paul on madembud peal, senest saab üle küll Rei*

mader *mader* g -i Koe VMr sõim einad ja õled pannasse maderisse, et loom sialt sööb Koe; `luamadel tallis on maderid, kust pialt luamad süevad VMr Vrd madel²

madi *madi* vesine maa, lodu *madi eenam one mudane, muagene, mädäkäs Kod*

madigas → madjak(as)

***madikond** g *madikonna* trobikond sa tood ea *madikonna veel* [pärnaoksi] Muh

madima *madima* Kod Lai

1. tampima; materdama; peksma *madid `kiñni aagu, madid ehk pitsitäd mulla `kiñni `ümmer juure; ma madisin tappa `u'ssa, kui karjan käesin Kod; sai teise kääst madida; oli teda ivake madind Lai*

2. käima, vantsima *pikk maa, `andis kohe madida; madi `käia einamaal iga pääv seda maad Lai*

madin *madin* g *madina* hajusalt R/n *madina* VNg, *madinass* Kuu/, Pöi Muh PJg Tor Saa Juu Pee Koe Kad Kod uus Nõo

1. müdin, mütsumine vm müra *Kui - - `kuskil õlid lina `talgud, siis `poisid kogonesivad ka `sinne `pillid `kaindlas, siis vast akkas madin `piäle Lüg; Öö läbi käis `sõuke madin, tañts, laul ja pilli mäng Pöi; siis `olli `sõukest madinad, kui nad (lapsed) sii ühes koos `ollid Muh; küll oli suur madin, kui nad `joosid Juu; ei tia, mis mõru see `lahti oli, aga kisa ja madinad olid kõik kohad täis Kad; madin one ku majan `keski juakseb Kod; Oi toda madinat - - joosiva üits ütele, tõene tõesele poole nigu meeletu Nõo*

2. (kaklusest, kähmlusest) *no siis oli madina, kui moni [peiupoiss] sai `tütruku, keda ei tahand VNg; tahivad `menna `riidu - - üks lei ikke `ühte ja `tõine tõist, sie õli madin ja sagin `lahti Lüg; Äkist oli madin `lahti, üks lommis teist Pöi; rusikidega ikka `añdsivad madina aal. kõrtsimees lõpetas madina ära, lõi mehed kõrtsist `väl'la Saa; olid madinat teind (riielnud) Pee*

Vrd madsin

madinal *madinal* Mar Tor Hää Juu Koe SJn adv < madin *siilid `joosvad maas ühnä madinal Mar; poisid `tul'id ku madinal Hää; `joosid nõnna madinal teesed Juu; kui si küüditamene `ol'li, läksid madinal SJn*

madinas *madin|as* g -a = madjak(as) *mine anna tale - - madinast Mar*

madinass → madin

madis¹ *madis|s g -se Pöi Saa, -sse Trm, -kse Kuu* = madisepäev *madis vana all pard, `kutsub `lapsed `seina `ääre - - päiv akkab `paistama ja `korgemalt `käümä ja siis `mielitab `lapsed juo `väljä Kuu; Madis `viskas allikase soja kivi, allikad läksid madise päeva `paiku `lahti Pöi; teine madis on kahe `kümne esimesel `septe-mbrel Saa; Madis annab kanale võtme kätte (pärast madisepäeva hakkavad kanad õues toituma) Trm Vrd matjus¹*

madis² *madis Muh Mar Tõs Ris Juu Trm Hls* kerge kirumissõna, pagan, tont *õtte madis `võtku sind Muh; las ta madis võtta Ris; teest `ütlesid ikke `kurja, rikas Mart `ütles ikke: oh sa va madis Juu; Nii läksid veiksemad veskid kõik seeki. Las roiskuvad ehk nagu ennevanast `üeldi: madis võtku Trm; las madis võtta, las kaduda ärä Hls*

madis³ *madis g -e Lüg Emm* sperma lase *madis `putsi `juossa Lüg*

madisema *madisema müdisema lähäb tiji piäl ku mua madiseb; läks ku madisi Kod Vrd madsisema*

madise|päev *madise- Lüg Jõh Pöi Rid Pä* hajusalt *HaLä, TÜR Koe Plt KJn Hls Krk, madisse- Lüg Mar Hää Trm Kod, madisõ- Rõu Vas, madikse- hajusalt R, VMr VJg* madisepäev
a. kevadine madisepäev (24. veebruar) *madiksepäiv `andab kanale vottime käde, noh madikse `päiväst pi, id juo kanad `saama siis juo `oue; madikse `päiväst akkab `külmäl üks silm vett `juoksema Kuu; `Talvel madisse `päiva ajal vahiti, kust poolt tuul on, siis `selle järel `külveti kevade vili maha Lüg; madikse `päiväl ole kors akka lund `vihkama Vai; Madise päevast `murtud `talve selgroo ää, siis akkasid ilmad `pehmemaks minema Pöi; `talbe kui madisepäeb oli, `pandi `meeli, mis tuul oli, sest vaadati kala `saaki Rid; madissebä omingo, siis pühitasse `pühked korbi `sesse, viiasse ää `kaugele, siis `tulla `kärpsid mette Mar; madisepäe `ööltse, et kui sa siis puid metsast `õue tood, et siis `tulle ussid `õue, et madisepäe ei lubata puid vädada Tõs; kui madisepäe lund sadade, siis sadade kõik mutikad ja matikad maha, et siis teese `aasta söövad kõik vilja ää; kui madisepäe päe (päike) paiste kas või naa paelu, et saab `ratsa obuse `sel`ga `istuda, siis oo ilus sui Aud; kui sa madisebä `õmled, sis näd kohe `ussi Juu; madisebävast tõusevad `inge kõik loomad, kas `kärpsed ehk uuss, kõik maa loomad TÜR; ku madikse pää oli tie `kõrge, siis kasvab mäa puol või `künka puol parem ernes. kui tie oli suland `kraavi, siis `jälle nõos VMr; talvel - - one madisepäev. siis `pühki laadass `ämliku võrgud ärä, siis ei õle suvel `kärpsid Kod; `piaie madise `päeva akkab kõik lund `vihkama Plt; madise päeväl mardikidel ja mutukidel luuvvass eñg `sissi Krk*
b. sügisene madisepäev (21. september) *Madise `päiväl `mihklikuus [aeti] siad `lauta Lüg; Meil `peetasse `rohkemb - - sügisest madise `päeva Jõh; kui sügise madisepäe on, siss võetse kanadelle võti ära, siss andasse kanadelle peris söök, siss kanad änam väl`last ei saa; viimase madise päeva aig akkab siil omal talve `kortelt korraldama, `lehti kokku `raapma Saa; `Tsia_tapõti jäl_madisõpäeväss är? Rõu*

Vrd *madis¹, madusõ|päev, matjus¹, matsa-, matsel|päev*

madistama *madistama Mar Nõo* madinat tegema; möllama *Küll nad aga madistasid, vesi oli soe ja läks kohe madistamiseks lahti Mar; Nakava madistama (madinal jooksmas) ütele ja tõisele poole Nõo*

madjak(as) *madja|k (-d-) Pha, g -ku Trm Kod KJn Pst Hls Krk, -ka, -ga Emm; madjak|as (-d-) uus IisR, Jäm Kul Ris Juu Koe* hajusalt *ViK, Plt KJn, mad`jag|as Khk, `matjak|as Jõh, g -a; n, g `matjaka VNg; `matja|k, `matja|gas, madi|gas g -ka Kuu; g madjaka Vig Lai/-d-/, Matjaka Kos* malk, vemmäl, jäme vits *Sain ühe `matjaka käde ja löin `hussi maha Kuu; On sul `alles `tõngline madjakas käes IisR; `võtsi eε mad`jaga ning `sähvasi tale üle tagumise Khk; Ma tule tee teitel mad`jagaga Emm; ma võta_sit madjaka ja anna soole mödä `kooõa*

Vig; kui sa mudu ei `kuula, annan `sulle madjakast Juu; lapsele võetasse madjakas, kui ta nutab Koe; `murtsin metsast ia madjaka kätte, muidu kuerad tulevad kallale Kad; võtin selle madjaka, `tõmmasin `talle vasta `kaela kohe VJg; `vaata et ta sulle `silma ei lüü selle madjakuga; tüdruk nagu madjak tuleb, silm`nästvelt kasvab `loksjass Kod; kuhjalava on `kõrgema koha pial, veke lepa madjakatest aed on `ümmer Plt; Sin_om kurja koera, piab mitu madjakut kaitsmises võtma; Selle madjakug võib palt purejat peni ääite Pst Vrd madinas, madjukas, madrak(as), matak(as)

madjas madjas g `matja Saa/-d-, -t-/ Hls = maias küll om `matja latse; tatert olli naa (kured) `matja `süümä Hls Vrd magjas(s)

madjukas madjukas = madjak(as) niisuksele `tõmma madjukas Kir

***madlik** ppl madlikuid põngerjas `Teisi `lapsi oln koa, `sõuksid pisi madlikuid Var

madrak(as) madra|k g -ku Kod; `matra|k(as) g -ka Lüg Jõh; `matra|ka g -ga Vai

1. = madjak(as) `ennä `matrakas, `sengä viruta kõhe `ümber kehä; Tahi kõhe `matraka võttada Lüg; `kirves oli `kaasas, `raius ia `matraga `metsast ja tappas `undi; suur `matraka oli kääs, tuli `miule `suure `matragaga `kaelale Vai

2. hoop, löök ku saad ühe `matraka, küll siis `kartad Lüg

madrask → madrats

madrats madrats (-ts) Pöi Iis, g -i Jäm Hää Ris Koe Trm Plt KJn Trv Krk hajusalt V, -e Tor Röp; `matrats Kuu VNg Lüg Khk, `matrass Vai(g `matratsi), g -i; matra-ts g matra-tsi Khk; p `madratsi Pha; madrask g -i Mar/n madraski/ Mär Tõs Juu Amb Ann Jn VJg; madras Hls uus aseme aluskott tämä lükkänd sen lina ärä ja käünd `sinne `matratsi `pääle magama Kuu; suled vai `karbemed `pannasse `matratsi `sisse; mul ei õle `matratsi, mul on `vuodes aluspadi ja `päälispadi vaid Lüg; matra-tsid on asemes, meitel änam õle kotid, äga nee matra-tsid paramad pole Khk; pole sääil (asemel) `madratsi ega aluskotti ega mette medagid Pha; Õled olid asemal, mõnel olid `õlgede peal põhu koit, madrats on uus asi, peale sõja külase tulnd Pöi; eks madraskid `panda `alla magades, aga ega neid sii taluinimestel ole Mär; madrats, kus pääl magatass. `saksadel on madratsid Hää; pienema `rahval on madratsid all Ris; `artlas, sellest `kuoti padja riiet ja aluskoti, madraski riiet Amb; mina madraski pial ei taha magada Ann; nüid on madraskid ja sulekoitid Jn; madrats on `vuodi põhjas Iis; `uudi madratsi om ja väskraadist põhja Krk; meil omma napu? ja külle aludsõ koit sängün, tuu asõmal om liinamihil madrats Har || piltl Madratse polkat tandsma (tütarlapse juures magama) Röp

madreal → materjal

madri madri Kaa VII nodi, vara Ruudid keisid enne pulmi ikka kerjamas. Nendel oli ninatubakad ja viina seltsis, andasid neid ja siis said jälle madri vastu Kaa; Sellel tüdrukul on madri, võib kosja minna VII

madrial → materjal

madrisk → mardikas

madritama madritama kontrollima, läbi otsima kõik laevad madritadaks Hää

madrus madru|s g -se Hi(-ro- Phl) hajusalt L/-sõ Khn/, Ris Juu Plt Hls, -sse Khk Muh Mar(-ro-) Iis Trm Kod, -kse HJn JMd; madru|ss San Se/-oõs/, g -sse KJn Krk(n madrušk) Puh, -(s)sõ hajusalt V, -ssa Trv, -se Koe, -kse VJg; `matru|s VII, g -se VNg Vai Jäm Khk Hää, -kse hajusalt R, -sõ Khn(-ro-); `matruss g -e Lüg; n, g madruski Mus laeva meeskonna liige üks pueg oli `laevas `matrukseks Hlj; üks vanames oli se peremes säl `laevas ja mina olin siis sääil tämal `matruksest VNg; `matrussel on jo tõist `muodi `munder `seljas - - sinine

`munder Lüg; `karjapoiss lubab kõrd `matrusest `minna Vai; *madrused olid `kanged mihed tüdrugutega `semmima Khk; Oli ulk aega kivilaevas madruseks (istus vangis) Emm; menul oli koa üks nadu, a see läks Venemale madrussega; Põllul seisavad kuhilad nagu madrused reas Mar; madrus, see oo kõige alvem, keib `mastis ja Var; teene oli kolme `teisme `aastane, oli päris `matros juba; Neli kuud oli nuõrõmaks madrusõks, siis sai sellesama laõva `piäle vanõmaks madrusõks Khn; madrusi on `kahte `sorti: täismadrus, lihtmadrus, kolmandaks on viij tekipoiss Hää; madruksed käevad mere pial, madruksel on teist `muodu `riided kui meil JMd; suur mure oli soldatil, viel suuremb mure madruksel VJg; üks lähäb madrusse `riiden, voõrm tuñnessab Kod; mu poig om ka laiva pääl madrussõn Har; Poisil madrusõ müts pääh Vas || (heinasaost) Ilm ei jää ka kuivaks, et saaks madrused laiali visata; Sain mõned madrused teha, sadu tuli peale Mar*

madsahhama, madsahtamma → matsahtama

madsah(h)uss, madsauss, madsavuss → matsauss

madsin *madsin Ran, g -a Nõo, -e Hls Krk; matsin Hel, g madsina Puh; maõsin g maõsinõ Krl = madin obese joosev ku üits madsin, ei tää, kes neid irmuõs; mea kuuli sedä madsint küll, ku `kaklem lätsiv Krk; siss `kuuldsive, et üits matsin `olli ja kolm müjst joosiv `mõtsa Hel; emä kuulu, et obese jooseva ku matsin rii alust `müjädä Puh; Kül pandseva minekit nigu üits madsin ja serätse sama madsinaga joosiva tagasi kah Nõo; laõs tule põra nigu maõsin om Krl*

***madsisema** *madsisem(e) Hls Krk; pr (ta) madsisõss Plv müdisema käib ku maa madsiseb Hls; nüid obese lükkäss, nõnda t maa madsisess; mihe emä põhentõs (pahandas) iki: sij ku `ämlik kõnd vii päl. miu minie pidi `seante oleme, lää `kõndin kõvast ku maa madsisess Krk; juuõsk ku madsisõss muta pite Plv Vrd madisema*

madsu *maõsu matsakas olend – Krk*

madu *madu hajusalt L, Juu HJn VMr Nõo San Rõu, g mao Muh Käi Rei Mär Var Tõs Tor Hag Koe hajusalt VIPõ, M Puh VLä, mau hajusalt R Sa, Hi(g maju Phl) Kse Var Hää JMd JJn VJg Iis, madu VNg Lüg Mus Krj Põi Tor Hää Ris Kad I Har Vas; mado Käi Kul Rõu Plv, g mao Vai Rid Mar, mado Kod Se*

1. roomaja suur peris madu kohe, kahe `aarikaine `kiele ots; muist on madud ja muist on sisalikkud VNg; suurt `ussi `ütleva madust, mõni on `pitka, kõhe `puole `küindra `pitkune; ühe `kõrra tuli [toonekurg] siit `suurest `metsäst, siis õli sie suur madu tämäl `ambas; `saadu tegu ja `kuhja vedu `kardavad `tütrikud kui madu Lüg; mado `muudab oma `nahka, jättä `nahka maha, `itse `lähto `vällä Vai; Madu on igavene suur uõs, meil madusi pole, suurt `ussi mõni üüab küll maduks Põi; madusid sii ei ole, nii `suuri `ussa, mis madudeks sünnib ütelda Muh; see on suur uss, kui majuks `üitaks Phl; uõs oo vähike, mado o suur, pikk ja jämme Rid; `piible sees räägib `lendavad madu Mär; vanemade vanemad räägivad, madud käenu meres `juumes Hää; ma löin üks ea madu täna maha Ris; nõeluõs, se on va madu Juu; meie `nurkas on koa madusid, ma olen mitu madu ää tapnd JMd; `juhtusin maduga kokku, aga kätte ei suand; va madu aand kua `künkast `välja päeva kätte Kad; kes mau kruani kättä suab, on rikas inime VJg; meil väga ropust ei õle madusi IisK; üks õlema arjaga madu, sij õlema näie ülem; muss mado (rästik) one suur ja jämme. siin metsän suurem jagu onegi mussad madod - - muss mado kõhe `naalab; mes `enne jüri `päeva mado saed pudeli, sij eli õlema üvä `aigele `siale Kod; madu on nii `vinske, ega see ei sure jo Lai; `aõstin mao `piäle, ammustas, materdasin mao ää KJn; Mao kest olli jõõ `kalda pääl mahan Hls; kavval ku madu Hel; ma ei olõ üttegi matu nännü? Krl; poisõ ol l kõ `tsuõknu toolõ madolõ pääd `suuhtõ Se

2. **uss a.** vihmauss `liimukad, nie migä maa sies on, nie vähikäsed maud **Kuu**; säred `tullod `ongi `otsa, `tahtod matto `süvvä **Vai**; madud pannasse anņera söödaks **Mus**; liimiku või `maokse, mis maa sehen **Krk b.** (tõuk, röövik) hulga ubinõid oll toona maha `juuškunu, madõl läbi aedu[?] **Har**; kapštil omma[?] mao[?] **Lei**

3. puukoi na `ruuǵma omma_kõik' matu aedu[?] **Har**

4. **piltl** (õelast, salakavalast inimesest); **sõim** See on just vana madu ise; Sa kurjavaimu madu **Pöi**; kui `keegi kuri oo, sis `öetse: oh sa va madu **Tõs**; se madu teist alvast `riakis, võib `olla suu ees oli ia **Lai**; ah sa kuradi madu **KJn**; mõni `sõimas tõist mõtsa maoss, vana mõtsa madu **Krk**

Vrd maduuss

madu|kasukas **sõim** minä `soole madokasukale tahan näidätä **Mar**; Oh sa madukasukas **Ris**

madu|kärbes (liik kärbseid) madukärbes, al'lakas, ammussab vere `väljä, mõni `ütleb, et ta õleva pime **Kod**

madunad pl madunad katted, pealepanu [õlle] odrad pannasse madunate `alla kasuma; see `olli omad asjad nõnna madunate `alla pannud; seal `olli madunate all oln küll seda `värki **Muh**

madune madu|ne **VNg** Jäm, mado|ne **Vai** **Kod**, g -se; madu|nõ g -dsõ **Krl**

1. ussirohke madune `einamaa **VNg**; madone `mulda **Vai**; madu^sside kotuste pääl om pal'lu madusiid **Krl**

2. ussitanud madosed omenad **Vai**

3. ussimürgine ärä võta, sij kepp one madone. madosess suad `üeldä keppi, ku rehid mado, tämä lüüb `ammad `sisse **Kod**

madu|oherdi väikese augu puur madu uherdiga sai üte näpu otsan sääräst medägi `laskõ[?] peenikest. tuu[?] oll rauvast niisama, pää otsan, üts toll om tuud `lõikamist **Har**

maduss maduss (kirumissõna) ega kõrd ku sinna lähät, nimä_tõrõlasõ ja `taplõse. maduss `võtku neid, ma enämb sinna ei lähä[?] **Har**

madusõ|päev madusõ päiv = madisepäev – **Har**

madu|uss = madu `ussi kie tappas, siis sie `oidas `jälle sene puu ehk keppi ehk `alles -- `miska maduuss tappeti **Lüg**; üks uss elas kiviaja all, käisime ikka madu`ussi `vaatamas **JJn**; kui maduuss või `oablane `naelab, siis see kõht paesetab üless **Trm**; kui sa madu `ussi ärä ei rõhu, suad üheksä pattu õmale **Kod**; Ükski maja ei ole ilma maduussita. Ega ta ei hammusta **Ksi** || **piltl** sa oled üks maduuss, susised ühe vahele ja teise **VJg**

mae- → mai-

maegot maego|t g -ti suu ark all, paun piäl, paana piäl riiss, riissi piäl maegot, maegoti piäl nuusot, nuusoti piäl pilgot, pilgoti piäl salu = inimese keha **Kod**

maelik `maeli|k g -ku = magedavõitu ta om sääne `maelik, kuluss `suula `panda **Võn Vrd** mahelik

maeluss → maadlus

maerudama maerudama = maarjatama maerudadi, siis läks lõng nii kõvags **Phl**

maeru|vesi maeru vesi maarjajää lahus – **Phl**

maesa parajasti, just oi, sij lähab mul maesa tarvis **Ksi Vrd** maide

magadik magadi|k g -ku magamisase magadik oli ia tasane, ei old `aukline; vanast `säñgi alati ei old, mõni pesa nukas, mõni magadik **Lai**

magadis magadis g -e **SaLä**; maga|dis **Tõs**, maga|des **PJg**, g -tse

1. lumehang *lume magadised Jäm; sured anje magadised Khk; suure magadise teind aja`ääre Mus; ma_j-lma magatse kokku aan Tös Vrd magasi²*

2. lõngakiht *keral lõnna magadised, üks koht `kõrgeks keritud; magadised tulad ühekorraga pēelt ära, `lähtvad segamidi Jäm*

Vrd magaus¹

3. hallituskord *magades, al`litand kord, lumi jääb kauasse, lumi magab [orase] ära PJg*

Vrd magadus

magadis- *magadis- Khk VII Pöi Muh Tös Aud Hää JMd Koe, magades- Kuu Kse Tös Ris Koe Plt, magates- Hää, magatõs- Khn = magamis- kuradi poiss - - tä `viskas sibu `Loksa joge ja siis tuli [koolist] kuo ja pett, et magadestuass rodad veid `üösell ärä sen Kuu; egäühel [on] oma magadisase VII; see oo `meite magadis `kamber; üks `olli `kirstude laut, üks `olli magadislaut (hoone suvel magamiseks) Muh; magamese asemed olid puust - - ega kotti all põln mette, nüid oo magades kotid Kse; Magadiskoti kangas oli kiut; magadestuas käib [kell] ilma parandamatta Tös; Mio magatõslaut paelu vähäm kui siol Khn; Vanasti `olli saunalava `muüdi magatesase `nurkes seina kül`les, õled pääl Hää; täna umiku talosin magades `riided `väl`la Ris; ega meil magadis `kambrid ole; perenaisel on pail`u magadislinu; magadis `riided tahavad vahel tuulutada JMd Vrd magadise-, magadus-*

magadise- *magadise- Mär, magadese- Koe KJn magamis- nende magadise asemed olid seal Mär; magadese `riided Koe; seäl (uues koolimajas) - - üleväl `olli - - üks magadesetuba, kaks klaßsituba - - ja all `olli üks magadesetuba ja küük KJn Vrd magadis-, magaduse-, magamise-*

magadus *magadus g -e IisR Khk Kaa Pöi Muh Käi, -õ Khn*

1. lumehang *Ukse ede keerand ka suure anje magaduse kogu Kaa; ange magaduses läks regi `ümber Muh; ange magadus on kogu `tuiskand Käi; Nda suurõd magadusõd, et annab üsä subrata kui läbi suab Khn || mullavall pole ea kiinda, `suuri magadusi jäeb [põld] täis Muh Vrd magasin²*

2. kerale hunnikusse keritud lõng *Magadusi äi `tohtind kerida, siis lõng tuli `käärimise `aegu või uide ajamise `aegu pahmakate viiti moha ja läks `mässa Pöi*

3. äramagatud koht *Vasikas oli kadund, `leidasivad `selle magaduse, `saivadki kätte IisR*

Vrd magadis, magaus¹

magadus- = *magamis- magadus `kammer VNg; magaduslina Vai Vrd magadis-, magaus-*

magaduse- *magamis- magaduse `riided VJg; õled `pahti sinnä mudugi `peäle, ega_säl magaduse kotti ei olnud KJn Vrd magadise-, magamise-, magause-*

magah(h)am(m)a → *magama*

magah(h)us(s)¹ → *magaus¹*

magah(h)us(s)² → *magjaus*

magale *magale Mär Rõn San, -lõ Kan Urv Krl Har Plv; makale Ran Puh Kam Ote Rõn San, -lõ Ran Rõn Krl Röp magama paneme lapse magale Mär; `suurgi inimene johub karja man makale `jäämä, mes siss vijl latse; läits tüü manu makale (laiskleb) Ran; neil (kanadel) vist `varsti makale minek Ote; Tsia seivä ärä ja lätsiva `riiala magale Rõn; `anti mulle süvvä² ja tetti ase ja `eitsi magale San; pini õigõ `ainu `sisse magalõ iidänü Krl; haigutõllõt, nakat jo_magalõ `tahtma Har; hammas kiivõndass, saa ei makalõ jäiä² Röp*

magama *maga|ma, da-inf -da R(-maie Lüg; da-inf maga Hlj VNg, makka Vai) eP M(-me, -de) T, -da² Urv Rõu, `maada Nõo Võn V(maada, -da², `maata, -ta²); magah(h)am(m)a, da-inf `maada² hajusalt V(maada² Se Kra); makama Rõn Se, da-inf `maa|ta*

Võn Rüp(magada), -da[?] Plv; maga|mõ, -dõ(?) San Krl; makkama Kod Ote, da-inf `maata Võn; (ma) maga(n) R eP, maka(n) Muh hajusalt L, eL, makka Hls Krk Puh Rõn; tud-kesks `muatud Kod, maet Krk; impers `maetse Hls, maets Krk

1. unes olema magas `lounani Jõe; Magavad `nindagu `porsad pääd jalad kuos; Ega magaja `kassi suhu hiir ei `juokse - - ken laisk on vai alade magada `tahtub, on `ilma `kaigist; Ken `kaua magab, kuer `kinged süüb Kuu; täma ei saand maga, süda valutas `poigide pärast, mere pääl kes olivad Hlj; kanadega magama, sigadega ülesse (pikalt magamisest) VNg; sie mies on oma une `täieste maganud, nüüd on `selgest saand unest; mene nüüd magamaie ilusast, siis `kasvad `õige `suuremast; tuul magab [õeldi], kui vagasest jäi; Tegija saab ikke `tehnest, magaja ei `marjukest; Ei magades saa `meistriks ega `suikudes seppaks Lüg; nuor inimine ei tõhi `pääväl magada; `juodik mies magab pia `täie; magab `juskusukk, siis ta on vagane, magab sügävast Jõh; `Lastel on `kolmekeste `vuodis `ninda vähe `ruumi, et magavad nigu `põrssid, ühe pia, `teise `perse IisR; kui olivad üväd `ilmad, siis makka ei saand, siis kaed `kolmed `sutkad `ilma magamatta; `tarvis `männä `aia `nämäd magamast üles; tämä maga sirukille `vuodes; `lehmäd olivad `loune ajal säääl, pidivad `louned, magasivad Vai; vana olnd ülal suve `kambri elu pel einte ala pettand ennast ära ning `pöönab säääl magamist Jäm; `öösse magades kondid nii `kangest ää `vaibund; mis sii pikka magamist, magas oma jänu ää (magas une täis); ega mees ei maga, ase magab [õeldi, kui] teeb magama ennast, teeb kavalust, kuulab, mis teised `rääkivad Khk; magab nagu päevakoer, kes ei viitsi midad teha Mus; Kui meite vana magama jääb, siis ta magab kut vana kasukas, mette pööra teist külgegid; Loo tegi [vihm] ligeeks, niid pole muud kut lähme küüni ning magame ilma kuivaks (kuni sadu üle läheb) Kaa; kui sa `päikse kääs magad, siis sa võtad pääva `põtku; kanad lähvad juba `õhta `valges magama Pha; uni ei anna `uuta `kuube, magamine `maani `särki VII; se ull pöönutab magada `ühte `jooni Jaa; Kus vanasti `sõukest magamist oli kut nüüd, `päike läks `õhta `mõisas `looja, omiku enne päeva `tõusu pidi `jälle `mõisa `õues olema; `Uinusi ää, jähi kauaks magama `jälle; Tuuling magab (ei tööta) Pöi; ta makagid enam seal, ta kõib külas magamas; `lambad o mere `eares liiva sehes magan; ta mõts (mõtles), et ma pidi magama, aga ma es maka `ühiti; päe magatse ikka üles, siis mennasse põllale Muh; see magab nii `pooli `silmi (poolavali silmadega); Magab omal saba taa (magab lõpmata kaua) Emm; ahju `kõrvas pole mette magadud; ma pole täna `öösse `ültse magand Käi; magad nii `raskest, teine silm äi nē teist Phl; küll ta makab aga magosad und; mes sa nii kaua makad, sa makad eese üsna laisaks Mar; aga laps magab täna eloste; laps makab `kätkis Kul; kedass ma magasin, see oli vähä `aega, ma `saantki magada; magas une täis, nüüd võib üleval `olla; magame kaua ja kasume jõude, kasume õlepea pikemaks, kasume tangu tera targemaks Mär; ma õõ `otse ülebel, egä ma tööd tee, et ma maka Vig; ei see maeal ei tahtnd magada kui süles, aga see makab kibi peal koa (lastest) Kir; Sui ma maka loudil; Kui inimene `ühtevalu maas makab, kudas tä siis `leiba teenib Han; ühes kanadega `tõusvad üles ja ühes kanadega läksid magama; vanal põle magamesest lugu `ühiti, eluaja magada küll saand Mih; nüüd magatse, `päike juba ülal `kõrges; eele ma magari kaua Tõs; Täna `üese vähä magat Khn; Kas sa makad juba, ma mõtsin, et oled veel ülal PJg; Mõni inime oo `siuke, et ku ta makab, sis sedase, et kisa või lase suurestükki, aga üles ei `ärka, ikki magab ku roñt Tor; `Veimevakka tegid sißs, ku pererahvast magama läksid; `Siadega magama, kanadega üles - - sij on usin inimene - - aga laisk läheb kanadega magama ja `siadega üles; Must koer, `valge kurgualune, kuus `päeva magab, `seitsmendal augub = pastor Hää; magaja on malga väärt ja töötegeja palga väärt Saa; münol jäävad magamesega nee luupäksse kondid kibedaks Ris; magas kui

`surnu tee `ääres **Kei**; aegutab ja aab `lõugu laiali, tahab magada; kes alati magab, egä see kellegi uni põle, se on patu uni; magab va `laiskuse und, magab nagu va laisk vorst moas, ei vitsi kedägi tehä **Juu**; ma ei saand `üösse magada, `aelesin ja kierutasin **Amb**; `kanged kolajad (töörühkijad) ja vähä magajad inimesed, kolasid `õhta il'ja ja ommiku vara; rehetuas elati -- vommil magati ja partel magati; ei ole tegemas ega magamas (töö juures laisklemisest) **JJn**; kui laps magades aab `riide pialt ää, siis tal akkab külm **Ann**; magab muas nõnnagu vana mauk; magasid nõnnakaua kui auk maa sies oli **VMr**; nõnna tosus `näuga, üsku magamast tõust; sain mua pial magades ohatuse; nüid magab kõhutäit `jälle (pärast sööki puhkama heitmisest); magab kui kott, tia kedagi muast ega ilmast **Kad**; magas nagu `tossas **VJg**; ia on `püeningil magada, ku vihm katuksel sabiseb; jääd asemelle ja ei jää magama, siis maalutad und **Sim**; tüdrikud magasivad `aitades **Iis**; tööse üles, kavva sa makkad; sae `õigel aal magamass ülesi; magaja suhu iir ei juakse; tiiib, aga ei tii, mugu jolgotab siin, ei tegemän, ei magaman **Kod**; tüdrikud vanass magasid oñnin **MMg**; inimesed magasivad `riideaedas **Pal**; kui oli vagane poiss, magas muidu, aga kui oli ull, pani kohe ära (ehal käimisest); mõni on `erka unega, ei tahagi magada, teine magab `ühte `puhku; magamesest sai küll **Ksi**; `palja õlede pial maganuvad; pal'lu magas, magas augu maa `sisse; magasid nõnna et `perssed `tossasid; magasin kui seitsekümmend meest, `lõunani **Lai**; `kõöti ahi ära, magasivad ahju pial ja parte pial **Plt**; teeb rebast, [on] üleval, teeb magama ennast **Pil**; tegijal tüüd ja magajal und **SJn**; vai sääl magaside üüid; magajale kassile ei joose iir `perse **Trv**; siss tetti suure aseme maha, aga egä magade es saa; mia enist `üüsi es maga, satte `kangest **Pst**; Vanamiis makkab, et seinä värisev, mea küll nõnda ei makka; makka raasike, mia makka kah; laets, kun `maetse pääl, muđu makka maan (kui söngi ei ole); ega magamisest `putru ei keedete **Hls**; makass seni ku söögivahe `müüdä; me rahvass magasiv `täempe kava puha, päe olli suuren `kõrgen joba jo; nüid ma magari üte pikä puhu küll, sai `tahtmist `müüdä magade; sai üte ää päätävve magade; uni võtap uvve kuvve, magamine `maani särgi **Krk**; Magaja `silmi ja peni `ambid ei või `usku **Hel**; na saava jo lebedät elu, makava niikavva ku tahava; mia jäti küll tõese sil'mä valuma, et las tõene makap, aga magasiva mõlemba; ku sa `kanmise `aigu esi ei ole `sände rübelejä, `rohkemb makat, siss makap laits kah, om rahulik; las ta sadada, siss saab magada **Ran**; makap laoda päl, ütsindä makap; kõik olli vagane, tõese magasiva viil, lätsi mia ka tagasi magama; tüüd tegijäl, und magajal, laesal `pal'lu mõttit **Puh**; selle `väikse ajaga om kõik ärä tettu, om süük tettu ja `süüjüdu ja magatu kah; Magaden unetat kõik ädä ja mure; `talve magari `tütrigu suedsutsen rehetaren, kapst `maarjapäevän lätsivä ilma `ääle, siss võis `väl'lä magama `minnä; nüid ihu nõvvap `perrä toda, mes tuukõrd magamada jäi; makame veedike, ku me siss tühü nakame, siss ei ole uü ei oobi vahet; kas miä keeli tedä magamast, maganu, mes tä es maka; makap ku kraas (sügavalt) **Nõo**; sa tulõt siiä `sisse makama, aga obõne välän `kül'mäss ärä **Võn**; küll ma nüit põõnassi magamist; uni ei anna `uute `kuube, magamine `maani `säarki; tegijä saap `tengä, magaja ei saa `marjagi **Kam**; ma tõmmassi `endä söngi ka truubi kõrvale, et siss om `lämmäp magada **Ote**; vahi, nüid `panti pää miu jala pääle ja makatass (koerast) **Rõn**; ommugu om är `maatu `mõistuss pääst, olt `säantsess tuimass jäänü **San**; ku küländ `säнге es olõ?, sõss `maati raami pääl; ku sa makade?, olõt hummogu jäl? terve; ma ei saa `maata? **Kan**; magasimi säl kottõ pääl; sai õdak, mijs jäi magama nigu kahisass; Läts maka, är_no `rüükü?; kolm neli `tuñni iks `maati **Urv**; mõni maka nigu `tsirk suigatõss; nüid makat pia nigagu `valgõni?; tegijäl terä?, magajal tühä_muna? **Krl**; ta om sääräne inemine, ta ei_maka?, ta ei püüsü_magaman õi?; ma olõ mitu üüid magahamada; riih sai maha_pestüss, siss `lätsi

`karja, maada[?] is `saaki[?]; inemise magahasõ mitund `muudu: mõni maka habinaga, mõni nuhinaga ja mõni kroosatõn; muudõ sulasõ naasõl om nii rassõ uni, et ol' `maatõn latsõ vällä pitsitanü **Har**; makat üü ütte, päävä[?] kokko, om sul tu unõkõnõ **Rõu**; peremiiss magasi iks umah sängüh; misa taah remmeldät, ei lasõ[?] tõistel `maada[?] **Plv**; tah olõ õi₁ pinil ka, koh `maada[?]; kell nel'li inemise kõik' viil magahasõ[?]; ma makaki₁ pal'lo, ma olõ `virgõ unõga[?]; rehetarõ kõrval ol' `kambrõ, koh peremiiss ja `pernaane magasi[?], karüiss magasi parsil **Vas**; Haaña `aigo `tul'ti jo inne `päivä üles ja `min'te ka peräh `päivä makama; mina es olõ viil `maanu[?], es olõ viil mõtõlnugi makamise `pääle; tuu ol' nooril mehil nal'a sõna: las sadada, saab magada **Räp**; kirbu söövä[?], ei lasõ `maada[?]; herra viil magahass; õga jumala õi maka[?], saa no inemisõl `maada[?], puhada[?]; õnnõkõnõ maka₁ kunagi kivi kõrval; tulõ ei pät's (leib) pähütsehe `maatõh **Se**; tuu taht änäbä `maada[?]; [ta] ol' `maanu kiñni (oli vangis olnud) **Lei**; tsia paht, kon tsia[?] magahasõ[?] **Lut**; ära magama 1. magades surnuks muljuma, lämmatama Ei `veiked last tohi oma `juure `vuodi võtta, kes on `raske unega, magab `lapse ära **IisR**; naine magand lapse ϵ , paljas tite loõs olnd veel **Khk**; Emis magand kaks põrsast ää **Kaa**; Tõnu Tiiu oli oma lapse ää magand **Vll**; magas oma lapse ää **Mär**; siga magab `põrsad ää, magab `põrsad `surnus **Tõs**; sia `põrssaid piab ka `valvama, ema ju tahab ära magada vägisi **HMd**; mis sa nii pisiksest [lapsest] oma `juure võtad, sa magad selle ää; seda tuleb `üh'te `puhku ette, et emis magab `põrssa ää **Juu**; naised magavad oma lapse ää, ommuku mutku kül'le all `val'mis. siga magab koa oma pojad ää **VJg**; emä magab lapse ää, jääb `riide nukk suu `piäle ja `lämmub ää; pul'l magas `vaška ää **Kod**; emmiss `põrsa ää maganu **Trv**; siga om poja är maganu **Krk**; Siss peäp `jär'gi `kaema, kui joba `sündenu, et emmis ää ei maka `põrsit **Rõn**; tsiga magasi ar puja[?] **Vas**; mine mant, mä maka su küle all är[?] (poisikesele, kes täiskasvanud neiu juurde tikub) **Räp** 2. magamisega käe korrast äraminekut põhjustama su käsi oo ää magat **Muh**; ma magasi eese käe ää **Mar**; ei saa sa visata `ühti, sul magatud käsi, poesid oo `õosse su kää ää magand **Mär**; magasi käe ää, käsi jäi külje `alla jah **Tõs**; Ei sina saa pihta ühti, sul käsi magatud, üteldakse siis kui teine teist viskab ja pihta ei saa **Vän**; oh sa ull, käsi jäi kül'le `alla, magasin oma kää ää, käsi nii surnd; vahest akkavad `viskama kedagi ehk raiuvad, iga täke lähäb isi `kohta [siis öeldi:] ei sul põle kellegi käsi, so käsi on nii ää magatud **Juu**; magasin kää ää, käsi surd; ei sua otse visata, pois on su kää ää magand **VJg**; käe õlin ää maganud, valus, käsi õli kül'je all; ku pois `viskab kivigä, ei sua `õigess [öeldi], et ää magatud käsi, tüdrikud one käe ää maganud **Kod**; kui [keegi] puid lõhub ja `viltu lööb, sii `ööldasse, et ää magatud käsi, last käe ää magada **Lai**; ää magatud käsi, ei sua tööd teha **Plt**; käsi om är maet; ma magasi käe ää, käsi olli kül'le all ää koolu; ku tüdruk kõverti `viskass - - ütelt: poisi man käe är maganu **Krk**; käsi um ar maat **Vas**; är magasi käe **Lut**; targaks ~ lahedaks ~ (pead) selgeks magama kaineks magama `juobund mies maga `endast `targast **VNg**; `juvva täis mies piab `ennast `targast ~ `selgest magama **Jõh**; mine maka ennast targaks, siis räägi, mes sol `rääkida oo **Mar**; `joonud inimesele saab `ööldud: mine maga oma pea `selgeks **Mär**; maga ennast targaks **Ris**; `purjes mees magas [end] targaks **Kei**; eeda magama, maga targaks enese, mis sa toarutad **Juu**; mine eedä magama, maga ennäss targass, ää tüki `riidu **Kod**; maga ennast targaks, siis tõõse üless; magab pia `sel'gess **Ksi**; makka end nüüd lahess viinast, kasi ruttu magame **Hls**; ku ta lahess makkass ennäst, viin är kaoss pääst **Krk**; mine maka hennest targass, siss saat sa muka ütten tulla[?] **Har**; välja magama 1. magades end korralikult välja puhkama tahan `menna magamaie ja magada `endast `välla, et enamb en taha magada **Lüg**; uni saab `otsa, siis on `vällä magand **Vai**; kas sa oled nüüd `väll'a magand

VMr; olen `väl`jä maganud, õege ära puhanud Kod; ku sa_{lt} `väl`lä maganu, siss sa_{let} `sände kar`sk, kuraa_s om ää ja kõik, mes sä tii`d, lähäp `kõrda Ran; ku luu`m ei ole iluste `väl`lä maganu, siss temä_i taha `juvva ei `süvvä Puh 2. kaineks magama sai viina peast `väl`la magand, ei omiku olnd parem `ühti Mär; Kui `joonud pia `väl`la magatud, siis naine tuleb tuulpiust `väl`la Han; mis sa sii `müüräd, mine magama, maga ennäst `vällä Tõs; õled `väl`jä maganud, viina piäss ärä Kod 3. magades surnuks muljuma, lämmatama magas `lapse `vällä, `lapsi jäi tämä küle `alle Vai 4. magamisega käe korrast äraminekut põhjustama käsi on `välla magatu ja surd, veri jääb `sõisamaie Lüg; m a h a m a g a m a magades või laiseldes aega mööda saatma; õiget aega mööda laskma `terve pääva magas maha Ans; Pooled päevad magab maha, mis `palka ta veel tahab; Magasi `õige minemise aja maha Põi; magas selle aa kõik ää, kus ta pidi minema, kõik on maha magatud Juu; täna ommiku oleks piima `viimise maha magand, kui kell ei oleks särised JJn; [kui] `miski a`sjaga il`jast jäi, siis magas maha selle aea Lai

2. piltl a. surnuna puhkama, surnuna lamama mo mehed ning pojad olid magamas; ta on nüid `ammu magamas Jäm; mu kasuvennad on kõik magamas Pha; kaks last makavad `audas Muh; miu poeg magab juba mitu `aastad mere `põhjes Hää; Ku`rsi Mari juba ühe üü mullan ärä maganud Kod; sedä me änäp ei näe, sij makass juba ammu mulla all; jumal tääd, kui pal`lu neid mä`ttit om, kus niij tapet latse all makave Krk; kui nüid nuu` inimese üless tõsessi, kes viis-kuuskümmend `aastat mullan om maganu, na_i tiiäss midägi, mes üits vai tõene asi om Ran; näet Roodsi rahvass siin magahasõ?, mi_{ma} seen Rõu; `aeti kõik` sõtta, ni sõah tapõti, kolm tük`kü jäi Saarõmaalõ magama Vas; är läts `maakõsõ ala magama Lut; m a g a m a p a n e m a 1. tapma, elu lõpetama, surma põhjustama Meil oli vana tark obune - - `truuvist `tienind, isa pani tämä `vaikselt magama; Sie on küll `mõrtsuka `muodi, võib inimesegi `külma südamega magama `panna IisR; odra okas pani loomad magama kua, jäid sada `kõrdsesse `kiñni, makku `kiñni, kivistas ää Trm; sij om tõise igävest magame `panden Krk; pañni ta mehe makama, tuu tapp ar? Se 2. midagi tulutult kulutama, raiskama Kas vähe viel oled `kõrtsis raha magama pand IisR; Paneb tühise asja peale raha magama, mis üldse elus vaja ei õle Trm; sij `tohter paneb raha magama ja ei tiä kedägi Kod; mis sa nüid selle rahast `sinna magame pannit Krk; joova raha maha, paneva niisama magama, aga esi ei saa `rõivitegi `sälgä Ran b. kellegagi seksuaalvahekorras olema; ehal käima poisid selle `juures küll magand; ega õosse magas `juures, ma `itli küll, [et] ära lask `poissisid `juures magada Mus; lehvad tüdrugate `juure magama Phl; ta peab tüdroku juures `käima magames Ris; teised ei tahand jälle neid tüdrukuid, käevad aga mu`du `to`rkimas, ega nad kõik magand Kad; Sa oled karjatse poja juures maganud (õeld sellele, kellele lõkktule suits peale käib) Kad; meie Valba ei maganud poosiga, muku juttu ae lavva juurin; maha jääväd `muatud neiod Kod; enne är maet, enne ku võets, siis sünnüp laits varep; makass tüdruku man ku üits är`g kunagi Krk; mõnõ magahasõ väega noorõst [poistega] Se c. lamandama, lasudes rikkuma Mene `tosta sie `rauakolu sield `ouest `aia `pääle, magab jo maa ärä Kuu; ang rugi εε magand Khk; Sügise oli suur paks oras, `talve tali magas ää, magatis kohad sihes Põi; anged magand tänakond kõik rukid ää, kõik ruki oras oo nende all maas Mar; lume ang magas vil`la ää Mär; Lumi puud maha magan, kõik arud `luõkõs muas Khn; sügav lumi magab orakse ja eenamuad ära JMd; rohi one ärä magatud, ärä põherdet; lumi - - on õrassed ärä maganud; siäl ep õlegi `einä, vesi ärä magand eenä Kod; orass on rikutud, anged on orasse ärä magand KJn; madale lohk, säält om lumi rüä är maganu, rüä juure är võtten Krk; `talve om lumi ärä maganu puu, om puu kõik `luu`ka lännuva Nõo; lumi magari haina ar?,

hain ol' kõik' maha_lüüd Rõu; vesi um vilä ar `maanu? Vas; lumi om är `maanu?, tühä? pälvē? omma? nurmõ pääl Röp d. lamama; lamakil, maha laotatud olema kaks kuud magasin `aigemajas VNg; need va ropsitakud magavad siin risuks, `tarvis õte ää eietada; ein magas kolm nädalt maas Ris; lina? magahhasõ viil maah Lut e. väga aeglaselt midagi tegema; tegevusetu olema anna obusäl `pihta, minä kaudu, mis sa muidu sii taga magad (tasa sammu käid) Khk; olid laisad, vähe tegid, magasid töö juures Lai

magama- *magama-* LNg Mar = magamis- *magama* `kohta põle olnd LNg; *magamatuba ise ja söömatuba ise ja, kellel nii `pal'lo `kambrid oo Mar*

magamis- *magamis-* Khk Pöi Rei Jür Koe VJg Kod Hls Krk Rõn Röp, *magames-* Rid Lih Juu Koe Plt *magamiseksi mõeldud, magamiseks kasutatav Magamis ait oli `jälle puust, `sõuke sammu kut riiete ait. - - Tüdrukud magasid sui sihes, sel_pärast oli magamisait; Einde päel oli täna omiku suur magamis ase, teab kes säel magand on; See sammu on magamis laut - - kus tüdrukud sui magasid; Mõnel oli veel renni taga seinä `kül'ges suur lai magamis pink Pöi; einmuda - - [on] `lennas `sakstel magameskottides ja `kerpa ei sigenda Rid; `kärnal (kärner) läin ärra magames `kamre Lih; kõik ukсед olid `lahti, saalist, söömatoast, magamistoast Jür; magamisase, aluskoit all ehk alusõled Kod; Magamispuk'i `ol'li sainveeren, pikk puu ja `otseseen kaiis `jalga all Rõn Vrd magadis-, magadus-, magama-, magamise-, magatsi-, magaus-*

magamise- *magamise-* Hlj Lüg Vai Khk Rei Kul Trm Kod KJn Kõp Krk Rõn Har Plv Röp, *magamese-* Mar Mär Kse Tor Hää Nis JMd Pee Plt KJn Krl = magamis- *eks ühes kõhas ikke õle `kortel, kus magamise ase on; magamise `kambrid õlivad `kõrtsis Lüg; miä vähä kohendan sedä magamise aset Vai; asemed ning vaibad ning padjad, nee on magamise asjad Khk; `sakstel oli magamese tuba, sii sedä põle Mar; loomad olid `villas, magamese asemed oo järel veel Mär; magameseasemed olid puust, neli `jalga oli all Kse; magamese tuba, kus ärrad magasid Nis; mõnel one magamise tubad pimedäd, ilma `aknata Kod; tolmotab oma magamese `riidid KJn; kui meil muud ei oole, üiis magamise ase iki om Krk; mul om perremihe käest magamise rõõvass ka lepüt Har; `täambä_i oolõ määnestki magamist, hummõn `eski magamispäiv (pühapäev) Plv Vrd magadise-, magaduse-, magause-*

maganik *maganik, p -kku Lüg, -gu Jõh* *magamine egä siis enam maganikku ei õld, sie luttikas `ammust juo nda_ku nõgelane `kõrvetas Lüg; Siin pidukära lähiduses, minul täna maganigu pole Jõh*

magas → *magasi'*

magas|ait = *magasiait `anti käsk kohe vahel, siis kõik läksid magas`aita; täna `anti magasaidast `leiba Mär*

magasi' *n, g* *magasi Kad Iis Trm Kod Rõu(n makaš) Plv Vas, magase Röp; maga|s g -si VNg Mär Kod Puh, -ssi Vai(n -ssi); g magasi Kei HJn, magassi JN; magasi- Kuu RId Khk Muh Emm Rei Mar Mär Vig Kse Tõs Khn Hää HMD Kos Kod Äks Plt KJn TLä Võn Ote Har VId(magaseja- Se), magase- Käi = magasiait keväde odeti magassist `velga ja `süksül `makseti Vai; Peksanduse `hulkas oli `kergemaid ibasi, neid `viidi magasi ja `maksti maksud Kei; magassid, vili `pañdi `sisse, et kui tuleb näl'laeeg, siis on võtta JN; magasi õli `mõisas koa, magasid, kellel leib otsas õli, `anti `mõisast magassist Kad; toond magassist rukkid Trm; vai magasi paremad teräd `viätse, ike alateräd Kod; magassist `anti `vaestele `vil'lä Puh; lätt magasihe `vil'ja `õtsma Plv; Magasehe `viide kõik' praht kokko, keväjä külvetē tuu `maaha, tuuperäst kah es kasu? `õiget `vil'jo Röp Vrd magasim, magasin', magaski', magats(i)*

magasi² *magasi lumehang`talve kena ree tee, pole anņe magari, pole`aukusid, pole midad*
Khk Vrd magadis, magasin²

magasi|ait tagavaravilja ait, kust talupojad said vilja laenata *kel`puudu õli, sie võttas magari`aidast, sügise siis vei asemele Lüg;* `aida mies, kene`uolest olivad magassi`aida vottimed **Vai**; magariaidad ollid`vilja täis **Muh**; kui enne magari`aites vili oli, vahel läks kõik kopastama teene **Mär**; läks magariaidast`vilja`lainama **Tõs**; magassiaidas mõedeti`karnitsega **JJn**; magari ait oli ikke enamast vallamaja juures **Äks**; magariaedast tõeva kevade`šijmne`vil`lä **Ran**; mes_nä kevade`võlgu`tõeva magariaedast, sügise viisivä tagasi ja massiva oodust kah **Nõo**; ku magari`aita olnu us, sõss olõss`vaesõ inemisõ`näl`gä är_`kuuļnu **Vas**; Vanast suurõmbalt jaolt`kõik`talo vilä seeme pia`aigo valla magase aadah`ol`ge? **Räp Vrd** magari|ait, magari¹, magasin, magari-, magari-, magask-, magaski-, magatsi-, magatsini|ait

magasiin → magasin¹

magasi|kaigas magari kaegas - - sellega tõmmati vakk pealt tasases, kui`vil`la laenati **Vig**

magasi|laek magariaida rahakassa magari|laek`seisi magariaedan, kuaš piäl ja kramplukk eden. inimesed võtid magari|laek`vil`jä, kes es sua`maksa vil`jägä, mak`s rahaga **Kod**

magasi|leib magariaidast laenatud viljast küpsetatud leib *eks sie magari|leib old vilets`süia*
HJn Vrd magari|leib

magasim magari|g -i **Jäm**; magari- **Khk Muh**, magari- **Jaa**, magari- **Khk** = magari|ait`vilja mennasse magari|viima **Muh Vrd** magari¹, magasin¹

magasimed → magasin²

magasimi|ait = magari|ait`küünlabest`tehti magari|aita uks`lahti **Jäm**; magari|aita aidast sai seemet **Khk**; [oli]`vaimusi`nähtud, siisammas magari|aita juures **Jaa**; sügisi`viidi lain magari|aita tagasi **Muh Vrd** magari|ait

magasin¹ magari|LNg/-ss-/ **Var Har**, g -i **Jõe Ris**; magari|Var, g -i **Krl**; magari|n g`magasi-ni hajušalt **R**; magari|Khk **Kär Aud**/-ss-/ **Rõu**/-siini-/; magari|Krl **Har**(-sine-)

1. magari|ait`viidi magari|villa ikke **Ris Vrd** magari¹, magasin

2. (suurem) kauplus *Maa`ilma`uhke`tassenbukk (rahakott), kust`magasi-nist sen`ostid* **Kuu**;`läksin`magasi-ni`kaupa`ostama **Jõh**; suuren liinan`naie pal`lu`magasi-ne **Krl**; Joodik ol`l magari|ussõ ette magari|hiidäni **Rõu**

3. (mesitaru osa) *mee magari|sai tühaks`tehtud LNg*; magari|, tämä on`väiksem raam kui alumine, käib [mesipuu] katuse`alla - -`sinna teevad [mesilased] ka kärjed **Var**

magasin² magari|g -i **Khk**; pl magari|Mus hang, kuhi liiva magari|, anņe magari|, tuul ajand sedasi; tuul suitsedab`liiva, teeb magari|id **Khk**; selle`talve olid suured anņed, anņe magari|imed ajand **Mus Vrd** magari|, magari²

magasini|ait = magari|ait`vallamaja`otsas oli magari|ait **Khk**; magari|aitas olid karnitsad, see oli siis roonu mõõt **Kär**; magari|aita aedad või pia aedad, sealt laenati talumeestele seemet **Aud**; magari|aita? omma? är?`äütüdü **Krl Vrd** magari|ait

magasini|pulk = magari|pulk magari|pulk, `sõnna oli külje`pääle vakad üles leigetud **Kär**

magasi|pulk mõõdupulk, mille pügalad märkisid magari|aidast laenatud vilja kogust *kui`vilja`vastu`võeti, sis`märgiti magari`pulga`pääle* **Vai**; magari|on viljamännigod öles leigadod magari|polga`peele **Käi**; magari|pulk, seal olid riipsud ülal, kuipaeltu`kiski magari|aidast`vil`lä oo võtnud **Vig Vrd** magari|-, magari|pulk

magasi|rott halv (vaestest) magari|rotid, alate seid magari|põhõja **Kod**

magasi|vaht magasiaida vaht *magasi`aidames, sie on magasi vaht* **Lüg**

magasi|vili magasiaida vili *magasi ait, säääl õli magasivili sies. keväde`anneti sügise`pääle`võlga, sügise veid siis kätte* **Lüg**; *ku ärä`müüdi magasi vili, siis inimesed kurdid: kost nüüd võtta* **Kod Vrd** magaskivili

magask → magaski¹

magask|ait = magasiait [laenati] *magaskaida`vil`la* **PJg Vrd** magaskiait

magaski¹ **n, g** *magaski* **Tor Hää Koe VMr VJg**; *magask* **PJg**; *magašk* **g -i** **KJn**; *seestü magaskist* **Kei**; *sisseü magaskisse* **Hag**; *magaski-* **Mih Tõs PJg Saa Juu Pai Pee VIPõ(-ški-)** magasiait *lämm magaskiss* **Hää**; *`Enne`anti magaskist inimestele`vil`la koa* **Kei**; *mõnel`poldki`vil`ja, viis`puhta sügisel magaškisse ja kebadel akkas`võtma* **Hag**; *olime magaskis [vilja]`mõetmas, mõedeti pütiga* **VMr Vrd** magasi¹, magats(i)

magaski² **n, g** *magaski* **Tõs Var**; *magask* **g -i** **Lih** kuhi **a.** koorem *maa ilma magaski piäl* **Tõs b.** mullakamakas *magaskid sees,`pahkrad ja mulla tükid, saändiste`küntud* **Lih c.** hang ange *magaski oo see, kus`tuiskan on* **Var**

magaski|ait = magasiait *kõisid magaski aedas [vilja]`lainamas* **Mih**; *magaski ait, laenu ait - -`anti`viljä laenus* **Tõs**; *`Kahte magaski`aita es ole õheski vallas* **Saa**; *mõisa`juures oli magaski ait, sialt sai ädaga`toodud, sügise vii kasudega tagasi* **Pai**; *ega siis ei and vald kellegille suurt abi, magaskiaidast`anti neid teri raasike* **Pil Vrd** magaskait

magaski|leib = magasileib *Magaški`leibä`süüdi. Kui ju [rukkid] mõned päeväd`ollid* *kuind, akati otst`peksma, et aga rütem oma`leibä saaks* **KJn**

magaski|vili = magasivili *Piäle`peksmist`viidi magaški vili [magasiaita] tagasi* **KJn**

magassiin *magassii-n* tallipoiss *minu vend oli`keisri venna`juures, mis maha`lasti, magassii-n, kale-skasi puhastas, tõi`oostele, mis`tarvis oli* **Pai**

magatama *magatama* **VNg Lüg(ma,atamma)** **Jõh Vai S(-dama Khk Emm Rei)** hajusalt **Lä, Tõs** hajusalt **K, I** uus **Nõo**

1. *magama panema; magada laskma* *ema magata last künä`sisse* **VNg**; *mia olin külit, magatin last* **Vai**; *magatas last nii kaua, kui jäi magama* **Mär**; *karjalaps ei süüda`luomi, muudkui magatab aga* **Iis**; *emä magatab last, paneb last magama, lähäb sängi kõrvale ja annab nisa, moeto ei jää magama; siij karjuss ei õle kedägi asi, magatab eläjid* **Kod**

2. *kellegagi seksuaalvahekorras olles koos magama; ehal käima käis* *ma,atammas`tütrikku* **Lüg**; *keis test`pæele magatamas; mis sa sest poisist magadad* **Khk**; *see magatab ega meest, sellel oli poiste magatamine`enne`leeri mäda* **Mus**; *`Mihkel magatab juba`aastad kaks oma`ruuti* **Muh**; *Tüdruk magadas mütu aega poissi* **Emm**; [poiss] *käib teda magatamas`peale, ega ta`võtmisest tule`ühti* **Mär**; *kaua sa seal teda magatamas käid, eks sa too ta kojo* **Juu**; *ull tüdruk, magatab`enda juures`poissa* **VJg**; *magatab seda tüdrukut - - magab tema juures ja muidugi paneb kua, mis ta muidu käib`sinna* **Ksi**; [tal] *olna kõik mehe läbi magatedu, nüüd om višt`tahtmine tasa; kõik mis ilma ulgusse om ja kõnniva,`kõiki ta võtap`vasta ja magatap* **Nõo**

Vrd maatama

magates- → magadis-

magatis|koht *ilmastikuoludest kahjustatud koht kevadises orasepõllus* *Sügise oli suur paks oras,`talve tali magas ää, magatis kohad sihes* **Põi**

magats(i) *maga|ts* **g -tsi** **Trv Krk(maka-)**; **n, g** *magatsi* **Võn San**; **g** *magatsi* **JMd Plv**; *magatsi-* **Kõp/-t-/ Hls Ran Rõn** magasiait *mõisa päralt oli pael`u magatsid* **JMd**; *magatsist`tuüdi`vil`lä ja magatsiss`viiti;`mõisan olli magats;`anti käsk,`aeti magatsist`võtme.*

magatsi `masmine olli sügüse; makatsist `tuudi `alba `vil'la **Krk**; kes magatsist midägi `vällä `võtte, tuu lõoguti pulga `pääle. tõõne ots läis `valda, tõõne magatsihe **Võn Vrd** magari', magaski'

magatsi- magatsi- **Han Tõs**; magatse- **Tõs PJg Pai KJn** = magamis- `siukseid vil'ja kotte ja magatse kotte `tehti jämedamast takudest **Tõs**; Pulmas oli naa paelu inimesi, et põlnd änam õhta magatse asemidki võtta; Teil jälle nii külm magatsetuba **PJg**; läksid ikke `enne `juani kua `niitma, magatse `einu, kus peal magada suab **Pai**; Magatse koiti põlnd, pikäd õled `ol'id sängis; Koolis `ol'id kõigil magatse kotid, aga `patja põlnd kellegil **KJn**

magatsi|ait = magasiait sõss oma magatsiait olli vallan, kus `viiti [vili] `sissi **Trv**; vana `mõisa magatsi ait om sääl järve veerepääl. magatsi ait, kos kehvä inimese ol' [vilja] `võlgu võtten **Hls**; sügüse `viiti `vil'lä magatsi `aita **Krk**; keväje igäüits võtt magatsiaidast - - ku arvati, et ei tulõ läbi `uutsõni **San**

magatsini|ait = magasiait `mõisate sees olid magatsini aidad - - iga `mõisa `juures oli magatsini ait **Pha**

magatsi|pulk = magasipulk vanast kirjute es mõista, sõss olli magatsi pulga, pulga pääl lõigati `säpne või rammi; ku sa võtit magatsist `vil'la, siis lõigati magatsipulga pääl, mitu täit sul `vil'la om **Krk**; tol aal `ol'liva magatsipulga - - magatsiaedan kastin `piisti **Ran**

magatsi|vakk magasiaida poolesetverdiline mõõdunõu ku [vilja] tagasi `võeti, siis iki magatsi vakage, sü olli `ästi lai, sai ää kuhja `pääle panna **Krk**

magatõs- → magadis-

magaus- magaus(s)- **Võn San Kan Har Plv**, magavus(s)- **Puh Nõo**, magahus(s)- **Har Se** = magamis- magavuskammer **Puh**; küll'i `kaupa ol'li kooli `jaotedu, kos `kiäki ol', sääl na magasiva ja `seievä asõmõ veere pääl. magauskoti kääneti unikohe, egas ole söögi `lauda ega midägi; latsõ olliva koolin, kõik' `kihkunna latsõ, koolimaja otsan `ol'le magaustarõ **Võn**; lehmil om magausasõ virtsanõ **Kan**; `koeti telle pääl niisama labadsõ[?] katõ `niitsege, sõss lõigati ja ummõldi kokku magausspallai; magahustarõn om viil' üts sängü asõ **Har**; magahuss koomot (magamistuba), koh makat **Se Vrd** magadus-

magaus' magau|s **San Har/-ss/**, g -kse **Vai**, -se **Puh/-s/ Kan Lei**, -sõ **Urv Krl Rõu(-ss) Plv/-ss/**; magah(h)u|s(s) g -sõ **V(-ss Räp)**; magavu|s g -kse **Vai**, -se **Puh**, -sõ **Har**; magavu|ss **Krk Ran**, g -se **Nõo**

1. a. magamispaik, -ase; äramagatud koht `karja makka magauksel **Vai**; latsil is olõ `konhki magahust **Har**; Kõik' mõtsa alunõ ol' kitsõ magauisi täüs **Rõu**; vil'ah omma suurõ magahusõ[?], kõkk kottussõ om magahuisi täüs **Plv** **b.** magamine kas sul ka ei_saa_taand magahust küländ; magahuss ei anna maani_särki, uni ei anna uut `kuupa **Har**; mul no magahusõ `puuduss **Vas**; `inne `pulma `anti õks tuud magahhust (lasti pruuil ja peigmehel koos magada) **Se**

2. lõngakerale hunnikusse keritud lõngakiht kerid magauste `kaupa; langal om magavuse sehen **Puh**; sa _lt magavuse kerinu kerä pääle, mia lase keriden keräl peon `ümbre kävvä, siss ei tule ütte magavustegi; ku sa magavusi kerid, siss käib ka kerä `ümbre, kerid üte magavuse ärä, käänät keräl tõese poole, siss kerit tõese magavuse **Nõo**; mõnikõrd kerä ei joosõ_häste, sõss `tõmbat magahusõ maaha poole, sõss `jälki juusk **Plv Vrd** magemad

3. tuisuhang nurmõ pääl `väikene lumõ magahuús **Räp**

Vrd magadis, magadus

magaus' → magjaus

magause- *magausõ-* Har Rõu, *magavuse-* Trv Ran Ote *magamis-* *magavuse tua olliva tõese kõrra pääl* Ran; *magavuse ase, tuu pidi puhass olema ja kõik* Ote; *magausõ kott, konh pääl magahõdõ* Har Vrd *magaduse-*, *magamise-*

magavus¹ → *magaus*¹

magavus² → *magjaus*

magavusi välmeviisi *hunnikusse ta_m rummal langakerijä, kerib magavusi; ku sa magavusi kerid, siss kerid`ulka üte kotusse pääle, käänat kerä tõesipidi ja kerid jälle üte kotusse pääle* Nõo

mage¹ *mage* Jõh Vai Muh Emm, **g** *-da* VNg Lüg Rei L/-õ- Khn/ K I Ran Nõo, *-ja* Kuu; *make* **g** *mageda* Puh Nõo(**n** *makke*) Kam San; **n, g** *mage* Sa Phl Kse Trv(**g** *make*) Pst, *make* Hls Krk Hel(-k'-), *makke* Vai, *makõ* San V(*magõ-*); **n** *mak'ke* Saa, *makkõ* Võn

1. vähe, nõrgalt soolane; soolatu *mageja vie`allikas; suol loppend ka`otsa, kudas sa sööd neid mage,i kalu* Kuu; *mina tahan ikke tahedamma` süömist`ennemb kui mageda* Lüg; *vatsa mäni`lahti, sõin makket`toitu* Vai; *Sool olgu kalal tugev, [kui] mageks jääb, on ukkas* Põi; *küll tema võis` süia maged võid, keeras kantsu`püuse ja söi ära* Phl; *parem suutäis soolast kui maotäis magedad* Mar; *suu ohatlend`katki külmä pärast -- mageda`võiga tätä määritässe koa* Vig; *Magõdan lähäb kala üsä varssi mädänemä* Khn; *jõgide sees on igal pool mage vesi, a merede sees on soolane vesi* Vän; *liha saab magedas`leatud* Tor; *eering liguneb vii sees magedamass* Hää; *ma tahan ikke soolasemad`soada, ma magedad ei taha* Juu; *magedate` süükidega ei jõua tüöinimene elada* JMd; *mage või on ilma maiguta nigu raba vesi* Tür; *tegi õige mageda pudru* lis; *puhas mage kala ei`kõlba, piäd ike`suula panema* KJn; *veri lastasse riista`sisse, mage ei seeša,`suula [pannakse]`ulka* Pal; *mõni tahab soolasemad suppi, mõni tahab jälle magedamad, nõnna kuda inimese süda on* Äks; *ku üteldi [kala] karm soolane`ollev, sõss`timsime makembess, ää maik pia oleme* Trv; *räime`leotedi magemes* Pst; *oiame makest pärast (värskelt) liha* Hls; *make süük`lää` süäme`pääle, siss akkat soolast`tahtme* Krk; *mes sa nõnda mageda söögi keedid* Puh; *supp om makke,`oíske`suula; tii supp magedamb, ega meie rahvass soolast ei taha* Nõo; *magõide` süükegõ ei saa söönüss* Krl; *ma lõ õks magõhõppa harinu` süümä* Har; [latikale] *piäp iks nii`suula`pandma, et makõst ei jää?*, *muido lätt hukka* Ráp

2. vähe, nõrgalt hapu tä (leib) *oli appust mage* Jõh; [kui leival koorik lahti löi,] *siis oli tä mage apu poolest või oli tä`liiga küpse* PJg; *kali on nii mage alles, põle veel apuks`läindki`ühti* Juu; *apust on mage viel, ei`kõlba viel apu`kapsa suppi`kieta* VMr; *va ää tilgastand sola, ole tene apu ega mage (piimast)* Sim; *kui kapusta väegä apu olive, sõss`panti`puhtase vette ja pitsitide läbi, et na magemase lätsive* Trv; *leib om är? valaunu?, leib jäi`hapnamisest magõ,õss* Kan; *makõ leib ei saa? hää, vaoss koorõ ala* Ráp || *hapnemata, rõõsk supi`peale panime seda magedad`piima* Rap

3. lääge; *magus ulk magedud` sõstrud* Rid; *muulikad oo magedamad ja suuremad kui maasikad* Kse; *mage õun ei lao ära, apu laob ära* Aud; *liiga mage`sukrust* JJn; *mõni õun on apu, mõni on mage* Lai; *Meil om aian suur make uibu, õuna om suure läbipunase ja maguse ku suhkur* Hls; [ta on] *mak'ass magõhõdõ` süüke pääle; see upin om magõhõp* Har; *makõ ku mesi* Rõu; *immäünü makõ taar* Plv; *jovva ei inäp taad magõhhõt süüä?* Vas; *tuul (vahtral) om magõhhõp [mahl] kui kõol* Se || *mesi maadsa mi_makõt,`täamba`saimõ edimäst`kõrda uudset* Ráp

4. libekeelne; *lipitsev libe ja mage inime, kes alati meskeldab* Mär; *Mäetare Veeda`olli ni mak'e jutuge ja mudu ka moodun poiss, et tüdriku pidi omma au kate kápäge kinne pidäme*

Hel; ta om sääne lipõ ja makõ suu iijn, sälä takan `lõikass pää otsast maha? **Kan**; tuu om lipõ keelega ja makõ, mõist häste meelütä? **Har**; `mustlanõ tulõ nigu kõgõ parõmb külaline, ilestäss sinno ja aja magõhõt juttu; ta om võdrastõlõ nii makõ ja `vastatulõlik, et parõmbat miijst ei olõki? **Vas**; makõ kiil pett `pehme inemise ara?, ku ta `väega makõtass; makõ olt kui repän, a kavval' olt kui susi **Se**

5. ilmetu, maitselage; vilets, kehv *Oh on ikka magesi mustrid maa`ilmas (kampsunitest) **Khk**; Nii maged `värvi ma pole `tahtand **Kaa**; See on nii mage mees oma juttudega (räägib rumalasti) **Pöi**; inimene `natke puudulik, jutt one mage, mes ta ajab **Kod**; siuksi mageda moodiga teene, põle ilus **KJn***

Vrd mahe

mage² *mage **Jäm VII Pöi**, make **Mar Kir Pär**; hrl pl maged **Sa Muh***

1. linnased *maa_p tee isigid, jähigid taal magesid üle; Peremis akkas magesid `tuulma **Jäm**; magesid kasvadasse (idandatakse), kui maged pailu saavad, siis `akvad `porki ajama; odra ning rugi magedest segamini saab ee õlle **Khk**; Ma pani jõulumärja maged kasuma **Kaa**; ennem `liutakse magesi, kunni `kasvama `lähtvad **VII**; On ea mage, saab ea õlle ka; Meie maged läind alletama, äi neist soa änam õiged õlut üht **Pöi**; maged jahveti säreks jahuks **Muh** || linnaseidu va maked sõeluti `enni seest `vällä, kui [linnaseid] jahotama `mindi **Mar***

2. virre õlle make, `enne `keima akkamest juugi jaoss `võeti **Pär Vrd** magi

magedalt magedalt **Lüg Rap Tür**

1. ilma soolata, soolamata [või] sai püttide `sisse `pandud, `soolve sees oli - - ega magedalt ei pand **Rap**; nüüd söövad magedalt, aga sel aal oli ikke soolatud või **Tür Vrd** magõhhõlt, makelt

2. hapendamata appanematta leib, magedalt on `tehtud, ei õle appandettud, nagu seppikud ja `kuokisi **Lüg**

mageda|pidi = magedavõitu *supp on mageda pidi, lähäs karvake `suula `panna **KJn***

mageda|poolne = magedavõitu *Mageda `puulne on sij, mis ei ole täiešti paras soolane **Hää***

mageda|päraline = magedavõitu *mageda päralene **Plt**; miul või ka `seante make peräline **Krk Vrd** makõperäne*

mageda|võitu veidi mage **a.** vähe, nõrgalt soolane *Piimasupp olgu ikka mageda `võitu **Han***

b. vähe, nõrgalt hapu *leib sai mul mageda `võitu **Ann***

Vrd mageda|pidi, -poolne, -päraline, magekas, magelik, mageline, mahekõnõ, mahelik, mahkjas

mage|jahu linnasejahu *mage jahud said `jälle `apnema `jäätud, siis sai `keeba vett või `kuuma vett `sõnna `peale kallatud, siis see läks kenaks apuks ja seda `joodi **VII**; Mage jahu äi seisa sui kuigi kauva, läheb koitama **Pöi***

mage|jalg linnaseidu *mis magede küljest nee kasund juured ning idemed ee rahitasse, nee on mage jalad **Khk***

mage|kahja|rahvas kutsumata külalised pruudi kodus *magekahja rahvas, kes lätsi pruudi poole, noorik and kõrd`leibä ja õlut **Trv***

magekas *magekas = magedavõitu – **Lai***

mage|leib linnasejahust leib *Magelevast `tehti õlut, seda pole apendud, segati ää ja `pandi kohe `ahju; Kui mageleib oli kenast `küpsend, siis õlut oli kena punane ja `lahke maiguga **Pöi***

magelik *magelik **Trv**, magõlik **Urv Krl Har**; makõlik g -ku **Har**; pl mageligu **San** = magedavõitu vähä om magelik, oless võinu viil raasike soolatsemp [olla] **Trv**; süük' ol' vähä magõlik **Krl**; `Tsipsa_ruualõ viil veidü_ `suula, makõlik om viil **Har Vrd** mahelik*

mageline *mageline* Trv; *makeli|n(e) g -se* Hls Krk = magedavõitu a. vähe, nõrgalt soolane vähä olli *makeline* või; *makelin om vähä, tuu raasik`suula* Krk b. vähe, nõrgalt hapu *ku mageline leib, sõss lää alliteme* Trv; *`säante ää makeline, `pehme juvva, es ole nii apu, sij om näl`lä taar* Hls

magemad pl *magemad* lõngakerale hunnikusse keritud lõngakiht *magemad on suure lõnga kerä pääl* Saa Vrd magaus¹

mage|magus (väga) *magus magus üsku pier* [öeldakse], *kui `miski juok on nisukene mage magus* Kad; *magemagusad õõnad* Kod

magendama *magendama* magedamaks tegema *magendab kala ehk liha, `liutab sualass liha magedamass. süägi`kruami magendatse* Kod

mage|puder (mõlemad osised võivad käänduda) 1. (toit) *makepuder, mis tal edimest kõrd viiäss, ku nurmikut viiäss* Krk; *`Tiolisele havvutõdi rüä jahu är², tuu `lasti kuuma viij `sisse, `pañti sõss püttü ja, `võeti tuu makõpudõr üteh* Rõu

2. **piltl** (väljendites) *kes ta mageda pudrul `olnu* (kes ta vanust teab) Hää; *kunas sina ta makepudrun ollid, kunas sina temä lavvan sõid* (kust sa teda nii hästi tunnend) Hls; *kes ta makepudrun om ollu, kes tat tääd, kui vana ta om* Krk

Vrd *makirokk*

mage|puu = magesõstar *Magepuu `marju keik äi söö, aga `moole `meeldivad küll; `Metsas `kasvab magepuid* Rei

mage|seen *pilvik me `mõtsun ei kasva `kõiki `sijni, [siin kasvavad] kõjo vaheliku, make seene* Kam; *makõ`seene_ka oll² - - roosa² - - noil um pal`lo `husse väega²* Plv; *`sijne om meil pal`lo: kikkaseene², make`seene²; makõ sijñ om päält verrev, ku keedät, lätt `valgõst* Röp; *Kikkasijñ om hüä, a makõsijñ om `viilgi parõmb* Se

mage|sõstar *magesõstar* mage sõstar – TMr Vrd *mage|puu, -puu*

mage|sõstra|puu *mage`sõstrapuu* = magesõstar – Amb

mage|taigna|mari *mage sõstra mari* *make`taigna `marju es süvvä* Krk

magi *magi* Var Tõs Khn Jür KJn, *maki* hajusalt L, *Ris Nis Juu* (esimene magus) *virre maki oo see, mis kohe raba `astast tuleb* Mär; *maki oo paks alles, makil ei ole umalud sees vel* Vig; *maki oo magus. mida magusam maki, seda `kangem õlut saab* Kse; *Makit lastetse läbi kadakate ja õlgede, siis oo ia puhas maik* Han; *sedä magust magi joovad naised, kui õlut tehässe* Tõs; *Noh, lapsõd, tulgõ nüüd magi `juõma* Khn; *magus kui maki* Aud; *keedetud `veesse `pantase linnased ja maki oo magus käe* Tor; *kui `meški ligund on, `võetakse pialt, se on maki. kui maki on `võetud, kallatakse keend umalad `sisse, kallatakse `meški kal`la `astjasse, `lastakse üks veerend tuñd `immida, siis pannakse `joosma* Nis; *`enne sai ikke makid `võetud, `meški pealt sai `võetud, se oli `kangeste magus, `üiti maki* Juu Vrd *mage², makk²*

***magjahhama** *nud-kesks* *magjahhanu², magjä-* = *magjahhumma a_magjähhanu hopõn taha_i` mitägi süvvä²* Lut

magjahhumma *magahhumma* Se; *magjahumma, magjä-* Lut; *mak`ahumma, (ta) magahu* Röp *maiaks muutuma, maitsvamaga harjuma hopõn magahu är²* Röp; *hopõn magahhu ar väläh noorõ haenaga, taha_ai` imp `kuivi `hainu süvvä²; pinile lää äi imp leib ka `alla, ar om lihaga magahhunu²* Se Vrd *magjahhama*

magjahuss → *magjaus*

magjas(s) *magjas(s) g `makja* M Lei Lut(*magjä-*); *mak`as(s), majass g mak`ka, `makja (-k`-)* Hel T V; *`makjas(s) (-k`-)* San, *g `makja (-k`-)* Rõu Röp = *maias magjass koore `pääle*

Trv; magjass aab magjavust taga Pst; maasikide pääl om `makja; ken `makjuse `asja imusteb, sji om magjas Hls; Temä om tüdrukude `päälä eige magjas; meil `makja looma, aave `makjust taga Krk; `suhkru `pääle om kusiräädsiku kah mak'kat; egä tä näl'läne ei ole, majass eläjätük'k, aab muedu `niildu Ran; Karu om kah mak'as mii `pääle; ma_le majass muitt, ma egät `süüki ei süü; ärjä olliva lehtaena pääle mak'ka Nõo; rebäne kurivaim om kannu ja `kässe pääle majass Võn; kuis sa ommete nii mak'as olet Ote; ärä anna tälle nii pal'lu magusat, ta_m esiki majass, ta lääp `väega mak'kass Rõn; ma_lõ `väegõ mak'ass ta magusõ pääle; temä om `makjass `tsukre pääle San; vana mak'ass eljä röibõ? om Urv; mak'ass magõhõdõ `süüke pääle Har; `mak'jass taht `kõikõ hüvvä Rõu; veneläse? umma? avvu `pääle `mak'ja? Plv; hiire? omma_rahä pääle mak'ka?; ma `väega olõ sül'di pääle majass Vas; magjäss inemine ueä magjähhusõ pääle Lut || magedavõitu liha `tõrdoh ol' `makjas, selle ta elämä `lätski? Röp Vrd madjas

magjaus magjaus Krk Hel; magjavu|ss g -se Pst Krk; magjah(h)u|ss Har, g -sõ Lut(magjä-); magaus Hel Ran; magavu|s(s) Hel Kam Rõn, g -se Puh; magau|s(s) Lei, g -se Puh Ote, -sõ San Krl Rõu Plv; magavu|s(s) Hel Har, g -se TLä Kam Ote; magah(h)u|s(s) g -sõ Rõu Vas Röp; magäüs- Kan; ppl magähhuisi Se; p mak'aust Urv = maius magjass aab magjavust taga Pst; magjavuse `asju ta muudku ost ja süü Krk; emä tegi kikksugu `kuuke ja magausi manu Hel; kes maga_ust aab taga, tu om maiass; egät ütte `süüki ei taha, aap `pal'lald magavust taga Ran; ua kõdra keedä soolaga ärä, t_om mul magause süük Puh; kuuk om nigu magavuss jälle, kas tuu mõni tüüinimese süük Nõo; `tetti `tatrigu `suurma `putru, vöi `pahti `tsompu, tuu ol' magavuss Kam; maiass muud ei taa, ku aap magavust taka Rõn; taa nuur' lihm ei_püüsü_sukugi karja manh, ta küü taad magjahust aien; kas vanast siss magavust sai, siss ol'li putr ja `kapsta? tu magavuss Har; `mak'jass taht `kõikõ hüvvä, magusat ja, aja magahust; Kardohkit küdseti viil aho iih tuha seeh, noid `süüdi nii sama magahusõs Rõu; aase pääl magahust takah; `siitke`marjo `süüde niisama magahusõ peräst Röp; himostas magähhuisi Se || himu Kui täl nii magavust om, küll ta tiib kah varsti järgi Nõo Vrd magõhhus

magjavusi maialt; rõõmsalt; himukalt temä sei magjavusi `terve purgitävve mett ärä; Peni kaeb magjavusi, kui täl kutsika eñdi vahel nääslevä; Kui teie sääl tüütide, siss ma kai, temä vahtse kah nii magjavusi päält Nõo

magjavuss → magjaus

magjaõllõma magaõllõma maiustada tahtma Lehmätük'k magaõllõs, tük'is `kapstillõ Urv

***magjusteme** da-inf magjuste Hls; (te) magjustede Krk = maiustama ku `piimä küll, tetäss `paksu `piimä, pannass `rõõska piimä ja kuurt sekkä, ku magjuste tahad Hls; mis te iki magjustede Krk

magnet magne|t Plt/-t/, g -ti Plv, -di Har; magnee|t Khk Tor/-t/, `maknee|t Kuu/-ie-/ Tor, `mahnee|t VJg/-ie-/ Trm, mahnee|t Rei, mahnõ|t Rõu, `mahgneet|t VNg, `mahkniit|t Lüg/-ie-/ Krl, `mahkme|t Vai, g -di; manjeneet|t VII, -ni(i)|t Jäm Mus, -riit|t Khk, g -di; `mahk|niit g -needi KJn Trv/-t/ Krk Hel; `mahkne|t g -ti Kod; maagneet Põi, maknee-t Mär, mahgneet-t Iis, `mahnee-t Lüg/-ii-/ LNg Hls/-t/; `maakneet Kuu; mahnet- Ran, mahkneti- Koe, `maagnedi- VJg

1. püsivalt magnetiseerunud olekus keha Modur jäi `seisu, [laine] kast `muidugi `makniedi `märjäks Kuu; `mahkmet on üks `kurja `joudu Vai; Meitel oli sõhune pulk, mellel oli nii kange manjeriit sihes, keik võttis külge, nõölad ning aagid Khk; manjeneet `tõmbab `kül'ge VII; suur oo magneedi vägi Tor; mõnel asjal on `mahniedi jõud juures VJg; kiärid võtavad nõõla

`külge, `mahknet `tõmmab `külge **Kod**; magnet `tõmmab ligi nii `moodi ku se eletter **Plt**; `mahkniit `tõmmab `rauda `külgi **KJn**; väidsel om magnet' manh **Har**

2. **piltl** (millestki ligitõmbavast, paeluvast) tee_p seda, mis mahnenit tä `sõnna viab **Mus**; Äi tää, mis mahnee-t sellel naisel `külges on **Rei**; ussil on nii terav silma vaade, et konn eest ää ei üppa, nisuke `mahnee-t on silma sees **LNg**; tüdruk saab poosiga sõbrass, tämal `mahknet `tõmmab poosi `külge **Kod**; tol `tütrigul om `mahkniit, mis manu `tõmbass **Krl**; tal `tütrekul um magnet' siseh, kiä kõik poisi? `hindä manu vidä **Plv**

magnet|raud Maagneet raud oli `sõuke kõver obuse raua `moodi, pisiksed raud asjad võttis `külge **Pöi**

magorka → mahorka

magu' magu, mago **g** mao, mau üld(**g** magu **Kuu Kse**)

1. seedeelund `hülgejeld oli magu `võetud ja sis `pandud nisukesed viled torud `külge (torupillist); Kus pern maust jääb (lahutamatumest sõpradest) **Kuu**; kalal magu `niisikest sodi täüs **VNg**; Terve `päivä `süämäta, magu `mängib `marjaasi **Jõh**; magu, kopsud-maksad ning süda on lehma päädigud **Khk**; `ülge maust saab kena torupil'l **Mus**; mau `sisse läheb toit ja rohi, säääl ta akkab seda siis `seedima ja `peeneks tegema **Krj**; põrn on loomal mao `külges **Vll**; Kui magu `aige on, siis apud `asja `süüa äi või **Pöi**; mao kile oo nagu õhuke paberi kord **Muh**; mago on see, kos sees toit keik `pantaks **Käi**; ahvenal `üültasse magu, tursal oo kuma **Rid**; `enni vanal ajal `tehti maost `vorsti koa, sea maost `tehti **Mar**; [kui kellelgi on] seest alati `aige, ei või eest `riididki `kinni `panna, siis `öötasse naeru pärast: magu paelaga `kaelas **Mär**; toit süüasse mao sesse **Kir**; magu `aige, aeab seest täis **PJg**; Kui maos valu ol'li, siss `anti `viija püüsi`rohtu **Saa**; siga, kui ta `easte `rammu lähäb, siis magu lähäb nii pisikeseks **Juu**; kui lehm süeb, siis toit lähäb `mausse ja sialt tuleb mälu suhu; kui inimene süeb, sie läheb kohe maguje **Kad**; mäletsejäl eläjäl one viil tõõsik, `niiske (niisugune) `umne, siis rutuline magu ja peris magu **Kod**; mõni tegi jõulust `mauku, sij oli mau `sisse tehtud vorst **Äks**; vasika magu sai ära puhastata, `sül'ti panna **Lai**; kirekoit ja kõrdmagu om vana suure mao küllen **Trv**; loomal om kolm magu, liba või libeve magu, kõrdmagu ja perismagu **Hls**; ku `vaska pallu juvva saave, siss neil lääb magu `lassi **Hel**; mass om ju säääl mao veeren; emätess om nigu üits kummi lohv, kost joosep süük makku **Puh**; lehmäl om jo nellä `kõrdne magu **Nõo**; Magu tulõ ka ilustõ är_puhastada?, maost saa tulimakus supp **Urv**; mul ol'l põlendik mao sisel **Krl**; Lõiguti neh sooligu ja_magu `väikeisis tük'es ja `paanti neh patta päie ja `jalguga_ `kiimä **Rõu**; kos põrn maost jää, nii lais imäst **Vas**; koh kõrdmago om, säääl om `väega pal'lo `kõrdu mao šeeh **Se**; vaja mago är_aia? (puhastada) **Lut**

2. ka **halv** kõht Magu iess `nindagu vanal orikal; `lehmäd olid maguni sies [pehmes pinnases]; Hakka kovast `tüöle, küll sa mau vähikaseks saad **Kuu**; suure `mauga inimene **Jäm**; `tiine kaas o ka `rännis `mauga **Khk**; Magu ees kut suur tünn **Pöi**; selle magu oo nõnna `lartsis ees **Muh**; jo so mago vahest täis oo **Mar**; Põle `aega magu maha vissata (magama heita) **Han**; `tõmman `soole `mööda magu **Kei**; unt `tõmmand `veise mao nõnna maha (kõhu lõhki) **Juu**; paksu `mauga mies; magu ies kui taari tõrs **VJg**; `puukis mau täis **Sim**; Magu maha tõmbama - - see tähendab peale sööki pikutamist **Trm**; kalal magu suur, kas mari [sees] **Kod**; sel va suur magu ees, nigu vana õõdsik **Ksi**; sööge aga maod täis, `õhta oodet ei ole **Lai**; sellel om ää magu ehen kah **Hls**; sij lää küll `lõhki, magu üle sel'lä jo **Krk**; rasvamao `ol'liva rikka, kel suure mao iijn - - kes tüüd es tij; suur uss `olli, täl `olli magu `poige täis **Ran**; tuu `olli serände tukev miis, magu `olli iijn nigu rasva püüt; vašk karanu `aia `otsa ja magu `lahki, `tõmmass nii puruss, et sooliku tulliva `vällä; sul om jo magu täis nigu truim jälle **Nõo**;

ma_su `mau maha lasõ, ma_lüü sul väidsega makku, lasõ raba `raavi **Har**; Mago täüs, tapa? vai täi ar? **Se**; m a k k u maokaks, kõhukaks laps kasund makku **Tor**; makku lähnud ja närosed varsad **Kod**; vasik makku lännu, ei või nõnda pal'lu juvva anda **Hls**; latse makku `süüten - - lahjat `süüki aa `sisse, päälitsege süük' ei aa makku **Krk**; voonake om makku lännu **Puh**; sa annat `vaškale pal'lu `juvva, olet ta makku kasvatanu **Nõo**; pörss om makku pärähünü, no? om kõtt suur' nigu vaat', selle ta edesi ei lähä? **Har**

3. millegi jämedam, kummis osa **a.** (heinakuhjast) siis pidi panema vähäkene `jälle `laiemast `kuhja, ku magu akkasid `laskema; [kuhja] `keige `laiemb koht oli magu **VNg**; tie nüüd ia kuhi, et jääb ka üva magu, et võib `vihma `varju `menna; kui `kuhjal on üva magu, siis vesi ei `mäända `kuhja **Lüg**; mago on `kuhja kesk `paika, kust `lähtö `laiemast **Vai**; kuhjal oo magu küll, [kuhi on] alt peenem, piält peenem, kesspaegast jämedam, se oo magu **Tõs**; kui ta läheb teenepuolt juba `viltu suunasse, siis on kuhi maos; kui `välja puristab, siis on kuhi maos, kui pole `easte `tehtud **VMr**; kui [kuhjale tehakse] `liiga suur magu ja `järsku tõmmatasse kokku, siis akkab ruttu vett `sisse `võtma, kui on vaeond makku **Sim**; Mõned tegid lameda `mauga kuhja nii kui lamaka; kui ju [heinakuhi] pool `sülda `kõrge, siis akati magu `laskma, `lasti `kuhja makku; `liiga suur magu kua põld ia, võttis vee `sisse **Trm**; magu ei `tehtagi mõnel kuhjal, `tehtaks kohe ülp **Äks**; kui `einu on palju, piab magu `laskma suuremass, et väga `kõrgess ei lähe **Ksi**; Kui väga peeniksed eehäd `ol'lid, siis `paanti agu `sisse, muðu vajus magu maha **KJn**; lase magu kah, nüüd om parass magu lasta joba **Krk**; ärä sa `kuhja väege makku lase, `einu pal'lu ei ole **Hel**; oosik kuhi om ilma `maota **Ran**; mõnel saap kuhi nigu pudel, tulep kuhjale suur magu, saab `maokas kuhi **Nõo**; `Kuhja tulõ `parral aol `aigu `müüjä kokku `võtma nakada?, sõss ei_lähä_kuhi makku (liiga laiaks) **Urv**; see sai illuss kuhi, parass magu, `õkva nigu kanamuna **Har**; Haañakuhi tette keßspaagast `maoga?, et vihma vesi `häste `maaha juušk **Räp** || (küüni räästa alla pandud heintest) küünile tuli magu ette tehä. meil oo pitk rässäs küüni eden, teed suure mao ette; meil õlid sellel küünil maod kummalgi puul õtsan, muass maod, vahel mõnel one seenä piält maod; ise magasima küüni mao all **Kod** **b.** (kuust enne täiskuuks saamist) kuu kasvatep magu **Krk**; ku kuu viijl täis ei ole, siss om ta maon ja ku kuu om maon, siss om mädä aig, siss ei või `pörsit lõegata **Nõo**; kuu aud maku **Krl**; kuul om õigõ suur' magu, ta om pia läülä **Har**; A ku_timä (noorkuu) jo_maku nakkas kasvatamma, sõss um pehme? aig; Linna külveti sõss, ku_kuu ol'l maohn, sõss sai? `kaalsa_lina? **Rõu**; ku pehme? aig um, siss um kuul mago iih; kuu um maol, tuu tähendäss tuud, et kuu nakkass kasuma, nakkass täüs saama **Plv**; kuu om jo? maol **Se** **c.** (jämenevast viljapeast) kesv vai kaar `audse maku - - kui maku avvup, siss tu kotuss lätt jämedämbäss, kost pää `väl'lä tulep **Kam**; kuumaga aub kesev makku **Ote**; avvup makku vil'läpää, kui juba pütsik tulep ja lääp keskpaegast jämedass **Rõn**; nuu_kes_orassõ vil'lä ommavõ, nuu `audva maku. enne pää `vällä tulõkut om mao `audmine - - ku_pää `vällä tulõ, siss om jo är `audõnu mao `vällä **San**; keßv haud jo maku, mõnõ päävä peräst om pää ussõn; vili lask maku, ku nakass pää tulõma **Har**; kesev haud mako, käol joba uhhak kurguh; Vili haud jo mako, mis abi nüüd inämb vihmast om; mao `haudmese `aigo siginess vilä `sisse tungõl'päid **Räp**; koh tu pää šeeh, lehekõrra?, jaku?, tuud üldäss mago; rügä haud mako, kui pää siseh, olõ õi viijl väläh **Se**; rüä? jo umma? maoh, nakam `uutma pääd; nisu? tulõ_i- varahhap nädalit üless, kooni timä makko saa, šeeni lätt pal'lo `aigu **Lut** **d.** (veesõidukist) mida `laiema `mauga [paat], seda `rohkemb kans seda `lasti ja `seilas ka paremine, ei `kallistund (kaldunud) `ninda kui terävä `mauga paat **Kuu**; vene one maoss laiemb **Kod**; medä laiemb [lootsiku] magu olli, sedä `rohkemp ta kañd **Trv**; ma lei [paadil] `ästi tihedalt lihi `naklu siia mao kottale, sõs ta ei naka

säält kunagi vett `sisse `anma **Ran e.** (muust) tule raava otsad olid `keertud, keskel oli mau koht sihes, selle `mauga `löödi **Kär**; Liiti `tehti, näe, vaaderpaás juures, muidu `juhtub, magu kasvab `väl'la **Hää**; vul'lid kääsid pudeli mao kõhal, pudeli maoss suat **Kod**; egä suure sael piap oleme magu, ku sij om ärä kulunu, siis puu`lõikaje `viskave sae prakki **Krk**; kui vara `raotu, siss `ol'li magu maha `lastu palgil, jäi kõtu `pääle `kanma **Ran**; taal puuriidal om magu sisen, naa_pessä_ka `õkva **Har**

4. **piltl** Magu metteid täüs (tähelepanematu) **Kuu**; Sie ei õle `selge `maoga, seda miest ei vôi `uskuda, sie tieb sulitikkisi **Lüg**; Sukal oo magu maas, kus orgi `otsas sa selle purus aasid; Rotid võtsid vill'lakotil mau maha **Han**; oia õma mao `tiädä - - ärä `väl'jä sedä kõnele **Kod**

magu² magu **g** mao, mau üld, magu **Vll Rei Phl Han Trm Ksi**; mago **Kod Kan Se, g mao Mar Ris** = maitse **a.** maitsmismeelega tajutav aisting; kõrvalmaitse `liemel one paha magu **VNg**; `Ninda`kauva kuer mälestäb ku magu suus **Lüg**; `Meie `lapsed `armastavad keik `kõrbend `mauga `piimasuppi **IisR**; `luorber tekkö üvä magu `liemele **Vai**; liha võttand kibe mau `juure; anna moole ka maida, mis magu se on **Khk**; `seisand sült läheb `porsuma, võtab sandi mau `sisse **Mus**; mis magu sel apul makil oo **Muh**; Katsekakk veeda keige enne ahjust välja ja proovida sene magu **Emm**; vôiil kuiv magu sees **Phl**; üks `maota leem, et tal põle `miskit mago sees **Mar**; ea `maoga leib; nii kange tülgas magu sees, see mete sünnigi `süia **Mär**; tilgastand [piim], apu magu sees, egä tä paks põle veel **Vig**; tegi vihada mao `juure - - põle magus `ühti; loomad saavad `viljä, `tikvad põllale, magu suus nendel, söö änäm karjamaal `ühti **Tõs**; Supil üsä vee magu **Kh**; võrgu räimed on tõntsakamad, magusama `mauga ku nooda räimed; Ilus nägu, sita magu (petlikust välimusest) **Hää**; suu maoks ta on, ega kõht täis ei saa; viha mago sies **Ris**; temal põle `miškid magu ega mekki, se toit ei `kõlba kusagile **Juu**; mitte kedagi magu põle [mahlal] jüst nagu `leige vesi **Jür**; nied on nõnna ullu `mauga õunad **Kad**; jõvikatel on apu magu **Iis**; üva maguga ~ `mauga putter **Trm**; eläjäd saed kõrra magu, tükiväd kaara `piäle; tangudel one vana magu, `koitama lähnud **Kod**; suab ia magu suhu **Ksi**; ni valus oli, et tule magu oli suus **Plt**; Va apu `maoge puder **Hls**; sibul tipp ää mao manu **Krk**; taaril `väege `vaene magu **Hel**; sia olliva nigu vana vindsukõsõ - - kellel suuremb pere, tuu es saa sääld muud, ku mõnõ raasukõsõ supi `sisse maoss visata; rääbissel om nigu vôi magu - - `ütlemädä ää kala **Ran**; ubina nakava joba `kõlbama, neid vöib `süvvä kül, neil om joba ubina magu; ku sa saagutat, siss `ütlet `õkva `südamest: saagu sa `saama, aga saagist mitte magu `tunma **Nõo**; ma paa terä `suuļa kah, siss saase söögil paremb magu **Võn**; õllõl om `vaibunu_mago man; tal es olõ? määnestki maku, üts lõma ol'l inne **Kan**; taal vöiul om vana magu, taad ma enämb ei süü?; Ku_ruualõ ei olõ_`suuļa `sisse pant, siss om ruug ilma `maulda, ei olõ_määrästki maku **Har**; `ahnigu kala um parõmb ku särq, t_um `väega magusa `mauga? **Rõu**; es panõ sinnä midägi mauss; lepä_teivä lihalõ ilosa nao, kadaja? anniva hää mau; tuu säre `mauta_süük' **Plv**; `hernel olõ õi määnest `halva maku; suuļ seeh om, siss om vöiul magu **Vas**; toomõ `marjo pandas viina `sisse, viin lätt pruunist ja saasõ hää `mauga?; `halva maku om jo man leeväl **Räp**; haava maku ubina?, haavakoarõ mau `perrä, sääne magu ku haava kuuy; mõrgu mago om ollõ man **Se**; pole tegu ~ nägu ega ~ ei magu ei nägu ega tegu käckas `kaela teeb ühe töö ära, sellel pole ette nägu, magu midagid **Jäm**; Leib oli muidu üks must käck, pole nägu, pole magu **Pöi**; Pole [riietusel] tegu ega magu **Rei**; tõene võtap tüü kätte, sil'mäpilk om valmiss, a tõene `pusklep sääl man, ei ole tüüļ merästegi nägu ei magu **Nõo**; tol ubinõl ei olõ üttegi näku ei maku **Krl b.** mõnu, rahulolu, rahuldus ei sii põle mago kedägist elada üht, aga kus sa lähed **Mar**; tämä ei õle põllumiis, tämä ei õle põllult viij magu `löidnud **Kod**; `orja

vällän, `orja kodun, ei ole sul üüj magu ega päävä magu **Krk**; `tõmba kõik' pääväke nandagu ik'ken ärǵ, `õhta jälle joosoga kodo, säääl oma tüüj ja tegemine, ei tunne sa `õiged üüj ega päävä magu **TMr**; es olõp üüj maku? (kehvast magamisest) **Vas c.** olemus tiä `tundsõ ravva maku, `mõistsõ `rauda raguda sõss, ku raud ol'l kõkõ `pehmemp **Urv**

Vrd maik

magudus(s) magudu|s(s) **g** -se **Krk Puh** = magusus neil ei ole midägi magudust, niij om looma purganti `muudu, tuima; seant mahla maguduss olli tal **Krk**

magumik magumik sõim maokas vana magumik! mõni `ütleb südametäiega, kui naine paks on **Ksi**

magun magu|n **g** -ni **Krl Har/mo-;** **pl** maguna? **Lei** moon maguni kasusõ aial **Krl**; meil om aid kõik' mogunid täüs, küll omma ilusa lil'li? **Har Vrd** maan?

magu|nahk 1. maonahk süük nii pisu soolane keedetu, et magunaha kisup kokku **piltl Nõo**; ma sei `täambä magu`nahku **Har**; Ku `lambet tapõte, siss keedete `lamba pää? ja jala? ja magonahk, tuud kutsute `värške liharuug **Räp Vrd** magunahkam

2. (koekiri) `sele (kangale) tuli ka muist pient kuet vahele `viskada, et se magunahk `sinne järele jääb **VNg**

magu|nahkam = magunahk sitt `solkamit ja magu`nahkamit ää süvvä (looma sisikondadest) **Krk**

magu|nahkne (koekirjast) tä kodus aseme tekkid ka `niiskest (niisugused) magu`nahkased **VNg Vrd** maonahkne

magune magune maitseline `pruavimma, mida magune on sie `saia `känkaru **VNg Vrd** maone

magu|pill 1. lõdõtpill magopil'l **Võn**

2. viripill, tüütus **Mine**, magupill, ää **Khk**

magu|päädikud rupskid, päädikud `Talgo`rahvalõ `anti söögis magopäädikidega_kardohka?; `Lamba sisekunnust sai magopäädikidega kardohka, pää-jala_keeđeti kah säääl magopäädikide seeh är? **Rõu**

magurik maguri|k **g** -ku **Hls Krk** maokas, keskelt laiem kardule `kesle om `säantse maguriku; `säante magurik nagu vaat; sij (mullikas) magurikus är lännu, pal'lu juvva saanu **Hls**; sij õige magurik kuhi, suure `maoge kesspaigast tett; sij om ilus magurik kuhi, alt peenik ja päält peenik. einä kuhja om puha maguriku; mea_i mõsta magurikut `korvi tetä; os sa `seante magurik ollu, siut ei oss `kennigi [naisesk] `tahten **Krk**

magus magus **g** -a **eP(-os Mar Ris; n** magusa **RId) M(-s|s Trv Krk; g** -e **Pst Krk) TLä(-s|s);** makus(s) **Hel, g** magu|sa **T V(-s(s) Räp Se Kra), -sõ San(g** -se) **Krl Lei**

1. suhkru- või meemaitseline; maitsev; ant hapu `mustemb kui süsi, magusamb kui mesi = uni **Jõe**; sie õun on ia magus `süia; magusamitest `õunidest `keideta suppi; kui kõht on tühi, siis on leib magus **Lüg**; kodo `vaabagad, nied on üvad `marjad, magusad `marjad; tämäle `tullo `panna `suhkuri `ulka, siis `lähtõ magusammast **Vai**; need olid ühed magusad `tuhlid moo eest **Jäm**; `vahtri mahl oo magus, tükkis magusam kut kase mahl; nee olid suured magusad `räimid, sel'last üsna viriseb `rasva `välja **Khk**; magus petab `maia **Vll**; Nii magus, et viib keele `perse; Tuhlistel on magus maik sihes, nii pailu ikka külm narris neid; Kodu jänese liha on ju `kangest magus ja rasvane **Põi**; [pähklid] kuivatati toas kenast ää `suojas, muidu läksid alletama ja es ole magusad koa mette **Muh**; `katsmata pole kounis, `maitsmata pole magus **Emm**; mesilased koguvad magusad mett **Rei**; ernes oo kallis ja magos `süia; lapsed `tahtvad iga asjale nii pallo `suhkrud `sesse aada, et oo magus nii et käriseb **Mar**;

sügise oo suured söömäd, keväde keed magusad **Vig**; mere`lindute munad on tuimad, ei ole nii magusad ega iäd, kui kana ja kodupardi munad on; pagi oli magus tubakas **Var**; õlle magi oo magus - - virre oo koa magus **Tõs**; mereärg - - magus leha omal nagu angera leha **Aud**; ette magus piim **Tor**; säh, süü mu leva pudi, ma `pañtsi `suhkrud `juure, katsu ku magus **Hää**; magos mago sies **Ris**; väga iad ja magusad `seened `piavad olema **HMd**; tüma `pehme õun, ea magus mekk jääb suhu; kui õlut tehakse, pannakse keev vesi `astjasse, siis segab jahud `sisse, siis tuleb nõnna magus ais et **Juu**; las nüid õlu `immub magusamaks, siss soab `astjast `laskma akata **Kos**; kivi `ümber on rohi magus ja koñdi `ümber on liha magus **JõeK**; odradest ei saand nii magusad õlut, aga rukistest sai magusam **Amb**; magus `naire supp **Ann**; mõdu ja magusad `juoki sai `sisse `anda (haigetele lastele) **VMr**; augi liha on ise magus `süia **Kad**; meil aias pal`ju magusid `õunu **Trm**; sireli `põõsass, ku lähäd `müüädä, nõnna magus lehk **Kod**; kevade, kui tuleb magus rohu lõhn ninasse, lehmad ei `tahtnud `süia `kuiva `kraami **Pal**; `veiksed kuke seened - - nagu kuke arjad karvapäält, aga magusad **Äks**; kevade põle enam kedagi (rikkalikke toiduvarusid), üks siis `keedki ole magusad **Lai**; ahjus `küpsend liha on magus **Plt**; Magusam kui mesi on kallima musi **Pst**; magust imbutet `leibä tetäs; mõtskitsil om magus liha **Hls**; teinekõrd tahade jälle suud magusess tetä (midagi maitsvat süia); piim ollu maguss ja kahre **Krk**; aga makuss leib olli **Hel**; `vahtre mahl olna magusamp kui kõevu mahl **Ran**; `lamba verest saab kāk`k ää, saab `väega makuss kāk`k **Puh**; ka_kos om na`r, ubina om magusa, piip om mõrru, a temä tahap `piipu; maguste ubinde aig om läbi; arukõjol om makuss mahl, suukõjol ei ole makuss; piibe`lehtil om ilusa `valge `äitsme, `väegä ää magusa lõhnaga; magusamb ku mesi, tugevamb ku lõvi = tuu om uni **Nõo**; kañepiterä om jo `väega magusa, noid süüt nii sama kah **Võn**; ränike om magusamba ku maasike; riivitu `kapsta tõnekõrd küll om magusa, a tõnekõrd saava kibeda **Ote**; leib om õigõ_magusass imahunu?; makõkopp ol`l nii makuss, et `tahtsõ kñilt `alla viiä? **Kan**; vislakpuu mari om makuss **Urv**; ubinõ omma magusõ **Krl**; ma_küdsi magusa saia `pulmõ viiä? **Rõu**; kusõ? omma_vägevä_kala? ja magusa? **Vas**; havvõ mass om `väega makuss; makuś kraam **Se**; mis um magusamp mett = uni **Lut**

2. a. mesi Küll se magus o `hinda mend; Kes magusa neh mekkidä `tahtub, sie `täüdüb ka mesiläste `neulamist `kannatada **Kuu**; siis õli `kreissitud sie `põhjad [mesipuudele] `alle - - `muidu magus lähäb juo läbi; ku on ilus aig, siis mesilased `saavad pali magusa **Lüg**; Võtta lusikatäis magusa, siis `praavid **IisR**; tänäv`aasta oli ilus õie aeg, `saime ulga magusad **Tõs**; lilledest imeväd mesiläsed omalõ magust **Khñ**; mielitand `lapsi vommit maha magusa ja levaga; südame vil`li `aiguse korral on magus kõige parem rohi, kui tee `ulka `panna **Amb**; mesilased saavad magust `tatra õitest **Tür**; kui oli ia `aasta, siis sai viisteist, `kümme ja kaheksa `tuapi magusad **VJg**; kui poisid `tahtsid abet kasvatada, siis õpati et, magusaga pialt `määrida **Sim**; magusaga koon (koos), nagu tõrvaga võtab `kiñni **Kod**; küllap nüid juba on `võtnuvad magust linnupuudest **Äks**; ja pu`giga magusad ka viisime **Plt**; siin `aeti magust (vurritati mett) **Vil**; mehipuust `saadi `linde magusat **Puh**; peremijs, anna mulle magusat, mul mehel om rinna `kinni **Nõo**; ma sai makust nurmigu tävve vai kats **Har**; magusat olõss vaja `naata `võtma **Plv**

b. muu magusamaitseline aine või söök Magusa `pääle on `kərbänegi `maias **Kuu**; üks sie õle `maias, ke `armastab magusa `süia **Lüg**; magus aab `ambad katti **Khk**; Ju see suur magusa `söömine nüid inimeste `ambad ää võtab **Põi**; Magusas (magustoiduks) andeti kohvi **Tõs**; [rabarberi] varre keedets `tärtlege ja magust (suhkrut) pannas ka manu **Hls**; muidu `olli_mul suurõ_jämme_peedi?, ai_pal`lu makust `vällä **San**

c. (õunasort) `pernaene ütél, et `võtke ubinat kah. kõge iññ `olli makus, lätsime tolle manu **Ran**;

ma istuti neli `uibut, üits om `tartu ruus, tõene om makuss, kolmas om sibula `uibu, nelläss om `valgõ klaar Nõo

3. piltl a. mõnus, meeldiv `Ilma `vuota [oli see kalapüügiks] aga `kaige magusamb koht Kuu; On küll `teiste `piale kielt `kandand, `katsugu nüüd kas on magus, kui tämast `räegitasse IisR; Äkist tuli sõhike magus rammastus peale Pöi; küll oli aga magos uni, suu `joosend üsna vett täl Mar; esimene kää`ande öö, see on ju kõige magusam öö Lih; aavad nii ead magusad juttu, arukord kokku soand Juu; vai si `kerjamise leib magus one Kod; nüüd om siul küll maguss naar Krk; nüüd ajavõ makust juttu, ei läpevä? kõrvalõ kaia? Krl; päält liha `kuivamise om makuss sann Har; Noodega (lepa- ja kasehalgudega) saa sann hüä makuss Rõu; ku kipõ vits, siss um makuss (hea) lais Plv; Vanal inemisel om livvašt `süümine magusamp ku `tal`dreka päält Röp; magusa suuga mõnuga Siga songib maad ja süüb magusa suuga aena juuri; Ää maeguga süüki süväs pal`lu magusamba suuga Nõo **b.** meeldida püüdvalt lahke, lipitsev siis oli `ärrad nii `saageli magusad mehed `meiega kohe `ninda et VNg; üks magusa jutuga mees Khk; `tul`li jälle magusa jutuga, nakass liibitsemä Ran **c.** terav, hästi lõikav sie on ia `lõikaja `kirves, `kange `lõikamaie, magusa terägä Lüg; Kena magusa lõiguga sae oli Pöi; Mõned üksikud õlid ia magusa lõikamisega `kerved Trm; mõni kirvess om magusa terägä ja mõni om tuima terägä Ran

magusade magusa|de Nõo, -dõ Har = magusasti tõene makap nii magusade, et ei kuule mitte midägi Nõo; eläje `naksi nii magusadõ `süümä, näkkü nigu olõss na periss näl`lädse? Har

magusa|hapu = magushapu küläs ka `tieväd magusa appu `leibä, kolm üöd ja kolm `päivä `peksetasse tõist Lüg; ku sa magusa `apna leevä tiit, siss panet kuuma `viiga juure, panet `immuma Nõo

magusahe magusahe Rõu Röp/-h-/ Se = magusasti Ants käänd tõösõ küle ja `nakaš magusahe magama Rõu; lehem sööse `väega magusahe vöi`lil`le Röp; nuur hain, sedä `lõikass vikaht magusahe Se

magusa|kaste mesikaste magusa `kaste, sedä sadab ülevalt maha `enne `jaaniba ja peräst `jaaniba. `ennemast minu isä `ütles, et [kui nad] `käisid `metsas `õitsis, siis `puiest `tilkus kõhe maha, panid tohod `alle, tohode `pääle `tilkus, siis säält lakkusivad Lüg

magusalõ = magusasti maka? magusalõ Lut

magusa|poolis magustoit Püha`päiti vahest `arva sai kah vähe magusa`puolist; `Karjatselle magusa`puolist ei jättanedki IisR

magusa|päraline magusapoolne see magusaperäline küll om, aga õigõ makuss küll viil' ei olõ? Har

magusasti magusa|sti Khk Pöi Mar Mär/-sti/ Koe Ksi Plt, -ste Lüg Jõh Mär Vig Tõs Tor Juu Jür SJn, -st Lüg Jõh Muh Lih/mago-/ Var Kod/-ss/ Kan magusalt poiss nüüd süüb `nõnda magusaste seda `leiba; ma nüüd `õige magasin `nõnda magusast Lüg; vigat keib magusasti rohust lebi Khk; Silm kiheleb nii magusasti Pöi; küll ta süüb magusast aga Muh; magas magusaste, magusad und Mär; sügeleb naa magusaste, rätsi ja süka naa, et veri oo taga Vig; noore roho peal võtab [lehm] nii magusaste Juu; angervaksa eelitsus aeseb magusass; laps `kuulab nõnna magusass Kod; `kangeste mõni koht magusaste sügeleb SJn; `ísiga nakašs magusast `hampsma, tälle sai hää meepe`rerrä süük' Kan Vrd magusade, magusahe, magusalõ, maguste

magusa|toop meekärg magusa toobid Trm

magus|hapu ühtaegu magus ja hapu (hrl leivast) *Magusappu leib tuli seda paremb, mida `rohke*mb sai kloppida **IisR**; *magusapu leib oo param kut `söuke kibeapu* **Khk**; *magus apu leib, see oo koa rukki püüli leib, aga tehässe keeba `veegä* **Vig**; *Joulus tehti magusapuleiba* **Han**; *magusapu leväl kiyy vesi tiib jahud magusas* **Var**; *akkame magusapud tegemä (leivast)* **Juu**; *lillakad on magusapud* **Amb**; *no magusapu leivad tahaks ahjust `väl'la tõmmata* **Ann**; *sült`kapsad -- laseme vähä magus appust `menna ja `süäme `tuarelt* **VJg**; *Kui taheti magusapu`leiba teha, siis kruabiti `asten `endisest `tainast peris `puhtast* **Trm**; *õõnad õlid mõrukad apud, nüüd one magusapud* **Kod**; *rukki `püidli jahudest apendatasse kolm pääva, siss saab magusapu leib* **Äks Vrd** magusa-, makõ|hapu

magus|roog = magustoit *magus ruag, seda ei õld `õllagi, kes sai selle `tuabi jõvikuid, sie sõi nied nii samati* **Iis Vrd** maiusroog

magus|söök (mõlemad osised võivad käänduda) = magustoit *nüüd viimati `tehti pärast jälle oma sül'did ja `kartulid ja magussöögid* **KJn**; *`ristse või matuse pääl magust `süüki andas `pääle* **Hls**; *kige edimeld nakati magusess söögiss `kise`lli tegeme -- varsti `tulli ubinesupp, mustikusupp ja tõse magussöögi* **Hel**; *siis `aeti `kiimä tuu õlu, `poetedi `sisse tuu leib, `pahti siirupit `sisse -- tuu `olli maguss süük* **TMr**; *makussüük, kißsel vae mõni ubina supp* **Räp**

maguste *maguste* **Trv Puh Nõo** = magusasti *temä nakass maguste `naarma, et mia küsi `suurma `orste* **Trv**; *ku nõnaots nii maguste süüdäp, siss `õkva saad surma sõnumit ehk `süündjätsi* **Puh**; *toda `aina ka `seie [kits] maguste* **Nõo**

magus|toit magus roog *Magustoidud antakse ikka lõpuks* **Rid**; *magus toit on üks imustuse asi* **Kos Vrd** magus|roog, -söök, maius|toit

magusus *magusus g -e* **VNg Kod** subst < magus *magusus tege südämä pahast* **VNg Vrd** magudus(s)

***magõhhakõnõ** **p** *magõhhakõist* = magõhhus *mõni inemine säänõ taht magõhhakõist süvvä?* **Lut**

magõhhehe magusalt, lipitsevalt *Nii magõhhehe kõneless, `veiga? hüä taht kõigilõ olla?* **Se**

***magõhhus** **p** *magõhhuist* **Se**, *magõhust, magõhhu-* **Lut** magus, maius *kel om magõhhuist, tool om sagõhhuist ka?* **Se**; *täitä and latsõlõ magõhhus; hopõn a_magjähtu magõhhusõga* **Lut Vrd** magjaus, magõhhakõnõ

magõhhõlt = magedalt *vaglutõdass tuu liha, mia om magõhhõlt ar_suidsutõt, olõ õi_`suuldunu?* **Vas**

magõhõdõ magusalt *tuu mõist `väega magõhõdõ üldä?* **Har**

magõhõppa magusamalt *üldäss magõhõppa* **Se**

mah → man

maha *maha* **R eP**(*muha* **VII Jaa Põi**, *moha* **Põi**) **M T** *hajusalt* **VId**, *maha?* ~ *`maaha* **V**, *`maahha* **Vai VId**(*maah(h)a*), *mahha* **Har**, *`mahha* **San**, *maa_a*, *`maa_a* **Lei**, *ma(a)?* **Har**

1. a. *maapinnale vm aluspinnale temal oli enemb `joudu ja rehus minu maha* **Hlj**; *`ahju suu kukkusi maha, on juo põlend läbi* **Lüg**; *Siin ei `lastud õppimata `lõikajaidki `väljälä, et varistavad `vilja maha* **Jõh**; *esimäine `sorti oli, midä `tuule `puole `langes maha (vilja tuulamisel); `langis `polvisilla maha; kui sitta `veidedä, siis nogaga `temmada `kuorma päält maha; üväd karisod `maahha* **Vai**; *`rinka ääre `pæele pane linad maha lademese [pleekima]; jää akab sedasi maha (kaldale) `käima, `tuulega tuleb jää rüsi* **Jäm**; *kukkus puu `otsast maha; nii joonud -- teeb, saab ta koju või jääb ta maha* **Khk**; *rehi `lasti maha -- siis `pandi `jälle üles (vili võeti segamiseks parsilt alla)* **Kär**; *külmaga talisel aal `varblased kukuvad lennu*

pealt muha **VII**; lume `elbed kukkuvad muha **Jaa**; `Ärtu on kaart -- see `pandi ikka esimeseks moha (lauale); `Järsku oli [ta] tuba maha kukkund ja kohe `valmis (surnud); *Vaata et sa [õlut] maha äi pillu*; *Obusel oli nii tuline kikerdamise valu, et kuda ma ta adra eest võtsi, nõnda ta ennast sõnna sammasele muha viskas* **Pöi**; *pakso lund on maha aend* **Emm**; *rukid `pañdi rehe `alla lademesse maha* **Rid**; *`ämmer kukkos kääst maha* **Kul**; *natuke o [vihma] ribustan kua maha, mua üsä kirju* **Var**; *õõnad `kukvad maha* **Tõs**; *meri juõsõb maha (lained ujutavad kallast)* **Khn**; *vana rahvas ütles, et sülitä enne kolm `korda maha, kui maha lased, siis ei akka maast midagi `kül`ge* **HJn**; *kella `maidnik kukkus maha* **JõeK**; *metsas oli lund ja jäl`jed jäid maha* **JJn**; *`võtsin `lamba pikali maha [et niitma hakata]* **Ann**; *tuul aas `kelpa otsa maha* **Sim**; *lumi eit maha, kardulid jäed lume `alla; ma lükkän su `vankriss maha* **Kod**; *sülitä maha, kui maha istud* **Pal**; *minestab ära, kohe kukkub maha* **Ksi**; *ta putti maha käest* **Krk**; *aab lume `lortsu maha* **Ran**; *peremiss tõi `peoga sirbi aedast `väl`lä ja pañd ussaia_päle maha; sadagu vai `malku maha, aga lina piap kakutuss `saama* **Puh**; *ma_ss `laina `alla mitte `raasu, süll`lässi maha `õkva ja `uhtsi suu ärä kah; me lätsime `rääblemä, ma panni mõlõmba maha nemä* **Nõo**; *vissiravva rihm läts `kaški ja ma[?] sattõ `maaha* **Kan**; *laš k sängü ette põl`vilõ maha[?]* **Krl**; *hagu ol`l är[?] kuivat, `pañti ma[?], `turba[?] pääle; latsõkõnõ ol`l maha_satt, om nõna `lahki lõõnü[?]* **Har**; *[kui] piim `maaha läts lavva pääle, siss latsõ_lakahti lavva päält är[?]; ku undsõ_`maaha tulõ, saa põud; kašsil ol`l kuldnok`k suuhn, tiä mõtõl` roti ollõv, pañd `maahha* **Rõu**; *[linad] `tuudi `väl`lä, `laotõdi `maaha* **Plv**; *ütskõrd kül_kõlisi kõõ ta pää, ku ma `maahha sattõ; saa as inne noorikõt `maaha `nõsta[?], ku `viina `añti* **Vas**; *rähm lastas `maaha `silku* **Räp**; *üts om šikk, tuu om `kangõ, tu `tõmbass su `maa_a* **Lei** || *see oli maha visatud aeg (asjatult kulutatud)* **Lai Vrd** mahaje, mahalõ **b.** allapoole, madalamale; *alla `laiva on `silmist `saate maha `lastatu (asetseb raske lasti tõttu sügavamal vees)* **VNg**; *suits lüõb maha `korstnast, nüüd tuleb sula* **Lüg**; *tüttõ äbenõ, siis lüõb `silmaid maha* **Vai**; *Noored läksid `vastla päeval mägede peelt maha `laskma* **Jäm**; *to`rm tappand rugid maha; aid `katki, loomad maha `tampind* **Khk**; *[vikati] tera `oidas maha, äi passi löõ `otsa; `ööseks lehed `kerkivad, niid `laskevad maha* **Kär**; *`päike lähäb maha, akkab `looja minema* **Pha**; *meri lihab ka maha, kui kuiv on* **VII**; *Rehteajaks `lasti parred moha; Ega kord kui ta `vastu tuli, lõi ikka silmad maha; `Sõuke vihm paneb odra jälle maha* **Pöi**; *kui udu üles löõb, siis toob `vihma, kui maha löõb, siis ep too; mered o maha läin* **Muh**; *lapsed `lasvad kõlgoga `ange otsast maha* **Phl**; *vihm pani lenad maha, `vastu `mulda mädäneväd ää* **Mar**; *pais `lasti maha* **Mär**; *rae (rahe) löõb rukid maha* **Lih**; *loodetuul` ika oo vil`la maha kül pekst* **Mih**; *päe lähäb jo maha, madalase, akkab `looja minemä; mere vesi oo maha läin, läin `alla, möönä aeg; rukis nagu pilliroog, tuli kõva vihm, siis pani maha* **Tõs**; *siit otsast oli [müts] laiem ja, ja siit kõrvade poolt, siit akkas maha minema; kuus `tuñni [vesi] tõuseb ja kuus `tuñdi `müñnab maha* **Aud**; *võta püksid maha* **Tor**; *täna lüüb suitsu maha, tuleb `sañti `ilma* **Hää**; *lase ankur maha* **Ris**; *mielitand `lapsi vommit maha magusa ja levaga* **Amb**; *vaud on kõik maha siblitud* **VMr**; *`veski tammid `lasti maha, kos eenämud taga* **Kod**; *puud käesid `viltu `looka maha, kas ladvad kohe `maani* **Äks**; *temä `o`tsvet maha (alumisele korrusele) `kortelt, temä `tahtvet maha* **Krk**; *päev lääb maha, teeme nüid ruttu* **Hel**; *pää lei maha (vaatasin maha), mes ma `sinna lää* **Puh**; *šiga kah nosib rügä, ega ta pääd ei saa `süvvä, sõkup maha; mine tuu miu müts kõjo ladvast maha* **Nõo**; *vaali[?] oss maha[?], sõss saa `häelmit kakku[?]* **Kan**; *papa, tulõ_tarõpäält maha[?]; är trallaku `kapstid maha[?]* **Urv**; *päiv om maha minekil, no_vaiä tüü rahu jättä[?]* **Har**; *puu[?] `vaaldu_kõik` `maaha* **Rõu**; *mi_sa `maaha vahit, `vahi üless* **Plv**; *lepätsirgukõsõ puja[?] ol`li_k`aopujal pesäst `maahha `aedu[?]* **Vas c.** pikali, siruli; (haige)voodisse õlut võttab maha.

kie `liiast juob, sene võttab `pitkali maha **Lüg**; jala_pel `aigus äp võta maha **Khk**; töbi võttas muha **Vll**; umala vägi oo selle nõnna maha võtn et **Muh**; see `aegos võtab kõik `loogo inimesed maha **Mar**; kus `kanged õlled, seal võtab maha kohe **Kse**; kui võttis maha, sis neli nädalat ei liigutandki `vuadist **Iis**; teisibä käesin viil tüüßs, aga näe, `tõmmaßs nüid maha, ihu nõnna valutab **Vil**; maha `jääme akkab (rasedast naisest) **Hls**; sij satass `varsti maha (sünnitab peagi), nenda tubli joba **Krk**; ku sääräne `haiguss, nakkaja `haiguss majan om, siss lätt üte mant tõsõ manu - - tuu võtt kõrrast inemise kõik' maha? nigu pallavtõbi ja poka? **Har**; peräst toda jäi `maaha (haige) **Räp**

2. mulda, maa sisse (ka mulda sängitamisest) *Mes neist `tuhliest tegi vara maha, nüid ott külm kaik ärä **Kuu**; lina `külvädä `maahha **Vai**; sügise juba ußs jääb nõnda oimaseks, ennem kut tä akab maha minema maa `sisse, `kuskis mätta ala; mine kõpsi sa nii teibad maha (maa sisse püsti) **Khk**; Vana Põrga Mihkel viidi maha **Kaa**; [kalade] rapid kaivati soja ajaga ikka maha **Krj**; Kevade `tuhli maha paneku ajal oli kuiv **Pöi**; külitse maha ja siis akatasse `künma **Muh**; puu `roikad `löödi maha **Vig**; see mis maha tehass, see o `seemne vili **Lih**; lena `tehti maha niipaelu, kuidas tarvidus `nõudis **Mih**; ärä oli lasn oma süda maha mätta **Ris**; mul olivad uvad juba `ammu maha `pandud; `suatsime ta ilusti maha **VMr**; koer mättis iire mulla `alla maha **Trm**; ma panin kartuli `poegi maha **Kod**; ommen veeme `surnu maha, ommel on matussed **Pal**; arkadraga sai `eemalt kõik vili maha `tehtud **Äks**; `piitide maha panekul täpitässe **KJn**; ku rügä olli maha tett, siis `aeti nüi viilukse `sissi, üle nurme `õigest **Krk**; sulane läiis `mõisa `teole, maad arime ja `vil'la maha tegeme **Hel**; kui põld maha sai, tulli `turba `lõikuss **Ran**; `maarjapäävän tetti kapusta `siimne maha **Puh**; kui om `kartuli mahapanek, siss `piava olema idu kül'len **Nõo**; kaar tetäss enne maha, kesv perän **Kam**; no om mul kõik' vili maha_tett, no_m süä rahu; nigu `kapsta loomakõsõ maha? istudi kummaga, ni närvetü maha? **Har**; `Kirstõ es olõ? inämp nii pal'lu `jõutu tetä?, inemise? `ol'li_sõss niisama rohega õnnõ_maha_`viidü **Rõu**; äkki `kuul'jit võõda ai `maaha (ootamatult, õnnetult surnuid ei taheta mätta) **Se***

3. a. küljest, otsast või pealt ära *Ärä sa kalu valiess `liiast `sopra, sie otta kalul kohud maha (lõhki) **Kuu**; `sõnni ei `tohtind juo `vergus `olla. sa pidid `selle maha `leikama ja `uueste kuduma **Hlj**; luisud on, nendega tapetakse `pihta, `vöötakse see lakk maha [vikatiteral] **Khk**; aas raibe sarve muha, mis ta tohlagä änam `kaeleb **Vll**; tuul ragub lehed muha **Jaa**; ormid o nüid `õitsed maha lasn **Muh**; kui puu leht maha lähäb [sügisel], siis mõeob väga `kangesti `tervise `piäle **Var**; kase `lehtega saab ilust kollast, maha ei anna pestes **Tõs**; juust siest suetasse kõhm maha **Amb**; ku kar'jan `käimä akasid, aed tal'vtaku maha, eläjäd ja siad; `lõikad kahepe piä õtsass maha **Kod**; karvad (habe) vaea maha tõmmata **Lai**; kalal tuli soomuss maha võtta **Trv**; talikaru `aetess keväde maha, siss kik'k lehmä aave `karva; lei käe õlast maha **Hel**; poiss, muhn maha (hirmutades); serände `virtsov vesi, `rostene kah, siss tuu ku `varbide vahelt käib läbi, võtap naha maha **Ran**; esät-emät avvan, es ole `ütlejät kah, et poiss, abe maha **Puh**; servä maha `aada `laudul, siss om ää põrmandut `alla panna; ame om pik'k, alt piäp tük'k maha `võtma; sügise aava anise sule maha **Nõo**; ku muna `häste ärä keenü? ei olõ?, sõss ku'al ei tulõ kuur maha? **Võn**; ma võti udila ja peßsi ubinit maha **Ote**; lauda uiss ol' `in'gi päält maha_tullu? **Krl**; mul om `väega hää hari, tuu tuu viimädse eläje (täi) pääst maha? **Har**; lei pää `kirvõga_`maahha **Vas**; sui latsõl `tihkõ kammiga pää `puhtass, sõss tulõva? kõik maaha, mis sääl' `kurja teivä?; villa heüd om `maaha tullu **Räp**; rikass tütär lei uma `varba `maaha, et sis lätt timäle käng `jalga **Se** || piltl ära mängi poiss, võtan su naha maha **Mär**; ta om sääne lipõ ja makõ suu iin, sälä takan `lõikass pää otsast maha? **Kan b**.*

(riiete äravõtmisest) *‘Mõisa ärrale pidi ikka teed`andma ja mehed pidid mütsi moha`võtma Pöi; veta müts ka maha Phl; kõik ni_sama visasid suured`riided maha KJn; tõmba põksi maha, põksi om sul`katski Nõo; nää? kaki uma?`rõiva hilbu?`kõik`sääläst maahha Vas; timä es võta`rõivit maha?`Räp c. piltl katki, lõhki kouk`sel`jad`leikasitte`kammila`vergud`katki - -`rahval`laskesitte`vergud maha keik, muud ei`jääned ku`pal`jad`raamid Jõe; tüö oli nii`raske, et võttis mu pihad maha; sie ärra oli abeme`nuaga oma kõri maha tõmmand Koe;`las kis mau maha VJg; rangi võtav [hobusel] rinna maha Krk d. (kangakudumise lõpetamisest ja telgedelt mahavõtmisest) panin viel`kanga üles, ei`saandki ise maha`kuotud, lasin toist kududa; Sain`ehtuks`kanga maha Kuu; kui`kangas akkab lõppema, siis`tarvis`kangas maha kududa Jõh; ruttasin`kangeste kangast kuduma ja sain`õhtaks maha Mär; Kangas on maha`koetu Hää; Mõni kangass - - ol`l kah ütstõisskümme`püürä, tuud aänd maha_kota?`Har*

4. a. hulgalt, määralt vähemaks`suomlased`toivad`palju`silku`siie,`meie ise`püüdasime ka ja seda`muodi nied`innad`lanngesivad maha Hlj; ons se sest maha`væetud (maha arvatud, lahutatud) Kär; se on nii valelek mees, et kui ta ræegib, veta pool maha Emm; kui kaks võtta nel`last maha, siis jääb kaks järele Mar; lapsele tuub`aasta`juure, vana inimesel võtab maha Vig;`kauplemise juuren jätäv maha, annab odavamass Kod; seda`alba`asja võib ikki maha vähända, mis sest tõesele kätte ütelda Trv; lina ind om periss maha läänu, lina ei massa kedägist; sij`raha rehhendets säält maha Krk; mina sai niipal`lu tuust rendist maha`tiinki San b. järele (millegi lakkamisest, lõppemisest) Nüüd mul on paremb, kõha jäi maha; Vihm on maha jäend IisR; küll suab`kõike, ku sõda maha jääb; neli nädäläd lehem annab peräss vasikad`piimä, siis akab piim maha`jäämä Kod; tuul jääp maha vist, puri enämp ei vea Ran; juunikuu siss kana jätävä munemise maha ja nakava`audma`tük`mä Puh; jätä no maha, mi sa täst juuratõt (korduvalt küsid, usutled) Urv; jätä?`jorisõmõnõ jo maha?`Krl; mi_sä paadõrdat taah, jätä?`jo`maaha; ku sado kurmutuulega tulõ, sõss tuu kurmu sado inne`kolme`päivä maha ei jää?; piim jääss jo kõhnõmballõ, piim jääss jo`maaha Räp c. (muud juhud) no sie oli siis`laitand küll maha, et ärä me nüüd tänä`üüsel viel lähä Kuu;`rahvas`naeravad meid maha (välja) Vai; Kange mees teisi maha tegema, aga äga ta ise ka teab mis suur asimees pole Kaa; ta on maha käind (moraalselt laostunud) JJn

5. a. (rõhutavalt millegi sooritamisest, läbitegemisest); lõpuni, täielikult, ära`Terve tie`juoksin maha; Seda maad`päevaga maha_i käi IisR; kui juba tuli maha põleb, ära kulub juba ahe, siis võta`taina`lõimest`vällä Var; üks lähäb`mõhkides mööda, teene ajab jutu maha Tõs; [üksi elades] räägid ühü jutu maha, aga põle, kis seda kuulatan on Aud; nemä istuva lavva man,`aava pikä jutu maha Puh; minge`istke koheki aid`viirde, säält jututage oma jutt maha, aga mitte lavva man Kam b. (hävimisest, hävitamisest) puuk - - viiakse liida`alla, põletatakse maha Mus; Maja põles nendel maha Pöi; maea laob maha Tõs; kõik`uoned põlesivad`muani maha VMr; elumaja om maha lagunu, perenaine sures ärä; laut`pal`le põhjani maha Krk; sij`sõda palut ka`ulka majasit maha Puh; seo külä`pal`li`puhtumass`kõik`maahha Vas c. (puude raiumisest; taimede lõikamisest, niitmisest) Kõik jämedäd ja`piened [puud] pidid`kirvega maha`laskema ja`katki`raiumaie Lüg; tämä`tahto terävä vigasti, kui tädä`maahha`lüüvä Vai; jaani`ätsed parati`öitsvad, kut ein saab maha Jäm; sügise`lastase puud maha, tehasse agu Khk; mõned kase kärsid on einamale jäänd veel, võtame need paar`kärssi muha Jaa;`Niitsid eina maha ja`jätsid`sõnna sammase`paika Pöi; kõik puud`võeti maha Muh; Oome`õhtaks`saame einamaa maha Rei; vikatiga niideti rohi maha Rid; kui vili maha võets, siis koguts ää kua kuhilasse Lih; mul oo vekat`vahe, ma lõön [rohu] maha Mih;

`Niitjãsi vähã, `õhtas eenãmuad maha ei sua **Khn**; lehtpuu raiu noorel kuul maha, mãdaneb kohe **Tor**; meil sai siit maha `võetud `metsa **Kad**; puud tulevad maha lasta **VJg**; meie aema kõhe eenã maha **Kod**; miul küll ein käis maha ku suitseb; kui kuju ilm olli, lõigati mitu ett maha **Krk**; soearjass tirisep vikati iin, aga mitte maha ei lähã **Nõo**; ku vili ilostõ_ks kõllatsõss lætt ja - - sõss ei olõ muud kui lüvvãss maha? **Plv**; mõts `raoti `maahha, kae_nii_jãmehiid puid es olõ_`kohki? **Vas d.** (surmamisest, suremisest) mattukse raha `oidasin ikke, et suren maha, siis_san ikke maa `mulda **VNg**; sie `aigus - - tappabki maha, `õlgu `luoma ehk inimest; võttas karu elo maha; `kãägista maha kõhe sie luom **Lüg**; Lüõ kas vai maha vai `rãegi `iaga, tãma tieb ikke oma `muodi **IisR**; lasin `ülge `maahha **Vai**; kuul võttis selle maha **Pha**; sial Upa põllal `lasti kua mehi muha; Oli maha `lõõdud, tea kedagi, kes lõi **Põi**; kolm kuud elas, siis `surri maha; ta tuleb murrab mind maha **Muh**; `uhta oli nii pal'lo, et obose `varsu `olle ikke igã `õõsi maha murdnd **Mar**; tuapoisi `lassid maha **Vig**; [vana] obune lüiakse maha sigadele ja, ärg - - læks ikke inim toiduks **Koe**; karu mu's maha mussa ä'jã **Kod**; nad lassivad `põtrasid maha ja `kitsesid **Plt**; olli tõise maha kõmmuten; tão pal'lu `luume maha koolu **Krk**; [tal olnud] kuri sil'm, nigu lænnu `lauta, luum `lõpnu maha **Ran**; `pikne `olli kolm `lehmã maha lõõnu; püssi`rohtu `olli `vãega veedi, selle es saa üttegi tuvikest maha **Nõo**; katku aiguss, muud ku rahvass `kuuli maha **Rõn**; læsi `sika `kõildmã, taheti püssãga minnu `maahha `laska? **Vas**; sõss tapõti noid maha, kelle pããle sõrmõga nããdãti **Rãp**; surm võtt `kõiki maha?, `korgit kuningit, kedã taht **Lut e.** (müümisest; raiskamisest, kulutamisest) `ostab siit meilt ülesse, læb `teises kohas müüb maha **VNg**; se'ndi suad, selle juud maha **Kod**; mihe talu `müiti maha **Hel**; mes `kopka saab, juub maha; mes mã `tiinsi palga, tolle ma maha jõi **Ran f.** (mingi aja või sündmuse mööduda laskmisest) *Ilus aeg jumalamuidu maha `kulai-tadu Hãã*; tãna ommiku oleks piima `viimise maha magand, kui kell ei oleks sãrisend **JJn**; magas selle sõõgivahe maha **Pal g.** (ametikohest loobumisest) minã `viskan maha õma ameti, enãm ei taha **Kod**; aamõtnika taha ai maahha minnã?; aamõtist sai ar `maaha **Se**

Vrd maalõ

6. olematuks, mitteesinenuks *Laste iist `oiti `kõike `asja maha* (varjati) **Hãã**; *poiss salass oma latse maha, ütæl: minu ta_i ole* **Ran**; *kuritüü salati maha* **Nõo**; *ãrã saladu maha?* **Har**

7. kindlaks, kokkulepituks *Meitel oo see asi juba ammu omavahel maha tehtud* **Kaa**; *`tehti seal siis kaup maha, `joodi se viin äã seal, kui [kosjad] `vastu `võeti* **Muh**; *siis `tehti kaup maha, kuipaeltu karjatsel `palka makseti* **Koe**

8. (koos verbiga) *m a h a j ä t m a ~ j ä ä m a* 1. millestki loobuma, midagi hülgama *enamb ei old [pulmas] `kirstu lunastamist, nüüd on keik `jããned maha nie `muodid* **Hlj**; *`milla tãma jãttã sene `juomise maha; sie mies jãttas oma `nãise maha, vottas `uue `nãise* **VNg**; *miã_n sinu maha jãdã* **Vai**; *Piip ees `jãlle, soa ikka [suitsetamist] moha jãtta `õhti* **Põi**; *selle reo naese pãrast pea ma isa ema maha `jãtma* **Muh**; *ta jãttis need viisid maha, ta oo nüüd viksiks inimeseks akand* **Mãr**; *sa jãtã niid mõtted maha* **Kod**; *jãts selle moodu maha* **Krk**; *vanast olliv sãrgi, sãrgi muud jãi maha enne eesti sõda* **Hel**; *nüüd ei tiãã, kas ta om tollest mehest maha `jãetu; jãtã maha `niidsekerã, `taivan `tuhvli oodava* **Puh**; *Kui levvãd linnupesã, siss oia suu kinni, ei tohi ambit nãidãtã, siss jãtãb lind pesã maha, kui ambit nãitãt* **Nõo**; *timã lubasi kõik' halva_`kombõ maha jãttã?*; *mu poig om ka jumala maha jãttünü* **Har**; *üte naasõ jãtt `maahha, võtt tõõsõ* **Rõu**; *noid sõnnu jãteti `maaha, noid inãp tarvitada as; sõss jãi tu `orjuss `maaha* **Vas**; *ma olõ suitsotamisõ maha `jãtnü* **Rãp** 2. kellegi, millegi lahkumisel alles, endisesse paika jããma; tahapõole jããma *`mootor jããb ka `lainest maha, ikka `laine on `kiirem* **Jõe**; *`Suuremad `juoksid `kiirest, `veikemb jãi maha* **IisR**; *`tahtos miust `maahha `jããhhã* **Vai**;

püksid jähid `mõisa `õue maha **Muh**; kes siis nii `vaesed ja viletsad olid, et testest `tahtsid maha `jääda **Mih**; jäi ise maha, teesed läksid ää **Tõs**; kui vesi alt ää kuivab, siiss jääb iä korge maha **Kh**n; `kõikel [uppunuul] jäid naised ja lapsed maha **Aud**; tindid (tindikalad) ma unetasi päris maha **Hää**; maea põles maha üks sui, muud maha ei jään kui kuusk ja vana sain **Ris**; ei `võetud teda vekest ligi, `jäeti siia maha **JJn**; sa olet silmä maha jättän [võrgu kudumisel] **Trv**; jätten papi `surnuaia pääle maha **Krk**; ma `saie ette ja miiss jäi miust maha **Hel**; kes virga viisud rätid kannab, kui `laisku siän ei ole. kae virk unetab maha, siss laisk viib `järgi **Ran**; temä om oma `tüüdega `loiku jäänu, om `aiglane ollu ja om tõstest maha jäänu `kõikist **Puh**; meil om `ulka maad `minnä, `piäme `rühjämä, et me rongist maha ei `jääme **Nõo**; puul `tõise `aastane olli ma emäst maha jäänu, nii et ma tast midägi ei mälete **San**; kuiss sa? nii uma lina `kakmisega tõisist maha jäät **Har**; säidse `poiga ol' ja kats tütärd ol' tol, jäi `maaha lāsäl naasel **Räp** 3. sööti, harimata söötis, harimata see on vana mahajänd põllu koht - - kadagid kasvatab **Khk**; padrik või rapik, mis on maha jäänd **Kär**; põlluks tegin kaks tükki `põldu `praega, mis on maha jäänd, suur lepik pial, akka uuest `juurima **Koe**; sij maha jäänuü maa - - ku ta kolm, neli `aastet mahan om, siis om süüt `valmi **Krk**; maa `olli lahjass jäänu, es ole sitta saanu, siss jäi maha **Ran**; mahajäänü maa, kos enne põld om ollu, om `jäetü üless `kündmäädä **Ote**; maha kuulutama ~ hüüdma ~ üttema ~ hõikama (abielu maha kuulutama) `pruutide mahakuulutamine, kaks ehk kolm pühabad, kolm `korda õpetaja `itleb **Jäm**; paarirahvas kuuludasse maha; `kirkus `üitasse maha, õpetaja üiab maha: see, see, nee `tahtavad `paari `minna **Khk**; läksid kirkule, `eelti maha **Mus**; See on kergu `säädus, et kolm kord `öötakse kantslist maha **Pöi**; Ann tuli sealt ää meitele ja alles sis `lassid maha ütelda **Kir**; [kõigepealt olid] kää `anded - - siis on kaks nädalt vahet, siis oli kiriklik mahakuulutamine, siis oli ka laulatamine **Lih**; pühabä oli `kantslist maha `üeldud **VMr**; senis kui pulm `tul'li, kirikust õegati maha, kolm `korda **Kõp**; ku esi olt kirikun, ku sut maha õigats, siss latse `rüükvet **Krk** || kombetalitusel surmateadet avaldama surnut üteldäss maha - - opetaea `ütleb nime, kui vana ja kelle laits, kõneleb kah oma `kõnne **Ran**; m a h a s a a m a sünnitama täma sai pojaga maha **Khk**; see naisterahvas on maha saand **Emm**; tä akkab `varssi maha `soama, akkab titte `tooma **Tõs**; meie emä on maha `suamisel, maha `kukmisel **Kod**; sai katõ latsõga `häšte maahha, a kolmada `aigu `kuuli ar? **Se**; meelest maha minema ununema see jo `ammu meelest maha läind **Pee**; jutud lähvad meelest maha **SJn**

maha|arvamine lahutamane Vanasti õpeti meitele koolis rehnukitundis mahaarvamist **Kaa**; maha `arvamene on üks rehendus **Juu**; maha `arvamine om, võta kolmest kaits ärä, jääb üits `perrä **Nõo**; rehkendüis `ol'le, ol' kokko `arvamine, `maaha `arvamine, kasvatamine ja jagamine **Räp**

mahagoni|puu mahoni- **VNg** **Har(-uni-)** **Rõu** **Plv**, mahhoomi-, -uumi- **KJn**, `mahhooni- **Vai**, `mahkuna- **Rei** troopikapuu väärispuit `mahhooni puust tehä `kalli `asjo **Vai**; [puuluisu tegemiseks] keige parem kui `mahkunapuu on, see [on] kõva; mere äärest sai `mahkunapuu tükkisid **Rei**; meil omma ostõdu piibu enämbüsi mahuni puust, nuu ei_pala vällä? **Har**; piip um mahoni puust tettu **Plv**

mahaje = maha üppäs `sinne pajo rägäje võsude vahele ja `istus mahaje **Lüg**

maha|jäänun(e) 1. mahajäetud; söötis maha jäänun maa, mis `kurtme `jäetse **Hls**; maha jäänune maa, mis arit ei oole **Krk**

2. mahajääja ku külä läbi ollive, siss lätsive maha jäänütse lavvakiriguss - - `kantslest ütelti, et võets maha jäänütsit **Krk**

maha|kiskuja = mahalaskja *Nurmõh ol' üts* [sõnniku] `kuurmast `maaha `kiskjä. *Nurmõh `maaha `kiskjäs ol' pia alate perremiiss esi?* **Räp**

mahal → mahl

maha|laskja sõnniku koormast põllule kiskuja *säl maha`laskeja õli `väljal üks ja sis kaheksa tükki õli `lautas, kes sääl `sõnniku `päälä `tõsteti Jõh; `Sõnniku maha`laskjast `pañdi ikke `keški vanemb mies, kes `mõistas `väljal ilusad ühesugused `uñnikud teha IisR; maha `laskja tõmmaás kongsiga `kuurmast sitta maha unikude Ote Vrd mahakiskuja*

mahalõ = maha puista mahalõ **Lei**

maha|maks lõpparve; laevateenistuse lõpp `Oktuo·bris odimme maha`maksu **Kuu**; üle saea `tollari sai maha `maksu [laevalt] **Hää**

maha|sõkja alandaja *ta `lli üits alb inimene, tõese maha `sõkja Nõo*

mahatama *mahatama, mahata?* vehkima *ma mahada kässiga ku kärbläse?* mu näo pääl omma? **Se**

***mahatõllõma** (**ma**) *mahatõllõ* rahvalaulu esitamisel tantsuliigutusi tegema *selle_ks ma imä ilotõllõ, lastõ maama mahatõllõ* rhv1 **Se**

mahe *mahe Vai Vas Räp, g -da VNg Lüg Muh Rei* hajusalt **L K, I T, -ja Kuu; n, g mahe Sa M Har Rõu/-õ/, mahhe Plv Vas; mahi g -dõ Krl**

1. parajalt soe; pehme, mõnus, leebe (tuulest, ilmast) *mahe tuul, suemb tuul Lüg; täna tuul mere poolt, mis nenda kena mahe Khk; Täna oomiku oo nii kena mahe ilm, et üsna lust väljas olla Kaa; mahed tuuled puhuvad sui aal VII; tänä nihuke ea `pehme mahe tuul Juu; `puhkus natuke mahedat tuult; kui on mahe ilm, siis on ka mahe tuul Lai; küll om ää ja mahe tuul, periss lußt om väl`län olla Hel; `lõune tuuled olliva mahedad Ran; `tämbä om periss hää olla?, om pehme ilm ja pehme mahe tuulõkõnõ Har; õigõ mahhe tuulekõnõ puhk Plv; hää mahe ilm, pehme? Vas*

2. meeltele rahulikult mõjuv, meeldivana tajutav **a.** kõrvale meeldiv kuulda *Sie mies on `nõnda maheda juttuga Lüg; Oli kena laulu mees, kena mahe ääl oli Põi; sel on nii mahe mage jutt, nii maheda ealega reagib Juu; sellel om säänte mahe ääl Hls; aa magust ja mahet juttu, ää kullede periss Krk; väl`länpuul om `väega maheda jutuga, aga kotun röögip nigu üits `kiskja mõtsaline Nõo* **b.** maitset või lõhnalt mitte liiga vänge küll *on mahe (mage) suppi Vai; kina mahe märg (õlu, märjuka) Khk; nüid u`hame aga vett `peäle, sis tä (kali) seesäb eä mahe Vig* **c.** silmale rahulik, mitte liiga ere või kontrastne *see on mahedate `värvidega riie JMd; kullerkupp on mahedam kollane kui karikakar Lai; Sii vaip om äste maheda värviga, mahe saab ta siss, kui värvi äste ütte lähävä ja passiva Nõo*

3. (tehtult) sõbralik, lahke, muhe *Kui `rääkis, siis oli ise nii mahe, `kangest kena mahe nägu oli ees Põi; nii kena mahe vana mees Muh; Küll sinu mini võib aga mahe olla, niisuke mahe tütarlaps Mar; mahe inime, maheda sõnaga Khn; tüdrek mahe poisi `vasta Tor; mahedal jutul põle `ända taga Hää; ies aga ia, aab libedad juttu ja mahe nagu või palava pudru sies, aga sel`la taga akab `nõelama Hag; nii mahe inimene nagu sula või, nii `pehmelt räägib, aga tagasel`la `tõmmab Plt; mulle ei `miildi maheda inimese Puh; Liis ol' `äste mahi inemõni Krl; ta miiss piass õks hää miiss olõma, ta om nätä ni mahe jutuga miiss Har; Vanal tsõtsõl om alati mahhe nägo, esi rõõmsa ja naaruline Vas*

Vrd mage!, mehe

4. vahe, terav *maheda teräga väits, kui `lõika puud, siss puu klandsip Kam*

5. kohev, lahe *mahe muld, ei ole tükin Hls*

Vrd muhe

mahedade mahedasti *kui ta tuleb, siss aab nii mahedade juttu* Nõo Vrd mahedast
mahedalt mahedalt mahedasti – Var Vrd mahedast

mahedast mahedast Lüg Muh mahedasti, mahedalt *sie mies - -`räägib` nõnda tasamiste ja mahedast Lüg; küll see mahe inimene oo, nii mahedast aab juttu; mõni reagib nii madalast ja mahedast Muh Vrd mahedade, mahesti*

mahedus mahedu|s g -se Khk Mär Trm Kod Plt KJn Puh, -kse VNg; mahidu|s g -sõ Krl subst < mahe *eks ta oma mahedusega saa`rahvaga läbi Mär; ega sa oma mahedusega kedagi peta Plt; mõni inimene lidistab juttu`aamist ja om täis mahedust Puh; tiä mahidus tek`k`rõõmu Krl*

mahekõnõ mahekõ|nõ g -sõ = magedavõitu süük` sääne mahekõnõ; kuluss`suula viil, om sääne mahekõnõ viil Kan

mahelik maheli|k Kan Plv, g -ku Nõo TMr Ote Urv Röp Se, -gu Nõo Kam = magedavõitu minijäss *meil ei taha soolast` süüki, temä taap mahelikku; nuu eeringe olliva küll ää,`pehme ja serätse maheliku Nõo; pane viil`suula, veidikse om mahelik Kam; makõ süük`, om`säärne mahelik, olõ ei pal`o`suula Röp; olõ_õi`viil makõ,`tsuut mahelik om Se Vrd maelik, magelik*

***mahestama** (ta) mahesta|b, -p lipitsema, (välja) meelitama *mahe inimene, kes mahestab tõese käest Puh*

mahesti mahesti Khk Krj mahedalt [kirikus] *õpetaja räägib nõnda mahesti, ep`äharda selle`põrgu tulega Khk; Tuul käib mahesti,`pehmed tuulekeerud käivad Krj Vrd mahedast*

mahgorka → mahorka

mahha → maha

mahhe → mahe

mahhorka → mahorka

mahi¹ mahi Lüg Jõh, g mahi, mahja Kod

1. lõhe, pragu *mõnel [puul] on kaks kolm mahid süs, siält akab puu mädänemä ja kõdunemä ja kuebav ärä puhas; mes on puu`lõhki lähnud, mahi süs, sest`lauda ei lõegata.`pitkne lüüb kua mahi`sisse Kod || nalj (naisest) kaks`aara, sinust saas`vankri ark, aga mahi on`aarade vahel, ei saa Lüg*

2. vohav kude, käsn *kui puu läheb kahest, kahe`aaralisest,`kasvab`neskene - - justkui üks liigliha, sie on mahi Lüg*

mahi² → mahe

mahidus → mahedus

mahkeldama mahkel|dama Plt, -tem(e) Hls Krk;`mahkelda|m(m)a Lüg Jõh,`mahkõldamma Röp

1. askeldama, toimetama *küll ta mahkeltep ja askeltep;`täempe olli miul nõnda pal`lu mahkeltemist Hls; küll ta kamalts ja mahkelts sääl ümmer Krk*

2. meelitama; mehkeldama *Sis kasupoig oma`naisega akkasivad vanamme`ümbär`mahkeldama;`Lauda ies õli poriauk, vend`ulkus vies, poris ja`mahkeldas minuda ka`sisse`astuma;`mahkeldab`Antoniga, aga`asja ei õle tulemas Lüg; kae?, nüüd`mahkõldass joh - - tege`hindä hääst Röp Vrd mahkerdama*

Vrd mahkendama

mahkendama mahkendama Hää Pil,`mahkendama Lüg Jõh

1. askeldama, toimetama *`mahkendab`aga`pääle, saab sie tüö`tehtust, siis lähäb akkab`jälle tõist tegemäie Lüg; Meil`ol`li mesteperet vähem,`käiti`metses, naised mahkendasid kodu Hää*

2. meelitama, keelitama nii `kaua `mahkendasivad, kui mina võttin `vastu Lüg

Vrd mahkeldama

mahkerdama mahkerdama Jäm Jür, mahkõrdam(m)a Urv, `mahkerdamma Lüg; (ta) mahkerdap Trv mehkeldama `mahkerdab igä inimesegä Lüg; poisid tüdrugud mahkerdavad Jäm; sie on `kange mahkerdama Jür; Jaan ka sahkõrd ja mahkõrd, seenis ku `vaangi `paanti Urv || arutama kahevahel mahkerdavad sedist töö `asja, `akvad nou pidama Jäm Vrd mahkeldama -mahki Ls salamahki

mahkjas `mahkj]as g -a TÜR Kad Iis Trm Kod Äks = magedavõitu a. vähe, nõrgalt soolane supp on soolast `mahkjas Trm; `mahkjad üväd ku`rgid õlid, mina tahan `niskeisi `mahkjid `ku`rka. `mahkjas one, ei õle sualane Kod Vrd maikjas b. vähe, nõrgalt hapu Vahel võttis [leival] pealmise kooriku lahti küpsetusega, kui mahkjas õli TÜR; ei tiä, kas oo vara `leibä `kassa, ta one vijl `mahkjas; ubinad one `mahkjad Kod

mahkmet, mahknet, mahkniit → magnet

mahkorka → mahorka

mahku `mahku R Juu Kad = mahti Kui `mahku saan, siis tulen; `Pääle `süömist moni mies ka vähä nugast riel, `ninda `kuida külm `mahku ans Kuu; oleksin tuld, aga ei saand `mahku VNg; sa ei saa tüöst `millaski `mahku; kui `mahku sain, `läksin `vällä `tüöle; Juo sie on vast kisakõri, ei `anna üöl ei `päival `mahku, `muudku kisendäb Lüg; kui `mahku sai ehk `aiga, `istus aga `lapsega ja `leikas `laulu Jõh; Kui vähetegi `mahku saad, siis paranda aed ära IisR; ei soa sedä `aega egä `mahku, et sa lähäd Juu; ei ole anedega `mahku, kipuvad `aeda Kad Vrd mahtu

***mahkuma** nud-part `mahkunud = mahtuma `vil'la oli ikke nii pal'lu, teda `kerstudesse ei `mahkunud Äks

mahl mahl g mahla eP(n mahal Emm Rei Kod) eL(n mahõl Röp Se, malh Har; g malla Lei), `mahla R/n `mahla VNg Vai/ taimekudede vedelik a. (puude mahlast) kevadel kased `juoksevatta `mahla VNg; [kui] `kõrge maa päl kask on, siis tuleb magus mahl; siis akkavad kased jo `mahla `juoksema, ku maa sulab kevade. kevade `onvad `kannu õtsadki kõik `märjad, ajavad seda `mahla üless Lüg; kase puu `mahla on üvä `juvva Vai; mahla ajal pannatse puud `jooskma Ans; kasest `lastase `mahla, `vahtrast ka; korbaste `kaskedel on magusam `mahl kut libe koorega `kaskedel Khk; kessel mets ligidel, see võib lasta `mahla VII; murdasse `vahtra oks ää ja pannasse pudel `oksa kinni, sis mahl tilgub pudeli Muh; nüid änam [puudel] `mahla pole, on see aeg ammo `mööda Käi; kased `paskas, ei änam `mahla joose mette Mar; läksid `metsa `mahla `lasma Mär; kask oksendab, aab `vahtu `väl'lä, mahl kajub ää Vig; mahl `apneb ära, on taar käe Mih; siin ei ole kasel ead mahlad, madal maa Vän; kask on mahlal Tor; kui me `enne jüribäst kase `mahla saime, siis pesime sellega `sil'mi, siis ei pidand `päike sui peale akkama; niinebu mahl pidi `kangeste magus olema Juu; mahl akkas sis kohe `kõlbama, kui maa ära sulas KuuK; isegi kännud, mis on viel `tuored, ajavad `mahla `välja, on mahlal; `mahla saab `vahtrast ka Amb; ilma tilata jo `mahla ei sua, seda `müeda mahl `ämbrisse joksebki Kad; tänavude ei saanud magusad `mahla Iis; mahal on juagi jaoss, `pantse `riissa, lähäb apuss, üvä juada; õli mahal `juuksman, mua kuiv ku suul, es õle pali mahala Kod; ku sa edimest `kõrda `mahla juut, siis panet `sil'mi pääl kah, et sil'mäkse `terve kurdave Krk; mahl tuu puu elu um; egä siss mahl periss sorinal ei joose, ku kõjo om tikatu, siss mahl `reñni `müüdä valiste silgub Ran; puu purdiku om puu koore all, imevä toda `mahla Puh; ku kõjo nakap `lehte minemä, siss jääp mahla `juuskmine `saisma; arukõjol om makuss mahl, suukõjol ei ole makuss Nõo; kel kõjo ommava, nuu saava `mahla Ote; Mitu `kõivu

tikati, sõss ol'li_säärtse_tünni?, `pañti `mahla täüis suvõs Urv; leki tikakõ `kõivu, siss saat `mahla juua?; ku_talvõl koojuurõ häste kül`mänü omma?, siss om makuss malh Har; Tuu mahl korati kohe `suurtõ `tõrduhe Rõu; mahõl saa `otsa, juušk rahõm `vällä Röp; mahla perä, sakõ kõik' `valgõ ku pudõr Se || piltl nenä `tilku `mahla Vai; taal taa nõna tsilguss alasi nigu `malha Har b. (marjade vm viljade mahlast) eks `marjudest saa ka `mahla Lüg; Musta `sõstra mahl on üks paramatest Põi; mõni õun on, kui `lõikad kätti, tal tuleb nii paelu `mahla ja `sahti seest `vällä Juu; sibul vihmaga kasvab, `piälne mahala täis Kod; nüid paneva vett kapustile, aga vanast pidit `tamõpma mahla `vällä Ran; `jooõkist tettävät ka iks `mahla Plv; mul ol'l ka jano, ma jõi ubina `mahla Vas c. (maomahlast) maos ikke olle mahlad PJg

mahla- mahla kapp, kus mahl sehes oli ja `joodi Mus; mahal jookseb mahalkappa Rei; mahlast `tehti õlut ka. kased `pañdi `jooksma, korjati suur õlle vaat täis - - `pañdi apu tainast ja `pärimi, umala viha `juure. seda kutsuti mahla õlut. sõnniku vedu aeast `tehti seda mahla õlut - - akkas pähe nigu ull Lai; mia tõsti toda mahla `tünni ja tõsti `endä ärä, naba karass paegald ärä; mahla tünn `olli kõvaste päald `kinni `pantu, kraan `olli all; sepp `olli tennu `kel'dre perve `sisse, talvel olliva sääil `kartuli ja `kapsta annum, suvel olliva sääil mahlavaadi; veeritime mahlavaadi rattile ja tõeme kodu Nõo

mahla' mahla vilets nii mahlat `asja ma põle enne näin mitte; `kiskus asja päris mahlaks Muh

mahla² → mahl

mahla|aeg mahlajooksu aeg mahla ajal pannatse puud `jooksma Ans; ku mahla aig puu lõigats, akkap usinepest mädäneme ja lääp seeneteme Krk

mahla|kann sinilill sinised mahlakañnid Ris

mahla|kapi õõs mahla jaoks kui kašk soab maha `saetud, kännu `sisse soab kapi raiutud, see jooseb `mahla täis, see on mahla kapi Juu Vrd mahlakast

mahlakas mahlak|as Emm/-gas/ San/-ss/, g -a Põi Tor Juu Koe VJg Trm Kod Plt Krl; `mahla|gas g -ka Kuu VNg/n `mahlaka/ Vai mahlarikas, mahlane puu on `mahlagas Kuu; `mahlagas `marja Vai; tuleroos, mahlagas, kui põledab, `panta peel Emm; se ikke ea mahlakas kašk, tuleb `easte `mahla Juu; pal'ju mahlakid `kaška Trm; mõni kõiv om `aste mahlakas, tiäst juušk pal'lu `mahla Krl || piltl värvikas Mahlaka jutuga, `ästi mahlakalt reagib Trm Vrd mahlalene

mahla|kask kask, millest mahlajooksu ajal mahla lastakse Nenä `juokseb `nindagu `mahla kask Kuu; `mahla kask, `juokseb `mahla Lüg; kena mahla kašk Jäm; ninä jooseb vett nagu mahla kašk Tõs; meil oli Kolga määl mahla kašk, `joosis `mahla Juu; mahla kasele paned kevade tila `kül'ge Kos; mahlakašk, mis east `mahla juokseb VJg; suukase ei `kõlba mahlakasess Krk Vrd mahlakõiv

mahla|kast "mahla võtmiseks puu sisse lõigatud sälk" kevade mahla`joosmise `aegas `löödi `kervega täke `alla ja pealt poolt pool `viltu, siis jäi sedäsi mahla kašt, seält sai putkega `mahla `võetud, mahl kogos, `nõrjus `sõnna `sisse Juu Vrd mahlakapi

mahlake(ne) dem < mahl `mahlakeine one hää `juoki VNg; küll mahlake `maitseb iasti Koe; tilgub magus mahlakene VJg; saime veedike mahlakest Puh; mahlakõnõ om maha `juuškunu, ei olõ mahlakõist enämb Har

mahla|kuu aprill `mahla kuu, siis keik `mahlad `juaksevad VNg; vanal ajal ikke `õöti mahla kuu Mar; aprilli kuu sies käivad `mahla `laskmas, et mahla kuu JõeK; sõss tikatasõ kõivo? mahlakuul Röp; mahlakuu um `aprel'kuu, selle et `mahla juusk Lut

mahla|kõiv = mahlakask *ninda ku mahla kõjo, ninda `tilkse verd Hel; sa_let `kül'mä saanu, nõna silgup nigu mahla kõjo Nõo; niij om tilase, kust midagi `vällä jooseb, mahlakõjul om ka tilase Ote; Silmä? tsilgussõ nigu mahlakõiv Urv*

mahlalene *mahlale|ne g -se = mahlakas mahlalene puu Mar Vrd mahlane*

mahla|müts (poisikesest) *Ise vast `mahlamüts, a ka juo `piigu taga ajamas Lüg*

mahlane *mahla|ne Kär Pöi Rei Äks, g -se Ans Khk(g -sse) Tõs Koe VJg I Plt KJn, -tse Trv Puh; `mahla|ne g -se Kuu VNg Vai; mahla|nõ San, g -dsõ Krl Rõu, -tsõ Rõu Plv; `malhlanõ g mahladsõ Har*

1. mahla sisaldav; mahlakas `mahlane puu VNg; *æd mahlased ounad; puised porgandid, pole mahlased üht Khk; mahlane rohi on ea, mis loomale `jõudu annab Kär; Mõni õuna liik on `sõuke mahlane, teine on `jälle jahune Pöi; puu on mahlane, äi sünni `raiuda Rei; [see] on eige mahlane kašk Iis; siad tahavad jah või `lille, tema on ju mahlane Pal; rohi on vääga nuur, ei taha `kuiva, ta on vääga mahlane Äks; `tõine kašk om mahlatsemb Trv; timahalt omma_kirsimarja peris mahladsõ? Har Vrd mahlalene*

2. mahlaga koos, mahlaga määrdunud `mahlane riist Kuu; `sormed `saivad `mahlasest Vai; *mahla kapp oli üle `jooskend, keik maa oli mahlane Ans; pese sie mahlane toop ää Koe; siij tops on mahlane KJn*

mahla|puu (kasepuust) *eks kašk õle mahla puu, kust magusat `mahla saab IisK; kõõ? kutsutasõ? mahla puu?; meil om ka üts mahlapuu - - kost keväjelt `malhla saat tikada? Har*

mahla|taar hapendatud puumahlajook *mahla taar, kui kevade `rohkem `mahla, kase `mahla sai, siis seda korjati kihade `sisse ning `lasti `apnema `minna Khk; Mõned tegid mahla `taari, panid mahla kiha `sisse ja seal läks apuks Pöi; mahla taar oli. kevädi kui `lassid augud `vahtrade `sisse, tila `alla, `tilkus nõue `täise ja panid `apnema Var; mahlataarile panna `põhja alla ega kedagi, mahl `apneb ära, on taar käe Mih; ku ma suvel lätsi sinnä sepile - - siss `anti mulle mahla `taari; tuuj mahla taar `olli nii apu, et `õkva sil`mäst võtt viij `väl`lä Nõo; Ku_mahla taar är? lõppi, siss teiti `viijge taar Krl; mahla taar om ka `väega hää, tuujd ei saa? `kaugõss Röp*

mahla|tila mahlalaskmise tila *Kevadeti, kui kased on veel mähal, puurida nendel tüüde sisse ougud ja panta sinna mahlatilad sisse, siis saab suure kasest ämbritäve mahla Emm; Mahlatilast silksub `mahla `raanda `sisse Han; mahla tila koputedi nii kõvaste `mulku `sisse, et mahl kõrvald es saa `väl`lä joosta Nõo Vrd mahlatori*

mahla|tori = mahlatila mahla torid *mahla joosmise jaoks pannakse Khk; mahla toril `olli soon `keskel, takku `pandi `ümber, soont kaudu joosi [mahl] riista `sisse Muh; mahla tori, mise läbi mahal jookseb mahalkappa Rei*

mahmiil → vahmiil

mahneet, mahniit → magnet

mahnits *mahnits g -a (pidu) nädalapäevad pidasivad mardi `õhtat, tegivad suured juodud, pidasivad mahnitsad Pal*

mahnt → mant¹

mahorka *`maho·rka Khk PJg Rõn Har Plv/-r-/ , maho·rka Krk, mahorka Rõu Röp/-gal/; `mahho·rka Kei Vas, mahho·rka Puh, mahhorka Trv/-r-/ Se; mahgo·rka Ris, `mahko·rka Lüg, `mahkorka Jäm Trm/-r-/; `mago·rka Kuu VNg Pär Tor, -rka Mar Juu, magorka VJg/-r-/ Krl; `mako·rka Khk Mus Kod/-r-/ , mako·rka JJn Plt, makorka Rei; maorka Hls; pl mahorkä? Se; Mahorka Kuu Jõh Jäm Rid(-hh-) Vig/-r-/ Jür Plt Hls Krk Puh Urv teat tubakasort või -taim `mago·rka hais Kuu; `mahko·rka tubakas õli `kõige `kangemb `tõiste tubakate `seltsist;*

`mahko-rkada olen `nuorelt `suitsetand küll Lüg; `maho-rka oli ikka keige parem `piipus tõmmata või `pabri `sisse keerda Khk; pläru, `mako-rkast `tehtud Mus; Tõmmab maho-rka tubakat Vig; `Mago-rka oo `lihtne suits Pär; `maho-rka oo juurikadest lõegatud PJg; suetsutab `mago-rkad Tor; `Mahho-rka suits on `kange Kei; Mahorkal olid lehed lühemad ja laiemad, õied rohekad, seeme `suures `kupras Jür; `mahko-rka tubakas on kange tubakas Trm; `mako-rka, sij õli kõege prostoim Kod; mia osta ja suitsute maorka tubakud Hls; maho-rka, sij õigats vene tubak Krk; Ma_panni mahorkalõ ummakasvatõt tuvakut manu? Urv; `maho-rka tubak om ilma `parkmalda kõva tubak Har; `nak'simmõ [halvatule] tubagu `vanne tegemä, mahhorka `vanne Se Vrd korka

maht maht g mahu Pöi Plt Ran mahutavus Selle [vaadi] `mahtu ma äi tea Pöi; suure mahuga pudel Plt; puul `tuupi `olli pudel, nigu `nüidegi puul `liitred, aga mahuld `olli tsipa suuremb Ran Vrd mahutus

maht maht g mahti löök, hoop `tõmba sullõ üte mahti, õt umma immä tunnõ õi ar? Se

***mahtama** käskiv kv `mahta tagaselja kiruma kui `tõine inimine tõist pahandab `seljä tagand, siis `tõine saab `tiedä, siis `ütleb: ärä `ninda pali minu `mahta Lüg

mahter mahter g `mahtra Käi; p mahterd Emm = mahtra Mihed olid kanged mahterd tegemas Emm; Siiss läks seel igaveseks `mahtraks, tee mis nad seel keik tegid Käi

mahti `mahti R S Mar Mih Tõs Tor K I/ `mašti Kod/ M Puh Nõo San Kan Har Rõu Plv/-h-/ Röp/-e/ aeg; (ajaline) võimalus ei old `mahti `millagi, üks tüö ajas `aeva ühttoist taga Kuu; mul ei õle `mahtigi seda tüöd teha Lüg; ei tea kas `annab vihm `mulle `mahti `saatud `kuivadatta IisR; mie oliksin tuld, aga en saand `mahti Vai; Kui sa natukse `mahti saad, eks siis tuled Jäm; Jää peab `mahti `saama, et üles `kerkida (lahvanduste tekkeks) Krj; kui ma aga `mahti soa, siis ma tule Muh; Saa mette mahti ninagid nuusata Emm; pole silmapilguskid `mahti Rei; kui saad `mahti, tule kord `meile koa Tõs; mul nii kibe tegemine, ei mul ei ole `paergast nihukest `aega ega `mahti, et ma `tulla soan Juu; Armastus ei anna `mahti `järgi `mõelda Jür; kirikusse minekuks peab ika `mahti `saama JõeK; kui `mahti oli juba jo ja väline tüö `tehtud sai, siis oli kedrus JJn; nõnnagu vähe `mahti oli, olin `jälle käppapidi [töö] kallal Kad; ei sest lapsest `mahti sua VJg; kui [loom] vähä `mašti suab, kõhe kurja `piäle Kod; kui vähegi `mahti sain, läksin marjule Lai; ei sua lapsest `mahti midagi teha Plt; `mahti saab, saab `valla ja minnä, kos taap `kennigi Hls; Oles mul mahti ollu, ma oles ta täl ära tennu Nõo; ma `õkva_sõss lää, ku ma tüüst vähägi `mahti saa Kan Vrd mahku, mahtu

mahtma `mahtma, pr (ta) mahass Rõu Vas Se = mahtuma meil ol' niipal'lo `vil'ja, et maha as `sal'vi kui ar?, ots tul'l ussõst jo `vällä; ku `korvi mahass, siss võta, ku maha ai?, siss jääse_`maaha (seentest) Rõu; mis tuust et kõtt täüs, `kiissla iks mahass; kõik' mahasõ ilmah elämä, `vaesõlatsõ_kah Vas; rügä `kasvi sääne, nii et tsiga maha as `sisse; kohe na targa kõik' mahasõ, saa ai aamatit kõigilõ Se

mahtra `mahtra Kuu Hlj Jõh Mar Trm lööming, möll varastetti pruut ärä ja siis oli `sengä viel suur `mahtra Kuu; Pärast pidu oli kõva `mahtra `olnud Jõh; Küll oli see alles mahtra. Oleks ma seda teand, et seal niisuguseks mahtraks lahti läks, ei mina poleks oma nina sinna toppinud Mar; Üks keik kuda sie asi ka `kombe suaks, no `mahtrat teha ta ei õle viart Trm Vrd mahter

mahtu `mahtu Tõs Hää Urv Rõu = mahti kui tä sedä `mahtu sai, siis tuli aga mind `vaatama Tõs; ku me aega saame, võtame `mahtu ja teeme tüü ära Hää; ma_sai ka no_tüüst veidikese `mahtu, tul'li siiä? Urv; no ma saa tüüst jo `mahtu, no vöi ma minnä?; `Lamba?

nuu_joosidi iihn, soe_lasi_takahn ja_nigu_timäl sōss `mahtu saa, nii `tōmbass kōri maha? Rõu
Vrd mahku

mahtuma `mahtu|ma R/-maie Lüg/ Sa Muh Rei hajasalt L, Ris/(ma) mahon/ Juu Jä VMr VJg I/`mastu- Kod/ Plt SJn Trv T Plv Vas, -mma Har Rõu, -m(e) M San, -mõ Krl, (ma) mahu(n); `mahto|ma Vai Vas/-mma/, (ta) mahob Mar Mih; mahuma Tõs, (ma) mahu Lei; pr (ta) mahub KJn, mahuss Kan Röp

1. suuruselt kuhugi sobima või paigutatav olema; millelegi või kellelegi ruumi olema *näd tahid kaik [võrgud] mahutada `sinne `paati, aga ei `mahtund Kuu; ei sie mahu naha `sisse (vihasesest inimesest) Hlj; mina ei mahu siin `istuda VNg; sie supp ei mahu nüüd `kaussi, laa (las) jääb potti; nied `soldatid on `mahtuned `küüni kõik magamaie Lüg; `riidi on `kitsas, ei mahu `selgä Vai; kiriku mahub pailu inimesi; `koorma `liiga suur, äi mahu väravast `sisse; tæeb, kudas see (õlu) ta `köhtu keik mahub Khk; vagu `lambud mahub pailu `ühte `lauta VII; Kerstu ots jääb ede, uks äi mahu `lahti `käima; Ta on juba nii jäme, et äi mahu änam `pükste `sisse Põi; ei ma `mahtun enam `lauda Muh; piim mahub pütti Rei; tea, kas selle `asta `sesse mahob see vili või Mar; uks on `paisund, ei mahu `kinni Mär; `ühte `nurka `mahtosid kahe rehe põpped üsna `easte ää Mih; kaan ei mahu `kinni, täis vägä, võta vähämäs Tõs; Kas `mahtuga kõik õnad `korvõssõ; Nied iäd suurõd `suapad, kolm `puari sukkõ mahub `sisse Khn; Kui kitsas viüü `tehti, terve kiri ei `mahtunu ära, sißs `tehti pooled kirjad; Libedi `lambi mahub pailu `ühte `lauta, karvasi mitte `kahtegi Hää; see nii pisike koft, ei `sõnna `sisse nii paelu mahu, kui ma `tahtsin `panna Juu; ei mahu `sisse, uks on kitsas Koe; kõik kraam ei taha tuppä `mahtuda Trm; kitsas riie ei `mastu `selgä, lahe laiemass, siis `mastub `selgä Kod; köht täis, ei enam mahu `sisse Plt; `arkelt (kola) on nii paelu, et ei mahu kusagille SJn; va edimese `kambre olive suure ku jaama kunagi, siss `mahtusi paelu rahvast `sissi Trv; kikk mahtusive kogusin eläme Pst; ei mahu siü siul `selgä; muidu `mahtusi vähepit kolm `istme Krk; tu laits om väegä vali, ei püsi pütin, ei mahu matti - - oia `silmä pääl Ran; `kange aleduss tuü lei nigu punni ette, es mahu supitilk ka lõõrist `alla Puh; ku suvel ka viül sugu `vihma tulna, siss olna serände vil'la õnnistuss, et ei `mahtuna kohegi ärä; nii suur ahi `olli, et - - `mahtusime kolmekeste magama kõrvutside; vanast kimmelgit es ole, meil `olli aeda saena ja aia vahel niipal'lu `ruumi, et `sinnä `mahtusi sital `käimä Nõo; kapstastel piab olema nii lağa vahe, et lammass paari `poigega mahub magama Ote; `võtnu `kuumbalõ, siss olõss `mahtunu me_mõlõmba; taa mõts ol' `väega paks, siss no_kidsutass `harvõmbass, ei_mahuta muidu läbi `käämä; nii `uhkõ, et ei mahu lävestki `sisse Har; Lummõ tulõ ku_mahus (tugevast sajast) Rõu; ei taha är? `mahtu, `väega pal'lo sai Plv; Poig om täl küll sääne, et ei mahu? ubagi? `persehe (uhkusest) Vas; ku [vili] partõ `pääle är es mahu?, tette vaak Röp Vrd mahkuma, mahtma*

2. piltl Ei ole ta `seieni mahund sõnagi `lausuma; Nad `läksid pahast, nävad nüüd mahuvad viel läbi `käima; Sie ei mahu teregi `vasta võttama, käib pia `sel'jas IisR; ei meno jutt mette `sõnna ei `mahtond Mar; nii `uhke, et ei mahu teiste inimestega `rääkima; ei mo jutt `mahtund seal kedagi, tema jutt mahub ja maksab igal pool; kui teene ütleb teesele alvad sõnad, vat see mo `sisse ei mahu Mär; meno jutt ei maho `senna `ulka Ris; ennem `ütles ikke alati, kui kodunt ää läks, aga enamb ei mahu kudagi `ütleva VMr; teine inime ei mahu teisega kokku Iis; siü ei `mastu meele `tulla, one nõnna `uhke Kod; nii `uhke, et ei mahu `rääkimagi enam Pal; säääl om üiis `piinlik olek, kos tunnet, et kik'k om targa, et su sõna ega kõne ei mahu Trv; siü om üiis `mahtumede inimen, ei mahu eläme Krk

mahuma → mahtuma

mahur mahur g -i seltsimatu mahur inime, kes kellegagi ei mahu Kod

mahutama mahut|ama Kuu VNg hajusalt Sa, Muh Mär Kse Tõs Tor Hää JMd Koe VJg I Plt KJn Trv TLä Vas, -amma Vai(maho-) Har Rõu Plv, -eme Krk(-m) San, -õmmõ Krl; da-inf mahuta[?], `mauhtada Se

1. kuhugi mahtuma panema, sobitama mahuda minu `siia `istuma VNg; ehk mahutame kudagid keik ää VII; peab suruma ja toppima, me peame selle ikke siia `sisse mahutama Mär; küll mahuvad, kui kenasti mahutada Kse; `ruumi vähä küll, katsume ikke ää mahutada, ehk mahub veel Tõs; mahutan ike eenad kuedagi `küini Tor; ma mahutasin kõik obused `tal'li JMd; mahutame puud `kuuri, kui nad mahuvad Koe; ei anna enam `sisse mahuteta VJg; mahutas oma suure pere `ühte tuppä Trm; mahuta si jahu `sinna `tünni ärä; mahutaga kokko, tehkä `mulle kua `ruumi Kod; ku ma mahutan, kül_ta sis sünnib. kül_me ta ärä mahutame KJn; mahuti söögi puha leväkotti ärä Trv; ku laev tett, ko's sa `seantse mahudet Krk; siia `pendre `pääle peab ärä mahutama niij `sijmne Puh; mahudi `rõiva üte koti `sisse Krl; kas naa_kokku sünnüse[?], naid ei_ `saaki ütte mahuta[?] Har; niä[?] mahutasõ `hainu `kuuri Plv || piltl ku süä l'ätt tävvest, siss kärsitelless, käuse `piistö üleväh, jovva_i umma süänd kohegi `mauhtada Se

2. mahu poolest paigutada võimaldama ruumid es mahuta `rohkem Kär; meil `ol'li suur pada, kuus `pañgi vai mes tä mahut Ran

mahutu mahutu Hää, g mahutu VNg Kei Trv Hls Krk, -ma Kuu/n mahudu/ JMd tohutu, määratu üks mahutu suur mies VNg; on ühed mahutud `ooned Kei; see on mahutu suur maja JMd; Kole mahutu sij padi Trv; Sij kapp om õige mahutu, ei sünnü siia `kamres Hls; ta olli nõnda mahutu, ei tää, ka_ta kai's [poega] tuu või Krk || sobimatu `süüdmädä ja mahutu Trv

mahutus mahutus g -e San; mahutu|ss Rõu Röp, g -se Puh; mahudu|s g -kse VNg mahutavus kappi mahudus one pisukene VNg; tõrdul om suur mahutuss Rõu; [reepõhja] mahutuss om, et viis miijst võib pikäle `panda Röp Vrd maht

mahv mahv g mahvi Põi Muh Emm JN Trm Kod Ran

1. korruga suhu tõmmatav suitsukogus Kõva tubakas `tunti olavad, ma `tõmmasi ka paar `mahvi Põi; `tõmbas mõne mahvi JN; Piame vahel üks piibutuñd, `tõmbame mõned mahvid Trm; anna üks mahv `suitsu tõmmata Kod || tuulepuhang nii ku sij mahv üle mõtsa `tulli, nii lampsass üle laia vett pia puul' venet Ran

2. (suurest koormusest) Mahv on [sõjaväes] ikka vali Põi; Nikruttidele tehedi sihantsed mahvi, et kohvivesi perses kees Emm

mahvak(as) mahva|k Kod Nõo Ote Plv, mahva|kas Pil, g -ku; g mahvaku Röp hoop, löök ma `aõtsin `talle ea mahvaku Pil; Tõmmas tõesele kõva mahvaku säl'gä müüda Nõo; üits mahvak käis `vastu akant Ote || pauk `jälle mahvak käis Kod

mahviil → vahmiil

mahv(i)ma `mahvima, (ta) mahvib Põi Nõo(`mahvma)

1. suitsu, piipu tõmbama `Tõmma ää, kaua sa seda mahvid, akkame minema Põi; Temä mahvib kah toda suitsu endä kopsu Nõo

2. (hoogsast sammumisest) Asi sij täl mahvi om, ta om ennembi kah sedä tiid mahvnu; Kül sõduri mahviva nii, et jala astuva ütekõrraga Nõo

mahõl → mahl

mai n, g mai Hlj Lüg Vai SaLä Põi Rei hajusalt L, Ris Juu VJg Kod Plt Vil Trv Krk San V; mai g maie Lut, `maie Kuu, maja Lei uus kalendriaasta viies kuu mei `puoles mais `läksimme [rändpüügile] Hlj; mais lähäb kari `pitkile `päivile Lüg; mai on kää juba Ans; Mais on vahest

veel lund sadand Pöi; maid ma änam ei karda, mai on juba soe Saa; mai one lehekuu Kod; menule oled sa `väl`lä `rehtnud temä senigu esimese `maini Vil; tsirgusil`m - - `häitssess maih `latka püügi `aigo Röp; mai om keväjä, `august om sügüse poolõh Se; `bul`bit pandass maa `sisse nii maie `kümnedäl Lut Vrd mai-, maie|kuu

maiak¹ maiak lastek marjake poiśs taht maiakid; `valge maiak Hls

maiak² → majakas¹

maiakas maiak|as Tõs Koe Iis, majak|as Vas, g -a maiavõitu maiakas inimene - - tahab iäd `toitu Tõs; ei süö tõõne kedägi, ei tiä kas maiakas on Koe

maial → majal¹

maias maias eP Trv Pst Hel, -ss Pal Äks Vil Pst Ran, `maias Kuu VNg Lüg Vai, g `maia magusat, head himustav; millegi või kellegi järele himukas `Maias raha `pääle `nindagu kurat `ijje `pääle; `luomad on `maid küll `neie `lehtije `pääle Kuu; `poiga one `maias `raamadu `pääle; kanudelle on [tuhkur] `maias küll VNg; siin on kolm `maiaist `poissi, `tahvad iga mies `saada `maiust vaid; eks `lapsed õle ikke `maiamad kui vana inimene Lüg; `viina `pääle `maias Vai; [loomad] `lähtvad jo `maiaks, siiss seisa änam karjamas Jäm; vana oli va maias mees, tõi `peele `poodist `sukrud ning `saia; mõni nii maias, äi söö `kõiki `toitusi; ma ole apu piima `peele maias Khk; mis sa `vaatad nii `maia `näoga; kui sa lihad rihala, `veised `akvad inisema, nad oo `maidad leva `järge VII; Piima `järge ta (siil) on maias Pöi; maias mees (nimetissõrm) Muh; laps on suhkru maias Rei; poeste peale oo sii tüdruk maias; tansu peale, seda ta `ihkab, selle peale oo ta maias Mär; undid aand vanal aal kratta taga, oln nende taga `maidad Kse; mis sa `sohkse `maia inimesega teed; ma põlegi naa maias, põle naa ellitet Tõs; varsade `piale olid [hunid] ette `maidad Aud; mina olen irmus maias mee `peale Vän; maias sööb paremad aśsad kõik ää Tor; kasukanikas, lapsed olid `enne `muiste selle järel `maidad Ris; on üks va maias, tahab alati tulist ead ja magusad `soada Juu; maiaste meele järele ei `oska `süia teha JMd; vanaema oli piimasupi maias JN; mehed on `maidad viina `piale Koe; küll olime `maidad mähet (mähki) `süöma Kad; mis mul on selle `maiale `anda Iis; `maidad kõik, muud ei taha ku üvä `toitu; mõni on maias naesse `piäle, naesserahvass ku näeb, nagu põlema lähäb; pali `maijid Kod; maias viina `peale Plt; mesikäpp om maias miij pääle Pst; kes magauust aab taga, tu om maiass Ran Vrd madjas, magjas(s)

maiasklema maiasklema Ran, majaskõllõma Plv = maiustama kes mak`kad, nu maiaskleva; si laits om `kange maiasklema, tahab iki `kommi Ran; kui elläj ei süü?, juušk ośs parembat `haina siss elläj majaskõllõss Plv

maias|mokk maias inimene `maiasmokka `etsi `maiust vaid Vai; Tüdruk on maias mokk, paljast magust tahab Pöi; tä oo va maiasmokk, ei söö igä `toitu Tõs; oled maiasmokk küll, iga aśja `peale nii maias Juu Vrd majassmokk

maiastama maiastama Hlj/`m-/ Khk Koe Puh; majastama Puh Nõo Kam Ote, -mma Plv = maiustama maias see maiastab ikka paramid `asju Khk; põle maiastada midagi Koe; maiasta ja juu kuurd Puh; nemä esi majastava, söövä ubina suppi Nõo; mak`ka latsega om ädä, ta majastas pal`lu Ote; majasta majasta, küll jäät koolõrahe, ega inne ei kuulõ? Plv

-maid Ls jala-, sama-, seda-, üttele|maid

maida da-inf maida S(mae- Muh) Var, `maida Phl, `maita Emm maitsta, proovida anna mulle ka maida Jäm; küll oli ting, äi es anna `moole maidagid; sellest ep saa mette maias maida (öeld, kui midagi on vähe) Khk; anna `moole ka piregese maida; ma anna `soole oma ölut ka maida Mus; Mütu meest oo seda vangileiba maida saand Kaa; kivilõk - - täma on

sööma kala küll, aga ma pole mette maida saand, mis mekki ta on Krj; laps põle `saia `kuskilt maida saand Pha; ma maitse koa, anna maida, mis `maiku ta on VII; see oo õlle laul, kui õlut maeda andass (pulumakometest) Muh; Antud mette maidagid; anna `moole seda `maita Emm; pühade `aega sai maida Käi; `andis moole `maida Phl; [kosklal] tuimad munad, ma olen maida saand Var

maidama `maidama, (ma) maidan JõeK, `maidan Jõe = maitsema `maida, kas supp on `suolane; oot, ma `maidan, mis mekk on Jõe; anna ma maidan ka JõeK

maide maide Muh Kse, maede Mär kiiresti; parajasti, just see aeg kulub ühna maide ää; nee nädalid kaduvad ühna maide Muh; see lähäb mul maede `tarvis Mär; mul omal_o seda maide `tarvis Kse Vrd maideldi, maesa

maidel `maidel g -i kella pendel eks ma `etsi seda `maideli VNg Vrd maidnik

maideldi parajasti `jõutsime maideldi koju Kse Vrd maide

maidlema `maidlema Aud, da-inf maielda Nõo, maidelda Kse; `maidleme, da-inf maielde Hel

1. maadlema; möllama `maidlevad `ühte lugu, vanem oo suurem, aga noorem tahab üle `olla Aud; latse `maidlese prilla Hel

2. vaidlema üits süüdistäp ütte, tõene tõist, `niisi `maidleva, ütte `viisi rägelevä ja nägeleva; kas mina lähä temäga `maidlema, t_om niisama ää ku mine `vaskaga `võitu `juuškma Nõo

maidlik → maidnik

maidline `maidli|ne g -se viljakas `maidlised maad Iis Vrd mailine²

maidnik `maidni|k Jõe, g -ku VNg Jõh; `maitni|k Lüg, g -ku Jõh(n -kas), -gi Lut; `maitnika, `maidnieka Vai; `maidlik Iis; `maitli|k g -ku Jõh; `maini|k g -ku Lüg, -ga Se; `maimi|k g -ku Lüg Jõh; `maisnik Jaa; majatni|k g -ku IisR kella pendel `kella `maidnik kukkus maha, tahab üless `panna Jõe; `kella `mainik käib edesi tagasi; `kella sies on obadus, kus sie `maimik käib edesi tagasi, kell `tiksub siis Lüg; parandasin `kella `maitliku `vällä; `seina `kellade `külles on `maitnikud; Vana `seina `kella `maimik õli vasest Jõh; Lükka majatnikust, kell on `seisma jäend IisR; `kellol on `maitnika ja `pommid Vai; kella `maidlik on `alla vajund, ei käi õieti Iis; `maitnik hällüss ni hällüss Lut Vrd maidel, maier, majats

maidsatamma maidsat|amma Har, -õmõ San veidi maitsma ma eiss ei maidsatõsi `võidu sukugi, a mul piat olõmõ manu `panda San; ma_maidsati võid sõrmõ mant Har

maidsu|päts(k) maidsu- Urv, maedsu- Nõo Rõn proovipäts; kaapekakk maedsupäts `võeti ahjust `väl'lä, siss `anti noele, kes sääil lähiksen olliva Nõo; suure pätsi `panti `taadebole küdsäma, maedsupätsk `panti ette Rõn; tetäss tuu ohik, miä innembä küdsess saa, tuu om to maidsu päts, miä maidsõtass `õkva är² Urv

maieksed pl maieksed kurekellad – PJg

maie|kuu = mai külbüaig um maie kuuh Lut Vrd maikuu

maier `maier kella pendel – Jaa Vrd maidnik

maiesteet → majesteet

maigune maigune maitsene süük' om ütskõrd üte, tõinekõrd tõise maigune Hls

maigutama maigu|tama hajusalt Sa, Kse Han Hää Saa Ris/maigo-/ KuuK Amb JMd VJg Iis Trm Plt Trv Puh Kan Vas, -tamma Kan Har Rõu Vas, -dama Emm Rei, -teme Hls Krk, -tõmmõ Krl; `maiguta|ma Kuu VNg IisR, -mma Lüg Jõh; maegu|tama Muh Mär hajusalt Pä, Juu KJn Nõo, maego- Vig Kod; tgn maigutaja Urv; (ta) maigutas Lei

1. suud, huuli korduvalt avama ja sulgema `Maigutab suud `nindagu kala `kuival **Kuu**; kuer `maigutab suud, tahab `süia `saada **Lüg**; küll õli ia - - paneb `maigutamma **Jöh**; tēp mis ta söönd on, maigutab veel suud **Khk**; Vintis pēega saab möni söhuke temp ää tehtud, et pärast vetab kas ennastkid maigutama **Kaa**; koer maigutab `suuga, kui ea maitseb **Vll**; Oli maas vagusi, siis akkas suud maigutama ja `tõusis öles (vasikast); Võttis mehe korra maigutama, katsu `olla üksi, naine läks lastega minema **Pöi**; Sii ta käis, pole ta `ühtegid sõna `ingand, maigudas suud ja `vahtis suu ammuli, tää mina, mida `tahtis **Rei**; korraga kukkus maha, maigutas kord suud ja `olli rahu **Hää**; kaśs maegutab mokki, sai `piima teene **Juu**; maigutas apult suud **Trm**; surija maegotas viil suud ja õligi ärä lähnud; kala viil maegotab suud ja lüüb `lipso **Kod**; laps maigutab suud, tahab süüja **Plt**; küll ta nüid sääd ja maiguts neid mokke **Krk**; Nakap vist lõpma, maegutap viil suud **Nõo**; Ark all, paun pääl, pauna pääl rišt, rišti pääl maigutaja, maigutaja pääl nuusutaja, nuusutaja pääl pilgutaja, pilgutaja pääl mägi, mäe pääl mõts = inimene **Urv**; meil ol'l säärän kaśs, ku_{ta} konh hiire `haisu `tundsõ, siss `naksi jo[?] suud maigutamma, no_{saat} pala **Har**; Ma[?] jäi tühä kausi mano suud maigutamma **Vas**

2. maitset proovima, maitsma; näksides või isutult sööma ära `maiguda, vaid süö **VNg**; sañt maik küll, aga kui sa jood, ei maegota mete, siss põle kedägi **Vig**; maegutan, mis maik tal oo **Tor**; Maegutap ja kaeb, et vast om viil vaja suula manu panna; mes sä maegutat, ku sa_i süü **Nõo**; mi_{sa}tan maigutat, süü[?] innembi, saa kari `mõtsa **Kan**; Kõgõ sitaga ol'li_{kala}? `olnu_{patta} pant, mi_{raass} ol'li_{mugu}maigutanu_{man}, olõ õs süük' `sisse lännü[?] **Rõu**

Vrd moigutama

3. **piltl** jokutama, viivitama **Ära** `maiguta, võtta juba [viina] **IisR**; Koua sa selle kallal maigutad, et valmis ei soa **Han**

maigutes maigutes = maigutus – **Plt**

maiguti maiguti (mänguasi) lapsed tegid ölekõrrest maiguti: leigab kõrre [keskelt] neljaks `luhki, `tõmbab [otstest] edasi tagasi **Khk**

maigutus maigutus **g** -e **VJg Puh**, -õ **Vas**; maigutu|ss **Rõu**, **g** -se **Puh**; maegutus **Tor KJn**, maegotus **Kod**, **g** -e; `maigudu|s **g** -kse **VNg** maigutamine ei ole ilus `suuga teha `maiguduksi **VNg**; teeb maegutuse maegutuse `järgi **Tor**; jäta oma suu maigutused jo järele **VJg**; huultõ maigutuss **Rõu Vrd** maigutes

maijuor → major

maik maik **Iis TMr Ote Rõn**, **g** maigu **Sa Rei** hajusalt **L K**, **Trm M Puh San** hajusalt **V**, `maigu **VNg/n** `maiku/ **Jöh IisR**, maigo **Mar Vig/mae-** **Ris**, maegu **Muh(n mak'k)** **Mär Pä Kod** hajusalt **VIPõ**, **TLä**; **kaasaü** maa^{guga}? **Räp** = maitse **a**. maitsemiselega tajutav aisting; kõrvalmaitse **Ta sai hea** `maigu suhu **Jöh**; kena maiguga söömaaeg; pole nende tuhlistel sedist `maiku `ühtid kut `valgetel **Jäm**; egal söömal oma maik; keiuda õlut uuesti, `ingand maik juures; [rebane on] maigu sohe saand - - ühe kana ää viind, nüid tuleb teist veel `viima **Khk**; Lähker teind piimale kuiva maigu sisse **Kaa**; keik puud ep tee kenad `maiku, lepa `puuga peab liha suitsetama **Pha**; Käkid on vähe keend, keemata jahu maik sihes; Vara sai `tõustud, une maik alles suus **Pöi**; uied `tuhlid_o nõrgad vel, nendel põle `maiku koa vel **Muh**; või sees on võõras maik; Mo eest olid nee apud makid ikka nii ead `maiku **Rei**; see [jook] ühnä ää ingänd, sel põle `miskid mekki egä `maiko **Mar**; leib oo naa `piikund maegoga **Vig**; Piim oo `lähkris ummukses, võtab seisn maigu sisse; Mool oo sulu `nuhtlus (nohu), ma ei tunne `kõiki `maikusi; Kui korra on varastud ja pole üles tuln, siis [on] maik suus ja tahetse edatsi varastada **piltl Han**; väga maigust ära (seisnud õllest) **Var**; piim `lahtub ää, lähäb alva

maeguga **Tõs**; Sie piim enäm `kietä ei sünnü, murrastõt maik `juurõs **Kh**n; `virtsi pane üks tera, kui `kaapsa suppi keeda, `jälle teene maik **Aud**; see peenike sool on kibeda maeguga **Vän**; kaneel` teeb riisi pudrule ea kõrgi maegu **Tor**; Piim `kilkab, ei ole ta apu, ei ole rõõsk - - maik on juures **Hää**; katso, mis maik tal sies on **Ris**; selle asjal temal põle `miskid `maiku, tema ei sünni `süia ega `juua **Juu**; kui nendega (ogalikega) pörssaid `süöta, siis nad kasvavad `ästi, aga iljem enam ei vöi, annab lihale kala maigu **JõeK**; kal`la`astjale `pañdi lepapuust pulgad, kuusest ei `kõlba, annavad tõrva `maiku **JJn**; mage vöi on ilma maiguta nigu raba vesi **Tür**; ku paad `õuna `lamma rasva `ulka, ei õle sugugi `lamma rasva `maiku; porikala nagu kogri, muda maik juuren **Kod**; piimal ingeõhu maik juures (lõhnab halvasti) **Pil**; lahja piim on silakas, ilma maiguta; liha on `räidimä läind, tal põle enäm iäd `maiku **KJn**; kasepuu annab pigi vöi tõrva maegu `juure ja kuusepuu annab vaegu maegu `juure (liha suitsutamisel) **SJn**; `ernil koppunu maik man **Trv**; Tühjä kõtug om pallal leväl kah ää maik **Pst**; Sij om `vaese maiguge õlu; suve kuumage `täampe tij [söögi], ommen om maik man **Hls**; egä miu `suugi `vašgunahast egä `saapasäärest ole, küll tagi `maiku tunnep **Krk**; rääbissel om nigu vöi maik **Ran**; Ää maeguga süüki süvväs pal`lu magusamba suuga **Nõo**; ränikil (muulukatel) om rosina `maiku **Ote**; Ku magu - - es olõ_`kõrda peten `puhtas tettü, sõss - - täl (supil) ol`l `õkva_sita maik man **Urv**; Ma_`tsirksi söögile pisu `piimä manu?, sõs sai parõmb maik **Rõu**; Ku makõlt kiisla keedete, sõss sai huba ja halva maaguga? **Räp**; teil om veiga hüä maiguga? leib **Se Vrd** mait**s b.** mõnu, rahuldus [inimesed olid] väsin ja unised, et sel (pulmapeol) põln änam `miskid `maiku, aga vat sa koeu ka ei lähä **Lih**; elul põle mette `kellegi `maiku änam, sure vöi ää kohe **Tõs**; mis maik sel tüel viel ond, kui inimene külmetäb, märjad `riided `selgäs; Juõdikuga põlõ kellegi maik elädä **Kh**n; midägi `maiku ei ole man sel kõnel, ei ole mõnu (kirikuõpetaja jutlusest) **Hls**; oss ma kolme `kümne `aasten ollu, siss ma tunnesh elust `maiku **Krk c.** (mitte) maiku(gi) , mitte üks maik mitte sugugi, vähimatki, raasugi ei ole tämast mitte `maiku `kuulla **VNg**; mette toedu `maikugi põle änam **Tõs**; ma põle täna `maikugi veel süönd **JMd**; tema piimast ei tule koort mitte üks maik **Plt**; naeste `rahva `kaksive [lina], mihe es kaku mitte üits maik **Trv**; aga kaits põrst om nigu kängu, ei lää edesi mitte `maiku **Puh**; ku kuu põud om, siss ei pala tuli mitte üits jumalõ maik, `kõrsna ei `tõmba? **San**; ei olõ `maikugi söönü? **Rõu**

Vrd magu?, mekk

-maik Ls rabamaik

maikar `maikar (kehvast viljast) no küll on `maikar, nii `kehva [vilja] põle ulk `aega old, pisike teine ja arv **Sim Vrd** maiku

mai|kell = maikelluke(ne) maikellä?, nuu_kasusõ ij perve pääl, laja lihe manh ja `valge häierme manh **Har**

mai|kelluke(ne) rohtaim (Convallaria majalis), piibeleht maikellukesed on kevade kenad **Põi**; maikellukstest tehas südame `rohtu **Saa**; kuninga king [on] piibelehe vöi maikellukese `muodi **VJg**; maikellukene on ilus lill **Iis**; maikellukesel magus ia lõhn **Plt**; maikellukse kasvass ka iki mäe kül`le pääl **Krk Vrd** maikell

maikjas Maikjas maitsetu, magedavõitu Leem oo täna na maikjas ette **PJg Vrd** mahkjas

maiku maiku kehv vili – **Sim Vrd** maikar

mai|kuu = mai maikuus akkavad kõik puud `puhkema ja `lehte ajama **Lüg**; mai kuus lihab juba üsna kevadeks **Ans**; meil [varss] `sündis mai kuus, panid koa Maiaks **Mar**; Kangas pannas `väl`la `liikma mai kuu sees, siis kige `rohkem leegib **Saa**; mahl akkas sis kohe `kõlbama, kui maa ära sulas - - ikke maikuu `algul **KuuK**; kui vähä `toitu, `lasti kari `väl`la

juba mai kuu kesk`paiku **Lai**; kui jürikuul ein kasvab, tuleb maikuun kül'm **Hel**; maikuun katel`kümnel viiendäl mia sai katessakümmend `aastat täis; toomik `äitseb mai kuul **Puh**; mai kuu om lihe kuu, siss tulõva lihe_`puuhhõ **Har Vrd** maie-, meiu|kuu

mai|kuu|lauba = mailauba maikuu `lauba `õhta `tehti maituld, või öösse **Lai**

mail mail **g** maili **Käi**; **pl** mailid **Pöi Muh Emm Phl** hrl pl teat õng `Mailidega püütakse ka `paergus `augi **Pöi**; ma vii mailid merese **Muh**; Mailid lasta mere lõhede püüdmeseks **Emm**; kui kevade mailid sees on, siis saab `haugisi **Phl Vrd** mailiõng

mailane `maila|ne **Amb, g -se Sa Rei**

1. a. röövik, tõuk `mailane ronib maa peel, aljas rada jääb teiseks `aastaks **Khk**; kui sa `mailase `katki tegid, `pritsis vedelikku; `mailane on niuke lehe uús, libliku tõugud, suured punased tuli`mailased, neid kardeti `kangest -- et tuleb maaviga; maa`mailane, karvane -- kes seda läks näpuga `puutuma, seda kardeti, et see annab `aigust **Mus**; `Mailane on maaputukas, igavene suur tõuk **Krj**; `mailasi pole nenda pailu nähja **VII**; `Mailane oli `sõuke sõrme `pitkune uús **Pöi Vrd** maalits, mailine¹ **b.** toonesepp `Mailane tiksu `seinas **Kär**; `Mailased [seina] ää ajand **Pha**

2. pl = maahaigus Kui ma seike kümneaastane poiss oli, siis mu jalgel olid mailased peel, vana Mihkel piiras ää; `mailasteks saab kutsutud, ajab öisvett `välja, õbesõrmusega `piiras `ümber nende `kärnade **Kaa**; `mailased, see `sõuke ull maast `saadud `aigus **Krj**; Kes seda (röövikut) puudutas, sellele akkasid siis `mailased, kärnad tulid ihu `peale **Pöi**

3. (rohttaim) kivi `raunade `otsas -- pitkad varred `kasvavad maad kaudu, [need on] `mailased **Kaa**; `Mailane on pisike roni moa peal, ronib moad kauda edesi, pisiksed `läikivad lehed, lillad `õitsed **Pöi**; suur `juoksva rohi, sie `üitakse `mailane **Amb**

Vrd mailine²

mailase|rohi (taim teat haiguse raviks) [kutsutakse] `mailase rohuks -- selle `veega pesta, siis kaduvad [maa-alused] ka ää **Kaa**; `mailase rohud kasvavad põllu peal **Krj**; `Mailase rohi parandas `pilkus selle kärna ää; Korjati `mailase `rohtu, pekseti kahe raudkivi vahel puruks ja `pandi `mailase `kärnadele `peale, `varsti olid `terved **Pöi**

mai|lauba mailaupäev, 30. aprill mai `lauba oli se [maitule] tegemine **Lai Vrd** mai|kuu|lauba, -õdak

mai|lill (lill) `valged mai lilled pannasse `rinda, kuie arulesed **Muh**

mailine¹ `maili|ne **g -se** tõuk `mailised, nee oo `seoksed pisised kommid (mügarad), pisised karused **Khk Vrd** mailane

mailine² `maili|ne **g -se** viljakas sial on `mailised maad **Iis Vrd** maidline

mailiõng = mail maili õhjed lastasse `poole võrgu `põtku. sellega saab `siigu ja `auga; maili õhjel o kolm `sülda `rahtme vahet **Muh**

maim maim **g** maimu **Khk Mus Pöi Kse Han Kei Amb Koe Kad VJg Iis Trm Kod Äks**, `maimu **R**, maemu **Mär Vig Tõs PJg Kad Kod(-o) KJn**, maimo **Ote Plv**, maeme **Kod Kam**, maimõ **San Urv VId**(maa|mõ **Rõu**, -mõ **Rõu Kra**)

1. kalapoe; väike kala `rannald sai neid -- `viidikad vai `maimu `püüetüd ja siis `maimud [õngede] `otsa `pandud **Kuu**; `maimu supp **VNg**; maim on väga pisikene kala, `tolli `pitkune; `augid `süövad `maimusi **Lüg**; pisist kala `poega `üitase maimuks **Khk**; neid `maimusid_o ikka paadi ees **Mus**; ega maemud `süia `sündind, sapid nii vihad, et `süia ei `kõlba **Kad**; pali `maima, käeväd parven kõik; ahamne maemed **Kod**; maimo elasiva väiku jõen **Ote**; Ku_suvõl mõnikõrd jõõ `viirde putut, sõss tulõ mõni maamõ rābāk perve `viirde **Rõu**; viidige `maimõ ol'l nii pal'lo ku paah **Se Vrd** maimik¹

2. väike laps, maimuke *kuda sa selle `pisse maemu `sinna kiriku viid Tõs*

3. (muust väikesest) *`kärpsed nagu maemod; nagu üks eläväne maim sij [pudeli] kork Kod; kalakajakad - - kui `küündja künnab iis - - `maimusid söövad ära [vaost] Äks*

Vrd maime

maime *maime Plt, maeme Nõo* = maim **a.** väike kala – **Nõo b.** (muust väikesest) *veike maime, mis sest suab Plt*

maimeke(ne) **1.** *dem < maim, < maime a. väike kala kala maemekene on veeke kala, üks kõik mes kala Kod b. (muust väikesest) meil peedigi jäevä til'luksess nigu maemekse, nüid saeva `vihma, nüid kasvava iks edesi Nõo*

Vrd maimuke(ne)

2. *hõre, õhuke riie nigu maimõkõnõ, mis ta pidä sitt; võta tuu kõgõ õhemb maimõkõnõ Rärp*
Vrd maimik¹

maimik¹ *maimi|k Kad Kan Rärp, g -ku Ote, -gu Se, -ko Plv(-go, -kõ); maami|k (-m-) g -ko Plv; ppl maimõkat Se*

1. *kalapüügiiriist, kalavõrk maimik um tuu, `minka `maimi püüdäss. `koetass lağa ja hõrrõ rõivass, sõss tõnõ võtt maimiko tõsõst otsast, sõss jõkõ pite lätsivä? Plv; maimiguga võta kallu ujust vai iust, nigu võrk om tett, vits `ümbre Se*

2. *hõre, õhuke riie ega sie maimik siis `suoja anna kedagi Kad*

3. *väike kala kauhaga maimõkat võtat kinni? Se Vrd maim*

Vrd maimeke(ne)

maimik² → maidnik

mai|mommoke *mai `mommoke maipõrnikas – Lüg Vrd maimummukane*

maimuke(ne) *dem < maim a. väike kala vies elavatta `maimukeised VNg; sie on `õige `maimukene kala, seda ei `maksa võttagi, laa sie `kasvab `suuremast Lüg; `ahmnõ `tahtava maimukõisi armõtudõ Har b. väike laps `andsin selle maimukse ema `sülle; `näita mulle ka seda maimukest Saa; oh sa pisike maemuke, sil`mä teräke Juu; nää kuhu nad maimukese jätt Plt*

Vrd maimeke(ne)

maimulane *`maimula|ne Jõh, `maimulai|ne Vai, maemula|ne Kod, g -se väike, kleenuke sie on aga `õige `maimulane asi Jõh; küll siä oled `maimulaisest jäänd Vai*

mai|mummukane *maipõrnikas mai `mummukased maikuus `lendäväd Vai Vrd maimommoke*

maimu|pihu = maimupoeg *Pisiksed maimu pühud on vee sihes, aga nendest tulavad suured kalad Põi*

maimu|poeg *kalapoeg `maimu `poigi on pali siin jões nähä, `selge vesi Lüg Vrd maimupihu*

maina *`maina jääauk suur `auku, kust `nuota `temmada `talvel, sie on `maina; jääd odeda `mainast, `maina `ümber `panna vehad `püstü, sene peräst et `kengi ei lähä `sinne `maina; obone `langis `maina ja uppus `vällä Vai*

maine *mai|ne Jäm VII Põi Muh hajusalt L, Kos JMd Koe Trm Äks Plt Trv Krk(n maise) Plv(g maasõ-), `mai|ne Ris Jür HJn JõeK VJg, mae|ne Muh Mär Tõs PJg Tor(g `maise) Kam(n maese), g -se; mainõ Lut/`m-/ , g maisõ Rõu(-dsõ) Se; maise- Mih M Ote, `maise- Kuu Hää Kõp San, maisõ- Urv Har Rärp(maase-), maese- Vig Pil SJn Võn Ote, maesõ- Khn*

1. a. *kuiv (ja kõrge) maa, aru(-) see [on] maine maa, sel'la maa Mar; soo maad oli `rohkem kui maist maad Mih; maene maa oo liivane, seal midagi ei kasu Tor; maist maad on ja metsa*

maad ka **Ris**; sääl om puhass arnik, nemä `kasviv maise niidu pääl; miul ei oole maiset einämaad, suu einämaa puha; luhane ein om kore ja jämme, ei oole `seante ku maine (arumaal kasvanud) ein **Krk**; `lambaeinässe võtve perenaise ääd maise `einä **Hel**; lõikain maese pääl `kasvi; maese söödi ol`liva kah karjamaass, võsutse ja `mätlise kotusse; järvel om viir, mis `kaldine, tuu om maese viir, ja mõni viir om luht; maese `osja [loom] es süü, tuu olli karm **Kam**; kui ainamaa sisen om mõni maise kondikõnõ, nuu ommava saare **Ote**; olõ õi`ta suu, ta`m õks mainõ maa **Rõu**; maasõ `haina es panda`rõuku **Plv Vrd** maisa-, maisu **b.** (maismaast) mool ühna maine moa `jalge all **Muh**; Rambova [linn] om maisõl, a Kranstaa`-t, tu om mere `seh **Se**

Vrd maisemaa

2. viljakas, mullarikas see oo maine põld **Kse**; Järva moal on maised moad, meil on siin liivased ja mägised moad **Kos**; sie ei ole süet, sie on `maine mua **VJg**; maine moa on `sel`ge ea moa **Trm**; kun `siante vägevep ja maisep maa om, sääl kasvass orassein kah **Krk** || see oo nii maine tee (vähe lund ja hangesid) **Muh**

3. maapealne, ilmalik liig pailu teeb maiste `asjadega tegemist; mõni muretseb `eese maise elu eest nenda pailu **VII**; Mis siit maisest ilmast `saaja on, tee tööd ja näe `vaeva, et ää elada saad **Põi**; [et] pärast `maise elust `lahkumist ei oleks `vaeva **Ris**; `maine vara **HJn**

4. maade poolest rikas timä um rikäss sääne jo?, `mainõ peremiiss, timäl kõõ talo täüs hüvvä, `karja, tõbrast **Lut**

mainik → maidnik

mainima¹ `mainima, (**ma**) mainin **Kad Iis**, `mainin **R(-maie Lüg)**

1. nimetades esile tooma; ütleva, teatama susi siel, kus sutt `mainida **Kuu**; siis jumal `viskab kivega pähä, kui jumala `mainita; ei `mulle mitte `mainitugi, kui `pulmad olid **VNg**; ära `maini jumalasõna `ilma`aigu **Lüg**; nüüd ei `maini `keski sitta; judu sies ka `mainiti, `ihmist sääl ei old aga `räägiti, `mainiti tämä nime **Vai Vrd** mainitsemma

2. nuruma, manguma üht ja tõist tahab `saada, `tõine `ütleb `vasta, et mis sa `ühte `puhku `mainid **Lüg**; Tahab `miski `saada, siis akkab `mainima **IisR**; küll ta `mainis mu kallal, muutku viimaks `aantsin **Kad**; `mainisin niikavva, kui sain **Iis Vrd** manitama, maitama

Vrd manima

3. taga rääkima, laimama mis sa `mainid minu **Lüg**; kui `ihmine `kluksu, siis täädä `mainiti; midä siä alalde toist `mainid **Vai Vrd** mainitamma

mainima² `mainima = manitsema¹ küll sie `mainis ilusast `rahvast **VNg**

mainitamma `mainitamma taga rääkima – **Vai Vrd** mainima¹

mainitsema mainitsema **SaLä Põi Phl Kse**, mae- **Muh Rei**; `mainitsema **R(-mma RId)** = manitsema¹ oppetaja `mainitse kogudust **VNg**; ku `lapsed pahandust on tehnd, siis ema `mainitseb `lapsi **Lüg**; ma `mainitsen täädä, et ta enamb `ninda ei tie **Jõh**; `alba inimest mainitsetase meelt parandama **Khk**; kui põle kerikus keind mette, siis papp mainitseb rahvast **Põi**; ta maenitses mind nõnna läbi et **Muh**

mainitsemma mainitsemma, mainitsõ- = mainima¹ kas ta sullõ mainits, et iisspäiv sinnä`tulla?; nüüd inämb ei mainitsõda? `põrgu`hauda **Plv Vrd** manitsema²

mainitsus mainitsus **g -e Jäm**; `mainitsul **Kuu**, **g -kse, -se VNg** = manitsus kuol`meister tege `mainitsuse **VNg**

maini|viline (millestki kentsakast) igavene maini viline, pisine naljakas [inimene]; maini viline kut Sauegu tüdrugu leit (lotendavatest või ülepakutud rõivastest) **Khk**

maior → major

maioraat → majoraat

mai|palsam (ravim) *maipalsam um pahussõle* Plv

mai|põrnik(as) (mardikas) *mai`põrnikaid õli siin üks `õhta nii pali `ärjää redemete `ümber; sügise mai`põrnikad tulevad `valgetest `tõukudest Lüg; Mai`põrnikas oli suur pruun, `suure põrinaga `lendas IisR; mai põrnik - - suuremp ku kuldsitikas, lennab mai kuus IisK*
Vrd mai|sitik(as), -vurr

mai|roos *mai ruuś (lill) – Vas*

mais¹ *mais Muh Vig, g maisi Jäm hajusalt K, Trm Kod(n -ś) Pal Hls Hel Kam Plv, `maisi VNg/n `maisi/ Lüg*

1. teraviljakultuur (*Zea mays*) *`maisist `aeti `viina `kartuliga segamine Lüg; `maisi siin ep kasu Jäm; mais_o nisude `moodi, pannasse leba sisse Vig; `enne `veati ikke möisa vabrikodes `maisi Ris; [kui viinavabrikul] omast kääst materjali ei `jätkund, s_`toodi jälle - - Venemaalt `maisi Kos; maisi piä on salveline, egän salven õma siäme Kod; mais tahab rammusad maad Äks; mõtskitsi tullive, `maisi tahave, maisi pääle majass Hel; karjale tetäss `maisi, lehmile tetäss silu jaoss Kam Vrd maisel*

2. maisipaber *nüüd on ajaleht sie `suitsupaber - - enämb `maisi ei tahagi Lüg; mul on paergu pael_u `maisi kodu; riie on õhuke nagu mais JMd; mais õli õhukene paber - - maisiss `testi `suitsu Kod; maisi lehed keerutasse kokku, suitsetasse, tubak sies KJn*

mais² *mais g maisu, -o loevesi vesi `maisu läin; küll oli suur mais oln, vesi oli `irmus `kõrgeste käin Ris*

mais³ → mai

maisa- *maisa- VNg/`m-/ Ksi Lai, maesa- Kod Äks TLä TMr Rõn* kuiv rohumaa, aru- (enamasti heinast) *maesa tii on üks väl`jävahe tii, ilma `kruusamata, välide vahel Kod; maisaeinad, niid mis põllu `muade pial kasvavad Ksi; maisa ein oli parem ein Lai; kuusik`aina luhan es ole, toda `olli koduaenamaade pääl, maesa aenamaal; maesaain `olli ää ain, sääl `olli `valget ristik`aina siän; toda ilusat maesa `aina - - `oiti obeste jaoss Ran; no nurmealune ain, no rammuss ain iki, maesa ain Puh; ristikaena pannass `alla ja maesaaena pääle, siss ei võta vett `sisse kuhi Nõo; `Lambile korjati talves äste lehitse maesaaena Rõn*
Vrd maine

maisa|maa *maisa- VNg/`m-/ Khn Lai KJn Ote, maesa- Kod TLä Ote Rõn*

1. arumaa, kuiv (ja kõrge) maa *maesamua one niiskene mua, mes `puuštusen seesäb, ei kasvata kedägi Kod; maisamaa oli `kõrgem ja kuivem maa, nigu parem einamaa Lai; ega luhan rohu`aina es ole, tuu `kasvi `rohkemb iki maesamaade pääl Ran; Kõik looma söövä maesamaa aina parembide kui vesitse maa ja suu aina Nõo; ain kasvass maisamaa pääl, muud kedägi Ote Vrd maisimaa*

2. maismaa, mannermaa *`maisamaa`rahvas VNg; maisama mehed Khn; [saarlased] tulid `seie maisamaale `tööle Lai; sääl `olli periss maesamaa, ega sääl vett es ole; mia ei `julge minnägi vii pääle, ma_le maesamaa inimene, mia `pel`gä vett Nõo*

Vrd maisemaa

mai|seen (seen) *maiseene, `kontrik ja iluss nagu miu käsi, seante põrak Krk*

maise|kask *maisekask* arukask – Krk Vrd *maisekõiv*

maise|kõiv = *maisekask maise kõjost tetäss viha lehesset Ote*

maisel *`mais|el g -le = mais¹ seda `maisle puru oli [leivajahul] ulgas JõeK*

maise|maa (põhisõna sag lühenenud) 1. arumaa, kuiv (ja kõrge) maa *egä neid `kaarmuid maesemaa peäl ole, nee oo rabas; maesema ein ike parem kui va soo ein Vig; põld kuuse*

kasvave maise maal Hls; maisemaa pääl kasvab `lambdaein; maisemaa pedäjäs om pikk, sile, natuke om tal `latva pääl; maise maa jänesse `omma alli, suujänesse `omma `valge Krk; kos ader käi, tuu om iks maese maa, ega_tu suu maa ei ole Ote; tan om meil maisõmaad kah Urv; mi poolõ `vällä tulla? om maisõmaad, muido om kõik' suu Rüp; olõ õi meil suud, meil kõik' maisõmaa Se Vrd maisimaa

2. lage metsata maa metsanurga inimesed ei taha ega `oska maesemal elada Pil; vanad `tullid maesemaale, `ollid metsanurga inimesed, aga meie oleme maesemaal, ega meil `metsa siin ei ole SJn; enne lää iki maisemaa `puhtass lumest, ennegu mõts lää Krk

3. mannermaa; sisemaa maese maa inimesed, suurel maal eläväd Tõs; [ta] uppus maesõmalt puu `kuõrmaga `Kihnu `tullõs ää; Maesõma `metsess suab `tetri `laska; tämä lähäb maesõmale `tüese Khn; enne käisid sõbrad `räimi `ostmes - - Mul'gist ja `maisemaalt `tullid `jälle sõbrad Hää; veerenuut olli väike, `veeti maise `maale `vällä, sellega sai jõest vedäde Trv; ahinika - - `Pihkva takast tul'liva? maisõmaalt Se

Vrd maine, maisa|maa

maisi- maisist valmistatud, maisist saadud `maisijahu `anneta sigudele Lüg; maisi praak, see oli üks ia praak - - see aas loomad ülesse nõnna_t Kos; maisijahu `müüdi pülijahu pähe Plt

maisi¹ maisi SaLä Kaa Pha Muh Rei Kse, `maisi Rei, `maise Phl maitsi, maad (või jääd) mööda me lihame suurele `maale maisi Jäm; üks mees es tule enam `paati mette, et tal nii külm, et paneb maisi kohe kodu, [mere] äärt `mööda Ans; siit saab maisi `linna Khk; Siit mehed käind Lättis raavitöös ning minemine-tulemine olnd ikka oma jalaga maisi Kaa; see läks maisi üle [külmunud väina] Muh; läks maisi Aabsalu Kse

maisi² lausa Valetab ju päris maisi; üsna maisi tuleb kallal Hää

maisi|maa maisi- Ris Vas arumaa maisi maa, kõva maa Ris; maisimaa, aromaa Vas Vrd maisa-, maise|maa

maisi|paber väga õhuke poolläbipaistev (suitsu)paber maisi paber ei kannata vett JMd; maisi paber one õhukene paber Kod Vrd maispaber

maisi|sitik(as) = maipõrnik(as) mai sitikad [ehk] juuseste kullid, kajakad käivad neid `püidmas VII; maisitiku sumin on väl'las; `õhtu ol'li pal'lu maisitikid Saa

maisnik → maidnik

maisi|paber = maisipaber leve on üks õhukene asi, üks maispaberi `raasukene Lüg; mais paber on õhukene, sellest `tehta `suitsu VJg; suitsetamise paber on mais paber Trm; maispaberid on `puugneta `viisi KJn

maisi|päidi ranna lähedal kes oli `kaige `ulgu puol, sie oli `ulgul`päidi - - mais`päidi, kes maa ligemal olid (laevadest) Kuu

maisse `maisse Jõe Kuu Hlj maale `tormiga, kui vesi `touseb, siis vesi tuleb `maisse Jõe; `Viimaks omite hakkasimme `tormi kääst `maisse `saama, oli kohe hüä miel Kuu

maisu maisu Ote San arumaa maisun lukõ ei kasva San Vrd maine

maisuma `maisuma, (ta) `maisub, maisub, maisob tõusma, maale tungima meri maisob täna üsna `palju; meri on `maisun Ris

maisi|vesi tõusuvesi ajab maisvett [jääd] peal; kui se Saksamaa poolt tuleb tuul, siis se tõstab vett, sis tuleb maisvesi Ris

maisi|õlt maismaa kohalt kurõ? maisõlt `lindasõ?, maisõmaa kottalt, a hani viij kottalt Se

mait mait Emm Khn Tor Saa Lai Hel San, g maida KJn Trv Hls Krk Puh V(g maidu Krl), `maida Jõh, maeda PJg Hää Kõp Trv TLä Rõn

1. sunnik, kurivaim; raisk *Sinusuguse maedaga ma änam ei räägigi* PJg; *sina mait, kuda sa tohed nõnda teha* Hää; *Sedä `maita ei massa üten võtta* Trv; *`varblin, ah sa mait, kannad puha kana söögi ärä* Hls; *kõnel mait iki äste küll, opetaja mes opetaja* Ran; *ah sa mait, vai temä es tij sedä, mis ma kässi* Puh; *oi sa mait, sirgu om lännuva rõogu pääle, söövä vil`lä kõik `puhtass; igävene mait serände, raesass mul `ulka ääd `kraami ärä, aga süük ei `kõlba penilegi* Nõo; *Nisuke mait ei `kõlba tõste sek`kä* Rõn; *Siss ol`l vana peremijs - - hää `tervüs ol`l maidal, ei_tiiä_kas tuu peräst, et tiä üts ainukõnõ kõrd [päevas] sõi* Kan; *Ma_sullõ maidalõ `näütä* Urv; *oh sa_mait, läts `katski* Har; *mis tääst maidast viil kõnõlda?* Rõu; *kae `maita, mis ta nüüd tege* Plv

2. raibe, korjus mait olli mahan sääil; maida `aisu kikk kotuss täis Trv; Mait tuleb maha matta Hls; nüüd ole ma ninda väsinü ku tapet mait Krk; talul `viidu mait `mõtsa ja peremijs arvanu, et metsasusi man Hel

3. (laisast olendist) mait, kes midägi ei taha tetä; mudu oli seante ää mijs küll, aga seante maeda puuld; va obesamait, ei viisi joosta Trv; laisk kui_ts mait Hls; laisk mait, ei viisi tühü minnä Krk; vana mait, maast üles Hel

maita → maida

maitama `maitama manguma mis sa `maitad järjest Kse Vrd mainima¹, manitama

maitlema `maitlema, da-inf maidelda Trv; `maitlem, maidelte Krk laisklema temä mait mutku `maitlep Trv; ta mudu `maitless, mait kurt pikäli mahan Krk

maitlik, maitnik(as) → maidnik

maits maits g maidsu = maitse Nuu - - omma_tõistsugumatsõ maidsuga kartuli², periss tahe maits om suuhn; Pätsirasvaga sai ruug `väega hää maidsuga, paremba maidsuga ku_sularasvaga kee Har Vrd maik

maitsagalt maitsagalt Khk, maitsakalt Kaa sobival, tabavalt; mõnusalt mõistab seda nii maitsagalt itelda Khk

maitsakas¹ maitsak|as Krj Põi Muh(mae-), maitsag|as Khk, g -a; maitsa|kas Muh, g -ka Kaa Põi, -ga Mus

1. maitsev; magus nii maitsakad `tuhlid Krj; Põldmarjad olid kenad - - nii maitsakad olid palava päevaga; Äga see on maitsakas märg, just nagu meski Põi; see oo nii maitsakas õlut Muh Vrd maitsekas, matsu¹

2. sobiv, tabav; mõnus ta on nii maitsaga jutuga oort Khk; [tal] Oo keige asja kohta seiksed maitsakad ütlemised Kaa; taal on nii maitsakad sõnad kohe; nõnda maitsakas lüsi, ea `niita Põi

maitsakas² → matsakas¹

maitse maitse hajusalt Sa, Emm Rei/g maitse/ Mar Saa hajusalt KPõ, Trm/g maitse/ Plt, `maitse hajusalt R, Kam San, maetse Muh Mar Mär Vig hajusalt Pä, Juu Tür Pai Kod Äks Lai KJn SJn Ote, maidse Krk, maedse Ran Nõo Kam, g `maitse; maidsõ² g `maitsõ Har Rõu; saav `maitsess Plv

1. a. maitsmismeelega tajutav aisting; kõrvalmaitse `pandi viel void ka viel `maitsest `sinne oblikasuppile VNg; sie supp on `lahja, `praadi nattukene liha `pääle, siis on paremb `maitse; sel `õunal on `äste ia `maitse, nisuke si `õuni ikke `maksab pidada Lüg; `üöllä, et `järve `ahvenal on muda `maitse Vai; `piirberid `pandi, kui midagid `santi maitset oli kihal Jäm; kui on vili märjasugune, on maitse väga erk Pha; Vana korra `katsus `viina ka, `ütles [et] `polla maitset midagi Põi; teä mis maetse oboseurmäl oo, teä ehk nee võevad koa apukad olla Vig; põle maetset `ühti Tõs; Katsu ikke toedu maetset ka vahel PJg; ma põle tunn (tundnud) `alba

maitset **Ris**; tee alati nihuke, nagu see maetse on, se nii ea `maitsev toit; kadaka puu et on [puulusikate tegemiseks] kõige param, et ei `anda maetset **Juu**; sel supil põle maitset midagi **HJn**; ää riku toidu maitset ää **Koe**; ega suo `maitsega vesi ei ole ia **VMr**; eks sis `pandud ehk liha maitset ka senna `ulka [vorstidele] **HlJK**; pane kardemooni kah saiale `maitsest `sisse; iireerne või kurelääts - - si rikub nisu ära, nisu jahud tñb mustast ja alb maetse kah **Äks**; lepapuu ei anna maetset, ma ise `ostsin ka lepabu `astnakese; jusku oleks olema sel (kitse) piimal `suhkru `moodu maetse, nagu magusam [kui lehmapiim] **Lai**; mõni kaal (kaalikas) om `pindline ja täl om serände `mõrkjass maedse **Ran**; mua `maitse om neil kogredel man **Kam**; Rüäolõ_`pañti ala, teiti olist palmigõnõ, sinna_`pañti vorsti_pääle, sai `hirmsa_hää maidsõ[?] **Har**; es panda[?] [leivale] `maitse muud ku `küümnit `pañti **Plv Vrd** maits, maitsus, mekk **b**. mõnu, rahuldus tulipia oli nisuke inimene, kes ei saand rahu `kuşkil pool, ei old öö ega pääva maitset - - `kaapis [ringi] `ühte `puhku **Plt**

Vrd magu[?], maik

2. tunnetus teat omaduste (ilu jms) hindamisel see oo änam `maitse asi **Khk**; Inimene käib `riides oma `maitse `järge; Ju `sõuke maitse on, et see (maja) peab `sõuke jälle olema **Pöi**; Maitse üle äi vaielda **Emm**; need [on] väga ea `maitsega `riided **Mär**; siis olid [kleidid] nii `kootud jälle, kas silmlest või, või, või ruutulest - - kelle `maitse järel kuda oli **Koe**

maitse|aine maitsestamiseks kasutatav aine või taim siis aean liha `massinast läbi - - ja `maitse`ained siis `ulka kõik ja siis sie on pastie-t **Lüg**; `virtsu pipart ja `kõomleid ja `kõike - - `maitse `aineid, mis sai siis `sisse panna [vorstidele] **Nis**; pipar, virts ja `loorberi lehed, temä kõhu täede ei ole, on `maitse `ained **Juu**; maetse `aine jaost pannasse pipart sül`dile `sisse **Äks**; `Pañti `suula ja_`luurperi `lehti, nuu[?] ol`li_vanast nuu_`maitsõ `ainõ[?] **Rõu**

maitsekas maitsek|as **g**-a **Khk**; **pl** `maitsekad **Lüg** maitsev kauru jahud `siuluti läbi `piene `siula ja siis `tehti plini, et egä näd `maitsekad ei õld, et nisust vihad **Lüg**; raanised kalad pole änam maitsekad; rugi püüli leib oli maitsekas **Khk Vrd** maitsakas, maitseline, maokas[?]

maitseline `maitseline **Äks**, -lene **Muh Var Hää**; **ppl** maitselesi **HMd** (ka liitsõna järeloisena)

1. maitsev; -maitseline [kui loom] oo alvasti söödetud, oo [liha] tume ja alva `maitselene **Var**; ma `aksi kortslehe teed `jooma - - väga `maitselene tee **Hää**; se linna leib on `siiski ikka pal`lu parem ka kui siin maa `poodides on, seal on `mitme maitseleisi **HMd**; ei nad seda (kajakat) ei süü, liha on kala `maitseline **Äks Vrd** maitsekas

2. maitsekas üks `maitselene inimene **Muh**

***maitsem komp**, **saav** `maitsemass maitsvam võtab `maitsemass, kui sa `lüüd lihale muna `piäle **Kod**

maitsema `maitsema ~ `maitsma, (**ma**) `maitsen **Lüg Jõh Vai Ris Juu Amb Tür Koe Iis**, maitse(n) **S Mar Mär Kse JMd Kad VJg Trm Ksi Plt KJn**, maetse(n) **Muh Tõs Tor Hää Kod**, maõtsõ **Khñ**, maidsa **Krk/-me/ Puh Ote V(-í- Plv)**, maedsa **TLä TMr**, maaõsa **Võn Rõu Röp Lut**; **da-inf** `maitsa **Hel**; (**ta**) maaisap **Ran**; **impers** maidsõtass **Urv**

1. maitset proovides suhu võtma; (pisut) sööma või jooma `maitse nüüd ka suppi, kas on `suolane vai mage **Lüg**; `meie `maitsema sinu `süömist **Jõh**; ma pole mette `maitsend midagid **Khk**; Ma ole täna tükkis `maitsmata **Kaa**; kukulind petab ära, [inimene] pidi midagid ikka `maitsema, kui ta `väl`ja läks (linnupettest) **Vll**; ma juba `maitsi õlut; eks sa maetse koa, mis maik tal oo **Muh**; `katsmata pole kounis, `maitsmata pole magus **Emm**; ma `tulli - - `maitsma, kudas on **Hää**; las ma ka `maitsen, kas tal on nii ea maetse, kui sa kiidad teda; ma ei tea, kas ma seda söön, ma põle seda `toitu soand ega `maitsend **Juu**; akkame nüüd `toitu `maitsema

VJg; maetsen supi `suuļa Kod; a_mulle kua `maitsta, mis magu tal on Plt; miul [toit] alle `maitmede, mea ei ole `maitzen Krk; ristik`aina `loeti kõege parembass, toda `anti obesile, lehmäd es saa `maitšagi Ran; maida sina ka raasike; keedeti uppe ja `ernit, `läätsi sai ka maedsetuss Puh; Ku mõne aja pärast jälle kokku saava, siss maetsava tõene tõist (teevad musi); egäüits ei võta ka `endä praavass, mõni mijs ei maedsagina toda `viina pal'lu; `mõtle, emä suress ärä ja `väike laits jäi maha, es saa emä nisa `maitšagi; mia ka maedsi toda `putru, miu meelest `olli ta soolale parass Nõo; Lase ma maadsa, kas om ää Võn; Sõss ku piim ka_`kiimä läts, maidašoti suuļ `parras Urv; maidaš, kas om parass suuļ ja `pehmekeeni još; mia ol'li `maitšõnu veidükõni tuud `süüki Krl; nimä `maitšava `suuļa; kell jo ütšõisskümme, ei olõ `ütški üvvä saanuš ega `marja `maitšõnuš Har; sõss maadsi iks veerest tuud `liimi; timä küdsi `kuuke ja täl ol'l kaho mullõ `maitša `andaš Rõu; tiia_kas tiä suu um `maitšnuki `voršti Plv; minev`aastaganõ mesi jäi mul `maitšmallaš; ma_`pulumõ `aigo joht maidaš as viina pissugiš Vas; Kohetusõ hapusust `kaeté napogaš maitšmisega ja ka_tuust, ku_kohetus ol'l `alla sadanoš Röp; ma jo maidaš uutsõht Se Vrd maida, maidaš, maidašatamma, maigutama, maitšutlõma

2. maitsev olema või tunduma sie `süömine ei `maitse `mulle `ühta, mida sa õled `keitand Lüg; aea suu `pæele, kudas maitseb Khk; see üsna maitseb, kena maitse küll Pha; ma ei ole mette `aega `katsu `saandki, kas supp oo mage või soolane - - kas maitseb koa `ühti Mär; `maitšja roog Tõs; ei sellega `tehta kedagi, see ei `maitse `ühti Juu; toit `maitšes ea Tür; `maitšes õege üväsš si minu viin Kod; `mek'sit [seda sööki], pik`kä`müüidä nakass `maitšma Ran; tuu süük maitš `häste, um nigu säksul tettü Plv

3. piltl a. midagi tunda saama, kogema; midagi nautima minä sedä ei `maitšend, `püssi all ei `sõisand `trahvi perä mitte üks tund Lüg; Juri oo vaņņilevad ka ää maitšend Kaa; [kui keegi on] erk ja `lindab ühäst kohast teisi, siis `öötasse, ta maitseb elu Mär b. (intensiivsest tegevusest) šiļ vene om iks ää minema, niigu maatsap `saarde, kolm `versta maad; ma lassi tetä ää väedse, küll võtt vikatit äste, oi sa pime, nigu maitš `õkva Ran

-maitšene Ls mudamaitšene

maitš|rohi maitšetaim till on üks `maitše rohi Rei

maitšetama maitšetama Jäm, maetše- Hää; nud-kesks maitšedand Rei küll ma oleks neid maitšedand (toitu maitšta lasknud) Rei

maitšev `maitšev Khk Tor, -b Rid; pl `maitševad KuuK meriärja kala [on] nii `maitšev Khk; ea `maitšev leha Rid; ega nad (naerid) nii `maitševad ole kui kaalid KuuK

maitši `maitši maad mööda Kas `maitši või meritsi Jäm Vrd maisi¹

-maitšja Ls soolamaitšja

maitšma → maitšema

maitšmene `maitšmene maitšmismeel `aistmene, `maitšmene, `kuulmene, nägemene, `tunmene, need oo need elu tarvidused, need oo viis meelt PJg

maitšsus `maitšu|s g -kse = maitše sie `maitšsus `meeldi `mulle VNg

*maitšutlõma (sa) maitšutlõdõ; pr (ta) maidašutlõss

1. maitšema, maigutama maidašutlõss, bõtt (kuid) äi šüüš Lei

2. piltl maiustama šieniga maitšutlõdõ, šima `ussõ (niikaua maiustad, kuni üdi väljas - öeld himurale naisele) Lei

mai|tuli mailaupäeva õhtul süüdatav lõke; pidu selle ümber pärast lähnuvad [tüdrukud] poodi `juure ja pidanuvad sääl mai tuld Äks; vanast maiõdagu teitti maitšuld ja jaaniõdagu

teíti jaanituld **Ran**; vanast tegi ega külä `hindälle jaanitulõ ja maituld ka teíti, otsanivanast ol'l tett jürituld kah **Vas**

maius `mai|s **Kuu RId**(g -kse **VNg**) **Jäm Khk VII Pöi Muh Rei** hajusalt **L**, **HaLä** hajusalt **Jä**, **Kad VJg Iis Trm Kod Äks Plt KJn**, `maio|s **Mar Ris**, `mai|s **Emm/-os/ Rei**, g -se; `mai|ss **Hel Röp**, g -se **Hls Puh** maiuspala; maiustus `õstas `jälle `kumpvekke õmale `maiusest **Lüg**; `lapsile `viia `maiust **Vai**; ää aag `maiust taga **Khk**; tää aab `maiust taga, ei söö `alva `toitu, tahab iäd `toitu **Tõs**; sinine särk ja valge keha, jäme jalg ja kitsas suu, `maiust täis kui mesi puu = `suhkru pea **Tor**; vana lammas aas `maiust taga, läks aia alt läbi einamas leht`eina `sööma **Saa**; [kui kassile] saab `antud `maiust, pärast änam alvemas `toitu ei `sööda **Ris**; ei mina ole kedagi `maiust söönu **Äks**; igäsugust `maiust `toodi laadeld ja liinast **Hel**; `maiust takah ajatõ **Röp Vrd** magjaus, makjus, matjus³

maius|asi maiuspala imu asjad on maius asjad **Rei Vrd** maiuse|asi, maius|värk

maiuse|asi = maiusasi midä sie muud `maiusse `asjad on kui `kompvekid ja sia liha ja kana munad **Lüg**; `komvekid ning saiad on `maiuse asjad; see pigem `maiuse asi kut kõhu`täide **Khk**; tä üks maias inimene, tahab `maiuse `asju saha **Mar**; nüid ma tegin ead `maiuse `asja (kooke) **Juu**; puuk vedi võid ja `rasva, `maiuse `asju **Kod**

maiuse|roog = maiusroog see oo üks `maiuse roog, mis sest saab nüid `kõhto täis **Mar**; jahu puter `olle tä `maiuse roog oln **Aud**; marjad on üks `maiuse ruag **VJg**; kui `kooki praaditasse või praadi tihasse, sij on `mauseroog **Äks**; tangu pudru on `mauseroog **Plt**

maiuse|toit = maiustoit odrajahu pudru `tehti ka, ma söön `praegugi seda ia meelega veel, [see on] `maiuse toit **HMd**; ia toit, `maiuse toit **Kad**; marja leem, marjasaht om `maiuse toit **Hls**

maius|roog magustoit `meie `maiusruog õli `paiste`kartul ja kaal **Lüg**; `Suljud (kalarapped) on `kassi `maiusruag **Jõh**; se jo `maius roog, kis sedä paegal soab **Tõs**; odra karask - - se oli nii ia `maius ruog et **Amb**; kaß ja pini ol'l näil `maiusruug **Röp Vrd** magus-, maiuse-, makjus|roog

maiustama maiustama **Jäm Khk Muh Pöi Rei Tõs Ris/maio-/ JMd Koe Iis Kod/-ss-/ Plt KJn Puh**, `maiustama **Kuu VNg Lüg/-mma/** midagi maitsvat nautides sööma; maiust himustama *Vahel kävid ka `ülged [rüsas] `maiustamass **Kuu**; eks `luomade `ulgas õle ka `maiustajid, `õtsivad ikke, kus saab parema rohotoppi; poiss on `maiustand `endast `välla, `kumpvekkid on `õtsas **Lüg**; laps äi tohi nii palju maiustada **Rei**; maiustab `piäle, tahab iäd `toitu, põle alamaga rahul `ühti **Tõs**; mes sa maiostad **Ris**; lapsed maiustasid ega süönd suppi **Koe**; maiussab, tahab magusad, one maiass **Kod Vrd** magjusteme, maiasklema, maiastama, maitsutlõma*

maiustis maiustis = maiustus *Kompvääk oo üks magus maiustis **Han***

maius|toit maiusroog aga `oplika suppi `pääle olivad `maidad inimised - - se on `maius toit **VNg**; *Kala on kassi `maius toit; `Angeras ja siig meil ka `maius toit, neid saa ega päe `õhti **Pöi Vrd** magus-, maiuse|toit*

maiustus maiustus **Muh**, g -e **Jäm VJg Kod/-ss-/ Puh**; `maiustu|s g -se, -kse **VNg**; ppl *maiustu`isi **VMr** maiuspala `kompvääk one `maiustus; [oblikasupile] `pandi viel lusika`otsaga void `pääle - - `ninda `maiustusest **VNg**; ma tõi maiustust **Muh**; kellel `jõudu oli, sie `õstis maiustu`isi **VMr**; `kompvekid ja niknäkid on maiustused **VJg Vrd** maius, maiustis*

maius|värk = maiusasi *Tursa maks on kalameistel ka üks `maius värk, minu eest ka väga ea **Pöi***

maiutasa maiustades, maiuse pärast *Laps ai neid kohe `maiutasa omale suhu **Kuu***

mai|vurr *maivurr* = maipõrnik(as) – Lüg

mai|õdak *maiõhtu vanast maiõdagu tetti maituld ja jaaniõdagu tetti jaanituld* **Ran Vrd**
mailauba

maja- *kaks kümme üks olin vana, kui `läksin `Moskva maja `tienijaks* **Hlj**; *sie oli kohe umb mets, igauks `raius `metsast omale majaaseme* **VNg**; *ühes majas on üht `muodi, `tõises tõist `muodi, `kuida maja `säädos on; elu aig maja `urtsikus õld; `saisesin oma maja ütti `valmis* **Lüg**; *Vana majaruppukas (majalobudik), `kaela kukkumas iga minut* **IisR**; [kui] *maja `aldjas lähäb majast `välja, sis se maja jääb `onnetomast; pühin `enne oma maja edise `puhtast* **Vai**; *majaehitaje [on] ehitus `mõister, kes elusid üles raiub* **Jäm**; *akassi maja `koñge (majapugerikke) ehiteme; puhas üks maja riit - - midu maja ühe katuse all* **Khk**; *Igavene suur maja müra kas oli seal tee `ääres; Kuusk, mähd oli ikka see `õige maja palk* **Pöi**; *see oo üks maja ursikas* **Muh**; *Mihel pole muud vara kut see vana mäda majaäss (väike vana majake)* **Emm**; *inimesed käisid siit maja `pal`kisi vedamas* **Kul**; *perenastel on majatalitus* **Mär**; *tegi `väikse maeaputka ülese* **Var**; *maja `mööbel [on] toolid, lauad, `voodid, sängid ja* **Tõs**; *Mõltsas, sji on roheline rahn, maja `lõhkujä lind - - raiub kas või elumajad läbi; maea üttisi sii `randes küll* **Hää**; *maja `kaitseja kaitseb meie majade üle ja `valvab; suur lagunenu majalobodik; maja seadus [on], et kõik peab ilosti `kordes pidama* **Juu**; *maja esine tuleb `pühkida ja puhastada* **Kos**; *Armupuolest `mulle sie majakõks `anti, ega ma põle `kopkastki ta iest makst* **Jür**; *`ostis omale ühe majalobudiku `kaela; kirikuõpetajal on ilus maja müebel; ta majatalitus on kõik pilla-palla* **JMd**; *küla lõpul on pailu pisikesi maja kuberikusi (majapugerikke)* **VJg**; *Liinel üksi õma maja `tal`tus one, õma tüü ja õma tegemine* **Kod**; *täiendäs oma maea `ässu (majakraami); mul üks maea ütükene on, kus ma elän* **KJn**; *kel vähe maad ja majauit on, see on pobelik* **SJn**; *se mees eläb sääl väikse maja `üt`nigu seen* **Trv**; *vana maja koomits (hurtsik), nurga kikk är lagununu, katuss maha sadanu* **Krk**; *pimedäss `jäämine `tulli ka nii äkki, majalagi nigu `vaie maha; mõnel pobsil - - `olli tettu `väike maeaonnikene; maeaurdsik, sannast `olli ta tettu, vašt puultõist `sül`dä egät päedi* **Ran**; *majakatuss olli matal, kae `talve es `pääse ussest `väl`lä kudagi* **Puh**; *mia ole sul majakorjusse (majalobudiku) alali `oidnu, oless sa `õigel ajal parandanu, oless `kõik` joonen ollu, ega ta rikass mijs es ole, `väike karjake `ol`li ja majaloksike kah; maja nuka man olliva suure ange, es `pääse obesega läbi; täl üits til`luke majaonnike om, tahab ärä `müüvvä* **Nõo**; *meele sai neli puul` vakamaad kõgõ majaalutsega kokku* **Ote**; *Vana pümme majatük`k, midägi sa`i`näe[?], käsi`kaudu kobi[?]* **Urv**; *Puulpäävä pühiti õks majaesi puhtass; nii noorõ `tüütrigu om majailu (ehteks majale); ma osta hennele üte majaplatsi ja tii sinna[?] maja pääle; ma`i lupa sul majarahu rikku[?], sa`i tohe siihn tapõlda[?]* **Har**; *poja[?] ol`li majaperijä[?]* **Rõu**; *majaedüne om risunõ* **Se**

maja' *maja üld, maea hajusalt* **eP**, **Krk**, *maa* **Jaa Pöi Muh Kul Mih PJg Ann**; **p** *maia* **T V**, *`maia* **Rõn San**

1. a. (elu-, töö- jms) hoone *Uus `valge maja, `üks* *akkunu [pole] `ollagi = muna* **Kuu**; *pueg tegi `selle `uuema maja* **Hlj**; *siin `onvad kõik majad ühe `kõrdased* **Lüg**; *Üks maja, sada akkent = puuriit* **IisR**; *`räistläised pittäd pesä maja kadoksi vahel; majad on `tehtü kaik tie äärt `müödä* **Vai**; *Maja tehti püstati palkidest* **Jäm**; *`linnas oo suured `kõrged majad; sääl majas on üks elanik sihes juba* **Khk**; *ümber`rinki tehakse uiesti majasi `juure* **Kaa**; *Maja rind (esikül) `tehti ikka `päikse `sisse; See maja on nii suutumaks kadund, et leva änam seda `kohta koa, kõik üks põld* **Pöi**; *majas oo rehalune, üks tuba, kolm `kambrid; `pitkne löi kohe majase* **Muh**; *`varsti tegid `korsnaga maja* **Phl**; *läks `uude majasse elama* **Kul**; *`pikne löi sõstra `põesasse, oless ta üks nuuks edessi lõond, oles majasse lõond* **Kir**; *`linnas oo paelu*

majasi Tõs; Sügüses suamõ `uudõ maja Khn; katuse ung on ülebal arja all poole viiluga majadel Aud; Viluverest, `Valgust ja Kõnnust ma vädasin oma maa palgid PJg; põletasid see maea koa ää Ris; tuli `seia maja elama HMD; saime maea juba katuse `alla Nis; kes ei `oska isi teha, kutsub tegijad, kes ehitavad majasi; need on õhõ maja rahvas, elavad kõik õhõs majas Juu; ehtasid maa vennapuale (vennapojale) Ann; sõja aeg pomm kukkus majasse Tür; kui `uude majasse suame, siis `piame kohe pidu Kad; meil on kolm majada Iis; ku metsä `sisse suad, siis kõhe nagu `majja, ei õle enäm tuul; kihutasima, kuñni saema meie majada nähä Kod; vanast kõik majad olid rišnurgaga. eks neid vanu maju ~ majasid ole veel `praegagi Äks; vana maja on längakille ja `viltu, `ümmer kukkumas Ksi; `éndised majad ol`lid `pal`kidest `tehtud KJn; mina `seandsin majaden es elä Trv; kate eluge (kahekordne) maja; vanast, ku maea ehitedi, siis otsiti vijšoone `tunje Krk; pääsukestel `ol`li pesäsit kõik maja `ümbruss täis; ärä sa putu tuld, siss palad esi ja lääb maja ka palama Ran; tõene ehitäp `endäle majasit, tõene ei saa egäpäeväst `leibä; küll om ull, ku vana inimese omast majast `väl`lä `aetass; kas külän `ahje veedi om, egän majan om jo ahi; enne sedä sõda kägu kuk`k majade man, `aidu sehen ja `akna all Puh; ega ta majad ei paranda, temä mugu makap; pimme üü `olli, ma `pel`gusi, oesi iks majade `varju; tuli tiip tük`ke, palutap majasit ja palutap `latsi Nõo; ega latsile tikke ei saa `anda, paneva maja palama; tuleva nädäli nakame maia `värvmä Ote; ei anna mina omma `maia pojale, kos sain `viirde mina siss sure; me majan ei ole lutiket ei prussakut Rõn; tuu`l om mitu maia liinan San; põrra ei`_taha`_kiäk`i maia `osta?; Üts maja, viis tarrõ, igän tarõn üts miis = sõrmkinnas Krl; ma`_taha`_nakada ka`_henele vastast maia? tegemä Har; `rohkõp maiu sääl ei olõ?; kolmass lats ka `sündü sääl majahn Rõu; ku jä taad maia `naanu es tegemä, siss olnu`_täl raha külät; sinnä ol`l ni`_pal`lo maad nigu tollõmatsõ majani?; nii `uhkõ? maja?, et `tihka as `sisse minnä? Vas; maio ka sammõldõdass naide `paklidõga? Se b. võrgu-, paadikuur kel olite majad ja `aerud - - nie toppiti keik majasse `talveks; meil nüüd ei ole `pääste`_luupi, `selle maja lagus ära Jõe; `Järvije all olid kaik majad; Eks täü majasse `panna `talveks kaik `köüed ja kubud, `vergud ja `mastid `varjusse Kuu; searelt `olle maa uksed eest ää `viidud Muh c. kuut vm pisem ehtis `kuuse agust õli maja (varitsusonn) `tehtud Lüg; meil on neli mesilaste maja (taru) Vai; Koer läks vihma eest eese majasse Kaa

2. pere, talu; majapidamine; kodu üks klobakalts käib `pitki külä, maja majalt, `räägib `tühja juttusi; Ku perenaist põle majas, sis maja ilu `õtsas, ku peremest põle majas, sis maja elo `õtsas Lüg; ei ole `leivä murust (raasukest) majas; varas varastas maja lakkest Vai; Saaks tuhlikiskumise ka veel ää, siis oleks rahu majas Kaa; nilvakad ilma konjita [teod], teisel maja `selgas VII; Koirohi oli vanasti suur arstirohi, seda pidi majas olema; Pärisest on nendel riid majas, seda teeb kõik see va `joomine Põi; poeg tõi minia majasse; kord oli ma`_as Kul; ega see põle ilus, et `kõiki maja `asju seda`_viisi `väl`la saab räägitud; meil oo ikke piim majas Mär; kukulind kukkus sii - - maas `lahkumest ette toleb Mih; ei võin uut `looma majase `tuua Tõs; Nda kaua kui leib majas ond, põlõ `nälgä `ühti Khn; kui sa `sõnna maeasse lähäd, kus `väike laps on old, pane kivi `tasku ja `viska tite emad (tühjade kätega ei tohtinud minna) Kei; ma`_i ole `näl`ga omas maeas näind Rap; kaks obust oli majas, siis oli kaks rege ka `järgi `panna Amb; ikke oleks jo noorem inime majasse vaja olema Ann; vanass vanem veli jäe `majja, nuaremad läksid `väl`jä; `põrsa kaupmijs käib majass majaje; ma en tuu võõrass `majja Kod; sedäsi tule `pankroít `majja, ku sedäsi elets Krk; es saa `kiissu ka võtta, es ole viit kopikat ka majan Ran; kõik elämine om ripakeli, ei ole üttegi `kõrda majan Nõo; egän majan `ol`li oma `veški kodu, kutsuti kivi`_laudi TMr; kis maia pedäve, nuil ommavõ ägle kah

San; raudvara pedi majan olõma, tuud is tohe_{sa} vällä müüä? **Har**; umast majast ei_{puhku} midägi vällä (koduseid asju teistele ei räägita) **Rõu**; suurõ maja `pernane käve `sahti; imä? iks tougatasõ_{sõss} kõrvalõ, ku miñni `majja tulõ **Vas**

Vrd mõja

3. (teat asutus) selle eest olnd kolm `pääva `mustas maeas (vanglas) `kinni **Khk**; vai näväd sess jumalasõna majass (kirikust) lugu pidid **Kod**; avalik maja (lõbumaja), sial pole äbi ega kedagi **Ksi**; noored kasusid `pääle ja niid änäm maja (kiriku) `juure es lähä jumalasõna kuulatama **Vil**; lugemise maja (palvemaja) **Hls**

4. tuba, ruum *Ma tee keigepääd tule `alla, saab majad soojaks* **Rei**; ma `pessin täna pesu, mei majad on keik segamisti **Phl**; ku`rgid `seisid saana esimäsen majan (esikus); majan `seisnud vesi oo juba `leige; tagumased majad o `pustad **Kod**; söögi `nõude pesemine, maea `pühkimine, põranda puhastamine, need on toimingud `rohkem **Lai**

5. viljarõuk maead `tehti -- `sinna `piale `pandi siis [vili] `kuima **Tõs**

***maja**? seestü majast muu, teine ma tea sest majast kogudusest kedagi **Han**

maja|elläi maja el`läi (majahaldjas) – **Se**

maja|ema majaperenaine maja emä, kie maja piab, pere `naine **Lüg**; miheema on majaema **Emm**

maja|hiir koduhiir maja iir on `pitka sabaga, `alli ja `valge kõhualusega **Lüg**; põldiired ja majaiired on ühed jooksikud kõik **HJn**; majaiir, õege al`l pitk iir, tugev ja rammun. eks majaiir õle ike toedetud **Kod**

maja|hoidja **1.** koduhoidja; majavalvur ma sii maja `oidija, teised keik kodund ää läind **Khk**; maja `oidja -- kutsutakse `koera mõnikord **Hag**; maja `hoitja om -- hooviväräti vallalõ `laskja ja kiñni `pañdja **Räp Vrd** majuline¹

2. uus kojamees Maja `oidaja võttas `luuvva kätte ja läks tänava `pühkima **Jõh**; Maja oidja oiab maja välläst puult kõrran **Nõo**

maja|hävitaja **pl** majaävitajad **Lüg**, maja `häütäjä? **Har halv** naissoost isik **Vrd** majapaljastaja

maja|nimene **1.** taluinimene perremihe?, sulasõ?, `tütrigu? ja karusõ? `ol`li majainemise? **Har Vrd** mõjainimene

2. kodune inimene vanus tuleb käde, saab maja inimiseks jääda **Khk**

maja|isa majaperemees majaisa on peremees **Emm**; kiä majaperremiis om, tuud üldäss majaesä **Har Vrd** majaisand

maja|isand **1.** majaomanik majaesäñd om tuu, kiä majaperremiis om **Har Vrd** majaisa

2. majahaldjas, majavaim maja isand oli maja vaim **Khk**

***majaja|paiukõ** (taim) majaja paiuksõ?, magusõ makõ?, nigu vitsaksõ?; korja? majaja paiukõisi **Har**

majajass majaja|ss **Har**, **g** -sõ **Krl** kobras majajass eläss vašt viin, ta `sulgvat ij kinni? **Krl**; majajass käivät `üllen puun, nuu naha ollõv `väega `kalli?; majajass ja udrass eläss vii veeren **Har Vrd** majass¹

majak → majakas¹

maja|kahju tulekahju ku maja kahju one, `aetse pasunad **Kod**

majakaine = majake(ne) pikkarine (pisikene) majakaine **Vai**

majakas¹ maja|kas **Hlj Muh**, **g** -ka **Kuu/n** -gas/ **Lüg VII Põi** hajusalt **L**, **Ris Trm**; maeak|as **Var Hää HMD**, **g** -a **Ris**; maja|ka **g** -ga **VNg(-ka)** **Vai**; maja|k **g** -ka **Rei Sim Trm Kod**, -gu

Khk, -ki Jäm Khn; maia|k Phl, g -ka Jäm Khk Kär Rei, -ga Khk(maea|k), -ki Jäm Mus; `maia|k g -ka, -ki Emm

1. tuletorn, paak sield `paistab sie `Mohni majagas `Viinistulle Kuu; `seilasimma majaka `alle `maale VNg; `seie on mittu majakut `tehtud; majakatte `õtsast vahitasse `kiigarikka mere `pääle Lüg; `laivad `seilad majaga `pääle - - majaga tulest ottad `kurssi Vai; Maiaka tuli vilgub; maiaki trepid on linga-longa Jäm; majagud `näitvad `laivadele pümes tuld; maeaga tuli paistab mere `pæele; maiaka tuli lingib laenete taga Khk; [laev sõitis] Köpu maiaki alt läbi Mus; See maja on nii `kõrge just kut suur majakas Pöi; `Maiaka liini mööda saab pogerijoomi koutu Söru silmast sisse-välja Emm; majakas ehk paak ehk tuletorn Rid; `terve mere äär oli majakud täis Kse; `Kihnus on juba maeakas Hää; maeakas `näitab mere peal tuld Ris; majak `paistis kätte Sim; majakad one merel, tuled õtsan, tuli vupsub. majak one laeva tähis, majaka `piäle laev sõedab Kod || maamärk maeakas on maa koht nagu Kihnu saar mere sees Var

2. võrgumärk ku võrgud `sisse `pandas, `pandas majak `püsti; majak on pikk laht ja lati külles on lipud vai vihad, se on esimese ehk viimase võrguaugu juures Trm

majakas² majak|as g -a (taim) majakal oo kihvtised punased marjad Tor

majakas³ → maiakas

majaka|vits maavits majaka `vitsad ehk `kuisa `vitsad, neid `keidetasse `luomidelle Lüg; Majaka `vitsad `kasvavad `niiskedel `einamadel vai lodus, neil on `lillakad `õied Jõh; Majakavits, `juoksva `vasta ta on IisR; majakavitsad kasvavad oja eäres ja - - viij ligi KJn

majake(ne) dem < maja sial `veikeses majakeses elab vana mies Lüg; `kinkus oo `veike majake Hää; nisuke si majakesi jõuab igäiks `osta JMd; elab ühe `veikese majakese sies Koe; veeke majakene õli minu mehe õdel, ei õlludki akent tare jaon Kod; nel'lal talul olid lahus tükid (maalapid), igal talul oli ikke oma majakene pääl Äks; eks meil oma veike majake ike ole Plt; til'luk majak Krk; tuu majakene `olli `väike nigu sirgu pesä Ran; ega ärä ei massa küll `müvvä sedä majakest, kos ma siss lähä Nõo; oss ma saanu henele kohegi majakõsõ tetä? elämise jaoss Har; peräkõrd tulõ üts `väikene majakõnõ, säält um `Puspuri külä jo nätä? Rõu; võhi `võõrillõ es taha `anda umma majakõist Vas Vrd majakaine

maja|koer õuekoer, kodune koer (vastandina karjakoerale) meil ol'l sääräne maja koir - - tuu nii `karja is hoia? Har

maja|kraam maja sisustusse kuuluvad esemed Oli meil keik oma ilus elamine - - aga näed, siis tulid `õnnetused ja pole enamb maja `kraamigi kedagi suurt `alles IisR; Inimesel oma pisike maja roam ikka Pöi; leia lauad, lusikad, riistad, need oo maja kraam Mar; kõik maja raam jäi `tulde Mär; ärä lõhu maja `kruami, sij sinu niibel (mööbel) one Kod; kik'k maja raam olli puha är palanu, setu et esi engede `vällä sai viij Krk; meil `olli küll rasse, me pidime elualustusess kõik' `ostma `endile, kõik' eljä ja obese ja majakraami Nõo

maja|kärbes toakärbes al'id kivi `kärpsed one tõiss `muudu ku maja `kärpsed Kod

majal¹ majal ~ maeal ~ maal Kuu Hlj S L K(maial Koe) Trv Hel

1. = mujal ei `targe (kannata) `tuaski `olla majal ku tegi siess Kuu; maal maa `ilmas on teist `muodi `asjad; ma ei ole `kuskilgi maeal käind Hlj; vaada kudas inimesed maeal elavad Khk; maal kohas ikka see `oasta `vilja kasude Jaa; tal es ole maal `kohta mette Pöi; ma pole `kussa majal olnd kui sii Villemel ja Putkaste `valdas Käi; ta_p seisa majal kut `kõrtsis Rei; eks majal ole suured sood Mar; `päävä oli maeal töö ond ja `õhta siis rehele Mär; noorikud, `peimed läksid lammaste `lauta läksid `ehtima koa, `riidid panema - - maeal põln `kohta mette Lih; Äga see sii põle terve põld, meil `põldu majal veel Han; maeal kusagil pole naapaelu

kibi`aedu kui sii `meitel Mih; [olen] alati ikke põllal ja mette maeal; sii oo naa `moodi, majal teist `moodi Tõs; käüäkse `püüdmes ikka `välläs meress, kus ikka madalam vesi kui maal ond Khn; se oo tuftabe, maeal põle abet `ühti, koone `otsas oo PJg; Olgu küll, et majal oo ia elada, aga kodu ikki kõege parem; isi oo sii, aga mõtted oo majal Tor; õhõs `kohtes `sahvrel on põrand all, aga maal on kõik kibi Juu; ei ma Venemal maal põle käind, kroonumes olin viis `oastad Kos; kanad on nii kui paenakad, majal ei seisa kui kojas Jür; maal il`mas kahe kõiega `panna kuorm `kiinni JõeK; mina põle elevanti majal näind kui pildi pial JMd; noorest peast olin teenijaks taludes, aga vahest sai koa majal tööl `oldud Tür; ta miel on majal, ta mõtted on laiali; ta põle siin, ta elab maial Koe; maal kañdis ei ole `ambaid sirbil Sim; mañsindamese aeg olin maeal tüü juures Plt; majal ei taha seista ku peeli sel`lās `ühte `puhku KJn; maal käis `koolis SJn; Ei tää, kudas majal tämmu `kapsad kasvavad, meil on küll viletsad Vil; majal es ole `kellä ku meestel `pükse seen Trv Vrd majäh, mõjal

2. = mujale kus `kuhtas sa majal paned siiss, või jo lagedale jätta mette Mih; `kuskil maeal põle saand, `Pärnu linn oli kõige `kaugemal `keia PJg; ta on majal läin Ris

majal² korteris õlivad sääil `Sonda `jaama `juures majal Lüg

majalats (perepojast või -tütrest) võtt `võõra latsõ, umil majalatsil is olõ `konki olla? Har

majalaut peremehe laut sulahanõ ol'l maja `lauta henele lehmä sulu tennü? Har

majale¹ majale ~ maeale ~ `maale Sa Hi Lä PäLo Ha Jä VMr VJg KJn SJn Vil Pst, `maalõ Khn, maa,ale Kad = mujale minge majale `kohta ka küsima Kaa; Lehe ma siit änam majale kusse Emm; Käi ainuld `poodis, ära sa majale mine Rei; tuul aas aganad majale ja vili kukkus `senna `alla Noa; mena ei ole siit `kuskisse maeale saand Kul; `silksudele ja kapsastele pannakse `vaotist `peale ja majale koa Mär; Ei Ants majale lähä, kui tuleb `meile Han; ma taha siit majale `menna `ühti Mih; ta - - läks majale, ega ta sii põle Aud; lähän sitale, ei lähä maeale `ühti PJg; ega nad majale lähä, kui nad teste orasele lähväd Juu; pojad läksid varssi majale `tööle, nooremad tüdrukud jäid talusse Kos; kus nad `maale `jälle läksid kui kahekesi `trehvama Koe; ega neid `seie `rohkem mahu, paneme muist `maale VMr; ta oli üöld, et tema veñti `tasku nääb, maa,ale ei nää Kad; ega teda (voodit) majale saand `panna SJn Vrd mõjale

majale² korterisse võttasin majale `õige tülrika `naiste `rahvast Lüg

majalik majali|k g -ku Kse Kod; majali|kku g -gu VNg

1. kodune, majapidamis- majaligid `toimetused VNg; õma majalik `tal`tus, nagu `luumi õiendata, `süümiss tehä ja `riidid kõrraldata, sij on egä `päävne õiendus, majalik õiendus Kod

2. maja eest hoolitsev päris majalik mees Kse

majaline majali|ne Kuu Lüg Hls Har, g -se VNg Rid Kse Tor Saa VJg Iis Trm Plt KJn Puh; majale|ne Mar Vig Tõs, g -se VII/maea-/ Mär Juu Koe Plt; majali|nõ Rõu, majalõ|ni Krl, g -sõ

1. majaomanik iga majalene viis pulma koti, vallalesed ei viind Vig; [ta] põle mitte üks `lihtne inime, on ike majalene Juu; see on majaline, temäl on maja KJn; esimene poig om majaline (pärijast) Puh

2. majuline, üüriline majaline `tõisel majas, omal tuba (elumaja) ei õle; `mulle tuli üvä majaline, `sünnima `õige `ühte Lüg || piltl meie oleme majalised (ajutised elanikud) maa peal Rid

3. majaanik see, kes maeas elab, on maealene VII; ma ole nüüd siitmajalene, siitmaja inimene Mar

Vrd majanik, majuline¹

majalt *majalt ~ maealt ~ maalt* hajusalt **Sa L K** = mujalt äi saa siit, saab maealt ikka **Khk**; *nad ep soa muidu rattud teha, kut nad `laskvad kaksipidi maalt `tuua ne puud Pöi*; *majalt `kaugemalt tulnd, ei meie seda tunne Mär*; *Kolijalad oo `neuksed, kel jalad valged, aga majalt oo kõrvid või `raudjad Han*; *sa_i saa majalt `menna, kui Lepikult lähäd läbi Mih*; *Meil ei põlõ `pärimi, `uata ehk suad maalt Khn*; *Kas te majalt änam läbi ei saa kui just mede õuest PJg*; *see on majalt maalt sõna Vän*; *korgi puud maealt ei saan kui `Ispaa-niast HMd*; *`niine `võetakse niinebu selläst, maalt ei soa Juu*; *ega tal maealt old raha `saada `kuskilt Kos*; *`saantide koda, sial `istusid `vaesed, ega nied saand [süüa] `kuškilt maalt, kui läksid lauakiriku JJn*; *uksed olivad `lahti, maalt `suitsu `väl'la ei saand ega kostent põld Ann*; *vett ei suand maealt kätte kui jõgede jäärest VMr*; *sirbi sel'g on paksemb kui maalt Sim*; *`tul'li majalt `siia KJn Vrd mōjalt*

maja|lukk kodu hoidja või valvaja **a.** (naisest) *`naine on maja lukk, `tõine `naine on maja tühendaja, vieb `põlles `rohkemb `vällä, kui mies obosega `sisse veab Lüg*; *εε naine maea lukk, tige naine `põrgu tukk Khk*; *naene oo maja lukk, kõik oo `kordas, kui naene majas oo Tõs*; *naene `olla maja lukk, kui naist põle `ühti, siis maja `olla ilma lukuta, naene on see, mis kogob ja `korjab kokku Juu*; *ei sua muidu läbi, piab `võtma majaluku Ksi*; *mes sul nüid viga, sul om jo maja lukk kotun Nõo*; *hää naané um maja lukk Plv Vrd* majataba **b.** (koerast) *ea koer, ta on ikka maja lukk Hag*

maja|mees majaomanik; *talupidaja kel on oma maja, sie on ikke maja mies; ku lähäd maja põlema, `tõmma puol'saega `palgid `laiali - - sie puolsaag piab õlema igal majamehel Lüg*; *Näha, et kohe maja mees, `palja jalu toas Pöi*; *meie [oleme] majamehed ja siis meie ei saa ise `põrsaid, piame turult `võtma Iis*; *aga nüid [on] Villem suur ja `kange ja majamiis, minul ei õle kedägi Kod*

maja|märk peremärk *Igal perel oli oma majamärk Tõs*

majanik *majani|k Jõh Kod, g -ku, -kku Lüg; majani|kku g -gu VNg; majani|kko g -go Vai*

1. *majaomanik; talupidaja talupoeg one ike majanik, mite pobul Kod*

2. *üürnik meil õli `saunas majanik Lüg Vrd* majulik

3. *majaelanik senel talul one `palju majanikkusi VNg; meil ei ole `paljo majanikko Vai*

Vrd majaline

maja|olek *majapidamine tal om looma ja majaolek ja latse ja puha Krk*

maja|paljastaja *halv* (tütrest) *Maja `paljastajad, `tütri pali ja viel tuleb `juure Lüg Vrd* majahävitaja

maja|pealne *pööning, katusealune maja `pealne oo `einu täis Muh*

maja|pidaja **1.** *majapidamise eest hoolitsev isik `tupli pere`naine, maja asi on kõik `korras, siis on ia majapidaja Lüg; ta om tubli maja pidäje Krk*

2. *majaomanik; talupidaja Ta oli ikka maja pidaja ka, taal oli omal maja Pöi; ku ma viil maja petäi olli Har*

maja|pidamine **1.** *talü koos hoonete, inventari ja muuga `lehmä`mullikas õli, `lehmäd õlivad ja maad õlivad ja, `ninda siis oma maja pidamine õli Lüg; näil on oma maja ja oma majapidamine Vai*; *`uhkemas majapidamises mõdetud raudmõedupuuga Kul*; *kui inimesel üks majapidamine oo, sa pead alati seal oolas olema Mär*; *tääl oo suur majapidamine Tõs*; *kelle majapidamise `sisse sa tulid (ämm miniale) Kod*; *tal oma majapidamine, muad ja põllud kääs Plt*; *temäl om uma maja pedamine kõrran, täüeliku riista ja invendaar Har*

2. *kodu eest hoolitsemine; majapidamise juhtimine Maja pidamine, see läks ta käest nõnda `untsu, `viimaks oli päris `nälgas Pöi*; *söögi tegemine, `tööliste käsutamine `töösse, elajade*

talitamine, see ol'li majapidamine; karjasura es tee majapidamise tööd, tema ol'li karjas Saa; kel vilets obune, sel maeapidamine nõrk, obuste pial se suurem `raskus oli Lai

maja|rahvas pererahvas; maja elanikud maea rahvas kõik kodunt ää, tui tühjad kõik kuhad VII; Maja rahvas oli korra `jälle koos Pöi; majarahvast põlegi kodu Mär; maja rahvas läin kotto ää Ris; majarahvas kuulivad, et `keski tuas kedrab Iis; Majaraass kuuli_`kambrõhe, et üts rüük' rehetarõhn Rõu

maja|raiskaja maja `raiskaja pillaja, laristaja – Lüg

maja|riist hrl pl majapidamisriist, mööbliese maja `riistad on kõik mida majas `tarvis läheb, pütid, `astjad, `kausid, `vaagnad, `põllu`riistad, `atrad, äkked ja `tõised `riistad Lüg; Kõik maja riistad olid puust, toidu riistad ja puhas, ikka puu; `Sõuksi maja `riistu rakkusi on seal küll, vanu `tännisi `tannisi `mütmest põlvest Pöi; lavvad ja pengid on majariistad Hää; maja riissad on, mes maja siden on, `tuurvid, lavvad, tualid Kod; majariistad [olid] kõik uued Plt

majaskõllõma → maiasklema

majass¹ majass Har Rõu kobras Vrd majajass

majass² → magjas(s)

majass|mokk = maiasmokk majassmokk - - mukku majastava Kam

majastama → maiastama

***majastiet** → majesteet

majastumma majastumma maitsva toiduga harjuma; maiaks muutuma hobõnõ majastu är² noorõ hainaga²; lehem um är² majastunnu² Plv

maja|taba = majalukk mijs om kodokošt, a naane majataba Se

maja|tare talutare, talumaja ma_`lähä majatarõ manu `kaema, mis na säääl no tegevä²; majatarõ, konh majarahvass `el'li Har

majatnik → maidnik

majats majats kella pendel – Röp Vrd maidnik

maja|uss elumaja juures pesitsev madu Igal majal on majanirk ja majauss. Kui majauss otsa saab, tuleb õnnetus Rap; Õgah majah olõvat uma maja huss, tuud sa² arh rehkeh ei toih, ku arh rehide, siss saasõ majal suur kaih Se

maja|utt majahütt Põllu `sõrvas oli pisike majaut't Kaa; neid maja ütta oo ni palju `põlste sihes Muh

maja|vaim elumaja kaitsevaim `kaitsevaimud oo küll olemas - - majal oo majavaim Khk; maja vaim läind ää, kui maja põles Pha; Maja vaim `andis [õnnetusest] ede täada, must kaas oli joosnd toast rihale Pöi

maja|vits (taim) majavitsa `marju - - pant undi söödä pääle, sõss saavet undi kätte Krk

maje → mai

majesteet majestee|t Rõu Plv/-t/, -te|t Lüg, g -di; majes|tiet Lüg, -tiit Trv; maiestee|t Mar VJg KJn Har/-t/, `maiestie·|ti VNg, g -di; `maiestiet Kuu; pl maiestie·did Ris, majastiedid JJn

1. keisri või kuninga austav nimetus `maiestie·ti valitse `riiki VNg; vene `keiser õli majestiet Lüg; `keisre maiestee·ti meil `praegu põle küll KJn; keiserlik `kõrguss maiestee· Har

2. (kartulisort) majestedi `kartulid on ka, nied on `niiskesed siledad ja `äste `suurest `kasvasid ka; `praigase aja majestedi ei õle iad Lüg; majastiedid, mina pidasin [neid] päris iaks kartuliks JJn

majoor → major

***major** maeo|r VII, maju|r HMD, maio|r Mih Aud KJn, maiu|r Har, `maiu|r Kaa, g -ri; majoo·r g majoo·ri Hää/-uu-/ Kod; maijuo·r g maijuo·ri HJn (ohvitser) viiskümmend kaheksa

meest söävääst oli ka `metsas, `maiur oli ise ka tööl **Kaa**; vene majur oli sui meil siin `kortles **HMd**; seda `majuo-ri nad `kangesti `kartsivad **HJn**; üts vana `auline maiur om matõt `Harglõ matusõ `aida, keller pääle tett **Har**

majugene majuge|ne **g** -se vihmauss majugesed immitsevad sajuga maa sihest `välja; majugene tikub ikka otseti mulla `sisse; künni `aega, siis on põld kiri kajagatega, `otsivad majugesi **Khk Vrd** majulane, majuline²

majujahu maju-, maeu- peen puupuru majujahu, sihandune `valge, mis putugad seina sihest `välja ajavad; maeu jahu puu pæel, nee on ullud loomad, söövad maead maha **Khk Vrd** maojahu

majulane maeula|ne **g** -se vihmauss maeulane pannasse õhje `otsa, siis kala võtab **Khk Vrd** majugene, majuline²

majulik majuli|k **g** -ku = majuline¹ meie oleme tema majulikud **VJg Vrd** majunik

majuline¹ majuli|ne **Kuu VNg SaLä Krj Rei Kei Kos Jür VJg Kod/majo-/**, majule|ne **Emm Phl Koe, g** -se

1. teise majas, teise juures elav inimene majuline o see, kes teise `juures `kortlis on, kessel pole oma maja **Krj**; tuli `seia majasse elama, aga ei `mõtlegi änam ää minna, tahab vist `jääda majuleseks **Koe** || kontvõõras majuline läheb kutsumata `pulma **Rei Vrd** majulik, majunik, manuline

2. koduhoidja; majavalvur *Ma_p saa muidu kohegile minna, ma pea paariks päävaks ühe majulise `vaatma* **Ans**; kui pere sui `metsa läheb, üks pannakse pere `rahva majase majuliseks **Krj**; `minta mörra ehk võrga kokags, siis `naiste rahvas ika majulene (kalamajas) **Emm**; suvel tuleb `tihti `kutsuda üks majuliseks, ku ise ää oled **Kei**; Kui pühapää kirikusse `mindi, pidi `keegi koju majuliseks jääma, `söötis loomad, pani supi `kiema, maja üksi ei `jäätud **Jür Vrd** majahoidja

3. majaomanik; talupidaja *ku eläd õman majan, õled majoline. majolisi pal`ju siin* **Kod**

Vrd majaline

majuline² maeuli|ne **g** -se vihmauss maeuline ehk mulla uús elab mülla sees **Khk Vrd** majugene, majulane

majunik majuni|k **g** -ku **IisR Trm Kod(-jo-), -kku IisR, n -kku g -gu VNg; g** majonikku **Vai**

1. majuline majonikku one `vieras majas **VNg**; `Kartsin `üksi, `võtsin omale majonikku **IisR**; nied on majonikku `lehmäd **Vai**; tämä isäl õlid alate taren majonikud, kes juuren eläsid, `este õlid `vaesed lapsed, siis õli üks lesknaene õma `tütregä **Kod Vrd** majulik

2. talupidaja kui minä ja isä õlima majonikud, me tegimä ädäläd **Kod**

majäh = mujal tu kakk laul koh (kusagil) majäh **Se Vrd** majal¹

maka- → maka-, → magja-

makaron makaro|n **Khk VJg Äks**, makaro|n **HJn/make-/ Plt Krl**, `makruo|n **Kuu, g -ni**; maka|roo-n **Jäm Khk Mar Ris Juu/-n/ Trm**, maka|ruu-n **Trv/-n/ Puh, g -rooni**; maka|rul'l **g -rull** **Kod**; **g** makaroni **Tor**, makarooni **Kos JJn/make-/ Iis/-uo-/ Äks Lai Hls Har Röp**; **pl** `makkaruo-nid **Lüg**, makaroolid **Rei**, `malkaroned **Phl** (toiduaine) `makkaruo-nid `tieme `pienedest, siis `keideta `makkaruo-nidest suppi `piimaga **Lüg**; makaronid, nee oo `söuksed suured `valged liimugad, nat ussid oleksid olad **Khk**; tsaari aeg oli - - `makaroo-lisi **Rei**; makaroonid pannasse [supi] `sesse **Mar**; mul on makeroonisi mitu `karpi **JJn**; tämä ahd `mulle suure pihutäie `makaru-l'le **Kod**; tütar teeb ise `makaroo-ne - - paneb muna, võid, teeb kõva `taina, et `trullida annab **Lai**; temä siss `olli `mulle toonu - - puul kilu `makaruu-ne **Puh**;

makarooni omma maassinaga tettü? **Har**; makarooni supp, [kuhu pannakse] kartolet ja lihha **Räp**

makarull → makaron

makavei makavei, -vei (rahvakalendri tähtpäev) edimätsel augustal om makavei, siss alostõdi `tiinte püüdä?; makaveist seeni kui ärä külmäss [püüti Peipsist tinte] **Se**

make(-) → mage(-)

make|kahi make- **Hel Kam Ote**, makõ- **Ote Kan Urv** magustatud õlu või õllesupp pulmas makekahi `jaeti pulma`rahvale. kes ärä jõi, paänd raha `ruusi; makekahi, õlu `aeti kuumas, sinna `panti raasike mett `seltsi **Hel**; `võeti mesikärjä, `panti nuur` õlu vai vesi pääle, tuu ol`l tu makõkahi; makõkahjaga korjati pulma`aigu pruudilõ raha **Ote**; mul om makuss makõkahi, õlu ol`l `kijmä `aetu, riibutu vatt är, sõss `pantu piim ja `aetu `kijmä, sõss `pantu siirupit `sisse **Kan**; Maida, küll om makus makõkahi. A tunnõt `juvva?, tunnõ `massa **Urv Vrd** makõ|kali, -kopp

makelt makelt **Saa**, makõlt **Rõu** = magedalt tema `soola es pane, sõi makelt **Saa**; Kastõti tuu jahu `sisse ja_ `paanti makõlt `ahjo **Rõu**

makerjas makerj|as **Nis Kei Juu Jür JõeK**(maker|as) **Kad VJg IisK Pil KJn**, makkerj|as **Kuu Hlj VNg**, g -a

1. (tangu)vorst **Kas** oled makkerjad jo `panniga `ahju pand **Kuu**; pidu aeg `öldakse, et võtame paännilt makerjat **Kei**; mauguks ja makerjaks `üitakse `vorstisi **JõeK**; `tarvis teha pühadeks neid makerjaid kua **Kad Vrd** makk¹

2. madu, rästik kui makerjas ammustab, sis ei tohi tuli`oonesse `minnä **Juu**; materdasin ühe makerja ära, seal `metses on makerid paelu **Pil**

3. suur, jäme (olend) oli ea makerjas, aga läks ära liivist (kalast) **Pil**; [kubujussile:] oled jüsku vana makerjas **KJn**

4. väike (olend) `väike makerjas, `väike loom **Nis**; veike makerjas tuleb (lapses) **Jür**

maki → magi

maki|hark 1. vorstide ahjupanemise hark maki ark - - `pahnade pæel olid ühekora makid `ahjus keind, siis argiga oli `pandud `sisse **Khk**

2. vorstitikk keedetakse ja küpsetakse, aga `süia ei `kõlba = maki ark **Mus** || piltl (väikesest inimesest) *Ise pisike kut maki ark, aga nää kui tubli **Kaa**; Mees kut makiark, aga suud oskab küll pruukida **Pha Vrd** makiork*

maki|laga soolvesi tanguvorstide hapendamiseks maki laga olle se, meke sees makid `hapnesid **Phl**

maki|leib verileib makileib `tehta `ahjus, odra jähust ja verd `sisse ja **Emm**; *Kas täna sööda maki`leiba ka **Rei**; maki leib on odra jahust **Phl***

maki|nakk = makiork enne `tehti piirust maki nakid **Muh**

maki|ork vorstitikk *Mees kut maki ork (väike) **Pha**; Kase puust `tehti maki ork, ots vaheks, tule peal kõrvetati veel ää **Põi**; maki orgiga torgiti makki, et ing `välja `tulli **Muh**; `Sooli oli küll, maki`orkisi tuli isegid `juure `tehja **Rei Vrd** maki|hark, -nakk, -pahl*

maki|pahl = makiork puust pukutid, luust lukutid, `nahksed niibu naabunid = maki pahl **Muh**; *Maki pahla ots peab terava olema. Paramad pahlad on kasepuust ja pitkus on sõrmest püsut suurem **Emm**; Piirupilpest tehti makipahlad, vorstipulgad, millega pisteti vorstiots kinni **Phl***

maki|puder vorstitäidis *Maki puder keedeti odratanjudest, jääti ennem poole keemaga, et söre oleks, siis oli param läbi makivõrta soole sisse toppida Kaa; Naised tegid ja keetsid maki pudru ja täitsid makid ka Pöi Vrd makitoit*

maki|rokk 1. vorstikeeduveest supp *Makirokaks* - - kutsuti veel makikeedu vette tehtud suppi **Rei Vrd** makiviu

2. piltl *kes temä maki rokal om ollu* (kes ta vanust teab) **Hls**

Vrd magepuder

maki|sarv vorstilehter *pese sa makisari`puhteks Phl*

maki|toit = makipuder *`Ilma`trehtlita äi saa maki`toitu makkide`sisse`panna Rei*

maki|viu = makirokk *maki viu`tehti seda moodi, et`lasti natune jähu* [vorstikeeduvee] *`sisse ja pärast`söödi Emm; maki viu ja karduli tükki keededags* [koos] **Käi**

***makjade** isukalt *Serätse niiske lämmä ilmaga kari süüüb mak`kade Nõo*

makjas(s) → magjas(s)

makjus *`makju|s Saa Hls, -ss Krk, g -se; mak`jüss Rõu* = maius *ken`makjuse`asja imusteb, sij om magjas Hls; meil`makja looma, aave`makjust taga Krk Vrd* matjus³

makjus|roog *`makjus roog* = maiusroog – **Saa**

makk¹ *makk g maki S(mak`k Muh) Mar Kse JõeK SJn; g maki Hls*

1. a. vorst (hrl vereta tanguvorst) *Anna`moole seda makki maida Jäm; makkisid tehasse ikka änam jõuluks; see pole soole kuigit kauaks, se soole nõnda kut koirra`kaelas makk Khk;`martidele`anti makkisi Krj; vanast olid ikka makid - - muist olid jämemad, muist`peenemad Pha; pühadeks`tehti`saia ning keedeti makkisi VII; Maki sooled`toodi juba`õhta tuba`sooja, tanju pudru keedeti, pisiksed liha natuksed sihes,`lasti`jahtuda ja siis`aeti läbi`võrdla soole`sisse Pöi; vorst`olli makiga makset (s.t vorst vorsti vastu); kui`mak`ka tehasse, siis peab verd koa olema; üks ait, kaks puu lukki ees = mak`k Muh; makk on vorst, veib`olla verega ja`ilma; Enne seisab kuera kaalas makk kut senel taskus raha Emm; tanjud ja`rasva ja sibuled`pantags sega ka ja`tehtags makki Käi; vanad rahvast pole`tangu tein,`olle jahust makk Phl || piltl`keeris võrgud makiks (rullis kokku) Pha Vrd* makerjas, makkar(a) **b.** verikäkk *makid on verest`tehtud klimbid, neid panna supi`sisse JõeK*

2. soolikas *`kiskus makid`välja Krj; jo makid`lastod`vällä kõho seest Mar || piltl Kere on nii ele, et makid mängivad sees marjaasi Rei*

makk² *mak`k g mak`i virre ma võtan tõrukse sijst mak`ki Saa Vrd* magi

makk³ → maik

makkama → magama

makkar(a) *makkar g -a Kuu, -i Kuu Sim; n, g makkara VNg Vai* (tangu)vorst *`Jouluks`tehti`enne igä hüäst`rasvased makkarid;`kaua`koera`kaulass makkar`seisub* (pillajast) **Kuu; emä tekkö makkaro Vai Vrd** makk¹

makke → mage¹

***maklak pl** *`maklakid ülesostja`maklakid - - nie tulivad juo`paatidega`meile`vasta, mere.`osteti`meie`kardulid ära,`enne kui mei`linna`saimma VNg*

makneet → magnet

makorka → mahorka

maks¹ *maks g maksu S L(g -o Mar)* hajusalt **K, Iis Trm Kod,`maksu Kuu Lüg; n, g`maksu VNg Vai; mass g massu eL**

1. kohustuslikult makstav rahasumma *`mulle on`õige`kõrge maks`pandud`pääle`selle kõha päält, seda`maksu nüüd ei`jõua`maksada Lüg; ma vana inimene, ammu juba maksust*

`lahti **Khk**; kakskümmend viis `aastad makseti seda ijjevilja `maksu **Pha**; Maksu tähtpäe on `varsti käe **Pöi**; `maksusi äi joua `maksa **Rei**; ta võttis eese `peale selle makso **Mar**; lastel oli maks `sel`gas **Lih**; metu `maksu `maksmata, põle raha **Tõs**; valla maksud `maksa **Hää**; tulin koha maksust ära (s.t sain makstud) **Ris**; mo maksud kõik `makstud **Juu**; Ennemal aal viis iga leeritüdruk õpetajale ja `köstrile `kindad ja paelad. Piale selle oli maks veel ja tegivad töed **Amb**; nüüd on suured maksud peal **VJg**; ku `maksu ei `maksnud, suadeti poveska `perrä **Kod**; maksu aeg tuli kätte, aga talt kedagi võtta ei old **Plt**; suure massu taludel pääl, kes neid `masse ärä jõvvab `massa **Trv**; ilma massut maa kähen, mis tal viga süvvä juvva **Hls**; tuu opetaja ütelnu, et neil olna kavva `aiga `kerku massu `masmada, temä ei `matna **Puh**; kes `kümne soe kõrva **Keeri** `mõisde viinu, tuu saanu kroonu pääraha massust priiss **Nõo**; nüüd tulep `jälle üits mass `massa, kost me massame, meil ei ole raha prilla **Rõn**; üits mass ol`l tõsõl sällän **Krl**; mi_poißs om ka_timahalt massu ala võet **Har**; `ainult jäteti mass inne, aga päivä? mis `mõisahe orati, nuu võetiva ärä **Plv**; sõda tull`l pääle, jäi tuu mass kõigil tasumalla **Vas Vrd** massagi, massang, massung

2. töötasu, palk tõene maksab päävä `palka, sij on maks **Kod**; siakarjuss sai `massu emmiste ja orikide pääl **Nõo**; mehe saanuva söönüst, aga mis nüüd massuga saase, meestel raha ei ole **Võn**; `Ündruk om ilustõ ummõldu, mis sõss no massus lätt **Ury**; sa_tulõ mullõ `täambä `tüühve massu iist **Har**; Kae_midä `massu viil vaja, kül_peräst `surma saat kopsu_ja_massa? nalj **Rõu**; vana Hummal` ol`l voorivitäi, timä võtt massu iist tuu viina tuua? **Vas**

maks² maks g maksa eP, `maksa R; n, g `maksa VNg Vai; mass g massa Saa eL (siseelund) kalal on ka südä ja `perna ja maks VNg; maks `pandi `süldi `ulka vanal ajal, nüüd kuppastatta maks `välla ja `praaditasse `pannu pääl **Lüg**; sai [kailusid] keededud, kui lammastel maksad mädad, lutigud sehes **Khk**; Oli lutsu maks suur ja lai, siis tuli sügav ja külm tali **Pöi**; tursa maksa eli `pandi `vankri ratastele **Muh**; maksast keededa `sülti **Rei**; kesskohest saadik_o inimesel inge kehä, seal sees oo kops ja maks **Mar**; kas sa `maksa sööd koa **Mär**; `külmen tursa maksad ette mehised `pistä (süüa) **Khñ**; ku maksad mädand, sis lammad surevad kohe ää **Vän**; maksa valu on terav, nõndakui `sorkab **Saa**; sea maks va viha **Ris**; maksast tehäkse `vorsti, akitakse `peeneks ja **Juu**; selle luoma maks on vigane **JMd**; kui kõhutäiega magama eidad, siis kops rõhub maksa `peale **VJg**; `lamma `värsket kiädäd, `lõikad maksa killa, `vaatad et lutikid ei õle siden **Kod**; `ennem `panti kopsud ja maksad `keema, `kartuli `lõika ja kaalid [juurde] **Plt**; lutsul om mass innaline - - kena nigu rohumaike om tal man **Trv**; toores mass lopid ärä ja `tuurelt raets panni pääl rasvage. `lamba mass kupatet ja keedeti **Hls**; `vaška mass om kupatamada `väega ää **Nõo**; ku `luumõ tapõtass, siss kõigil om kops ja mass ja südä sihen **Ote**; looma mass om ää süvvä? **Krl**; saþp om massa manh, tuu om mõrru **Har**; pini? sööva `massa **Plv**; havvõ mass om `väega makuss **Se**; kops(ud)-maks(ad) 1. sisikond, siseelundid (toiduainena) siis `tõmmeti [siga] `jalgupidi rippuma ja siis `pandi `kopsud-`maksad potti **Jõh**; vasika jalad pannasse ikke koa, ja kopsod ja maksad (süldist) **Mar**; keedä enne kopsu-massa ärä **Hls**; nemä esi seevä lavva tõese otsa pääl liha, aga temäle `panti mädänu massa-kopsu ette **Puh** 2. piltl pörutad `eesel keik kopsud-maksad segamini **Khk**; sañt asi, keis üsna kobsost maksast läbi **Mar**; kui `vankre pial `sõitsid - - pörutas kopsud-maksad segamini **Plt**; kops ~ saþp üle maksa ; maks üle kopsu (vihastumisest) kops `kerkis üle maksa **Khk**; kops läks üle maksa, kui süda läks täis **Sim**; no sel on saþp üle maksa jo; maks läks üle kopsu, sai nii

vihasest **Pal**; kui niipal'lu vihastab, et enam ei kannata, siis on kops üle maksa läind **Lai**; küll lääp siul ruttu kops üle massa, just ku püssipauk kunagi **Krk**; sapp üle massa **Võn**

maksa|haigus Maksa`aigus tuli kollatõbest **Rei**; Maksa`aigust `pieti `kergeks, `üeldi: maks ei maksa kopkatki, sülitata `ästi, `aigus kaub **Jür**; kivist laudad on sellepärast alvad, et kanad saavad seal maksa`aiguse **JõeK**; [kui] lammastel läksid lutikad `maksa, siis oli maksa`aigus **Sim**; massa`aiguss, mass lääp mustass, sij akass kah sigadel **Krk**; mijs `kuul'e massa`haigusõ kätte - - läts `rihte `lämmähe, säält `paistõdi massa üless **Räp**

maksa|karva maksa värvi pruun sie õli `niisuke `maksa `karva punerdava pruun kivi **Lüg**; teene seelik oli maksa`karba **Kir**; maksa `karva riie, `ästi pruun, mustakas pruun **VJg**; `kaški `üeldässe maksa `karva ja lehem on maksa `karva **Kod**; massa`karva rõevass `olli nisuke punakass nigu mass, ta_s ole `väega ele, ta_s ole `väega tume kah **Nõo**; `valge suureräti? lasti värvi? - - massa `karva `pruunõ ja `rantõ `pääle lüvvä? **Kan**; massa`karva rõivass, sääne kohvi pruun **Se Vrd** maksa|karvaline, maksakas, maksa|näoline, -pruun

maksa|karvaline = maksakarva massakarvalidse? `viltsõ? `rõiva? **Lut**

maksakas maksak|as **Kod**, massak|ass **Trv**, g -a = maksakarva naessel õlid maksakad kleedid **Kod**; [seelik] om `seande massakass **Trv**

maksa|leht sinilille leht maksa`lehti on siin küll **Jäm**; maksalehed_o kolme sopilesed, pisikesed vähikesed, kasuvad `metsas sarabu põesaste all **Muh**

maksa|lill sinilill maksa lill oo `sõuke `väike siniste õiedega **Tor**; Varast sini`lille üiti kord maksalilleks **Jür**; massa lill **Räp Vrd** maksarohi

maksa|lutikas maksakaan `maksalutikad siginevad `maksa `sisse, tappavad maha **IisR**; `lambal on enamasti ikka maksalutikad, väega `arva kut ep ole **Jäm**; maksa lutikad on säsogest pisigest laiad, maksa sooned on [neid] nii täis kut aga mahob **Käi**; maks tõmmatasse `lõhki, tulevad `väl'la nago keed, need oo maksa lutikad **Mar**; veiste maksades oo maksa lutikad **Tor**; Marnaki `antaks lammastel maksalutikate `vasta **Hää**; maksalutikas, neid on lammastel, võivad tekkida, kui on märg karjasmaa või ommikul `kastega `lambad `väl'ja `aetakse **Hag**; massa lutikide `vastu söödeti elulammastel sügiselt iki tubakut **Krk**; massalutika? imä`lamba massahn umma? nigu lehekõsõ, nuu? eläse?, tulõva? `vällä ku tropihn umma **Rõu**

maksama|meri `maksama-, maksama- folkl võlud inimesed köin neari `laupa `ööse `maksama meres üksteist `nuhtlemas **Muh Vrd** maksameri

maksa|meri maksa- **Krj**, `maksa- **Kod** folkl se oli `jõulu ning `näärive öösse, kut nad maksa merel käisid (nõiad sabil) **Krj**; `maksameri pidämä `läikmä, sij `andma siis `valguss (virmalistest) **Kod Vrd** maksamameri

maksa|näoline = maksakarva massa`näolinõ hamõh **Se**

maksa|plekk pigmendilaik `Kaela pääl ja näu pääl ja käsida pääl `niisikesed `pruunid, nied on `maksa pläkkid **Jõh**; Maksaplekid on pruunid lapid just nägu kohvi `muudi **Hää**; Maksa plekid vai katkumärgid **Trm**

maksa|pruun = maksakarva maksa pruun võib mõni riie `olla - - see on tumedamad `järku värv **Lai**; massa pruun, tume kohvi pruun **Har**

maksa|rohi sinilill maksarohi, leht maksa `moodi, üks pisigeine sinine õitse, metsa `ääri `koutu [kasvab] kevadel **Jäm Vrd** maksalill

maksa|vorst maksa `vorsti tehase, maks `aeti soolika `sisse **Muh**; maksavorst - - mu ema akis maksa `katki, pani liha `juure, oli ea vorst küll **Kei**; maksa `vorsti nüid ikke tehakse, `enne keedeti muðu kopsud-maksad ää, `pañdi koevalt `kaussi **Juu**; maksavorst tihasse sia

maksast Äks; maks lõiguti `nuaga või tambiti kõrdi sarnasest -- pipar oli, sibul, liha `vürhvliid, `pañdi kõige jämedama soolika `sisse -- keedetasse, et küpsest ja kõvast jäävad, siis on nii kõva, et `lõikad ilusad ümmargused rattad nigu seebid. sedasi `tehti maksa `vorsti Lai; `Olli? õks massa vorsti? ja `suurma vorsti?. Õga massa `vorstõ õs `keitegi, a_nuid jäl_suidsutidi, siss niä `lätsi parõmbõss Krl

-maksja Ls sitamaksja

makslik `maksli|k Kod, `masli|k Rõu Plv, g -ku

1. maksja `makslik inimene, tämäle võid `anda [laenuks], tämä maksab ärä Kod

2. tulutoov – Rõu

maksma `maksma, (ma) maksa(n) eP; `maksama Khk, (ma) `maksan R; `mas|ma Trv T V, -me Hls Krk Hel, (ma) massa

1. tasuma (hrl rahas) kaladega `makseti `meie tüö `välja Hlj; `miele tuletuse järelle `maksas ta vola VNg; sie mies võttas oma `pääle sene `maksu `maksada Lüg; `Maksa nüüd `teise iest nigu surnd obuse `nahka lisR; `poiga saab `suuremast, küll tämä siis pittä mured ja `maksa `vällä kaik Vai; see pole ind midagid, mis ta selle eest `maksas Khk; Ta lubas küll ää maksta, aga ju lasn maksab (jäab maksmata) Kaa; kelle `möisa meres `püütsid, selle `möisale sa `maksid, raha `maksid või kala VII; `Mustlane pole `ilmaski obust ostnd, ta vahetas ja alati nõnda, et taale `peale makseti Pöi; anna kätte, mis `maksa `olli Muh; sai maksetud sellele (külakarjusele) ja siis see `karjas Noa; `maksis `puhtas rahas `väl'la, `maksis kõik ää Mar; naesed läksid salaja marjule, ei maksnd `tääle `marju Kir; `ambaraha oli `sääduslik, enälesti naa rubla `ümmer ekki sedä makseti siis koa, vaderid `maksid Tõs; Tänäve katsumõ võla ää `maksa Khn; kohus `mõistis ta `rahvi `maksma Tor; kruubi tegemene läks `rohkem `maksma, kruubi mañt oli `kal'lim HMD; ma `maksin ta sil'mad `kiñni (andsin altkäemaksu) Juu; `maksis setse sada `väl'la -- oligi meie koht `väl'la maksetud HJn; tingsepp `rautas obuseid vil'la iest, sügise `maksti ää Amb; mis mina tööil käisin, need päävad ma sain ikke rahaga maksetud Ann; minu tiada pidi se tasa olemagi, aga nüüd tuleb `välja_t muist `maksmata Kad; pead `juure `maksma, muidu sie kaup ei lähä VJg; maksid [möisale] puale `reñti ja puale tegid tükka, `einä ja rükkid; minä en jõõda `maksa, küll jumal maksab Kod; õpetaea `añdis `talle ia jootraha sial ja `maksis kõik tema `arved tasa Plt; sada rubla on `sissi `makstud, teene sada tuleb `kõrva `maksa KJn; kiriku `massu massetse ike kui lavvale lääd Hls; keväde `võeti [vilja] `vällä magatsist ja sügüse masseti `sissi kasuge Krk; `anti egäle ütele lõmps `viina, tetti karjussega `kaupa, mes `kiäkina karjussele massap Ran; mia küll ei lää `sulle käsiniguss -- mia `vaene inime, kost mia massa; tol om raha jäänu känksepäle `masmada, `saapa kräädsuva iks et krääts ja krääts nalj Nõo; ku sõsara mehele lätsivä, siss saeva egä üits oma jao [talust] kätte, veli mañs `väl'lä; om talu pudelide ajanu (maha joonud), kõrtsi`renti `masnu piltl Ote; ma `väege ää meelegõ massass, a mul ei olõ San; tiä olõss pidänü `rohkõp kurat viil `masma Urv; pal'luss sa_mullõ massat pääle, ku_mi hobõsõ vällä vahenda; küll taa rumalõst pääst mass kiñni? Har; No_kitt minnu viil päälegi ja lubasi `palka manu_`massa? Rõu; moonameeste ja `popsõga_tek'k tüü, viläga mañs ja moonaga? Vas; mi ka ello praavidi, võla? mañsi? är; rikass mass rahaga?, `vaene mass nahaga? piltl Se; kätte m a k s m a kätte tasuma, tagasi tegema tema on mu `õige vihasest tehnd ja tahan temale kätte `maksada Lüg; on ta eed teind ähk `kurja teind, seda tahetasse ikka siis käde `maksa pärast Khk; `Sõuke mees ta on küll, et ta käde maksab Pöi; tä `tahtis täle kätte `maksa, `pistis eina küini põlema Mar; viha pärast maksetse koa kätte, tehäse paha Tõs; ma tahan `talle kätte `maksa, et ta `kurja tegi Juu; tämä `sõimab ja maksab sulle `vargusega kätte Kod; temä taht

`kurja kurjage kätte `massa **Krk**; tiä taht tõsõlõ kätte `massa **Krl**; maha maksma laevateenistust lõpetama `kapten -- luband ige kohe mihed maha `maksada `laevast ja **Kuu**; Rotõrdamis maksõti meie maha **Khn**

2. a. mingis hinnas, rahalises väärtuses olema `meie päiv maks `palju, said `kalli `palga tüõ iest **Kuu**; nied `kartulid `maksavad `õige `inda nüüd, neid ei `jõua `õstada **Lüg**; kassi poeg maksab suure nõõla **Jäm**; pailu kala mõet maksab **Khk**; See koht oli omal ajal `kulda maksnd **Põi**; ei luba eli põleta, see maksab raha **Muh**; viin `olle halv, toop `makses viisteisn kopegad **Phl**; see maksab ikke `enda (on kallis) **Mar**; ei tækust saa paremat `indä kedägi, eä märä maksab nasamma koa **Vig**; Ega ta `ärge ega obust ei maksa (maksab vähe) **Hää**; sie luom `maksis mul kallist `inda **Ris**; mis maksab tuop `tangu **Koe**; no siis on üks alb riie, maksa mette kedagi kohe **Sim**; üks ilos asi maksab `inda, [on] kal`lis **Kod**; `tuhkru nahk maksab `iaste, selle naha pärast püüavad `püüda **Äks**; niid kivid maksavad ükskord raha **KJn**; ollus sa `küsken, mis mõtuse nüüd `masve **Hls**; nüüd vili massap `inda, nüüd vili om innan; sij nali läiis kallist `maksme piltl **Krk**; osti `endäle sitsi räti, tuu maás katõssa tõistkümmet `kopkat **Puh**; ega ss aig massap raha, mes sä niipal`lu labised; vanast `müidi elävät õbedat, kolm `kopka maás ani suletäis **Nõo**; mes nuu `põrkna tsütsi massiva, nuu `põrkna kakuti nii tõste siäst `väl`lä **Rõn**; sio eésütüis (eksitus) läiis mul pal`lu `masma piltl **San**; mis hend om, pal`luss taa mass **Har**; nüüd mass lehm säidseada `ruublit, vanast ol`l viisada `ruublit suur` talo **Plv**; mis mass, pal`loss sa`küside? **Vas**; maksku mis maksab iga hinna eest, kõigest hoolimata `Maksku mis `maksab, aga `õhtast `piame rukki kokku `saama **IisR**; `Ükski `eestlane ei `tahtnu saksa `laeva, `maksku mis maksab **Hää b. piltl** (hrl eitavas kõnes) väärt olema, väärima **Ei** `maksa sen sittast `varvastigi **Kuu**; tämä lubadus ei `maksa midagi **Hlj**; meil on `mitmed [sorti] `kartulid, aga `ükski ei `maksa neid punasi **Lüg**; minu jutt ei maksa midagid **Muh**; Sahkerdse jutt ei maksa midagi **Hää**; tämä ei maksa mitte tõese jalaaluss pori **Kod**; ku koer kusess tüdrukul `pääle, siss minevet tüdruk `masme, temäst peets lugu; Liide ei massaki sedä miist, mihel ää koht ja puha **Krk**; muu ei massa midägina, temä ütsindä om asi; kui rikass midägi `ütlep, tuu joba massap **Nõo**; ma ei massa? timä imä jala muta kah, ma lõ `väega `vaenõ ja aladu **Har**; Kittü`i`hinnest midägi?, sa`massa õi`mu man `kolmõ `kopkat **Rõu**; kuu`s vurlet massa ai ütte maamiist **Vas**; `hapnõmalda `eib midägi massa ai? **Se**

3. tasuma, mõtet olema **Ei** tänä `maksa merele `mennä, hakkab jo `tormama **Kuu**; `nende järel ei `maksa `uatada **Hlj**; **Kas** `maksas last `kuoli `panna, säelt nied `krutskid `saigi **IisR**; selle eest ep maksa tänada **Jäm**; nii ilja äi maksa `kerku `minnagid, äi jõva ikka mette **Khk**; See [lehm] oli nii alb (odav), et seda`b maksa `rääkida, ta sai selle muidu käde **Põi**; siia (riidele) ei maksa aadagi uut `paika **Muh**; sedä `kraami nii vähä, et ei maksa suud seks tegemastki; ega sol maksa eese `kässa ää rekkoda **Mar**; sedä maksab ikke veel parandada küll, põle veel naa `katki **Tõs**; `Sioksõ vjõluda jõlmaga ei maksa `lehmä `vällä `aada **Khn**; Maksab sul lehma eest niipalju raha `maksa **Jür**; `maksis aga selle eest `vaeva näha küll **JMd**; `alba maksa kunagi eeskujuks võtta **Tür**; ega nisuke koi ei maksa kua `jälle `olla **VMr**; ei tia, kas maksab `minna `õtsma **Trm**; ei maksa lapsel `itke `laska **Kod**; ei maksa `sinna `vil`ja teha, see on karja tallermaa **Lai**; see raasike `suurmit ei massa seda `kiitmist **Trv**; sij om `müüdä lännu, sedä ei massa kõnelte **Krk**; **Ei** tiä, kas sul mass enämb minnä, `ildass olt jäänü **Hel**; [nooda] esä mulk, sääld `kaeti, kas kalu om pal`lu, kas massab vedädä **Ran**; mul maás `küllä `minnä, ma sai `ulka `terri **Nõo**; mis tast kündä, tuu ei massa inemise `vaiva, ei obesel **Ote**; ta`m sääne hõllõ puu, taast õi`massa`tegemine **Urv**; tuu henna iist ei massa taad võtta?, ku

odavappa saia om **Har**; massa ai_murõhtamine, ku jummal' ilodust ei olõ ütahn `andnu? **Rõu**; edimäist `õnnõ ei massa är? `põlgõ? **Plv**; ei massa? kül noorõh vanna `teotamine **Räp**

4. kehtima [kui] `Nuoti `rohkeb, `pandud `vuoru `luoma kerd `maksama just püü`mieste oma vahel **Kuu**; `vaidleb, tahab oma `õigut ikka `maksma `panna **Khk**; pereme sõna maksab `kõikide `kohta, kes ta `juures elavad **Vll**; Esimene mees oli seal tuhvliialune, teine pani oma sõna maksma **Mar**; kui [mõisnik]- - siia tulnd, siis `pandud kepp `maksma (ihunuhtlusest) **Mih**; pane täheli, see maksab so `kohta koa, maksab jah **Tõs**; rõme või kore, kaks sõna maksavad mõlemad **Aud**; saarivalitsuse aeg oli se [seadus] `maksev, aga eesti `aeges enäm ei old **Juu**; nel'ja silma jutt ei loe, `kohtu ies ei maksa **Sim**; sij raha ei massa änäp, sij om maha käünü **Krk**; näis, kas massap tuu `nõiduss vai ei massa **Nõo**; meil ei olõ ei tuu sõna `masva (seda sõna ei kasutata) **Har**; pand uma sõna `masma **Räp**

maks|puu (põõsas) `maksbu `põõsad, `kasvavad liiva maa pael, `valged marjad, `soosträ moodi **Emm**

maksu- maksu- ma pole maksu aruline (maksu all) `o`lndkii-d **Khk**; Maksu koorm oli enne koha peal päris `raske; Jähi täht päevaks `maksmata, siis oli paari päeva pärast maksu `nõudja sihes **Põi**; `makso `aevad inimeste kääst, tegad makso aro (maksuarvestusest) **Emm**; makso raamat oo vallamajas, seal keiväd inimesed `maksusi `maksmas **Mar**; poiss oli maksujõuetu ja `lõõdi `kinni **Var**; ärimehed tegid ennast maksujõuetumaks **Kos**; sie pois on jo maksukohuslik **VJg**; ega miu käest midägi võtta_i ole, mia ole massu jõvvetu **Nõo**; massuraamadu `järgi om mul mass mast **Har**

makus(s) → magus

makõ|hapu = magushapu hüä ol' `kiisla `tsukru `viiga_kah, hüä makõ hapu ol' **Vas**

makõ|kali = makõkopp kui pruudil tano pään ol', `naati makõ`kal'ja `juuma **Kan Vrd** makekahi

makõ|keel makõkiil valetaja – **Plv**

makõ|kopp magustatud õlu või õllesupp pulmas pulma `aigu tetti makõ koppa **Võn**; toobi õlut keedeti makõkopass, korati noorikõlõ raha `tuuga, [õeldes:] kiä maits, tuu mass; makõkopp ol' nii makuss, et `tahtsõ kiilt `alla viiä? **Kan**; makõ kopp, kui sa maitsat, siss sa massat ega `tihka `tingä `anda **Plv Vrd** make|kahi, makõ|kali

makõ|lõug maiasmokk `väikene pois, ta om mul ta makõlõug, ta ei taha muud ku tsukurd ja kompvekke **Har**

makõ|peräne magedavõitu liha -- viil taht `suulduda, makõ peräne om **Plv Vrd** magedapäriline

makõtamma makõtamma **Har Se** meelitama nuu? `mõistõva `poiskõisiga hannatõlla? ja pettä vai makõta?; alasi ta kullatass ja makõtass inemisi, kinga kokku saa **Har**; eelä? makõ, `täämbä purõ **Se**

malak(as) mala|k g -ka **PJg**, -ga **Kuu Rei**; mala|as g -a **VNg Lüg Jõh Sa Muh Lä Mih Ris Nis Juu Jür Amb JMd Koe ViK Iis Trm Kod Plt KJn Puh/-ss/**; mala|gas **Kuu/g -ka/ Khk**, mala|ka **VNg Vai, g -ga**

1. madjakas, vemmäl *Ei sa `muidu `kuula, kui malagas sanujega ühess ei käü **Kuu**; sai malakaga üvä naha `täie **VNg**; leppäse malaka `karsis `puhtast ja `sengä tagus **Lüg**; tuli, suur malagas kää **Khk**; Lehmad joosid kiili, küll karjane vehkis malakaga, aga viimaks kõmpis ka ise lehmade järge koju **Pha**; `Sõukse poisi põnnile `aitab veel malakas, ots (tagumik) tuliseks, siis akkab `mõistma **Põi**; saad naha `peale, küll sa saad malakast **Mar**; pikad tüdrukud nigu malakad **Lih**; tuim ja arusaamata, piitsa ja malaka varal elab **Var**;*

annan soole malakast, küll sa siiss `kuulad Mih; `tõmma obusele malakaga Juu; See ju `puhta malakas, ei see põle kellegi vits änam Jür; võttis suure malaka ja irmutas poisikesed minema Koe; küll sie laps vast tahaks `suada malakad, küll siis jõnni jätaks Kad; võtin ia malaka ja lõin Iis; `oota, ku ma selle malaka `tõmman KJn || lõök, hoop `antsin talle mõne malaka PJg Vrd matak(as)¹

2. kuhjamalk `sinne `õtsa saab viel viis malaka `panna, siis tuul ei saa `kuhja `õtsa akkada `vällä `kiskumaie Lüg; malakad `pandi `ristimisi kueha `õtsa `peäle, sidusid karupidi kokku PJg; kuhja ja `soadude `peale paneme malakad Jür; Kui kuhi terav õli, siis visati kõis ülesse ja siis anti malakad, mis kuhjale peale `pañdi, et tuul `kuhja `lõhku ei sua Trm

3. (millestki suurest) üks igavene suur malakas oli säääl uniku `õtsas; va igavene ussi malakas oli `voodi juures Krj; `õõrus kriidi tükigä, suur kriidi malakas Kod

Vrd malk

malama malama tõrelema, manama kõneleb ja malab, ei `õtsa egä perä; vannub ja malab elopääväd kanu, et kanad ei mune Kod

malber, malbeter `malb|er g -ri, `malbe|ter g -tri = malspiik `malbetriga `võetase nõõri seest `sõlmisid `lahti Khk

maldama `maldama R(-t-), da-inf mallata Jäm Hää Koe Kad VJg Sim Iis Lai läbema, kärsima ema käis `rannal `verku `päästamas - - kus `maldasid [siis] tuas `olla Kuu; kas sa seda nattukest `aega ei `malda Hlj; sie laps ei `malda mitte `paigal `õlla, tahab aga `juossa ühest kõhast `tõise Lüg; Ei `malda `uotada, `milla isa kodu `jõuvab IisR; Ta palaperse pani kohe minema, ei `maldanugi pikka juttu ajada Hää; tal ei ole `maldamist Koe; kärsitu inime, kes on äge, ei `malda paigal `seista VJg; ei mina ei `malda seda tööd teha Lai

maldsak maldsa|k g -ko nuustik maldsakoga `hõõrva? `hiändä sannah Röp Vrd matsalka

maldsass maldsaás, p maldsast malts, umbrohi Maldsast om mul põllu pääl pal'lo Se Vrd meldsas

maldsatse → malsane

malduma → maltuma

maldutama `maldutam(m)a RId(`maldo- Vai) rahustama, vaigistama `kolmas lähäb `maldutamma, et tüli `suurest ei lähä Lüg; `Purjes mehed `läksivad `klohmima, üks siis `naised `maldutasid Jõh; `Malduta teda, mis ta säääl vibu `kastis kõgiseb kogu aeg (lapsest) IisR; küll mie `maldutan `selle `viase (vihase) `koera Vai || olut ei `maldota viel (ei ole käärimest lõpetanud) Vai Vrd mallutama

malga|topp kuhjamalga alla pandav heinatuust Siis `anti `añjuga `malga topp ja sie siis toppiti `malkude `alle Jõh; sai `malgad `pandu, siis `üeldi, `andage `malgatopp ka. toppis [selle] igale `malgale `alle, [siis] jäi [kuhja pea] east terav Vai

malgerdama malgerdama malgutama, lööma [ta] malgerdas obsess Kod

malguma `malguma lüpsma, piima andma lehem `malgub uuesti Rei

malgutama¹ malgut|ama Kaa VII Põi Mar/-go-/ Hää Kod Lai KJn TLä, -eme Krk San, -amma Har Rõu Plv Vas, -õmmõ Krl

1. malgaga lööma, peksma malgotada saad, [õeldi] kui laps koer oo Mar; Ära lase ennast malgutada Hää; Malgutasin selle obesekarja siit minemä Kod; peremees malgutata karja `poissi, [kes] oli loomad `vil'ja last Lai; ta sai mu käest malgutada, sai `malka mu käest KJn; sijn muud ei tijn ku malguts `tõisi Krk; kubijass ollu `väega kuri, ütte alati malgutatanu teomehi; Võtnu obesel suu veerest kinni, obene oless lännu sulle järgi, ei oless malgutamist vaja Nõo; malgudi peñne suurõ malgagõ Krl; ma malga võta, sõss ma su malguta Plv;

Häräpusöst es saa muido jako, ku[?] pidi tööõ läbi malgutamma Vas || kootidega reht peksma lähmä ärä malgutama Kod Vrd malgerdama

2. a. katusemalku kinnitama Üks `andas `karssa pæelt `malku ning `vardud käde, teine malgutatas Kaa; Akkasid katust malgutama - - uus roo kord `jälle arja `peale ja malgad `peale Pöi b. malku seinä lööma sein tulep [enne krohvimist] ärä malgute Krk

Vrd malkama

*malgutama² malgudama Käi Rei, malgotama Mar

1. lüpsma, piima andma hakkama üles malgudama - - lehem akkab `enne `poegimest lüpsma, kui on `paljo `piima Käi

2. lutsima [vasikad] malgotavad teinetese `kõrbo Mar

malgutis malgutis g -e pikaldane või saamatu oli na malgutis mees `kangest Kul

malh → mahl

mali¹ mali millimallikas – Kuu

mali² mali Mus Sald hrl pl (tinast) ehe vanamatel inimestel olid malid, nee olid tinast valatud suured nõõbid Pha; malid ning sõled olid `rindas VII; malisid valati ikka tinast Pöi

malina malii-na Var Kad, malee-na Mar punane värv või toon `enni oli jo värb, malee-na Mar; malii-na punane oo ere punane Var

*maline komp malisem vaikne tuul one jo malisemäss jäänud; tämä `irmus marutab ja `riidleb, ku jäeb vagasess, one jo malisemäss ja `taltsamass jäänud Kod

malja `malja kauss rübäläkaup `miehed `kääväd save `maljo `müömäs Vai

malk malk g malga eP eL, `malga R(n `malka Vai)

1. kepp, kaigas (hrl löömiseks) äre tie poiss pahandust, ma võttan `malga Lüg; Sõna ei `kuula, `malka `niisukeselle IisR; `Sõukse poisile pole muud taris, kut anna `malka Pöi; uhakast kasvab unga puu, malsast kasvab malga puu nalj Muh; Kudas kubjas, nõnna malk Han; malk oo jämedam ku vits, paras teesele virutada Aud; terve mets kasub `malku täis Hää; anna poisile `malka VJg; võta `ulka `malku Kod; magaealle `malka, töötegitajalle `palka Lai; vikat' om ninda [nüri] `jußtku malgaga lüü Krk; latsese annad `malku, aga mes sä suurega tiid Ran; `talve aa malgaga `kannu orre päält maha, aga nüid nigu na kuuleva usse liigutamist, nõnda na tuleva Puh; kos sa serätse `saoga (sajuga) lähäd, tuleb ku `malku maha `taivast Nõo; neil (sõdureil) ollo kõigil oma malgad käen TMr; ma malga võta, ma uha su läbi Kan; taad kammõldamise ammatit ei võta_taal hobõsal muu `ussõ ku malk Har; ku sutt `haeti, sõss tull'li_külä `rahva[?] `malkuga_kokko Rõu; pihi[?] oma nigu[?] kats `malka, otsa[?] kõva nõõriga[?] kiinni[?] köödetö[?] Röp; malk kargab maast üles ~ püsti (intensiivsust väljendavalt) Riidlesid nii, et malk kargas maast üless PJg; nõnna suur näl'g, et malk `kargab maast üless Lai; nõnda näl'län, et malk `kargab maast `püsti Ran; ädä om nii suur, et malk kargas maast üles San

2. hrl pl puuvarb, latt a. kuhjamalk siis `panna `malgad `piaie `kuhjale, ikke viis `malka `pandi pisikesele ja [kui oli] vähä kobedamb, siis kuus VNg; kui `paaris `malgad paned - - pidiväd tulema `lambale `kaksikud `talled Lüg; `Malgad vajutasid `eina ehk `ärjapä ehk suvi `vilja `kärbikul `kinni, `muidu `suure `tuulega oleks `lendu läind IisR; kuhja `otsas on malgad, ät tuul ep aja laiali mette Pöi; üles [kuhja] `pääle `panta kahed malgad `risti, kaks suurd kase `vääti, ladvad `siuda kogu Emm; kuhi akkab `val'mis `saama, poiss mine `malkasid `o'tsima Mär; õled oo `virnas, põhu kord peal, malgad kua Lih; malgad [kuhjal] `otses, kase malgad Vän; pannakse eenäunikule malgad peäle, sis tuul ei aa ää Juu; see on taba old, et pannakse ika viis `malka ehk seitse Amb; malgad käisid kase vemmaldest, ladvad

kokku `siotud **Sim**; peened lepad õlid `malkadest kõige paremad, pajo on kõver **Trm**; malgad oiavad `kinni, kuhi vaeob ärä ja malgad vaeovad `pääle **Kõp**; rõugu ja kuhja malga tetäss leppest ja `kaškest **Krk**; pihlapuutsid pää`malku es panna kah, siss lüüb välk kuhja põleme **Hel**; `panti malgad `pääle, `olli kuhi valmiss, üteldi, nüid om valmiss `luudu **Ran**; kuhja otst õegati, tooge kullisitta. siss riibuti seräst peenikest `prahti, tobsati `malku `alla, tuu `olli kullisitt **Puh**; neli `malka pandass `latvu pite kokko **Kan**; kas malga_pääl omma?, anna_malga? üless õnnõ **Urv**; võsast `tuudi `säantse kats, kats peenikest `malka - - nuu? ladva_keerotõdi kokko, sõss `pañti üle rõugu haäa mitu tükkü **Plv b.** katusemalk kaduse malgad `oidvad `õlgi `kinni **Khk**; `malku tehakse kuusest, aavast **VII**; `Malkade ristist käis pisike kepp läbi, see `üüti malga ora **Põi**; kui katust akatse `arjama, siis pannasse malgad `peale **Mar**; ja siis sai lepä malgad `toodud, need said ää labastud ja sis - - õle katus `peäle kiñnitud **Mär**; `Roina korra katusõlõ ning panõ uus malk **Khñ**; pikist `õlgist `olli katuss katetu, arja pääl olliva - - arja malga **Nõo**; noil malgul omma? üte küle? är `lüüdü, tõsõ? omma? kül lõömaldä?, sõss saa tuu puul! `laembass **Har c.** reemalk enne reel tiivasi põle olnd, siis olnd reel koa malgad **Mär**; kui reel ei ole lansasi, siss `pantase malgad, et `einu `tuua **Tor**; `enne vanaste ol'li ree laut, aranded `pañti piäle ja malgad kah, muud `põhja põlnd **SJñ**; malga olli juhi jämmütse, pistetü pääält riij põhja ja ala sebä **Hel**; ku veerepuud es olõ?, sõss `pañti malga? hainavidämise `tarbiss, noide pääle tetti haina `kuurma **Räp d.** kanaõrs kana läks malgale, malga piäl kohakille; kukk ku lähäb `õsta malgale ja laalab, siis tuleb tõiss `ilma **Kod e.** (muud juhud) Pane lau (küüni) suu `malkujega `kinni **Kuu**; kusid (nooda kõied) pandasse malgule, lapitasse nõnna **Kod**; `nakluge lüvväss malga seina `kül'gi [sõrestikuks] `kinni **Krk**; vaiad pesseti `ümbre `sõõri, vahele `säeti malgad, siss `panti varrass `püsti (kuhjategemisest) **Ran**; kui vorstit `ahju `pañti, siss `tuudi - - pikäd malgad [vorstidele alla] **TMr**

Vrd malak(as)

3. kaevurake `Kaevule `täüdüb tänä_uon (tänavu) neh `uued `malgad `panna, `toised kaik_o juo ärä mädänned **Kuu**; siit saavad heed kaju malgad **Phl**

4. mütsikõrv nisukest malgadega [talvemütsid] olid ka - - kõrvad olid ja kõrvad tõmmati üksi maha **Ris**

malkama `malka|ma **Lüg Kaa Põi Emm Trm Kod Pil, da-inf malga|ta Mus Hää Juu, -mõ, -dõ Krl**; `malkamma, **imperf (ta) malgašs Rõu**

1. malgaga lõõma `õige sõna `kuulemattu poiss, `eile vast isa `malkas `poissi **Lüg**; Anna see väätsakas `siia, ma `malka korra neid `lehmi **Kaa**; ta ju `malkamese väärt **Hää**; ma `malkan su keha läbi **Trm**; malgassi `niigu `rüükse `õkva käen **Krl** || kootima lähmä ärä `malkama **Kod Vrd** malkima

2. katusemalku panema poisid `malkasid tal katuse ka ära **Mus**

Vrd malgutama'

3. kiiresti käima Tee_o pitk, see annab tal üsna `malkada **Emm**; läks malgates külä `poole **Juu**

malkas ehal keivad `malkas **Khk**

malkima `malkima **Kul KuuK**; `mal'kima **Mär, (ta) mal'gib Jür** lõõma, peksma kurikad käe ja `mal'kisid [pesu] **Mär**; tema alati mal'gib oma `lapsi **Jür Vrd** malkama

malkjaht ehalkäik poisid, läheme malkjahile **Krj**; ei sest saa tüü tegijat, kis malkjahil käib **Äks**; sa ul'at küll tüdrukide man, pal'lalt piat malk `jahti **Krk**

mall mal'l **Jäm Khk, g malli Jõe**; mall **Hlj, g `malli Kuu, malle Khk Kaa**

1. mudel paadi mallid, nied on paadi mudelid Jõe; siin olid `palju paremad ja toist `malli `paadid kui `Peipsil Kuu; malle `järge teeb Khk

2. a. lauluviis nii kena mal'l oli Jäm b. hääldusviis, kõnemeloodia Lümanda mehed rääkivad oopis teise mallega kut sõrulased Kaa

mallad pl `mallad linnased `mallad on `kasvamass Kuu

malletu malletu Ran San, mallõtu Kan Urv Rõu(-du) mannetu, väeti kes vanadusest ei mäletä, toda ei panda `immess, aga kui nuur ei mäletä, toda om `õiguss ütelda, et om üits malletu inimene Ran; tuu om `aigõ, malletu San; üits om vana ja jõvvõtu, tõnõ om nuur ja mallõtu Kan; Kirjak om mallõtuss jäänu, ei süü? ega juu? inäp õigõdõ Urv; sääne mallõdu om, ei tiiä?, kas saa `asja Rõu

malletukene dem < malletu lais om mallõtukõnõ, ei_kõnni_vijl Kan; Taa `poiskõnõ om neil ka mallõdukõnõ, tel iks vaest om mõni viga man Urv; tuu ol'l nii mallõdukõnõ, et nakas tõõsõst `õkva hallõ Rõu

mallutama mallutama vaigistama last mallutama; Sij jutt sai nõnna ärä mallutet, es `kuulnud ükski Kod Vrd maldutama

malm mal'm g malmi Jäm Khk VII Põi Mar Var Tõs Trv Hls, mal'mi Mär Vig Vän Tor Ris Juu JMd Koe VMr VJg Iis Trm Kod Äks Plt Pil KJn Kan Rõu Plv; malm g `malmi Kuu VNg Lüg; n, g `malmi Vai; malv g malvi Muh/-l'v/ Emm, malve Käi Phl, malva Rei rauasulam; sellest tehtud ese Kerikse kesk `paigass oli `pandud niisugused kaks kolm pikke `raua tükkü `poigite üle kerikse, nie `hüüeti `malmid Kuu; `malmist on valatu raud podid ja `katlad Vai; liida raud oo malmist Khk; Mõni liik `rauda oli vali, külmalt ää mitte löö, kõks `katki just kut mal'm Põi; mal'v põle päris ravast koa mitte -- põle ta raud, põle teras koa mitte Muh; malvest on pada `katled Phl; `enni need mõisa `junkrid, kui need surid, sis `pandi malmi ristid [haua] `peale Mar; see raud mure kui mal'm, kannata mette kedagi `ühti Mär; mal'mist lusikad oo `aprad Tor; mal'mist tehaks `ristisi Ris; kõba nagu mal'm Juu; sial muas on mal'mi tükk JMd; preßs raud, sie oli tal küll mal'mi purakas, seda käis ta `suendamas paea all VMr; vai siin maal seda `mal'mi on, eks linnas õle Iis; alasi raud one mal'm Kod; tuul lükkas [kirikutorni] maha, mal'mist kukk oli üleval Pil; risti oleved malmist Hls; maßsina ratta? ja `kijtmise poit? omma_kõik' mal'mist Kan

malmine `malmi|ne g -se Lüg Jõh Vai malmist Pann õli `malmine, seppäd `tehti pajas `pannid Lüg; `malmine, midä `malmist oli valatu Vai

malmor → marmor

malosiva malo·siva ternes Malo·sivast sai iast kere täis IisR

malsane malsa|ne g -se Kod; pl maldsa|tse Krk, -dsõ Vas maltsane, umbrohune lina olli maldsatse Krk; Naa? tarõalodsõ umma? sändse maldsadsõ, piät iks vijl kohrahhutma Vas

***malspiik** `malts|piik g -piigi Mus Ris JõeK, -piigi Jõe Kuu(`mälts-, `mälss-); Maltspik Emm; `maltspü|k Phl, g -ki Käi; `maalspii|k Hää/-pik/, g -gi Khn; g `malsspiigi VNg malspiik `maltspiigiga `kangutata `köie `solmed `lahti Jõe; teräs `vaier, siis `piavad `mältspiigiga `torkama -- et saad `säigme `otsa `jälle vai `kierme `otsa sielt läbi `torgata Kuu; `malsspiigi `otsaga `pisteta `säige vahele `auku VNg; `maltspükki tarvitags `pleissimese juures Käi; Kus mio maalspiik piäks olõma Khn; poisil on `maalspik paelaga `kaeles, muidu kukub `sisse Hää; `maltspiigiga plehitakse nüöri otsad kokku Ris; `maltspiik, sellega plessita `troßsi voi mis tahes, sie on rauast JõeK Vrd malber, malbeter

maltama → maldama

malts¹ *malts* g *maltsa* (-ds-) Sa Rei LNG Mar LÄEd Khn Tor Hää Saa hajusalt K, Iis Trm Kod Trv Hls Krk TLä Ote San Har Vld, `maltsa R, malsa Khk Muh Rid Mar Mär Tõs Vän Kei Juu Koe Trm Kod Plt RÄp; n, g `maltsa Vai (umbrohi) madal malts on `linnurohi, seda `süövad kanad üvast, `kõrgemb malts on savirohi, seda süüb siga ja `tõised `luomad Lüg; `pello pääl `kasva `maltsa -- `keldased kukkased `otsas Vai; `kaapsud `maltsu täis Khk; maltsa supp `olla ea olnd nälja aal VII; Ea moa peal maltsad kasusid suureks, vahest mehe `kõrguseks Pöi; läks `maltsu `niitma põllalt, malsad toovad mulla üles Muh; malsad, suured pikad rohod Rid; kaaled `maltsa läind kõik Mär; Kaõrdõ siäs kasvab igänes `maltsu Khn; malts kasub üle porgandite, põle `aega `rohtu `katku Vän; korjasin põrsastelle maltsade `lehti Saa; annab `seadel `maltsa Ris; malsal on nisuksed marjad kua `kül`ges Juu; mine `maltsa sigadelle `kiskuma JMd; madal malts on virna `tauline IisK; tänavu `maltsa ja räga `rohto ei tuld Pil; siga kige parempest süüb `maltsu Hls; iluss ja `sirge nindagu malts kasvass üless Krk; ta läits `pimmesi küliss `tolle vil`lälapi ärä, peräst es ole muud ku malts ja mõrru ain Puh; peedilooma om `maltsu `sisse ärä `kaonu, puha `maltsu võim Nõo; lina `sisse aja tigass ja malts ja kõkkõ sääräst Ote; rohkass, rohiline värm, maldsa `karva Har; karuss kakk aian `maltsõ, maldsa? umma? `kapsta? är? läpähtänü? Plv; malts -- juur ei taha? `väl`lä tulla?, juurõ? oma? nigu `narmõ? RÄp Vrd maldsass, maltsa|rohi, malts|hain

malts² *malts* Saa Amb Sim Äks Vön, g *maltsa* Vig Var Hää Kei KuuK Kad Trm Lai, `maltsa RId, maldsa Rõu, malsa Nis JJn; malts- R Sa Emm Rei Mär LälÖ Pä hajusalt Ha, Jä ViK I Äks Plt Pil hajusalt eL

1. pehme, harva süüga (puu) mänd ja kuusk on malts VNg; malts `kasvab `jõudsast, täl on se mähe; lehepuu `kasvab `kõrges kõhas kõvem, õkkapuu `püiab säääl malts `jäada Lüg; malts, nuor mets, mis ia maa pääl `kasvab, `liiga lihav IisR; va malts, sest ei saa `ühti, oone `sesse taheta neokest pehmet puud `ühti Vig; malts oo pehme `rohkem ja lüdi oo enäm `seoke tihi Var; need kased on kõik maltsad -- ruttu üless `kasvand -- sie iga `aastane mähekord on tal paks ja siis sie puu jääb nisukene `pehme KuuK; malsad, ias maas kasvavad, ia maa puud, ei ole nii tihedad, vähese `okstega JJn; must lepp on tugev puu, al`l lepp on malts Kad; nuor mets, sial on kõik maltsad Trm; teene puu on `rohkem lüli, teene on `rohkem malts Äks Vrd mõltsas¹

2. pehme osa puust ludi on `vastu `põhja, malts on `vastu `päävä Saa; Igal puul om päikese pool räni, kova, aga põha pool malts, pehme Vön

malts³ *malts* g *maldsa* (voki osa) malts, üis ots tallatlavva pääl, a tõnõ um ratta ravva pääl, mink pääl `käuless ratass Lut

malts⁴ *malts* g *maltsa* Khk Käi Rei meltsas, roherähn maltsad -- rohekas allid linnud Khk; malts ika teeb eelt ka Käi

malts⁵ *mal`ts* g *mal`tsi* rumal va *mal`tsi* `peägä, kel kirjad egä lugemesed ei aka pähe Vig Vrd mälts

maltsane *maltsa|ne* g -se mahlakas kideeina va`rs on maltsane, vett täis; `põrsad `tahtsid `kangesti maltsast räga, vat see on pude ja magus Saa

maltsa|puu = maltspuu `maltsapuu, kas kuusk ehk mänd, `kõrge maa pääl `kasvand; `maltsapuu `kasvab `aastaga jämedämmast `sõrme jagu Lüg

maltsa|rohi = malts¹ tämä `keitäs ikke `maltsarohost sedä suppi; `luomad `süövad iast seda `maltsa `rohto Lüg; ma põle maltsa `rohtu einamaa pial nähend, ikke aritud maal IisK

malts|hain = malts¹ maltsain ja vesiaian kasvava serätse vägevä maa pääl Nõo; Maltshain ajass peenridõ `sißõ Se; maltshain sääne nigu? kärbikidega kasuss Lut

maltsik *mal'tsik Trm; maldsi|k g -ku Krk* pehme, harva süüga (puu) *maldsik, nõrk ja pikä ladvage, närutse oksa, väikse pidime om ja ere Krk Vrd* maltsjanõ

maltsjanõ *`maltsja|nõ g -tsõ = maltsik `maltsjanõ petäi Plv*

maltsjas *`maltsj|as g -a Khk Vig*

1. pehme, pudi *see nõnda segase `maltsja keelega, saa aru midagid, mis ta ræegib Khk Vrd* mältsjas

2. va pikad *`maltsjad linad Vig*

malts|kuusk pehme, harva süüga kuusk *malts`kuuse `laududest tehä `leivä `astja, siis appendab üväst `leibä, `kergitab ka üväst Lüg; sii va malts kuušk, mis sitast saab Mär; kuused o `kahte `moodi, maltskuused ja lüdilised Aud; maltskuused, kellest `riistu tehasse, lähavad `easte `lõhki VJg; kõre kuusk on süü poolt `tihkemb kui malts kuusk. malts kuusel kasvavad õksad poaris Trm; suukuuse palgi om ää, maltskuuse om lõdva Krk*

malts|mänd pehme, harva süüga mänd *maltsmäänd ei pea viís olema mädanemise juures. maltsmännid [on] `pehmed, arva `süüga Jäm; maltsmännal on paljas pekk, südant pole `ollagid Khk; Malts määnd imeb ennast nõnda vett täis, naagu kops läheb siniseks; [ta] teind malts`mändadest maja Pöi; soo ääres `kasvavad malts männid Rei; maltsmäänd on `jämme tüvega, läheb kohe `põhja, ku₂sa vette aead Saa; malts määnd on `raske, ongas on `kerge, tämal on `kuiva jagu sies Iis*

maltspiik → malspiik

malts|puu pehme, harva süüga puu *maltspuu on sie, mis on `lopsakalt `kasvand, on `pehme ja lähäb `kergem `puoleks Jõe; Vanasti `tehti maltspuust `lõmmusid, `millest `tehti `peergu Jõh; Maltspuu `tarbepuust ei `kõlband, `ainult reha `varsi `tehti, on `käele ia `pehme IisR; Nee oo seiksed va maltspuud, seiksid äi maksa seinä mette pannagid Kaa; Ilma vaiguta noored malts puud, kaua `sõuksed `seinas on Pöi; need va malts puud, ega neist `nõusi teha saa Mär; Maltspuu `kerge mädanemä Khn; [koodi] Vars `ol'li maltspuust, [oli] `kerge `jälle Hää; maltspuu - - suured `süümed, ei ole kõba `süümega Nis; mis üks malts puu on, mädanand kui podi Amb; maltspuul on arv süü, ta `kuivab küll `kergemaks kui jõhvpuu, aga sis ei pia `vasta niipal'lu VJg; maltspuu `tuntasse kuorest, tämal on eledamb kuor, aga kõrepuul on mustemb kuor Trm; sij om maltspuu, sellest ei saa ütegi riistapuud Kam; ku `maltsbu toores om, siss om rasse Ote Vrd* maltsapuu

maltspük → malspiik

malts|vesi lausvesi *kui einama `piale on aand `kuškilt `lahtist vett, sie vesi siis on malts vesi Kad*

maltsvet *`maltsvet löss, kooritud piim – Pil*

maltuma *`maltuma RId(-maie Lüg), `malduma Kod* taltuma **a.** rahunema *`viimast `maltus, jää magama (lapsest); vahest obone `liiast `juokseb, jääb `viimast pidämäie, `maltub Lüg; `Estest `riidles ja `jonnis, pärast `maltus IisR; las obone `seiso, küll tämä `maltu Vai; lahe `õlla, kuñni tä `maldub Kod **b.** raugema, vaibuma tuli `maltub, tämä enämb ei põle `ninda `suurest; `eilegi õli `kange tuul, a `õhta iel `maltus ärä Lüg; `kolmandel `päiväl ilma vähene `maltus, siis `läksimö `joele Vai; valu jo `maldub, jäeb vähämäss Kod*

malv¹ *malv euf halb – Se*

malv² → malm

mama *mama miski väga väike ei õle karduli mamagi Iis*

mametlema → maametlema

mamm *mamm* g *mamm*|u Khk Kaa Pöi Muh Hi Mär Han Pä hajusalt KPõ, Trm Kod Plt Pil KJn Kan Krl Plv, -o Emm Mar, -a Saa M hajusalt T, Kan Har VId, -i Häa Kad Kod, `mammu R; n, g `mammu VNg Vai lastek

1. mari kui `lastele `marjast `anta, siis `üelda, et laps tahab `mammu Jõe; `lähma `mammule VNg; `lapsed `kutsud `marja `mammust Vai; lapsele `antase `mammusid Khk; Nii kenad kirjud mammud olid Pöi; meil pole änam sösust last, kes `mammu toob Phl; Mammud oo toored Han; vaat kus mammud, säh `mammu Tõs; oot, ma annan sul `mammusid Ris; sul on jo `mammusi küll JMd; minä kua võtan `mamma Kod; emme annab lapsele ühe punase mammu Pil Vrd mann'

2. hernes, harvem ka uba Nägi `erni, nüüd ajab aga `piale `mammu ja `mammu IisR; Täna lapsed on `vastlapee, täna `õhta paneme `jälle mammud `katla Kaa; Mammud keend nii `pehmeks Pöi; `erned üidasse mammuks Muh; Püiab kaks `mammu luisse Amb; `erne tera on koa mamm Trm; ema keedab `ernid ja annab siis lapsele `mammu Plt || (kartulimugulast) Karduled `pañdi samm ja mamm Kei

3. söök või jook mamm on söök ja apa on jook Emm; lapsel `antags `mammu Käi; ma lähe sole `mammo `tooma Mar; Laps taab `mammi Häa; anna lapsel `mammu Ris; juu nüüd `mamma Trv; laits küsüss esi ka `mamma, viiäss tal juuk' kätte Krk; lastele pakutass `juvva, seh, juu, mamm-mamm Kam; anna² latsõlõ `mammu, küll tä sõss vakka jääss Kan; laits küsüss `mamma, laits taht siss juvva² Plv; latsõlõ `antas `mamma luto läbi Röp Vrd mamma², mämm²

4. varvas til'lukesed lalad, mammid õtsan Kod

mamma¹ *mamma* Sa Muh Rei hajusalt L, Ris Juu Tür Koe VMr VJg TaPõ eL, `mamma R

1. ema, harvem ka vanaema `mamma jäi `suure `ulga `lastega järele Hlj; `lapsed `viivad `mammadelle `marju Lüg; emädä `kutsutigi `mamma, ikka `mamma Vai; poisid ojusid ning mamma ojus ka; vanam, see änam mamma tüdar Khk; kes peenema `liiki olid (end paremateks pidasid), nee olid papa ja mamma Krj; Mamma `asju, neid äi lubata võtta Pöi; ju sa mammaga lähed muda koa vedama Muh; mamma `tul'li koju, mamma tõi `mammu Tor; miu näñn üteli, mia ei taha näñn olla, siss `ütlesime mamma Saa; `õika mamma rõialu Juu; papa mamma paganast, isa ema issandast nalj VJg; lapsed `õikavad oma emada mamma Trm; ema oli arilik nimi, mamma oli peenem Pal; `tel'lis mamma kääst, et ma kanu karjatan SJn; ei ole mammad kodun Trv; armast sina ka oma mammad Puh; tule mamma `kaema, kes tuu ukerdab sääl kraavin; kos papa ja mamma `olli, sääl üteldi vanaesäd esäss ja vanaemäd emäss Nõo; tuu om mamma jagu tuu põhi, papa läits `sinna kodu `väimess Rõn; tulõ mammalõ õpp (sülle) Krl; olõ no `vaiki, mamma tulõ pia Har; meil ol' mamma, selle et vannaimmä kutsuti imä; mu² mamma um Murusuu Tsäpsih `sündünü² Vas; tulõ ruttu, mamma tulõ jo kodo Se Vrd maama

2. a. perenaine, pereema Uavagi mamma on jutukas Kod; siin külas kutsutasse pere `naisi nime järele -- Reenoksese mamma ja Villemi ema Pal; pahemad kätt talus on vana perenaene, mamma SJn; [tema] mamma `olli kidsi, tuu es massa `tüülisele midägi Nõo b. vanem naisterahvas Lihulas oli `jälle üks mamma, kis `õmles `niuksid `mütsa Kir; nägin `ühte vana mammad - - ei tiä, kes ta on Juu; `ol'li üks vana mamma, mis `üeldi nikatse `aitaja SJn

Vrd mammi

mamma² *mamma* Koe Puh, p `mamma Trv Hel San Vas Röp lastek jook laits tahab `mamma, anna `mamma Trv; imä, anna² `mamma Röp Vrd mamm

mammama `mammama, pr (ta) mammass Har(-mma) Vas lastek jooma ma_lähä tuu vett `raaskõsõ, siss laits mammass esi²; laits `naksi `mammama, `juuma esi² Har Vrd mammima

mammatama *mammatama Nõo Rõu* mammat hüüdma *mes te kurjavõrgu mammatade Nõo; Jätä_sa_ka* taa mammatamine, *mamma õks iin ja_mamma* takan Rõu

mammerints `mammeri-nts *g -i* tüüri pea – Jõe

mammi *mammi Jäm Khk Pöi Rei Vig Kse Tor Tür Koe Rak VJg Iis Trm Kod Plt KJn Hls Puh San Krl Rõu Plv Vas, `mammi Kuu VNg Lüg Vai hv, u*

1. ema, harvem ka vanaema `mammi `andas `jälle malakaga `müöda `turja ja küll siis rahu jäid VNg; `pienemalt `ütlevad `mammi ja pappi Lüg; minul oli taet ja memm, ma aksi mammi `kutsuma Jäm; mammi, anna `saia Rei; nüüd `ütlevad ikka papi-mammi Rak; pai mammi, anna `mulle `süia VJg; peenemad rahvas `õikavad mammi Trm; anna mammile koa `õõna KJn; mes sa mammist tahad Puh

2. vanem naisterahvas mammi on vanem inimene, vana mammi Kod

Vrd *mamma*

Mammik *mammi|k Lüg/`m-/ Iis Hls Hel, g -ku Ote, -gu Krk Rõu/-k'/, -ke Kam, -kõ San Krl Plv, -gõ Krl Vas; mammi|g (-mm-) g -ga Har* punase lehma nimi *sene `lehma nimi on `Mammik Lüg; Mammikõ `ol'li vereve San; tuu ol' valssverrev lihm, kelle Mammig nimess `pahti Har Vrd* maasik¹, Mamming

mammima `mammima Kad; `ma`mima, (ma) ma`min Hää; käskiv kv mammi Plv lastek jooma või sööma *Laps taab `ma`mi, anname `ma`mida Hää; tule nüüd `mammima Kad Vrd* mammama, mammuma

Mamming *ma`ming g -a* = Mammik vereväl lihmäl ol' Ma`ming nimi; `pesse Ma`mingat ja üt'el, et ma oppa su_`keistriss (köstriks) Har

mammokane `mammokane putukas *kover `perse on mesilase `muodi `mammokane Vai*

mammon `mammon *g -a Lüg, -i Jäm; mammon g -a Kod Nõo Har; mammun g -a Muh Tür Ran Nõo, -i Juu, -e San; mamon Kad, mamun Lüg Jõh Kad Trm, g -a; `maa|muun g -moona Krk; mammunaa|t g -di Nõo* vara, rikkus `kellele sa `kõrjad seda maa ilma vara ja `mammonat Lüg; Mamuna `orjasi on alati õld, õli vanast ja on neid nüüd Jõh; küll see omale mammunad `korjab Muh; `Peetrel on igasugu mammunit Juu; `tohti oli `ennegi, räägiti et käib kodu mamonad tuomas Kad; Rikkal on mamun, aga vaesel on jumal Trm; käis ja `korjas mammonad Kod; mis sa teenid maamoonast Krk; mammunat `korjab, aab `taade sedä varandust Ran; `kauplep üte ja tõesega ja aap mammunat kokku `endäle Nõo; `vaene inemine rikkass saanu, mis sa mõistat selle mammune pääle üt'elde San; kattõ ei või? `tjini?, mammonat ja jumalat Har

mamm|satik *mammsatik lastek* täi – Kõp

mammu|kai *halv* (naisterahvast) kui kere pikk ja lühiksed jalad, siis `ööldi mammukaieks; *mammukai `korjab omal kõik kokku, mis saab, vana `träänisid Plt*

mammu|kulp (virilast näost) *Kui sul nutune ja viril nägu oli, `ööldi kohe, moka nagu mammukul'p Jür; oi misuke nägu me lapsel, moka nagu mammukul'p Sim*

mammuma `mammuma, (ta) *mammub Emm Phl lastek* sööma laps *mammub Phl Vrd* mammima

mammus|puu *mammus- Käi Phl, mammuss- Plv* mage sõstar *mammuspuu mari on himal Phl*

mampala `mampala *pabul ui, küll [on kukkunud] `ouna `mampali `siia puu `alle VNg*

mampsel → mamsel

mamsel `mams|el *Plt Hel, g -li Kuu SaLä Kaa Krj Muh Mar Trm Puh, -eli Jäm Kaa JMd Nõo Plv, -elli Krk Vas; `mams|el' g -li Trv Hls, -eli KJn, -elli Hää; `mamsell g -i Har/-l'/ Rõu*

Plv, `mamsli San/-l'l/; `mamss|el Kir Plt, g -li Khk Krj Pöi Rei/n mamsel, -le Tõs; `mamps|el Var Kei Kos, g -li hajusalt Sa, Mar Han Tõs Aud(`mo-) Koe ViK Iis Trm Ksi, -le Lih PJg, -eli Vai Ris Koe

1. a. naisteenija mõisas Kes_ned `mõisas `pienemate `tüöde pial olivad, nied olid `mampslid IisR; `Mampslid olid mõisaprouade `teenijatüedrikud Han; Oli proua mampsel, kes proual üles passis Tõs; kõõgitüedrek või kõõgi `mampsel, `mampsel oli ikke peenem nimi Aud; `mõises ollid `mamsellid Hää; [mõisaproua] jalutas `tihti `Uudes `mõisas `ringi, vahest oli tal pojapoeg ja `mampsel `koasas Kos; `mamsel `a`ndis pere toidu `väl`la JMd; proua `mampsel, kes prouad riietas VMr; `mõeside pääl latse `oidja, kõõgitüedriku õigati puha `mamsliss Hls; `mõisa `virtin `preilit `ül`ti `mamsel`liss Har b. preili `nuored `tütrigud olivad `mampselid Vai; `mamsel `olli suurt sugu inimene Muh; `kõstre `mampsel, kõrsi `mampsel, kis saksa keelt `rääkisid. `mampsel ei olnud abielus PJg; `linna ja `moisades on `mampselid, tütarlastel `õeldaks Ris; niid olid niij poolvärnikud, saksa poole, neid `üeldi `mampsel. olid kas kõrtsimehe `tütrede ehk kooliõpetaja Ksi; egä siis es joole preilit, siis oli `mamsel Krk; olli mõni aritu tüdruk, aedame tüdär, tuu kutsuti `mamsel Hel; `mamsell ol`l sääre peeneb tütarlaits; inne hantvärki `tütrit kutsuti `mamseliss Plv c. lõbunaine ennevanast olid `mamslid Khk; `tõmma katus pääl ja `ongi `mamselite maea `val`mis Hää

2. suur puust haamer Maast `kaevasimme kived `väl`jä, tagusimme `mamsliga `jälle maa ühe tasaseks Kuu; `mamsliga `tauda `palgile `pääle, et tappi `pulgad kovasti läheks VNg; seinä `mampssel, suur nui maja ehitamisel Jäm; `mamsliga lüüste seinä palgid nagade `sisse Ans; Pane selle palgile `mamseliga mened partsud pihta Kaa; Seinä vahe täideti kohe tegemise `aegu ää, pal`k `paika, sammel vahele ja `mamsliga `pihta, et `nurka läks Pöi; `momsliga `taotse seenä pal`gid paegale Aud; paaba, mõni üiab teda `mampsel Kei; ehituse `tüemestel on `mampslid kuasas Kad; kui `mamsliga virutad, siis vai vajub, kiviga `tonkimisest ta ei `tiagi Sim

3. lepatriinu Mamsel, mamsel, lenna üles, vaata, onts oome kena ilm Khk

mamun → mammon

man man Saa eL(manh Har), mah Räh, mun Lei

1. **postp** juures ole raasike miu man kah Saa; käisi aia man jahu tooman Trv; temä olli miu esä man sulane Krk; tulge appi, susi karja man Hel; kui `kiissa `püiti, siss pidi `mõisale `anma egä püigi pääl sup`p `kiissu - - saagi man `ol`li tuu täpe Ran; nemä istuva lavva man, `aava pikä jutu maha Puh; kae, kupats om säääl aia nuka man, säääl lähäb piir Nõo; es tetä süvvä suven toa man Võn; kel `rindu man ädä, tol om rasse engätä Ote; tuu poiss käis paar `aastat tolle `tütrigu man, paar last muret Rõn; kuvve `aastene ol`li mina, kui `naksi esä `lehmi man `käimä talu karjage ütän San; mis sa naagut mu man, ku_sä minnu rahulõ ei jätä? Krl; riihhepaap`p ol`l suur jutumiis riihhe manh Har; ma võta tüü `nappu ja istu lehmä man Rõu; ku_karä man õnnõ `mäantse pihla `puukõsõ vai `vahtrakõsõ `lõüse, tõi kodo ja istudi uss `aida Vas; elläi om uma jovvu man, ramuh Se; k`eriku mun ol`li pak`k, tütrik `pontu paku `pääle Lei; issänd jummal, riisti man edimäne sõna Lut

2. **adv** juures väha `mõrkjas maik on man Saa; kes olli talulaits, sellel olli karbige liha man (kaasas) ja võid kah Pst; sij `kanga kudamin lää nõnda pikäl, et ärä `tüüpüss man Krk; oma latse üle om arm, sa_let üü ja päevä täl man Ran; temäl om näpu muu`d man, kost saab, säääl näppäp Nõo; `paanti pilakule niid pirrud palama ja siss pidiv latset säl man olema TMr; ku mõni raas toda `alba `rasva `suvve tul`l, siss `pandsõ ossõlõ, alb lõhn ja magu `olli man Ote; no kon ma kül`metanu ole, taren ole elänu, nüid om kühä man Rõn; Kas eluvaim vil man om

vai om joba är_koolnu? Urv; sul om õks ta `vastakõnõlamise hädä alasi manh, ega sa taad maha ei jätä? Har; viiül`möldre? olli_man laisil, nii juhatamah ja oppamah Plv; vanast tohe es `jalga säängüst `maahha `panda?, nii ol`li_kirbu? man Vas; Sita hais om mul man, ku? laudast tulõ Se; õdak mun (õhtu käes) Lei

***manahhutma** da-inf mañahhuta? Vas; imperf impers mañahhudõti Se mainima, nimetama kui mañahhudõti, ni tul`li tulõma Se Vrd manahtama

manahtama mañahhtama mainima Tüüst es olõ? mañahhtõtki? Vas Vrd manahhutma

manajus manaju|s g -kse nõidus – Kuu

manama manama R Põi LNg Kul Hag Juu Jür KuuK ViK I Äks Plt KJn Plv; `maanama(ie) Lüg

1. sajatama, siunama Manas `toisele kaiksugu paha tulema Kuu; mida sa `ilma`aegu manad ja pragad VNg; manab tõist taga, sie `räägib `tõisest `alba Lüg; `kaupmes - - tuld `suure `vandumise ja manamisega `vällä Jõh; Kus vana kukkus teist manama, [et] sina äbemata inimene, teed `sõuksi tegusi Põi; manab aga `piale `teisi inimesi tagasel`ja Juu; küll nad manasid taga järele Jür; aga ma sain manada kohe päris `ilma asjata Kad; mis sa manad tast, oma laps Sim; manas teise moa `põhja Trm; küll tä sinuda kõneles ja manas, õli pahane Kod; saari valitsust manavad Äks; ta piab `teisi manama, süda ei anna muidu rahu Lai; Karjane olli lasnd loomad villa, küll perenaene manas KJn; tiä manaś minno Plv Vrd mõnama

2. paluma, manguma mis sa manad seal, ega ta ei tule Jõe; mina olin `aige, aga ikke nad nii `kaua manasid [kuni tulin kaasa] Lüg Vrd manima, mannama

3. nõiduma manamise sanad Kuu

manamisi siunamisi pool manamisi teisele `riakind, et [ta on] nagu va lihunik Lai

mande|kraap mande|kraap g -kraabi ahnitseja Üks igavene mandekraap, `kuskelt ta täis ei saa Hää

mander → manner¹

mander|puu (mõistatuses) maast kasvass `manderpuu, `manderpuust kastepuu, kastepuust suur mõts. sedäsi mõistatide kanepet Krk Vrd mandri-, manner|puu

mandi- koore- `putrusi `tehti ka `jälle, `tuhli`putru ja - - ja se `mandi `kastega viel ja Kuu; Kui akkasivad jua `tañjud `pehmost menema - - siis `pandi `rasva `raasuke vai `võeti `piima päält siis sie `mandi`ärmätus (koorekiht); Siis `kõrjeti mant päält `vällä puu lusikaga vai `kulbiga ja `pandi `mandipütti Jõh; pole söönd suurest medaged, mandialust (piima) mina söin Käi; `Värskede `kardlude `juure `tehti mandi kasted, mandile `panti `soola `sisse Rei

mandine mandi|ne g -se Emm Kul koorene koore alt kohe toleb nisone mandisem, vehe kollasem koore alone piim Emm; `seukest mandist `piima panin `senna `peale Kul

manditama mañditama kraami salaja kuhugi viima kül mañditab KJn Vrd mantma

mandle|kartul (kartulisordist) `mandle kardule, niñ kasvi `väikse, `valge ümärikse Krk

mandli|vares siniraag `Mandli varess on naagi `suurune, pugu on rohekas `kuldne, tiival on `valge triip Kad

mandri|maa = manner¹ vahest ei tulegi `siie `ranna `ääre, `mandrimaa `ääre tuult. `enne `lahkub ära; `viimaks kiers `tuule `toisijalle, siis `saimme `mandre `maasse Kuu

mandri|puu (mõistatuses) `ernel on mõistatus: maast touseb `mandripuu, `mandripuust kasub koostapuu, koostapuust kasub suur mets Jäm Vrd mander-, manner|puu

mandrukas `mandruk|as g -a keretäis `Andas ia `mandruka, et küll sis `mieless piab Lüg

mandutama *mañdsutama* peksma siss ta `olli tedä sääl käkistänu ja mañdsutanu
`ruškaga Puh

mandulane `mandulane tilluke `niisukene `mandulane ta `ongi Hlj

mandulingu `Tantsis madalaste mandulingu (sujuvalt), nagu muna `veeris parandal Han

mandus *mandus* g -i vammtoos, piibubarre alumine osa piibu kaha `sissi `panti tubak ja
ots käis mandusi `sissi Pst Vrd vandus

manerest → manifest

manerg(as) → mannerg(as)

mangama → manguma¹

mangeldama `mañheldama = manguma¹ Küll sa oled `kange `kaiki `toise kääst
`mañheldama Kuu Vrd mangeldelema, mangerdama

***mangeldelema** (ta) `mañjeldele = mangeldama No küll se `mustlaseeit `mañjeldele Kuu

mangerdama *mangerdama* Jür Plt, `mañnerdama Lüg = manguma¹ nagu keriku naak,
`vaarab ja `mañnerdab, tahab kõik `saada omale Lüg; mangerdab kui `mustlane, aab `peale
Plt Vrd mangeldama

mangima → manguma¹

manguma¹ `manguma, (ma) mangu(n) Pha Muh Rei Mar(-go-) Han Saa Ris Juu Amb JMd
Koe VMr Iis Lai Plt Vil, `mañhun R(-maie Lüg); `mangama Mär Plt, da-inf mangata Juu;
`mangima Plt, (ma) mangin Koe Äks Pil; `mang|ma Kod, -me Krk, (ma) mangu(n) paluma,
nuruma; santima Küll ne `mustlased on igä `kanged `kaiki `asju `manguma Kuu; vabadikku
`naised, raha oli vähä ja `mangusivad koledast, ikke viis koppik `alle ja kaks koppik `alle
VNg; sant - - `mangus kanamuni ja võid suviajal, `talvi ajal liha Lüg; älä `mangu nii `paljo
miult Vai; niikaua ta (mustlane) `mangus so kallal, kui sa pead `anma Muh; Mul oli kahi seda
ära anda, aga sinigu ta `mangus `pääle, kui ma pidin selle ära `andma Rei; mes sa mangod
nii `pal'lo Mar; `mangavad peale, ei lähä ää Mär; `Santidel põle muud oln kui kepp ja koit,
kõisid kauda küla `mangumas Han; vanal aal käis paelu `lapsi `mangamas Juu; ää mangi, tie
tüöd Koe; käi teist mitu `korda palumas ja `mangumas, ennegu tuleb VMr; tahab suada,
mangub, järele ei jätä Kod; märdid käisid `mangamas Plt; panime vanad kalsud `ümmer ja
lina piost abemed suhu ja - - `mangisime ja tegime mardis `sahti Pil; Neil `popsel, kis `tallu
sugulased `ol'lid, `ol'li asi vähä parem, niid said talust mõnikord `ühte või teist `asja `väl'lä
`mangu Vil; `Tõmba malgage, kui ta kurat viil midägi `mangme tulep Krk Vrd manama,
mangeldama, mangerdama, mangutama, manima, manitama, mõngima

manguma² `manguma tegutsema, toimetama kui nad viisiksid midagid `mangu ja teha
Muh

mangutama *mangutama* = manguma¹ mangutas minu käest ku `mustlane KJn

manifest mani|fest Lüg Rõu/-st/, g -festi Kuu; mani|vest Pöi Khn, g -vesti Rei Tõs Tor Koe
Kod Har, -vesti VNg Lüg; mani|vešt Pöi, g -vešti Tor Hää Trm Plt KJn Krl Har Plv, -vesti Trv
Hls Krk; maani|vest Kuu `m-/ , g -vesti Mar Mär/-s-/; manisvešk Vas; manerešt g -i VJg

1. manifest `priiust `kuulutetti maniveštiga Lüg; Siis kui `kõisri manivest oli tulnd, et päris
`orjus ää kaub, siis `mõisnikud olnd ikka sii omaga segamine küll Pöi; keisri manivest loeda
maha Rei; keiser annab manivesti Koe; `keiser andis manerešti VJg; valla käskjalg tuli `vasta
ja `ütles `meile, et `omme kuulutasse loəsi pial manivešti Plt; manivest, tuu om vana tsaari
`aunõ sõna Har; `keisri um kuulutanu² manivešti Plv

2. amnestia `vangidele `anneti `kergitust, `anneti ka manifest Lüg; üks pidi kauem `vangis
olema, aga sai maanivešti Mar; vangid said sõja `aegas manivešti, vähendi nende `päivi Tor;

ku `keisril poeg `sündis, `ánti manivest vangidele **Kod**; temä saab manivesti kah, sij om nagu roonu kingitus **Hls**

3. peks, keretäis sai mo käest iä manivesti **Tõs**; ma lää `väl'la ja ma ta kuradil anna ühe manivešti **Hää**; sij olli manivesti `anden, et tõise kavaleeri poole viil läät **Krk**; mi_karjapoiis ol'l saanu[?] perremihe käest hää manivešti tuu iist, et olli vil'lä vällä söödedü[?] **Har** || noomitus Monele inimisele igä on manifestist abi old küll **Kuu**

maniiska → manisk

manima manima **IisR Iis Har VId(-nn- Se)**

1. = manguma¹ `Teine manib ja `maarub juba tükk `aega **IisR**; manib nii kavva kui tal `antasse **Iis Vrd** manama

2. mainima, nimetama *Olõss jumalasõnna maninu[?], siss `tahtunu ma_ka_kullõlda[?] Har; tuud är_maniku inäp ei[?] Rõu; Sa võinu jo mullõ ka manida[?] Vas; naa[?] inemise[?] omma pühäst saanu[?] -- näid manitass kerikoh; jänest ka õks mañnita_i_lavva man -- läbi söögi, läbi jumala `ándidi **Se Vrd** manitsama[?], manitsema[?]*

Vrd mainima¹

manisk(as) manisk **g -i Pöi Mar/-nn-/ Ris Hag VJg Plt(-sík) KJn Hls/-sík/ Krl Har, -a Kuu Jõh Trm/maa-/ KJn Trv; n, g maniski Mar/-nn-/ Mär Var Tõs Tor Hää Hag Juu, -a RId/`maa- Lüg/ Koe, `manii-ska Khk; manesk Ote Vas/-nn-/, mañesk Kod Ran Nõo Urv/-sík/ Plv, mañušk San Har/-ñn-/ , manušk Lei, mannüšk Krl, g -i; maneska IisR Rõu, mañeska Se; manisk|as g -a Jõh**

1. (valge) riidest rinnaesine, kraealus mehed `kandavatta manisku **VNg**; `paljo `karvu `rinna pääl, nagu maniska kõhe **Jõh**; Pani manniski kaela ja lipsu ette **Mar**; meeste kraed, maniskid ja kõik saavad targeldud **Mär**; maniski `kül'ge keib rae **Tor**; läks `külla, pani maniski `kaela **Hag**; poistel on maniskid kaelas **VJg**; vanass õlid rätet kaalan, nüid one mañeskid ja lipsid **Kod**; mehed panevad maniska ette **KJn**; `kerkude minnä ame `olli iki esi, siss `olli nigu mañesk kaalan jälle `valge, õbepriis `olli ijn **Ran**; käte `ümber om tulhvi ja manesk om kaalan **Ote**; Vanast ol'l iks kaís kraed kaalan, mañesk ja_krae kah, mañeski pañni iks ala[?] ja_krae pääle **Urv**; mõsõ mu mañnušk vällä[?], targeldä ja triigi[?], ma_taha hommõn kerikudõ minnen `kaala panda[?] **Har**; maneskide nüüpsi[?] umma[?] är[?] kadonu **Plv**; [poisil] kaala `ümbre `valgõ mañeska **Se** || **piltl** (looma valgest rinnaesisest) `tõisel [kassil] `valge maniskas ies **Jõh**; [nimi] **Krants** käib aga `valge maneskaga `koerale **IisR**; **Kassil** oli valge mannisk **Mar**

2. mansett `Uhke mees oli, rae oli `kaelas, maniskid olid kae **Pöi**

manisvesk → manifest

manitama manitama **Kuu RId(-mma)**

1. meelitama `Metsälist et saa manita **Kuu**; sie maniti toist `ninda `kaua, kui sai oma `verku **VNg**; `püüä obone `kinni, tuo matt, pane `kauru `sisse, manita `sellegä; ema manitap last, et õle ikke ia, ära tie pahandust **Lüg**; `õskas `rahvast turul `õstama manitada; manitamisega saab paremast kui tigidusega **Jõh**; Kui manitamisega tämast jägu ei saa, siis ei `saagi **IisR**; midä siä `liiverdad ja manidad sidä `tütrigoda **Vai**

2. = manguma¹ laps manitab `saia **VNg**; küll maniti miu `kallal **Vai Vrd** mainima¹, maitama

manitamista meelitades manitamista peab `rääkimä **VNg**

manitsama¹ manitsama **Trv, -mma Rõu** = manitsema¹ õpetaja manitsap leeri `latsi **Trv**

manitsama² manitsama **Har Vas(-nn-) Lut, -mma Urv Rõu Vas, da-inf manida[?], manitsa[?]** mainima, nimetama *Jaañ is manidsa mullõ sukugi tuud, et timäl veli kuu_tul'l (koju tuli) Har;*

ku ol' nii midä üteliust - - jäl_nakkass mullõ manitsamma umma `halva Rõu; opetaja üteli', et sa manidsa õnnõ, sõss olõ ma_siin; kül_ma manidsa, ku meehehn um Vas; manidsa_i ei `lihma, ei lammast, ei tsika, kõõ `tõpra[?] Lut Vrd manima, manitsema²

manitsema¹ manitsema Saa Juu Pal Puh Nõo, -m(e) Hls Krk San, -mä KJn, -õmõ San Krl Har, -õmma Plv; maanitsema VNg/`m-/ Jäm Kaa Rei Lä Pöpõ/-õma Khn/ Ris Juu JMd VJg I Plt, moa- Koe MMg noomima, õpetussõnu jagama mis sa `maanitsed `teisi VNg; Teised maanitsesid küll, aga poiss äi vettand õppust Kaa; õpetaja maanitseb `rahvast Rei; jähi tätta (teda) maanitsema `jälle - - kurjatab, `riidleb täga Mar; nende lastega paegal sii, muud ku `rända ja raanitse ja maanitse Mär; mind õege maanitseti Tõs; Küll suab vanõmatõ käest maanitsõda, aga sie `aita ühti Khn; last tuleb maanitseda, et ta seda ei tee änam Tor; akkab maanitsema ja `rääkima Ris; vanemad maanitsesid küll, et ärge `tehke kedägi paha Juu; eks teda soand küll moanitsetud ja reagitud Koe; õpetaja maanitseb lieri`lapsi VJg; maanitses ja nuum, et `niiskess tego ei õle vaja tehä, ettepite ärä enäm tii Kod; eks õpetaja ike `eeste manitseb lauva`rahva ära Pal; maanitses ja `noomis kere läbi Plt; mis sa miust manitsem tulet, ma ole esi vana küll; es avide miu manitsemin kedägi Krk; kas tedä veedi om manitsedu, aga ta_i kuule Nõo; last piat iks manitsõmõ San; õpõtaja manitsõs kerkül inemisi Krl; tu_m üüs kõik', kas taad manidsõ - - ega_timä tähele ei panõ[?] Har Vrd mainima², mainitsema, manitsama¹

manitsema² manits|ema Rõu, -eme San, -õma Lut, -õmma Har Plv Se(-nn-); `mañtsõmma Se, da-inf manida[?] Har Se Lut(-ii-); nud-part manitsõnu Krl nimetama, mainima om saanu jo manitseduss San; olõss sa mullõ manitsõnu Krl; ma manitsi tälle joba tollõst ašast Plv; jänest ei tohi[?] manitsõda[?], sõss ei saa[?] kala Se; [hingedepäeval] kerkesändil umma[?] musta[?] `rõiva[?], ni manitass `kõiki kua umma_`kuulnu[?] Lut Vrd mainitsemma, manima, manitsama²

manitsus manitsus g -e KJn Puh San, -õ Krl Har; maanitsus g -e Mär Han Ris Juu VJg Iis Trm Kod noomimine, õpetussõnade jagamine see oli küll ilus maanitsus, mis õpetaja `rääkis Mär; Küll tä pidas pikki maanitsusi ja `tahtis `poodis `viina ää keelda Han; mis se maanitsus enäm `aitab Juu; ei uoli maanitsusest ei `miski asjast Iis; ei taha temä manitsust kuulda KJn; olli ää manitsus San; laís ei taha kuulda[?] vanõba manitsuisi Krl; kas mu manitsus no mõni manitsus om Har Vrd maanike(ne), mainitsus

manitus manitus g -e Lüg IisR meelitus `lastele, minä `neile `annan magusa - - manitusest; `este `kemples `vasta, peräst ikke `suure manitusega läks Lüg; Eks `viinapudel olnd `rohkemb manitusest IisR

manluuk man|luuk g -luugi Emm; sisseü manluuki Khn pääsluuk, suletav ava laevas Katla manluugid aa nii pisist, et mees sinna üks õla ees sisse pugeda saab Emm

mann¹ mañn g mañna Hls Krk Har lastek mari ma lää `mañnu `õtsme Hls; ken alle `väike, sij kõneless: `mañnu Krk; ma_tõi latsõlõ magusõid `mañnu Har Vrd mamm, manna², mannu

mann² → manna¹

manna¹ n, g manna Jäm Khk Põi Muh Rei LNg Mar Vig Han Var Tõs Tor Rap Amb JMd Ann ViK Äks Plt Pil KJn Hls TLä Krl Har VId, `manna Kuu RId; mann Kuu, g manna Ris Kei Juu Koe Iis Trm Kod Trv Krk San

1. peenikesed nisutangud valage sie mann ära Kuu; `tarvis `lassa `manna ka `möldrill teha Lüg; ken sind võib mannaga `sõõta Khk; mannal_o enam `sõuke kare pudr Muh; nad tegevad nesodest ise mannat Mar; Mannasid oo `mitmes jämduses ja `värvis Han; mannast keedetse suppi Tõs; manna supp ea `pehme `süia Ris; nüid o `jälle `veškid ja saab `kõike, `manna ja `püüli Kei; kel nisu on, teeväd `manna kodo kua Juu; mannast suab ia pudru JMd; sajab nagu

`manna - - pienike lumi **VMr**; `kõikse `enne tuleb mann, siis sõredad jahud **Iis**; vedel manna supp one siidisupp - - tämäda `loetasse paremass tõesess **Kod**; meie teeme nüüd ka vahest manna `korpi **Pil**; mannat mitte üits tang ei ole söönu **Trv**; kui pal'lu ma `manna pane **Krk**; kui viil `suhkrut `ol'li, sis `saie manna `soumi tettus **Ran**; mannad om küll, manna `kõrti vahel keedä **Nõo**; tuu manna putr, tuu `saistuss sagõhess **Har**; kost `vaene mannat `saasõ **Vas**; Perästpoolõ, ku jo manna `suurma_`vällä tul'liva?, sõss `viide [katsikule] alatõ - - piimäga_keedetõt `pakso manna `putro **Räp** || **pilt** Lääksid `jälle seda `taevast manna saama (jutlust kuulama) **Pöi**

2. teraline aine puudel lepad oo puhas manna täis **Mar**; mann puu `lehti pääl, ku lehe läigive **Krk**

manna² ma'na **Trv Plv**, **pl** ma'na² **Räp** lastek mari laits tahab `ma'na **Trv Vrd** mann', mannu

mannadu `manna|du **g** -tuma = mannetu Oled viel peris `mannadu mies **Kuu**

mannama `mannama, **da-inf** mannata **Hää Plt Pil SJn** manguma Ta `mannas nii kangesti, ei saanud muud kui a'nsin ära **Hää**; ei viitsi mannata möda küla **Pil**; See mees muud ku `mannab võlgu `kaupa **SJn Vrd** manama

manneldama manneldama peksma teeb nii südäme täis, et manneldaks teist **Mar**

mannelg(a) → mannerg(as)

manneneet → magnet

manner¹ manner **g** `mandri **Sa(g** `manri **Pöi)** **Muh Rõn**; `manner **Jõe**, **g** `mandre **Kuu**; `mand|er **Lüg**, **g** -ri **Lai**; seesü `mandres **Ris** mander, maismaa `viati `vergud `sinne jää `alla, `siie `mandre ja `saare vahele **Jõe**; Kävimme ka pere `naise isa `juuress `mandress `heinätüöl, olimme siel nädälä `päiväd **Kuu**; `punder puus ja `mander maas, `indrik all `einamal = pähkliid, maasikad ja heinputk **Lüg**; läks `mandrile tööd `otsima **Khk**; see_s ole mees, kes ei ole `mandril `raavi `kaevand **Mus**; noored mehed - - keisid `mandril [tööl] kaks kolm sui **VII**; `Manri rahvas tuli söa eest ää `siia **Pöi**; [kui] mere või järve mehed tulid kuivale `maale, siis tulid `mandrile **Lai Vrd** mandri-, manner|maa

manner² → mannerg(as)

mannerbu → mannerg(as)

mannerg(as) mannerg **g** -u **Mus VII Muh Phl Mär Han Pär Tor Hää** hajusalt **K**, **Trm Kod Lai Trv Hel TLä Rõn Rõu Vas**, -a **Sim Trm Kod Äks Ksi Ote Rõn San Räp**, -i **Äks Puh**; `mannerg **Jõe Jõh**, mannõrg **Kh** **Urv/-ñn-/ Rõu**, manerg **VNg Lüg Jõh Juu**, **g** -u; **n**, **g** manner|gu **Jaa Pöi Muh Phl Rid Mar(-bu)** hajusalt **KPõ**, -ga **Kei Jür Tür Võn Ote Urv/-ñn-/ Rõu/-õ-/ Räp**, -ka **Se**, `mannergu **Kuu**, maner|gu **VNg Lüg**, -ga **Jõh Vai**; mannerg|as **IisR/`m/Iis Lai Ote Rõu/-ass/**, manerg|as **RId Iis**, **g** -a; manner **Hls**, **g** -i **Phl Mär Hää Juu/`m/-**, `mandr|i **Rei**, -e **Hää Trv**; mannelg **g** -u **VJg**, -a **Nõo**; **n**, **g** mann|elga **Vas**, -ilga **Kan** plekknõu Mene tuo `mannergu täüs `piimä **Kuu**; siis `saatas minuga sene manergu kodu - - `piirituse manergu **VNg**; `läksimä `einä `maale ja panin `ommiku appu `piimä siis manergaga `kaasa **Lüg**; `võeti manergu ja `pandi raha `sisse **Jõh**; Manergas kõik luppis ja `lotsis, kuhu `vasta sa lõid teda **IisR**; mannerguga `väätakse `piima meiereise **VII**; `kallas mannerguga `sisse õlut **Jaa**; Vana mannerguga põhi on `jälle katti **Pöi**; mannerguga `olli porsane, `pessid sa kenast ää **Muh**; mine too mannerige vett **Phl**; mannerbu oo plek'k nõu, kahe kolme toobine, kaen oo peal **Mar**; lüpsi jaoks oo ulga mannerguid **Mär**; Mannerguga täis vett kadus nagu kuuma kibi pial, jõime kolmekesi natukse `aaga tühas **Han**; Võtamõ eenä `mualõ mannõrguga aput `piimä `juurõ **Kh**; pa'nni piima mannerguga `sisse **Pär**; `lasti teha lekist manner **Hää**; Vii piim mannerguga

`kaevu `jahtuma **Kei**; `manner on teesest küljest `mõl'ki läind **Juu**; kilu mannergu `viisi müidi kilu **Kos**; suuremad mannergud mul põle kui nel'la `liitrene **Tür**; pani silgud mannergusse **Pee**; tõin omale mannergu täie `piima **VJg**; Plekine sangaga mannergas on siin **Iis**; kuurt paavad mannega `sisse ja logissavad, mannerg ripub nüäri õtsan lae kül'jen **Kod**; naistel olnud püüstanud, nigu mannergas piias **Lai**; Tal juhtus mannerg kaasas olema **Plt**; vii `mandrega einälisile `taari **Trv**; manner om `kardin, räime nõu **Hls**; Mustik kuriluum `leie mul jalage mannergu `ümmer **Hel**; kui istutime sedä `mõtsa, siss temä kajoss `audu ja mia panni `sümmnit ja mannergiga kanni vett **Puh**; piimämannerg satte käest maha **Nõo**; `Kalda sii `õhtane lipsi siiiä mannergade **Rõn**; Ma_võta mannega üten, vašt saa `lõssi tuvva? **Urv**; solda`nnele `anti kolme pääle mannõrga pää täüs `viina **Rõu**; Mannergul oll põhi katski **Vas**; tädi vei mannergaga? esäle `piimä `mõtsa, kui esä mõtsah puid ragõ **Räp**; Poiskõnõ õtsõ mannerkat **Se Vrd** mannerik

mannerik manneri|k g -ku = mannerg(as) Mannerikuga võeti einamaale joomavett kaasa **Han**

manner|maa = manner¹ mihed, tüdrugud kevade `aegu `lähtvad siit ära, `lähtvad mannermaale `teenima **Jäm**; perenaine mannermal peab ainult pere toidust tegema, aga sii Saaremaal [on teisiti] **Pha**; kellel suure põllu käen om, üteldäss et temäl `lõpmada mannermaa käen **nalj Ote**

manner|puu (mõistatustes) maast tõuseb mannerbu, mannerbust kausta puu, kausta puust suur mets = uba **Mar**; Muas kasvab mannerpuu, mannerpuust sai kaustapuu, kaustapuust sai suur mets, suures metsas mesilased = ernes **Trm Vrd** mander-, mandri|puu

mannetu n, g mannetu **Aud Trm Ksi Plt KJn**; `manne|tu **Jõe**, g -tuma **Kuu(n -du) Hlj** vilets oh sa `väike `mannetu, `rohkem `lapse `kohta `üelda **Jõe**; No nie (võrgud) jo olid kodu `kehrätüd, ühe `kerdasest linasest `langast. Eks `olled siis igä `mannetumad küll **Kuu**; sa mees õled väega mannetu **Trm**; kül`si oo mannetu ja vaevane **KJn Vrd** malletu, mannadu, mõnnetu

mannilga → mannerg(as)

mannima → manima

mannisk → manisk

mannitsama → manitsama²

mannitsõmma → manitsema²

mannu mañnu **Jäm**, mañno **Se lastek** mari [anna] lapsele mañnusid **Jäm**; anna mañno **Se Vrd** mann¹, manna²

mannusk → manisk

mano|võtmine leivakõrvane `soldannil is olõ? medägi mano `võtmist **Har**

mansa → mants

mansett manse-|t g -ti **Mär Hag VJg**, -ti **Khk VII Hää**; manse-|tt g -ti **Tor JMd**, -ti **Jäm Rei Mar**, `manse-tti **IisR**; `manse|tt g -ti **Hag Plt**, -ti **Trv**; `manset(t) **Lüg**, g -ti **VNg/-ät/ Jäm Muh Tõs**; manse|t **VJg Trm**, mandse|t **Plv**, g -ti; mantse-|t **Ris KJn**, `mantse|t **Juu**, g -ti; `mantse|tt g -di **Kuu**, -tti **Lüg Jõh**; **pl** manse-tid **Jür**, `mansetid **Lai**, **Mansetid Mus**, **mantsetid Hag** kätis `naised `tärgeldavad juo `lipsusi ja `kraesi ja maniskuid ja `mansetteid **Lüg**; eks `nuored mehed `kanna `mantsettisi **Jõh**; Manse-tt oli `värvlist `laiem ja `otsad ei käind ülestikku, `käisid `vastastikku **IisR**; manse-tid on kää`rande `ümber, `uhkuseks **Khk**; kessel `puhtad `valged raed oo, nendel_o `mansetid koa **Muh**; mehed `kandvad manse-ttisi **Rei**; `enni olid käte `ümber manse-tid, valged ja, mõned tegid varrastega koa **Mar**; peenematel ja noorematel

oo manse-*tid* Mär; `mansetid - - meitil `öeti ikke vanaste tulbid Tõs; mõned `ütlevad `käiksed, mõned `mansetid Hag; kaabu¹ oli niukse kroogitud varrukatega ja siis siin olid punased manse-*tid* Jür; mehed kannavad manse-*ta*, ega mina manse-*ti* kannu JMd; poistel on manse-*tid* kää VJg; kõik nist (niisugused) uued `riided old sel'las ja manisk old kaelas ja, ja siis kõik `mansetid kää Plt; kõnd nigu säks mandseti² käeh Plv

mansik → mansikas

mansika|löhe (lõhesort) osa lohesi on `mantsigalohed, `oite `ruosa lihaga Kuu Vrd maasikalöhe

mansika|mari maasikmari `mantsiga `marjad on `oige magusad Vai

mansikas `mansik|kas Lüg, `mantsik|kas Lüg Jõh, `mantsi|gas(s) Kuu, g -ka; `mansik|k g -ka Lüg, `mantsik|k g -ka, -ga Kuu; n, g `mansika VNg; `mantsi|ka g -ga, pl `mantsigad Vai = maasikas Ku `heinämaal oli `mantsiku, `tehti siel kasetohest `tuutu ja `korjati `mantsikad sise; `Mengä `lapsed tänä `mantsikasse, nee o `ammugi jo `küpsed; Igä punane mari ei ole `mantsigas Kuu; Põsed ku `mantsikad; mõnes kõhas `põllu `pienra pial `kasvab küll `mansiki; `lähma nüüd `mansikuid `õtsima Lüg; tüdökäised `korjad `mantsiko Vai

mansiline maंसiline ebatasane Kui põranda lauad on kummeldunud, siis on põrand maंसiline Mär

mant¹ mant Saa eL, mahnt Rõu

1. **postp** juurest sa lääd nüüd miu mant ära Saa; Tarvastu kiriku `mõisa mant `anti koht Trv; ta ei läpe talu mant ära minnä Krk; `viiti tüdruk sanname (saunamehe) mant ära ja `pañti `mõisat `tiijñme Hel; ta karass `onte `lavva mant ja avit mul kesvä `sarda panna Puh; ta_m jo suvikonnalaine vars, vaja ära võõrutada märä mant; säält `vaksali mant `õkva silmäld sinna talli manu saap rutemb Nõo; ta läits lätte mant vett `tuujma Kam; ma lätsi, et ma avita esä sanna mant `mäele tuvva Ote; peremijs läits oma vara mant pakku ja kaot¹ elu ka ära Rõn; ma täü no söögi mant är_{tulla}² Urv; mine õigõ mu_{mant} minemä; ei³ (eks) na_{siss} `tõisi mant opi_{taad} `halva `muudu Har; mudsu mant jääss veidiükene `puuduss, olõ õi⁴ inämb `õigõt mutsu päähn Rõu; meheimä käve iks üte `akna mant tõsõ mano Vas; mi_{jahatu⁵} om val⁶miss, olõss vaja `veški mant är_{tuvva}⁷ Röp; ma tull⁸i õnnõ lehmä mant, `piimgi jäi `kurnamalda⁹ Se; tull¹⁰l tõiste mant Lut || kauguselt siin käüs mõne saa (saja) kilu `meetri mant [laadalis] Pst

2. **adv** juurest mine ära mant Hls; mõse emä ais mant ära, sõss lää põrse kasume Krk; musta põlle `panti mõsu `moldi ja `anti `tõlva, siss `olli must mant lännu kah Puh; ega ma_{nte} kägu mant (lähedalt) ei ole `nännu. miä ei tiiä, merände ta om; kui ike sõna ütte ei sünni, siss mugu lase `jalga, pane minekit mant Nõo; siss jääb tuuj¹ ussi viga mant ära Võn; Lats² harinas sul `kässi, sõss ei_{saa} mant kohegi³ Urv; savi nakkass `kuiuma, lätt mant maha⁴ Har; `kuultul jutul ei olõ_{põhja} all, võõdass mant ja pandass mano Rõu; hädä saa inemisele ruttu, a mant ar_{lää} ei⁵ Vas; perremijs lõikass tarost [kärge] `väl⁶lä, `pernaane puhastass `mehtset mant Röp; võtit⁷ elo mant ar⁸ ja, nii saat⁹ ar_{tõistõ} ilma Se; är¹⁰ `kaksõss pää, är kaka¹¹ss kõrva, nõna mant Lut

mant² mañt Muh, g mañdi Lä(mandi) HaLä HJn Jä ViK IPõ; mant g mandi Hi Mar KJn, `mandi R/n `manti Vai/ piima koor kas `manti ka tahud `tuhlie `pääle; Täna täüid `mandi kogu `kirnuda, `muidu jääb voi `huonu mekki Kuu; Pane `kohvile `manti `peale Hlj; tahad kala teha `tuorelt, siis pane `manti `pääle Lüg; `Mandi jaust õli ise pütt Jõh; keväde vahel `voieti [parkunud jalgu] appu `mandiga Vai; Mõni peeb mandinõu sui kajus Käi; `Sahvris on veel `manti, aga see on apu juba Rei; nelikümmend `toopi `pandi `mañti `sesse, sealt tulid siis

suured või känsäkad **Mar**; paneb `mañti kohvi peale **Mär**; kui sa [seened] ära `liutad ja apu `mañti `ulka paned, on iad **Var**; [körti] klopitakse ja pannakse `mañti `peale **Kei**; kui ta (piim) juba akkas paksuks `võtma ja mañt peal oli, sis `riisusime mañdi ää ja tegime võid **Rap**; õhuke mañdi kord piimal peal **HJn**; Rõesast piast mañt, apust piast koor **Amb**; apu piima pial on koor, rõõsa piima pial mañt **Ann**; tüdrukud juavad `mañti, siis on ilusad **VJg**; jõi `mañti kõhu täis **Trm**; kui `võerid tuli, `kästi `mañti `piale `panna kohvile **Lai**

mant mañt **g** mandi **Khk Pöi Muh Tõs Hls Krk**, mañdi **Pöi Khn Aud Tor Hää Saa KJn**; mant **g** mandi **Jäm Khk Kaa Rei KJn**; mont **g** monda **Lei**; meñt **g** meñdi **Pil**

1. kraam siin on `manta pailu **Jäm**; piab ikka `manti kogu panema **Khk**; sellel oo seda mädi ja `manti **Muh**; pruudil oli seda `manti, `riidi ja `asju **Tõs**; temä tuln Ruotsist suõlaga ja kohviubõ oln ja `kõikesugust `mañti **Khk**; see üks vana mañdist `tehtud, aga see o paremast mañdist (materjalist) **Aud**; angerjad ja räemed, sii ju kõik suetsu mañt **Hää**; `tangu, liha, `leiba, võid, kikke `mañti `añti **Saa**; mailmatu mañdi kokko aand **KJn**; Temä tahap `manti `saada, ega ta raha iist ei `tjigi midägi **Krk Vrd** mänt

2. varandus; raha seda va `meñti tal küll, ega ta ilma põle **Pil**; sour mont **Lei**

mantama `mantama santima sie käib `mantamas möda küla **JõeK**

mantel `mant|el **g** -li **R S Mar Mär Kse Han Mih Tõs Hää VMr Kad VJg I Vil Puh, -le Phl Vig Tor Hää Ris Hag Juu Koe Plt Pil KJn Trv, -eli Vai**; `mantõl **Khk**

1. üleriie, pealirõivas **a.** palitu `mantlile kujuti `niisukene viio, `sellega `tommati `kinni **Hlj**; `mantel on lai ja `paltu on `kitsamb kui `mantel **Lüg**; `mantlid, nied õlid ülimised `kuuvved, õlade pääl õlid **Jõh**; `naiste `rahval `oldi vanast `mantel, `mustast `riidest oli `tehtü **Vai**; meestel ning naistel niid `mantlid **Jäm**; suur pitk `mantel oli, teiss `külges oli punane nüör, oasad, ning teiss `külges oli tinanööbid **Pöi**; vanasti kandsid mehed `mantlid **Rei**; üks saks ja sada `mantelt = `kaapsapea **Mih**; pane `mantel `selgä **Tõs**; vanal olnu kasukas all ja `mantel pääl **Hää**; `lahtine `mantel, ei oln üsna kiha järel `tehtud **Ris**; ülikuub ehk `mantel, ennem `üiti kuub **Hag**; ikke kasukas sel`las ja `mantel viel pial ja vüe viel meestel pial **VMr**; `üüiti `mantlist `ennem, nisust laiad, suur lai krae oli vel peal siin õlade peal **Kad**; surmal must `mantel sel`jas **Trm**; `mantlid on naistel, vanasti olid niid suve palitud **Lai**; tõi `Põltsamast `mantle **Pil**; mul om `mantel sällän **Puh b.** talaar õppetajal on must `mantel, `valged lappid `onvad `mantlil ies **Lüg**; pappil on `praigo viel `mantel [sel`jas] **Vai**

2. koor, kest tõmmati `mantel (kalanahk) maha **Mus**; täna keedame `mantliga `tuhlimi **Muh**; kartul õege `mantlid maha `lipnud, puru kiädetud **Kod**

3. **piltl** peks, keretäis **Sa** `tahtusid ühe hüä `mantli `saada, küll sa siis `targemaks `saisid ka **Kuu**; Pärís igavese mantli **Emm**; anna `tääle nehuke `mantel, et tä kohe määletab **Vig**; siis oli `vargal `enda kohus, `añti ia `mantel **Lai**

Vrd mäntel

mantel|kuub siiludega üleriie `mantel`kuubesid oli tiha tänini veel **Vll**; Mehed kandsid mantelkuubesid, laiu kuubi, millel oli üks ainus nõöp kurgu all **Käi**; Mantelkuub on lai kahe siiluga leet palit **Phl**

mantima `mañtima, (**ma**) mañdin **Ris Kei Amb Koe**; `mantima, (**ma**) mandi(n) **Käi Phl Mar**, `mandin **R/-nt- VNg/** piima koorima `manditud piim, sel saab lusikaga kuor ära `voetud **Jõe**; `piimä on `manditu **Vai**; mine aka sa pæel `mantima, piim `jahtub **ε Käi**; mandi piim ära **Phl**; Pütid mañditi ää. Siis `pañdi [mant] `kernu, sial `apnes **Kei**; Vähesed said `rõeska `piima `pruukida, ikke mañdidi ää vähemalt **Amb**

mant|kann koorekann *Pese mantkann sis`hüästi`puhtaks ka`lauale`panna* **Kuu**; *mantkann oli`liitrene ehk`väiksem, suuremadega`pañdi piim lauale* **Ris**

mantli|kasukas (üleriie) *vanamel oli üks suur`mantli kasukas, nisuke suur ja lai, pane viie`piale* **KuuK**

mantli|kuub (üleriie) *Mantlikuued olid`jälle ma`ilmama laiad. Sai tene teise`riide`piale tõmmata, oli siis pal`las kasukas all või mis`tahte* **Amb**

mantma *mantma, (ta) mañdib kraami salaja kuhugi viima kül`ta mañdib kõiksugu`asju kodost`väl`lä* **KJn Vrd** *manditama*

mant|pütt (hapendatud koorest) *ma sain mantpütti, see on püti sees apo piim, koor peal* **Kul**; *pannakse piim`apnema, et süiakse mantpütti* **Koe**

mants *mañts g mañtsi* **KJn**, *mañdsa, mañsa* **Rõu**

1. *volditud ääris aluselle (seelikule)`aeti vanast mañtsid alla* **KJn**

2. *narmas mañdsa² umma`ümbre suurõrāti`viiri pitehn; mañts ol`l sõrmõ pittu, kotohn`koeti ja vabrikuhn kah teiti* **Rõu**

mantserdama *mantserdama askeldama siin mantserdad ja`tõmmad metsän, egä külm ei aka* **Kod**

mantset(t) → mansett

mantsik(as) → mansikas

mantslesse *lainesse, lokki [kangas]`löödi`lahti plau ja plau, venitadi ja sirutadi, et eäred mitte`mantslesse ei jää* **Juu**

mantsme *mañtsme, mañssme, (ma) mandsi ehtima, ilustama Küll om ta nüid ennäst`väl`la`mantsin, jüsku`ingel kohe; Mis sia endast nõnda pal`lu mandsit, olet ilus esiki* **Krk Vrd** *mintsme*

mantsõmma → manitsema²

manu¹ *manu* **Saa eL**(*manu*² **V**), *mano* **Võn Kan Vld**(-o² **Rõu Lut**); *munu* **Lei**

1. **postp** *juurde miu manu tul`li mitu inimest Saa; läits kajo manu vett`kiskma* **Trv**; *kortle`soldani olli sedäsi talude manu`süümä saadet, et taluse pidiv üleven pidäme* **Krk**; *mine`alla kua manu, kae kas liha pada kijs* **Hel**; *võta veli`endä manu, saab temä ka`ke`rgembät`põlve* **Ran**; *märä`oidnu`varsa iki nõnda oma kaala all, nõnda et susi ei ole varsa manu saanu* **Puh**; *võtt latse`üskä, tõi üsäga minu manu* **Nõo**; *lätsime`vastse`aastan jälle lauda manu, peremiss viiss`leibä jälle lehmile ja sigadele* **TMr**; *`istõva kõik`lavva mano ja laaliva* **Võn**; *poiss lännu kõrdsi manu ja`olligi sehvt kuun* **Ote**; *sij peni käip ka`ul`kman, läap muide talude`peñne manu* **Rõn**; *`añti minnu lelläpoja manu, tsiku manu [karjaseks]* **San**; *ku virk olt raamatut`opma, sõss saat koolitarõ manu²* **Urv**; *konh omma äkilitse kaarialudsõ (keerised), säält om mõlaga nii tõmmada, et hamõ jääss`perse manu kiñni²* **Har**; *kis um tõtõlik, tuu õi`tsuska umma nõnna tühä jutu manu²* **Rõu**; *kirriv häñn tük`ke talvõl`tialastõ söögi mano* **Vas**; *tä om uma meele mano (meelemärkusele)`tulnu jäl²* **Se**; *l`ema`ol`li`vähride munu`tulnu* **Lei**; *lätt`tõisi manu* **Lut** || (kokkuhäälusel lühenenult) *Miä ämp oma`jalga`tõstre`ma ei tõsta, säält saab sõimate;`Pernän läits lauda`ma* **Hls**

2. **adv** *juurde kallassi [kartulid]`mõhke, sõss juuretiss manu ja jahu`sisse* **Trv**; *vanast tetti tüdrukul kasuk palgass, jak`k manu. ku särk tetti palgass, sõss tetti kõrt manu* **Krk**; *perituult om ää minnä, siss ei saa tuul` nõnda manu* **Hel**; *toda ei tiia, kumb kummale`rohkeb manu tük`k, kas uss kassile vai kaß ussile* **Ran**; *`tütrukene läits latsele manu, võtt latse`üskä* **Nõo**; *lätsi manu, `kaie, ilmatu suur` pada konn* **Võn**; *ku parmu manu tükisse, siss obene ka lüü annaga* **Ote**; *nüüd ei panda² inäp`ammilõ jakkõ manu²* **Krl**; *vaja kasuk sälläst maha aia²,*

läämi tüküß jo manu² Har; no `kaeta õi_tuust midägi², kas mißß um nuu² vai vana, kiä mano murd, tuu um uma Rõu; ku näi mõnt kavvõlitsembät koolisõsard, kõik² tull²li_mano, et tere_koolisõsar² Vas; panõ no_vii²l `veetkese `tsukrot mano, saa `mälsäp Räp; ma² elä nigu kotih, kink mano ei putu², kost midä ei kuulõ² Se; mõtsa kirbu² nakanu munu Lei

manu² manu tuhk lase manu maha, mis suitsu otsast tuleb Mih

manul juures ta `olli selle [tüdruku] manul meneva `ööse oln (ehalkäimisest) Muh

manulik manulik manuline temäl om manulik Krk

manuline manuli|ne Aud PJg Saa M Ran Nõo San, -le|ne Pä VIPõ, g -se

1. teise majas, teise juures elav inimene mina olin isa juures manuline - - ise oma leva pial isa tua `nurkas Tõs; `linnas oo üürnikud, aga maal oo manulised Aud; ilma üirita manulene majass `võetu Hää; elas teise juures, oli tema manulene, kas ühes lauas söövad või lahus, aga ühes elavad Plt; manulene - - olli `korteris ja käis [tasuks] tüüs sis SJn || päeviline, abiline kui pal²lu tüüid, siss võtat manulisi Hel Vrd majuline¹

2. armuke, vabaabielus elaja si Mañn ol²li Jaani manulene, elas Jaani juures SJn; aab selle ärä, võtap uue manulise `jälle Trv; kas ta manuline ol²l või är laulatet Hls; Sij om kole mißß, koinip oma katte manulist ja `jõõrap tõste `litsege kah viil; lahu²ts `ende naisest ärä, läi²ts perenaisel manulisess Krk

Vrd manulik

manuma manuma luurama, passima läks tüdrukut manuma - - ehk saab trehvata selle tüdrukuga JõeK

manu|minek teenimaminek jüripävän `ol²li tuu manuminek, lätsivä poesi ja `tütrigu peremeste manu `tijnmä Nõo

-manune Ls töömanune

manutama manutama ?läikivaks tegema pala leib manutab kuue ää Vig

manutuss manutu|ss g -sõ Har leivakõrvane `leibä küll om ja `piimä pääle servädä, a_manutust ei olõ medädi. liha ja või om manutuss Har

manuvar manuvar g -i lahmakas ese või olend Küll sij on üks manuvar, päris inimese müir; Jusku suur manuvar kesset tuba Hää

mao- mao- (seedeelundi kohta) Mau `päälise rasv `kiereti kogu ja `pandi `pirguie vahele `oue `kampri lage rippuma Kuu; maurusv, mida mau_bält `vueta, sie_i ole `kuigi ia VNg; Mao `kõrda saab `luoma maost - - ära `kuuma `viega ja sis `nuaga `lauvatükki pääl `kaapida Lüg; mau nahk käib ka `rupskite `juure Ans; liha oo `sitke kut mau nahk Khk; Maurusu sai seebirasvade sega seebikatla pandud, söömarasvaks seda äi veetud Kaa; Sea mau nahk sai `puhtaks `tehtud ja ää `söödud; `Valged maurusva `moodi pilved käivad öle `keske `taeva Põi; mao kile oo nagu õhuke paberi kord Muh; tä ei või ikke suurt tööd tehä üht, kas oo mao aavad või Mar; sea mao nahk saab kibiga ää kõrvetud; täna nii `kangesti mao rasva moodi taevas, saab näha, kas tuleb `vihma või Mär; sõõn oo sia maorasva `karva Tõs; maopiige on `lõhki, soolikas ajab ennast sealt `väl²la Vän; mao kõlu `ol²li õhuke Saa; `lammast sai soolika `otsi ja mao `nahka, lõegati `pieneks Kos; mau `rasva piab jo nii `kangeste pesema JJn; nõnnagu paagatas lõi lehmäl mao ketu `lõhki ja `val²mis kõhe; vanass `aeti magu `tangu täis, `pañti ahaju, kutsuti mao vorst Kod; mao rasv - - temal on teistmoodu mekk. mina olen `pannud vorsti `sisse ehk `vorstisi praadida Pal; loomal kui mao kelme `lõhki läheb, siis lõpeb ära Ksi; nael on mao kõlust läbi läind KJn; maoaava om inimesel ja `luumel kah, mao sehen om suure rao Krk; mao kel²m om rasva pääl, ma võti ärä mao `kelme Ote; mao põlõndik, um kõtu seehn kõva valu ja kõtt `paistõt Rõu; mao pääl sääne kese, tu `kutstass maokelme² Se

mao|ajaja 1. (loomahaigus) `lehmäl on mao ajajad, nied on mao sies, ajavad sene sitta `kõrra `vällä siest; Maoajajate `vasta [anti] ovostelle rein `varsi `tuorelt ette **Lüg**; maoajaja oo maos sees - - ajab mao `samla `lahti, loom sureb ää **Mär**; mao `aaja, aab mao seestpoolt külje `paljas - - loom vilets ja `vaene `kangeste **Tõs**; mao `aajad nihuksed uúsid, mis aavad `lamma mao ää **Juu**; tal on mauajajad sies **VJg**; mao `aaja eläjäl sehen - - ussikse oma maon, siü luum on seest vigane **Hls**; siga akas pasantime - - sita sehen olli `valge uisa ku lina luu, niü sööve soolikse lima ärä, et veri tule. lehmil oo ka maoaaje **Krk**; lehmäl `tul'li mao `aaja ja keedime lehmäle toda maoaena tiid **Nõo**; taal hobõsõl ei olõ muud vika medägi, taal omma mauajaja sisen **Har**; [kui] eläjäle lööse maoajaja, sõss nakass elläi pasalõ, aasõ mao karva `pal'lass, sõss um elläi otsah **Plv**; ku kõtt `kangõst `valla, om mao aeaes sisõh **Räp**

2. sõim Maoaaja, kes teiste peale tühja jutusid teeb ja taga selja reagib **Trm**; selle inimese magu ei saa `kuskilt täis, igävene mao `aaja **Hel**; igävene maoajaja?, jätä joba uma `tapmine **Räp**

mao|ajaja|hain = maoajaja|hein **Kõllast** `langa värmiti maoajaja_haana häiermidega. Tuu um säänä matal' hain, kaus kuiva liivadsõ kotusõ pääl **Rõu**; maoajaja haana kaussõ? palo veereh nigu? kobra? kõllatsõ? **Räp Vrd** maohain

mao|ajaja|hein (taim) ku eläjel mao `aaje sehen, siss eläi pasantep, siss korjats eläjel mao `aaje `einu; maoaaje einä kasvave lühikse, kõllatse, ligi maad **Krk Vrd** maoajaja|hain

mao|alune kõhualune `leigeta `suure sia `küllest ikke tükk `kerraga, `milla selja `päälne ja `milla maualune **VNg**; `lamba mao alused `villad on sitta `pampaluid täis, senest `villast ei saa kedägi **Lüg**; mao alune niidetasse [lambal] kõige `enne, siis tulid ülesse keha `poole **PJg**; maoalused ja põtka `piälsed villad võtavad `lahku, niid oo karimid **Kod**

mao|hain (taim) keedime lehmäle toda maoaena tiid ja lehm sai `tervess **Nõo**; kõlladsõ, mis maad pite ol'liva nigu nigu tsäuga `muudu, nuu_kutsutiva mao haina? - - ku lehmil mao man midä vika ol'l, keedeti noid **Plv Vrd** maoajaja|hain

mao|jahu peen puupuru sanna man `ol'li alumane pal'k `koidel ärä `aetu, siss tõeva säälid mao jahu; `väikstele lastele kah raputedi mao jahu `kintse vahele ja kos kõrdsu om **Ran Vrd** majujahu

maokal(i) `maokalli **Lüg**, `maukali **Jõh** = maoli `vatsuli on maas ehk `maokalli **Lüg**; Kukkus `maukali maha **Jõh Vrd** maokeli

maokas `maoka|s **Lüg Muh Mar Var Tõs Saa JMd VMr Kod Plt KJn Ran Puh Krl/g -se/ Se, -ss Trv Ran Nõo Rõu Plv Se(-s)**, `maogas **Vai, g** `maoka; `maukas **Jõh Kse Hää Juu Jür JõeK ViK Iis Trm Har(n -ss; g** `maukatse), `maugas **Kuu VNg, g** `mauka kõhukas; keskpaigast lai `Maugas paat on küll `raske `soudada, aga `lasti ottab kovasti `vasta; Mes sa süöd, et oled `ninda `maugas **Kuu**; suur magu ies, `maokas mies **Lüg**; lihunikud ja `jeudikkud on `maukad **Jõh**; see oo nii `maokas et - - `maokas nõu **Muh**; küll see koa üks `maokas elajas oo **Mar**; see ete `maokas, kel ia suur kõht ees on **Tõs**; `Maukas kuhe ei ole ää, ta võtab pailu vett, sadu `sisse **Hää**; mia `tahtsin `maokad `laasi, peenikse kaalaga lambi laas lõi kui `likstigi [katki], kui palavas läks **Saa**; on iä `maukas loom **Juu**; `Maukaks lähed, kui kõht `puñnis või `põñnis **Jür**; liiga `maukas kuhi võtab `vihma `sisse, nii ei tohi `olla **VMr**; ia `maukas lehm, `lastis lehm, `tiine **Kad**; vasik juub ennäss `maokass, ei tämäss ei sua `õiged lehemä **Kod**; kos mina tei `endale `maoka `looisku, sellega võip joba purjuga ka `sõita; kel kõtt suur, ette kasunu, siü üteldi `maokass ehk praagamagu **Ran**; mõnel saap kuhi nigu pudel, tuleb kuhjale suur magu, saap `maokass kuhi **Nõo**; taad vasikat ei massa elu vasikass

`jätmine, ta_m lühikene ja `maukass Har; taa õigõ_`maokass elläi, säre suur, suurõ laja
`maoga² Plv; `maoka² lehmä² omma² pareba² ku hurdadsõ² Se

maokas² `maokas Mar Rõu/-ss/, g `maoka Plt; `maukas JMd maitsev see üks ea `maokas
leem täna Mar; on õige ia `maukas supp JMd; Mari teeb `maokad `rooga Plt Vrd maitsekas

maoke → maokene

maokeli = maoli lehm ja siga om `maokeli maan Puh Vrd maokal(l)i

maokene dem < madu uśs vöñjerdab ning `maugene vöñjerdab ka Khk; eks neid `maokesi
ole `metsas küll JMd; `maoksit om paelu väl`län, ne `näitava `vihma Trv; korjasive `maoksit
mulla sijst, `panti õngel `otsa Krk; `Kapsta lehe `ollive ni `maoksid täus, puha roodsule seive
Hel; tuu puu `ol`li `maokestel ja `koidel `aetu periss jahule; sõit nellä obesega `müüdü, ta es
`näegi sinu, sa ollid temä kõrval nigu `maoke mullan Ran; ega sa noid `sijni vanan es saa,
ruttu tulliva `maokese `sisse Puh; kana om `maokeste pääle mak`ka, ütstõste iist `korjava
`maokesi; mõnikõrd kondi liha kui ta_m mage, om `maotedu, luu mant kõik` `maokeisi täis
Nõo; kikkasijñ om `kõllane, noil ei ole `pal`lu `maokesi Rõn; liblik situss muna_`kapsta `lehti
pääle, säält kasvass `maokõnõ San

mao|kiri (kindakiri) `Kindi `koeti viil paksema kursiga - - mau`kirja või kirjukoiti `muüdi
Hää; see on mao`kirja KJn

maoldama `maoldama Kod, `mauldama Trm kõhutama vahel `maoldasid kanapojad
rihaaluse piäl muan; koer `maoldab, laheb kápäde `piäle; mes sa `lušti `maoldad siin Kod
Vrd maotama¹

maole maitset ei ole ää leib, `maole om nigu `mõrkjass Nõo

maoli `maoli Muh Mar Mär Kir Mih Tõs PJg Saa Ris Juu Koe Kod Pal Lai Plt KJn Kõp
Hls Krk Puh Nõo Võn San Rõu, maoli Vig Khn Tor Hää, `mauli Hlj RId hajusalt Sa, LãEd PJg
Tor Juu Jür JMd JN VJg lis Trm MMg kõhuli; pikali ke õli pali `viina võttand, eks sie kui
maast `tuisis, kukkus `jälle `mauli Lüg; `Viskas `ennast `mauli maha, `sinne `mauli `jäigi Jõh;
oli `mauli liiva peel Khk; Jää oli libe ning mütu last olid `varsti `mauli maas Kaa; Jõid mütu
`päeva, kes teab kus see täna `mauli on Põi; tüdrikud `ollid `maoli moas Muh; Ega täie
kõhuga pole maoli hea olla Mar; `viskas `õue `maoli maha, `puhkama Mär; sis olite kõik
`maoli maas ega `tohtind pead `tõstagi Kir; [laps] pukitseb küll külit, küll `mauli Var; kukub
patsaki `maoli maha Tõs; muea maa, loomad `roomasid `mauli sees PJg; mia magan ikki
`maoli Saa; mis sa sii `maoli moas teed Juu; ega ma saa `mauli (kápuli) `lasta, ma pian otseki
kõik tegema JN; `mauli nüüd muas siin, mene tuppä VJg; lahema `maoli (pikutame) `natke
`aega, siis lähmä tüäle Kod; lähäd `maoli ühe mätta vahelt `teisi Lai; sij vahib `maoli maas
KJn; kurts `maoli mahan Krk; Kae kui satte `onte õkva maoli maha Nõo || piltl tä `lendas seal
`koolis vene keelega maoli (kukkus läbi) Vig Vrd maokal(l)i, maokeli, maulla

maoline¹ `maoli|ne Jãm Nõo, `mauli|ne Kuu Khk VJg Har/g -tse/ Rõu(-nõ g -sõ) Plv Vas
Rãp, `maole|ne Mar Tõs Plt, g -se; `maoli|nõ, -lõ|ni g -dsõ Krl maitseteline (sag liitsõna
järelõsisena) supp on täna `mitme`mauline VJg; kibeda `maolene või Plt; taa ruug om
ää`maulõni Krl; se putr om raassõ `hapnõ `mauline, ei_tiiä, kas `tihkat sedä laualõ viiä² Har;
vesi um `mauline (isesuguse maitsega) Vas || maitsev tuu leib ol`l `mauline Rõu

maoline² `maoli|ne Lüg Jõh Aud/-le|ne/ Kod Rõu/-nõ g -sõ/, `mauli|ne Kuu VNg Kse Urv,
g -se

1. maoga seotud `maolene viga, kedagi ei ole sõõn ega joon Aud

2. kõhukas `suure `mauline inimene VNg; `maoline kuhi; linna ärräd suure `maoga,
`maolised Kod

3. keretäis **a.** kõhutäis *Olis tuld ka `neie `mauliste iest `heinäle, mes on siit süönd Kuu;* Nuo nüid sai `niisike `maoline `panna, et `aitab `õhtanni **Lüg b.** nahatäis *`Andaga kohe `opmanni `mauline Kuu;* Temä sai üva `maolise **Jõh**

mao|naha|kiri (kindakiri) *Maonaha kiri `tehti üläni `valge vai `värviline, põhi parempidi, maonaha `silmad pahempidi Lüg;* *Maunaha kiri - - jäeb pialt `kärniklane just nigu `lehma magu IisR*

mao|nahkas rünkpilves [taevas on] *mao `nahkas VII Vrd* maorasvas

mao|nahkne (koekirjast) *Mao `nahkane `kuutasse `trellis, `viie `niiega, sidussega ja `viie `suksega;* *Saunalinad mao `nahkased `kuuti Lüg Vrd* magunahkne

maone `maone **Kod Plt;** `mao|nõ **g -dsõ Krl;** `mau|nõ **g -dsõ, -tsõ Plv Röp Se a.** maitsetine (sag liitsõna järelolisena) *üvã `maone leib, üvã `maoga Kod;* *mis `maone ta on Plt;* *tãmbã omma ruvva alva `maodsõ² Krl Vrd* magune **b.** halvamaitsetine *tekke no taa liha ärã, muido lætt `mautsõss Röp;* *tera² ka ku omma kavva ar² saisnu², siss lõövã² `mautsõst Se*

mao|rasva|pilv rünkpilv *Kui maorasvapilved `taevas, siis tuleb ilus ilm Jãm;* *mao rasva pil`ve om ästi `kõrgen Hel*

mao|rasvas rünkpilves *tãna on taevas mao `rasvas VII;* *Kui taevas mau `rasvas on, on kolme pãeva pãrast vihm kãe Põi;* *taevas `olli nõnna mao `rasvas, kül ta ikka sadama akkab Muh Vrd* maonahkas

maorka → mahorka

maostama `maostama **Mär,** `maustama **Iis,** maossama **Kod**

1. maitsvaks tegema *egã nõnna ei sua elãdã, et pere liha süüüb, lihaga maossatse `süüki Kod ||* hõrgutistega toitma – **Iis**

2. maitsta andma, maitsta saada *oli nii vähã, sai muidu suu `maostud Mär;* *tã maossas tõese suu kua ärã Kod*

maotama¹ `maotama **Kod;** `mautama, (**sa**) `maudad **Kuu** kõhutama *Mes sa `maudad siin `mãrjã maa pãäl;* *Oli nõhã, et `hülged olid siel `mautaned Kuu;* *eks siad või `ulku ja `maotata Kod Vrd* maoldama

maotama² `maotama **Ran Nõo** ussitama *ernet külveti pããle pãevã, et siss ei `maotanava Ran;* *mia joht ei saa `maotedut liha `süvvã, mia naka ossele;* *si_m vana `maotedu siin, `viska ärã Nõo*

maoti `maoti **Khk Põi(maoti), g -ma Krj/`mau-| Muh** = maotu mõni *ripudab `tuhli pudru `pẽele jahu, sellel pole magu midad, see on üks `maoti toit Khk;* *`mautimal leval pole ead `maiku sehes Krj;* *kõst oo - - ikka üks maoti toit Põi;* *nii `maotimad `tuhlid oo et Muh*

maotu `maotu **Emm Plt KJn, g `maotu Kod(n maotu) Pal Nõo, g -ma Mar/n maotu/ Tõs** **Tor Hãã Ris Koe;** *`mautu Kaa Rei/mautu/ Rõu Plv, g `mautu Jãm Khk VII Kse Trm Kan Urv Har, -ma JMd San;* *`mauto g `mauto, -ma Vai; n, g `maodõ Krl, `maudu Har* maitsetu *`mauto liem - - `ilma lihata `keidettü Vai;* *need oo nenda `mautud ounad Khk;* *Supile pannakse `soola `sisse, muidu ta on `mautu Kaa;* *üks va `mautu asi, millel pole midad magu VII;* *`maotu toit on sii Emm;* *maotu `sõõmene Mar;* *supp `sohke `maotu, põle kellegi magu Tõs;* *supp læind üsa `maotumas Tor;* *ta kiedab alati `mautuma pudru JMd;* *toit on læind `maotumaks Koe;* *kartulid til`lukesed ku `pãhklid, kuum tõiõ nõd nõnna `maotuss, ei õle kedãgi magu egã mekki Kod;* *kui kali vanemast læhãb, læhãb lahjast ja `maotust Pal;* *kül siõ on üks `maotu asi, sel põle mingit magu KJn;* *Kui supil vãha suõla om pantu, siss om supp maotu Nõo;* *Õsiku nuumati rasva perãst ja_sõss pidi `aigu ka_kaema, kunas tappa², nii et rasõv `mautuss ei_lãhã² Urv;* *ruug ärã `leühtünü, see_m nii `maudu Har;* *tal sõõgil ei olõ² joht maku, um `mautu Plv Vrd* maoti

maotuma `maotuma maotuks, maitsest ära minema omenad `lähtöd `maotuma **Vai**

mao|täis 1. a. kõhutäis *Sie õli vast maotäis, magu täis ku isa emä `pulmas; suu `täie ikke `annan `sulle mekki, aga mitte mao täit **Lüg**; Niid sai sii ette mehine mautäis pandud, ju sellega niid aitab oomseni **Kaa**; Ma antsi taale süüa, küll virutas, sai opmanni mautäve **Pha**; Kevadine suutäis on [loomale] änam kut sügisene mautäis **Pöi**; Möni möis voi mautäis makki (s.t tühja sellest) **Emm**; ma anna sole õhö mautäie `süüja selle eest **Mar**; parem suutäis soolast, kui maotäis magedad **Vig**; sain töö eest palt maotäie `süia **Saa**; enamasti kessnädali tuli `peime majas pulmade lõpp, siis `öeldi, sööge nüid iad teemehe maotäied **Rap**; Mautäie suad kätte, kui kõht `ästi täis on **Jür**; Läks külla, et ea mautäis süia suada **Trm**; kui liiast sööb - - sai ühe maotäie **Lai**; sai õege `võetuss üts `opmani maotäis **Hel**; sai maotävve `süvvä **Ran**; tuu om õnnetu miiss, kes kodu `väimess lätt - - maotävve iust piäp `tüütämä **Kam**; kas no sai sa üte maotäie `piimä **Har**; parõmb iks suutäüis soolast ku maotäüis magõhhõt **Vas b. piltl** (rasedast) Viis maotäiega hauda **Vän**; maotäie ära `puistand **Ksi***

2. nahatäis *sie poiss tegi pahandust, nüüd sai mau `täie `pekse kõhe **Lüg**; aga sel `anneti üvä mao täüs `pekse **Vai**; Küll talle anti alles mao täis, põdes pärast seda paar kuud **Mar**; sai iä maotäie jah **Tõs**; `Opmanni mautäis, sij on suurem nahatäis `pekse, ää keretäis **Hää**; `ändsin talle õhe ää maotäie tappa **Saa**; Läks teiste tüli keelama vai lepitama, aga sai ise kua pekse, siis üeldasse, läks mautäit suama **Trm**; ja siis `annud talle üvä `okmanni mautäie **Kod**; sa täät, et sa mu käest üte maotävve saat **Krk***

mappe *mappe vaip* Küll oled tehnd omale toreja `seinä mappe **Kuu**

mara *mara mõra mara seinä sies* **Kad**

mara- → *marra-*

maragant → marakratt

marak → marakas

marakar *marakar* vemmal – **Pee Vrd** marakas

marakas *marak|as g -a* **Amb Koe Lai**; *marak|k g -ku* **Lai**

1. vemmal *veke marakas oli juo alati metsas kaasas **Amb**; `aaras selle maraka muast ja kukkus `el`pima **Koe**; `koorma puu on ia marakas, kamalu `suurdune (peopesa jämedune) **Lai Vrd** marakar*

2. (põrutav) *löök, hoop `veiksem laps kukkus tooli pialt maha, sai ka ia maraka, valu ja kisa ikke oli; `anti `kaikaga vasta `silma, jäi ühe silmaga, no see oli juba marakas; kui maraku saad, siis saad `aiged kohegille; kui kiige pialt `viskas nii `kaugele - - eks siis sai ikke kõva maraku **Lai***

3. *kamakas; suur kogus seda marakad ei jõua ma `tõstagi; ta `ändis `mulle ia maraka liha; tõi suure maraka puid `sisse **Lai***

marak|katt → marakratt

marak|kratt *marak|kratt g -krati* **SJn Pst Rõu**, *-kradi* **Kuu/n -kratt/**; *marak|katt g -kati* **Saa**; *maragant* **Muh** (ulakas) põngerjas, väikelaps *Mes ne marakradid muud `muistavad tehä ku `aeva paha **Kuu**; üks vähike maragant `olli veel **Muh**; aasin need marakatid `kamrest `väl'la; kis neid marakaitte `keelda jõuab **Saa**; marakratid on `seaksed `veiksed kel'mid poisid, kellest kudagi `lahti ei saa **SJn**; Täembe sõidam mõtsa seenele, marakratid sav juuske tillukse seene korveg **Pst**; *Kül_naa_ `poiskõsõ? umma_marakrati? **Rõu****

marama *marama ringi käima, kõmpima* *No sai vade neid `seeni `etsijes pikki `metsä marada; Mes sa kuludad neid `kingi ja marad kohe kogu `onsa `päivä **Kuu***

maran¹ *maran g -a Jõh Põie Saa Trm Kod Trv Võn San Kan(-rr-) Krl Plv Se, -e Pst Krk Hel, -õ Har* rohttaim (Potentilla) *Maranid korjati sui enne õitsemist, vilus kuivatati ää Põie; marantel tehas vahet aisu `järgi, muðu õied ja lehed on `ühte `moodu Saa; kingu piäl one maranid, kisuti juured ja värviti maranitegä; ilos tume punane sae maranitegä Kod; `seantsid tek'ke - - marante juurteg ütelti värvitevet, no `seantse punaka ja mis na siss olliv Pst; ku `põrse pasants, andass marane `juuri Krk; nurmõ marana² varrõ² ja juurõ² omma `versjast `muðu Kan; maranõ `äelmu² omma kõllatsõ Har; tedremarana `juuri koratass sisemädse `haigusõ `vasta Plv; nu omma maranidiga ja `kõllaga värmütü² Se || (maitsest) täl ei õle marana mekkigi, `ütled, kui ei õle üvä mekki Kod*

maran² → marran¹

-maranane Ls tedremaranane

marana|punane (maranaga värvimisel saadud toon) *maranit kaeveti vanast kablitavaga ülesse ja värmiti nendega `lõngu, marana punatse tulive sõss neist Trv; linatsele es jää maranepunane ästi `pääle, villast värviti sellege Hel Vrd* maranaverrev

marana|verrev = maranapunane *maranidõga paineti `langu, [tuli] sääne kõrbõnu verrev, marana verrev Se*

maraskisse *maraski|sse Kei KJn, -ste Ksi* = marraskile ihu läks maraskisse, natuke `katki Kei; *maraskisse tõmmasin käe KJn*

maraskistel = marraskil *nahk maraskistel Ksi*

marastama¹ *marastama osatama Siis on sul süda täis kõhe ja marastad ja ei tia kui alvast ütled; Kui siis need kadetsejad seda kuulda suavad, no seda `sahkamist ja marastamist mis siis jälle küla pial ei õle Trm*

marastama² → marrastama

maratam(m)a *maratam(m)a Se, (ma) maradan Vai*

1. määrima `tinti marata `sormed `mustast; sie maradad miu `riided Vai

2. paastu rikkuma `paastkõ no latsõkõsõ_õ `naaku_i hinnäst maratamma Se

maratsema¹ *maratsema Kse Han Hää KJn, -m(e) Krk*

1. määratsema **a.** (inimesest) *Mõni inimene maratseb - - `tormab mõne aäsa või inimese järel nagu aruta; `Joonud mehed maratsede `kõrtsis Han; pöörane maratseb Hää b.* (ilmast) *Tõnise või taliarjapääva järel tulad `pehmemad ilmad, ei maratse naapailu änam tuisata Han; küll ilm maratseb KJn Vrd* maratsema

2. hullama, mürama `põrsa mängiv ja maratseve; miul ei ole `aiga `siuge maratse mitti Krk

maratsema² *maratsema Muh Han* sööma, *nämmutama ei mina_p taha sõnna maratsema menna; see maratsees naa palju oma `suuga Muh*

marda vähe oli väga `marda; ma nägi täda `marda Mus Vrd mardast

mardajus `mardaju|s Jõe, g -kse Kuu Hlj; `mardavus g -e Jõe; `mardau|s Jõe, g -kse Kuu(n -ss) = mardus `mardaus käis, sie oli `selle inimese `mardaus Jõe; ega `ükski inimine surnd küläss ärä, kui `jälle `mardajus ei käünd [enne] `kussagi kolistamass; Mes `mardajust sa siin pimejäs tuas `mäññid Kuu; ei tia, `kelle `kummitus vai `mardajus sie oli Hlj

marda|karva (tumedast toonist) [kui jää] *Mone aja peräst `jälle tumejaks `muutus, `marda `karva läks, oli jääd viel lühükäseks ajaks Kuu*

mardaks `mardaks Khk Kaa harva seda_o `mardaks `saaja; *Vana inimene tahab ikka `mardaks (vahel) tuhlist ning laga `süia Khk*

***mardama** (ta) `mardab `mardab ja kõneleb; `mardas, marutas ja kõneles Kod

mardas `mardas harv, haruldane see oli väga `mardas obu, mis `aidu `kargas, vähe tuli ette **Mus Vrd** marras²

mardas|nahk = marrasknahk jala kõik mardas nahale löön **Aud**

mardast `mardast = marda – **Khk**

mardaus, mardavus → mardajus

mardi|ema mardisantide juht *ma`rdiema* `istus `lõukal ja ketrvarss oli kää ja `ketras; *eks ma`rdi ema oli ikke naeste* `rahva `riides **Mär Vrd** märdiemä

mardi|isa mardisantide juht *ko`tt oli ikka ühel* `kaelas, see oli mardi isa **Krj**; mardi isä ja emä ja lapsed koa `jälle **Mar**; [mardisandid] *olid obusega, neil oli ma`rdi isa ja ma`rdi ema koa* **Mär**; *ma olin mardisaks* **Ris Vrd** märdiesä

mardi|joot hrl pl mardisantide pidu *siis kui mardipää üle oli, siis kogusid* `ühte `kohta kokku kõik, `keetsid ja sõid - - need olid siis ma`rdi joodud **Mär**; mardijoodud, poisid tegid õlut ja `priiskasid ühe päevä, kerjavad külast toidu `ainid ka **Var Vrd** mardipulm

mardik → mardikas

mardi|kakk mardisantidele tehtud kakk *ma`rdibä* `tehti sepikut, `üiti mardi kakk **Kei**; *teesel päeval* `enne ehk mardi pää, siis tegid ikka mardi kakku, kas nisu jahudest või ohra jahudest **Juu**

mardikanõ *ma`rdika|nõ* g -tsõ, -dsõ ussitanud timahalt omma meil `herne ma`rdikatsõ **Har**

mardikas *mardik|as* **Pöi Muh Tõs PJg Tor Koe Kad Iis Plt Vil Puh/-ass/ Vas, ma`rdik|as** **JMd VJg Trm, `mardik|as** **VNg, `ma`rtk|ass** **Lut, g -a; `mardi|gas** g -ka **Kuu; mardik|k** **Lei, g -ka** **VNg/`m-/ Jäm Khk/g -ga/ Koe Iis Lai KJn Trv Nõo Ote Har Rõu, -ku Hls Krk TLä, -gu Rei Krk Krl Rõu, -ke TLä Rõn, -kõ Röp, `ma`rtke** **Rõn; `mardi|ka** g -ga **Vai; ma`rdi|k** **Urv, g -ka (-ga)** **Kod Har Rõu, -ku San Krl, -kõ Plv; ma`rtk** **Võn, g `ma`rtk|a** **Ote Rõu, -e Kam Rõn; ma`rdi|k** g -ka **Kul Mär Lih** putukas `mardikad `süüväd kaik `eided ärä **Kuu**; lehe pääl ronib `mardik **VNg; mardik on üks** putuk **Khk; Mardikad on** lüpsiku kukkund, piim kohe täis **Pöi; mardikad - - suuremad** kut `kärsed **Muh; puud** `tahtvad `kaitsta mardikade eest **Kul; mardikas oo** pisike putukas, pisike `kukrik **Tõs; mardikas** `lendas `vastu `sil`mi **Tor; ma ei nä sial** `ühtegi ma`rdikast **JMd; üssid ja mardikad - - võttavad** maa viha ära **Kad; ma`rdikad on** puu kuare vahel ja rüevivad puud **VJg; aias on** palju mardikaid **Iis; veeke ma`rdik** tükib piimä `sisse **Kod; raudpää on** sehande kõva mardikas, must mardikas, kõva kuur sel`läs **Vil; `väike laits** ku mardik **Trv; mardikit om** kapuste `lehte pääl, `pirle om pääl **Krk; kui saenal om** lahi sehen ja säääl mõni mardik om, siss kanapoig udistap säääl seeni, ku ta loomakse kätte saab **Ran; mõnel om** `õnne ja `jõukust külländ - - tõene inimene `vintslep nigu vaeva mardik **Nõo; `äelmide küll`len** ripuva `ma`rtke, kes lilli `äelme ärä söövä **Kam; ku tuleva** peenikse `ma`rtke nigu kirbu, siss piät jälle `laskma `rohtu näele läbi suka seere **Rõn; toruviimušk om** si`nnin ma`rdik **Urv; ta vana** `rõipõ liha, ta om ma`rdikõid täüs; puu lihil omma lehe `süüjä mardiga pääle hiidetü, nuu `lõikasõ lehe kük`k maha[?] **Har; mul jürjeni** `häitsi[?], a mõnõl sei[?] `ma`rtka_`kõik' är[?] **Rõu; lais** püüid mardikõit **Plv; mutikõsõ[?] oma[?] mardikõ[?], kiä** `kõnva[?] maa pääl **Röp**

mardi|noorik üks mardisantidest *Küla noored tegid* `marti. Üks oli mardi isa, mardi noorik oli, koti mees oli **Pöi**

mardi|pulm mardisantide pidu [mardisantidele] `anti `erma ja leha, `keetsid ühös kohes, pidäsid mardi `pulma **Mar; Mardipulmad - -** ühte peresse viidi kraam kokku [ja söödi-joodi] **Kir Vrd** mardijoot

mardi|päev rahvakalendritähtpäev, 10. november `Mardi`päiväks `täüdüü` `olla juo -- üks [lõnga] viht `kehrätüü` **Kuu**; `mardibä` `õhta` `käisid` `nuored inimised` `mardi` `sandist, kottid pihäs; kui sue sügise õli, sai viel pält `mardi` päivä `karjas` `käia` **Lüg**; tuli lumi varem maha, s_said juo `mardipää` ajal [kooli], vahel `läksid` kadribä ajal **Vai**; mardibe on `kümne`mal `talve` kuu pääval **Khk**; Mardipäe oli noorte inimeste löbupääv, pandi igasugu kaltsakad ümber ning keidi külaperesi kaudu **Kaa**; Vanasti oli mardi päe suur päe, lammas tapeti mardiks ää **Pöi**; mardid `jooksvad` mardipääval **Rei**; mardipää -- sis `tehti` `marti` `jälle` **Noa**; sandid `joosvad` ikke `mardipääva` `lauba` `õhta` **Mär**; mõnikord `võeti` veel mardipäeba `aeges` [kartuleid] **Mih**; mardipääval, kui sia jalad `keema` pandi, siis ei `tohtin` kedrata, `põrsad` `lähtvad` `põnni` **Tõs**; Mõnes talus `ol`li nii, et tüdruk tegi sügisi `mihklepäävast` mardipäevani oma tüüd **Hää**; poisid käivad `martis` mardibä **Ris**; mardi `lauba` `õhta,` siis nad (mardid) käisid `õsimes` ja `korjames. aga` siis mardipää, siis nad pidasid `jälle` seda pidu **Nis**; mardipäävaks `tehti` ikke `vorsti` **KuuK**; mardipävast akkas kedrus `piale` **JJn**; siis `tehti` oma plinid kua -- odra jahudest. sie oli mardi päeva aal **VMr**; mardi päevast ikke `praeti` ane **Lai Vrd** mardipäev

mardi|sant folkl no siis sai `jälle` `mardi` `sandiks` `juostud` **Kuu**; `ukse` taga akkasimma `laulama:` `laske` `sisse` `mardi` `sandid,` `mardi` `küüined` `külmetavad,` `mardi` `varbad` `valutavad;` kus ikke rikkad kõhad on, sääl `annetasse` `mardi` `santidele` ikke süä **Lüg**; `mardi` `sandid` `kävväd` `mardi` `päivä` `ehtal` `tallo` `müödä` `nalja` tegemäs. siis neil on `pandu` mogo `maised` kaik `kentsäkäd` `riided` `selgä,` siis `silmäd` on ka kadettu `kinni,` et `kiegi` ei `tunne,` vanad kasugad on `pandu` pahemite `selgä` **Vai**; Mardi sandiks käisid `rohkem` mehed, kui `naisi` oli, siis nee olid meiste `riides` **Pöi**; mardisandid käisid `kerjamas` ja `santimas,` `nendel` sai makki `antud` ja liha ja ninda kut ega õhel oli **Emm**; mardisandid olid kõik poisid ja mehed -- neil olid pahampidi kasukad `selgäs` ja õlevööd olid `ümber. ja` mõned tegid silmäd mustaks ja lenadest abemed suho **Mar**; meie käisime `kaabotiga` mardisañdiks **Kse**; mardi sandid ikke `tantsid,` `laulsid` vanaste: mardid tulnud `kaugelt` `maalta,` üle soo, üle rabade, üle viie vikerkaare, üle kuie kuningriigi **Tõs**; anname mardisañdile kakku **Juu**; `lõunest` jo `lasti` tüdrukud tüöst vabaks ja, `kuoki` tegema mardi `santidele` siis **Amb**; mardibä ja kadribä, siis olid mardisañdid ja kadrisañdid **Kad**; si on nagu mardisañt, kui ta väga lipakit täis on **Lai Vrd** mart-, mardisant

marditama marditama mardisanti mängima vist nad ei käi `kuşkil` marditamas ega kadritamas **Plt**

mardi|õhtu mardipäevale eelnev õhtu `mardi` `õhta` `käiväd` `mardi` `sandid` **Lüg**; Lapsed `ootasid` mardi `õhtad` irmuga, mart lubas pahade lastele `pekse` ka anda **Pöi Vrd** mardioðak

mardlane `mardlane` maruline, tormine tänä one `niske` `mardlane` ilm, marutab ja tuul puhub **Kod**

mardlane² `mardla|ne` **g** -se **Jäm Ote**, -nõ **g** -sõ **Vas**; **pl** **Mardlase Kan**

1. (putukas) Na võtva kui **mardlase Kan**; sa käüt taah ku `mardlanõ` ümbre **Vas**

2. **a.** sõnakuulmatu **Olõt** üts **mardlanõ**, mitte sõnna ei kuulõ **Vas** **b.** püsimatü **Sul** ta lats om üts igäväne **mardlanõ Vas**

***marduma** (**ta**) `mardub` halvasti minema, ebaõnnestuma `miskid` `asja` äpardab või `mardub` **Muh**

mardus `mardu|s` **g** -se **VNg** **Muh** **Lä(-o|s** **Mar)** **Ris** **KuuK** **Amb** **Koe** **ViK**(**mardu|s** **Kad**) **I**, -kse **Kuu** **Hlj** **VNg**

1. **a.** folk (surma ennustav) vaim; kodukäija *mina olen ise ka`mardust ka küll kuuld Kuu*; nägin oma `mardust **Hlj**; `mardus tuulega nutab **Kul**; nagu `mardus lähäb läbi, ei lausu sõnagi **Amb**; mardus käib `surma `ieli ja koputab, lähäd `vuatama, põle kedagi **Kad**; kui `mardus kedrab ehk nutab, siis sie tähendab `surma **VJg**; just ku `mardus käib `üöse **Iis**; nägin nagu `keegi läks, see oli vist surma `mardus **Lai b.** (laste)hirmutis kutsun `marduse su kallale (öeld lapsele) **Iis**

Vrd mardajus, marras¹

2. **a.** õnnetus, häda *et sol nüid koa `sõuke `mardus pidi ette tulema; sellel `olli `sõuke `mardus `juhtun, looma õnnetus Muh*; täl oo üks `mardus üle keind **Rid**; ikke üks `mardos tuleb, teine lähäb. mette `teagi, joba `mardos kaelapeal jälle **Mar**; nagu üks `mardus `kaelas, öets (öeldakse) kui tulekahi või varas tuleb **Lih**; oli mul seda `mardust `kaela `tarvis **Kse b.** riid, tüli seal oli nihuke `mardus naa et seda jõund keegi änam vaigistada **Lih**; Juhanil oli igavene `mardus söömese, `joomese ja `lõömestega, kõik `naabrid joosn laiale **Han**; üks `mardus õli neil siäl (peres) **Kod c.** maru, torm Täna oo `väl`las `neuke `mardus, et ää pista nina ukse vahelt `väl`la **Han**

mare mare **g** -da hapumagus sain mared `toitu (magustoidust) **Pha**

maret mare|t **g** -ta = maretapäev maretabast tulad omad tööd `jälle **Ans**

mareta|künd (maretapäevane künd) mareti künd ehk ussi künd oli kolm nädäläd `peale vana jaanibäd **LNg**

mareta|päev mareta- Lüg **Ans Muh Mar Juu JõeK JMd VJg Kod Lai Plt Trv Hel Röp,** mareti- **Kuu Tõs Aud Hää Trm Hls,** maredi- **Jäm,** marete- **Mus,** maredede- **Emm** rahvakalendritähtpäev, karusepäev, 13. juuli `Küünl`päivä sula ja mareti`päivä poud on `näljä emä **Kuu**; kui mareta `päiväl ja `seitsme `veljeste `päiväl sadab `vihma, siis on kas `seitse `päivä ehk `seitse nädälä taga järele **Lüg**; maretabä äästäste `põldu, et uss äp aja `põldu ära **Ans**; maretebä `aega oo räimid kudukalad **Mus**; Maredepe ajal peab niipalju kala püüdma, et aasta läbi soab **Emm**; mareta päevä aeg oo karuse künni aeg **Mar**; karuse päe või mareti päe **Aud**; maretapäeva järele tuleb tont põõsa `alla, et lähäb pimedaks **JõeK**; karusipäeval ehk mareta päeval pandakse aru eeña `sisse raud nael, suo eeña `sisse pannakse truat` piltl **JMd**; Kes maretipäeval kesa äästab, siis jäeb kesaväli ilus **Trm**; mareti päe om suvve **Hls**; Ku maretapäeval kuiv ilm om, sõss saa kuiv ja lähmi sük`üss **Röp Vrd** mareti

marete|päev → maretapäev

mareti|päev → maretapäev

mareträim suvine räim Mareträimid aa keige rasvasemad ja parama maiguga **Emm**

margaline margali|ne **Vai`m- Jäm Pöi JMd VJg Iis Trm Kod KJn Puh San Plv Vas, -li|n Krk, -le|ne Mar Mär Tõs Hää Ris Koe Plt, g -se; margali|nõ g -sõ Rõu a.** marga väärtusega (rahaühik) `kolme `margaline raha **Vai**; See oli üks margaline raha **Pöi**; mool ei olegi margalest **Mar**; `mitme margalene sul on **Ris**; mul on neid margalisi küll **JMd**; margalised rahad on nüüd õbedast **Iis**; tuu meile margalisi rahasid **Puh Vrd** margiline **b.** margase hinnaga margalin om kige vähep küünäl **Krk**; asi on margaline **San**

Vrd margane

margallõng marga lõngad -- külanaised kedrasid mõisale kõik lõnga. need pidid ead lõngad olema, ei `tohtind `lipsu peal `olla **Plt**

margane marga|ne **Jäm Khk VII Muh Mar Tõs Tor Kod Plt Puh/g -tse/, `marga|ne VNg, `marka|ne Kuu, g -se = margaline a.** marga väärtusega (rahaühik) on_s see niid margane või

kolmene **Khk**; nee uied rahad, need oo margased **Vll**; sii olid koa need margased **Mar**; margased rahad oo rauast **Tor b.** margase hinnaga `margane sai **VNg**; `mitme margane obune sul on **Plt**

marga|puu (põhisõna sag lühenenud) päsmer, käsikaal *Sie poiss on igävene* `varga `margapuu kohe igäl puol (varastab) **Kuu**; mul on kaks `margapuud, `tõine on puust - - `tõine on `rauast **Lüg**; nael ja puud õli `margapü mõet **Vai**; `päsprid mõni üiab margapuuks **Khk**; enne `olli puu nui, siis `tulli margabu **Muh**; Vaadame, mis margabu näidab **Rei**; meil veel vana ea margabu alles **Rid**; suure kaaluga kaalud, marga `puuga mõedad **Mar**; see o vana puu margabu, suur keerolene perse järel **Kir**; margapuu - - lüdid olid pial, `sisse üks riips põletud või sedasi **Aud**; Margabu, sii ju mõõdunui **Hää**; margapuu oli `enne igäs peres. mol põle kedägi, põle `mõeta egä põle margabud **Juu**; oma `tehtud puu margabu, käisid `poodis, kus vihid, ja tegid `õige mõedu **Kos**; vaskmargapü võttis sada `naela ülesse **JJn**; meie margapü ei `näita enamb `õigust, nui on `kergest läind **Kad**; kaalu margapuga ära, `palju säääl on **Iis**; margap, konks õtsan, perä taga, üleväl on sang. mõõdu `näitjä käib varva piäl **Kod**; Nüid mu mõistus seesab jusku Laosti margap **nalj MMg**; margabu on naeltega mudugi **KJn**; Mari, kos margapuu **Trv**; margapuu `olli kala `kaalu **Ran Vrd** märjapuu

margass lontis; rebadel sääär `paulaga `pieti sugad, kui `langesid ala, `üöldi, et sukk on `margass; mies `lähteb, aga omal `püksüd `margass **Kuu**

***margiline ppl** `margilisi = margaline mul oli neid `margilisi hobe rahu **Kuu**

***marglane pl** `marglase sääsk `marglase `lendave ulgandi unikun **Trv**

margun `margu|n **Kuu Äks Pst Ote Urv/-n/ Vas**, margu|n **Har Röp**, `marku|n **Pst Krk/-n/ Nõo Ote**, `mar|ku|n **Saa**, `marko|n **Hls, g -ni**; `margur **g -i Jõe** miski kange, mõru sie oli nii `kange nagu `margur, pani `inge `kinni **Jõe**; kausi `müüjäd joovad `mar|ku|n; si `liikva on `kange nagu `mar|ku|n **Saa**; `puskari öeldi `margunist ka `jälle **Äks**; Soolasid supi sissi, siast markuni ei saa ju süvvä **Pst**; see paerise õlu olli mõrru nagu üits `marko|n kunagi **Hls**; rohi olli mõrru ku `mar|ku|n, küll ta õha|s suhun **Krk**; sa **lt** söögi nii soolatse `tenu ja mõruda nigu `markun **Nõo**; viin om nii mõru ku `margun **Ote**; `margu|n - - tuu om üits säääne jõvht (kihvt, mürk) **Urv**; tulõ nigu `marguni `haisu (tubakast) **Vas**; margu|n, `pipre[?] vai viin, mis `väega mõro om **Röp**

margur → margun

margus¹ `margu|s **HaId Krl, g -kse Kuu**; margus **Ote Krl, g -e Pöi**

1. viirastus, vaim siin on mõni `margus käind - - vaimu `muodi, kis nägematta käib **Jür**; kole tuul, kui `margus nutab **JõeK**

2. a. lastehirmutis `voata, `margus tuleb või koti vana **Jür**; margus tuleb, viib latse ärä **Ote**

b. hernehirmutis tehakse vahest `ümber rugi, ütakse marguseks **Pöi**

margus² margus **g -e Rei Phl** pasknäär Ma nägi `enni `viite margust, kis mei ube nokkimas käist; margus, `karjuvad pääk-pääk, tuhli `võtmise juures `raiuvad `tuhli **Rei**

marguse|päev → markusepäev

marguun `marguun **g -i**; marguu-n raju Ning tuli kua kellä kahõ `teistmest igävene marguu-n; `Siokõst `marguu-ni põlõ enäm ammugi oln **Kh**

mari¹ mari **g** marja **eP(marja Jäm Khk Kod Pal Äks) M T VLä(marja Urv Har), mara Vön Kan Vld(marä Se), `marja R(n `marja VNg Vai); pl `mar|da Lei**

1. a. taimede lihakas vili siel on `pohlaid, `sieneid, igasugu `marjaid **Jõe**; Üks `putkes, `toine `marjas (üks ühes, teine teises kohas) **piltl Kuu**; nüüd `lähma `marju `kõrjamaie **Lüg**; `mantsiga `marjad on `õige magusad **Vai**; `õispu `marju pannasse vahest leva `sisse **Khk**;

Marjad olid `nortsis oksa külles **Kaa**; Mari mädaneb, pähes pudeneb, kus vilja pea põllalt läheb **nalj Pöi**; `toomgal_o mustad marjad **Muh**; sinise velli mari `kasvab `metsas `pöosa sees **Käi**; küll on aga `soostrad täis `marjo, `võrblad üsnä nadisevad **Mar**; `varblased tegevad naasammati paha, `kipvad naasammati `marje kallale **Vig**; kes kõik sood solgib, see kõik marjad maitseb (rännuhimulisest) **Kse**; `marjadest keedetse `moosi, keedetse suppi koa **Tõs**; `Marjõl allõs apu maik **Khñ**; vanaste kutsuti ikki karused marjad, nüid `rohkem tikenberid **Aud**; soo pääl es ole `ühtegi `marja änam **Saa**; tema sõi isu `otsa `marjadest **Ann**; raad marjad, ei õle küpsed viel **IisK**; tuamike marjad kisuvad suu `kõrtsä **Kod**; marjad olid `korjamatta, `põesad akasid `kuima **Pal**; `mindi `metsa, mätta juures `söödi `marju **Lai**; `marju tämmu ei ole, kõik mustad `rästad sõid ära **Vil**; mõtsaalune punetap `marjest **Trv**; ku pihlap `marju pal'lu ja kuuse käbusit, siss saa pal'lu kardulit **Krk**; me `põimsime nurmen rügä, seeni seevä linnu kõik marja `põõsast ärä **Puh**; suure puu om ärä lõegatu, serände lagestik, säääl marja kasvava `aste; poiss om visnapuu man, säääl om višt mõni mari **Nõo**; ma võti siss `säl'gä tolle korvitävve, säääl `ol'le `ulka `marju **Võn**; na_s mõistav jo marjust midägi tetä, nii_saa (niisama) `süüdi **Ote**; timand om mõtsan kõgõsugust `marja **San**; Naid `kartold ei `saaki_`kuuri, na_mma jo `väikese_nigu igävetse_`marja? **Urv**; see keväje häitsess pehlak `väega häste, timahalt saa pehлага `marju **Har**; matal' saa innembi mara maast, ku `korgõ tähe `taivast; ku_toomõ? omma_kõvastõ marah, saa hää rüäsuvi **Rõu**; ora vitsa mara? umma sälä valu `vasta **Plv**; tek'k `hinda vereväss `marjuga **Vas**; ma ol'li `raskejalaline, perä päiv ol'li kui mari varrõ ots **Se**; `süügä `dulgõdõ (julgesti) `mardu **Lei**; toomõkõsõ mara? [on] kõtu rohost **Lut b.** (sise- ja väliskohakäändeis adverbiaalselt marjakorjamise kohta) mei `naisedki on siel `marjas `käined **Jõe**; Ega vajanase `riistaga `maksa `marjast kuo `tullagi **Kuu**; `lähma nüüd `marja ka **Lüg**; `Lapsed `käisivad `marjal, osa `maasikaid `korjati `korvi, osa `aeti rohu `kõrrele **Jõh**; ma liha oome marjale **Jäm**; Kui sa metsa marjale lehed, võta kalakõit kaasa - - marju süies leheb süda vesiseks **Khk**; Nee on juba mütu `päeva marjul olnd, mustikid pidi pailu olema **Pöi**; Kruugiga äi maksa marjale `minna **Rei**; lapsed tulid marjolt **LNg**; põle saand marjule, mustikule **Mar**; ennemä käesime marjul, sii ennemä oli `marju **Khñ**; käisin marjul, `eksisin ära, aga `tul'lin viimati lageda `peale `väl'la **Vän**; lähme marjol **Ris**; marjus akkasivad `käima **KuuK**; mina olin ka teese tüdrukuga marjul **Ann**; lapsest piast tegime tohikud, läksime marjule **Sim**; [ta] tullud `õsta marjult **Kod**; siin ei ole ead marjamuad, ei sua marjul `käia **Plt**; nüid ei ole marjan `käijal muud ku kilu (mannerg) **Trv**; suvel käesivä marjul, müüisivä kure `marju **Ran**; `täämbä piass marjale minemä, palukmarja olna `val'mi **Nõo**; lepa koorest tetäss torbak, ku marjule mindas **Ote**; latsõ? lätsi? `mõtsa marjalõ **Krl**; ku pühäbä `jauhvmist ei tulõ?, siss Jaan' vaja `marja `saata? **Har**; sai üte peotävve `joohkit, `üüli_t hää kül?, mullõ sedä küllält, mul um marah käiid **Plv**; ma_käve ka karah ja marah, a olõ õi_saanu_timä `rõipõga_kokko (hundist) **Vas**; tull'iva marast `ilda kodo **Räp**; joht kotoh midäge tetä?. `marja ka läts, sis oodõrd pääle `mõtsa pite **Se**; a ma olli mõtsah maruh jo **Lut c.** piltl (rasedusest, sünnitusest) Ei mari `enne `lange, ku küps on **Kuu**; minu `naine on juo `marjas **Lüg**; Jo meil mari küps, meil jo mari pudenes puust **Jõh**; temäl om naine marjan; egä mari enne maha ei pudu, ku ta valmi om **Krk**

Vrd mamm, mann¹

2. a. terataoline muna, hrl kalamari kudu räim, kui räim on `marja täis kevadel **Jõe**; `laskevad `marja madalalle, `marjast hakkab `kasvama kala **Kuu**; vähil on `kurgualune küll `marju täis, eks neist `marjadest tule jo pojad **Lüg**; üks va kala mari just oli `võrkus (väikesest kalast) **Khk**; kui_o suur aug, siis_o nii suur, jäme mari kut käsiva's **Mus**; ahvenas on `marjas

(kudemata); *Aavi mari on kena, sibult ja natuke `soola `sisse ja lopi segamine Pöi; vähimarjad oo vähi laka all Mär; sai nda paelu ahuni, et `kietsime üsä `marju Khn; isal on niisk ja emal on marjad Vän; lõhe marjast `tehtaks suppi, tal jäme mari, nägu riia `erned Hää; marjaga kala on paksem ku niisaga kala Ris; [sitasitika] kõhu all olid marjad, neist tulid poead Sim; kevade on kooruskad `kangest `marja täis Trm; avi marjass `testi igrada ja `pliina Kod; latikul om midä lämmimb vesi, sedä `pehmemb mari. ku `lämme vii `sissi tulep, sõss om mari peenike Trv; marjast tuleve vähjäl poja, noore vähjä Krk; ku kala `koeva, siss om niisa ja marja kõik segi Nõo; heeringeid om marjaga ja om niisaga? Har; kunna mari lumbihn nigu sült, haina sisehn lumbi veerehn; Katõ vai kolmõ naglalidsel imä eherüsel um nagõl `marja ilusahe sisehn, ku_mari jo_täüs kasunu um Rõu; kunna mari om jänehhep ku kalamari Vas; imädse? havvõ? oma? maraga Se* **b.** marjataoline seeme või taimeosa *Ottand `kouralise `atru ja akkand `atru `marju nosima Kuu; umalad `lähtvad marjaks, see `aasta käba ei tule mitte Jäm; tuéter one `irmsass `marju täis Kod; malts on ka väga küliv taim - - kui ta marjad `külge aab, siis on väga `raske [lahti saada] Plt; kui säääl [otrades] siss aena marja sehn `olli, siss `võeti sõgel ja sõgluti nu marja `vällä Ote* **c.** marja(gi) iva(gi), raasu(gi) *ei sie ole `leiva`marja `eiga `piima`märga monel ajal mekkinu VNg; ma põle `marjagi veel ää sõön, `lindugi ää petn Muh; põle toidu `marjagi `katsund Mär; noored jäävad laesaks, `ükski töö `marja ei tee PJg; ei põle `marja veel suhu suand Juu; mitte iva `marja ei ole sõõnu Äks; ma ei ole veel `marjagi `amba pääle `panden Hls; ta om ninda `aige, et mitt_iva `marja `ende suhu_i võta Krk; ei ole marja `amba ala saanu? San; ma ei ole viil `täambä üvvä ei `marja `maitsanu? Har*

3. haigus **a.** silmamarjad, trahhoom *ku on `marjad `silmas, siis ei saa üvast `silmi `lahti teha Lüg; Tal olid marjad `silma kasund, nee lõigatud ää Pöi; marjad_o `silmas, punased nupakad Muh; marjad `silmas, silmäd `aiged, nägemene vilets Tõs; kui `silma des akkab `õeruma, siis on marjad silmas, veked `vistikud VMr; silmäd `aiged, marjad silmän Kod; ku marja või karva om, siis silmä om rähmädet Krk; miu vellel olliva marja silmän, sij silmä laud `olli verrev kui tuli, `olli nigu rägä peenikesi `marju täis Nõo; ku? mara silmähn umma?, sis umma? silmä veere? verevä? Rõu* **b.** (sigade haigus) *sigä on marjan, süädä ei `kõlba Kod; kui sigä marjan, kui `pääle tuleva nu mügläd, siss jääb `ellu. aga kui ihu `sisse löövä, et pääl ei näe, siss võib ärä lõppe Ran; Ta om nigu marjan pörss, kona maa külmänu, kona kärss kärnän Nõo; tsial om marja - - liha om kui vesi `elmid täis Ote; Taa marjan `siga, liha sõmõrit täüs nigu_liiv Urv; saa ma siiä_kodo, kotoh `siga lännü_ `marja Plv; muni pörss vai `siga om marah, kõik omma kui `valgõ `herne liha `seeh. siss andass `tuhka süvvä söögi sisse - - kui omma `väiku `herne?, sis_sa abi Se*

4. säärelihas *seerel on ka marjad Khk; jekid `ollid `perse mutist saadik, kuued `ollid seare `marja Muh; jalasääre marjad lõigatud ää kirjavadajatel, sis nad old `kangest viledad Kse; akkas põlvista põdema, sääre marjusta magama rhvl Hää; sääär on peenike ja mari on jäme Kei; säärel on marjad, ei `öölda lihassed Plt; seerel taka, mes tuu pehme liha, toda kutsuti seere mari Nõo*

5. marja eest (ette) ~ marjaks ~ marjalt ~ marjast (millegi väga vaja, tarvis olemisest) *sie läks `tarvis `marja iest, sie kulus `marjaks Jõe; Kulub omalegi `marjaks ärä Kuu; kana olik `marja iest `tarvis VNg; sie kulub `marjalt ära Jõh; se läheb marjaks taarist Khk; Ole sa ikka terve mulle seda toomast, see oo mule otse marjaks Kaa; See (raha) oli just marja eest, sai maksud kaelast ää Pöi; see kulus üsna marjaks ää, et ta `palge `puhtaks `pessi Muh; Urvaplaaster kulub santide lastele marjaks ε Emm; see kulob `moole*

`eesele marjaks ää, ei ma sest saa `soole `anda `ühtigi LNG; see läks jüst marjaks `tarvis Mär; sii kulub mulle marjalt ää Var; vägä tarvilik, kulub marjass ää kohe Tõs; si nuga kuluks mul marjaks ärä Saa; se läks kohe na `tarbis, just marja eest Nis; `õlgedest sai katuseid `tehtud, õled läksid kõik marjaks JN; sellele lapsele kuluks vemmalt marja iest Kad; sie rohi kulus marja ette kohe ää VJg; seda `vihma oli marjast tarvis Trm; `korjab kõik ärä, mes param asi, sij kõik marjass lähäb Kod; see leib kulub mul marjalt ära Pst; mea ole vanainimen, kulu mõness kottel marjass ärä Krk; See tükk leibä, mis sa mulle annit, kulus mullõ maras ärä Vön; `kullu mullõ marast är? Plv

6. piltl a. (kananahast, krobelisest nahast) ihu `tõmmab `marja, ku külm one. ihu on marjan Kod **b.** (tilgastanud piimast) Piim rõõsk alles, aga maik on juures, ei saa suppi änam `kiija ega, kiib kokku, `marja läheb Hää; ta (piim) om jo marjass hapanu? Har

mari² mari = maarjapäev kui mar^t sõidab kelguga, siis sõidab mari ka (mardipäevane lumi ennustab maarjapäevast lund) Kei

mari|hapu hapu a. liighapu ta (leivatainas) om mariapu Har **b.** magushapu marihapu upin Vas

mari|kana lepatriinu mari kana, lenna ära, on_s oome kena ilm Jäm Vrd maarjakana

mari|kivi mis sihantsed `koltset ning karused on, nee `üitesse mari kiviks. nee on sihantsed kored raud kivi `moodi Khk

mari|maa = marjamaa kõik' ei mahu? mari `maalõ, mõni saa karja `maalõ Vas

mari|puu 1. viljapuu **a.** luuviljapuu ploomi maributel sedasi oksad kokku kasund Ans; kirsi maribud ödrematega üsna `valged Khk; Pesa ta teeb `metsa männi `otsa ja majade `juure maripute `otsa Krj; Maripuud olid ikka ka, loomid, reegid ja kirsid Pöi; kirsimarjad kasuvad maribute peal Muh; Maribu marjad aa siniste ploomidest ulga pisemad Emm; Meil pole mitte maribuid olnd Rei; maribumarjad (kreegid) juba suured Phl **b.** õunapuu `meitel `olli suur maribu aid Muh

2. marjapõõsas mustad `antsperid ja punassed `antsperid, need oo `sõuksed aja maribud Khk; tikerberi maripuud, nii kenad maripuud VII; maripuud ei `õitsen terägi Var; maribu marjad oo `seoksed karused Mih; Ma ole maribude piäle väga paelu tuhka pann Tõs; Mine marja `aida, taat on seal maribu põõsaste vahel SJn

Vrd marjapuu

maristik maristi|k g -ku Hel Plv, -gu Saa marjamaa maristik on marjadest peris punane Saa; maristiku puhas `ümbre Hel Vrd marjastik

mari|ubõkõnõ dem < mari¹ timä vil olõ_i-² lännü? `val'mist - - üts puolõkõnõ um jo verrev, a_tõõnõ vil um `valgõ, tuu um mariubõkõnõ Lut

mari|varikas pl marivarikad = marivars – VII Pöi

mari|vars põldmari (taimena) Marivarred olid `maandi ääre `pæele `kasvand Kaa; marivarred, mustad marjad kasuvad peal VII; Marivars on veel öleni pisiksi `pindu täis, pinnad lähvad kut ullud oort naha `sisse; Marivarred olid nii pitkad, et kasusid õhest põllu äärest `teise Pöi Vrd marivarikas

marja- marja- (viljadest) `naised `mustikist ajavad - - `marja `viina Lüg; suvel `keideda `marja `sahti Vai; marja nahk, sihes marja vesi, apu, märg Jäm; kase küljest `vööti `tohku, siis `keerti pæelt lai ning alumine äär `keerti `kinni ning pulk pisteti säält äärdest läbi, siis oli marja kong `valmis; Sui, kui marjad kasveved, siis ripub marja rontsik alaspidi pööse pääl Khk; `pihlade `otsas sügise suured marja tordid on Kaa; Tuhli, kala korvid olid änamast ikka külmetused, marja korvid olid pisiksed, nelja viie toobised; Sii `sõukest marja metsa äi ole,

käivad taga Masas ää **Pöi**; kaste eina peal `olli suur marja roõng nagu suur elme kord **Muh**; kase koorest `tehtags marja koõnjid **Phl**; marja `põesad `marju täis, ühnä nõrisevad **Mar**; aga oli ea marja saak; punase `sõstratel oo `suured marja tordid **Mär**; marja koõng tehasse kase tohost **Var**; maribu `marju [pannakse] pudelisse, nendest teha marjasuppi **Mih**; Kui jõlusad suurõd marja rongid **Khn**; olgu see kartuli või marja korb, ikke `üiti `enne rääts **Aud**; marja `metsa [minna] ei ole `aega jäkkund **Hää**; kui sa jõhvika katti pigistad, sealt tuleb ikke marja vesi, saht `väl'la; see, mis kirikus oli, see jumala armu viin, on marja viin **Juu**; ma ilma suured marja kobarad **Jür**; marja `aegne korv - - [millega] ma noorelt marjul käisin **Ann**; marja `põesad ei kasvata kua mutku `lehta **VMr**; käisime marja suos jõhvikal **Sim**; pasklepast soab piima `riista ja marja `riista, aga suola `riista ei soa **Trm**; madalad suu muad, siäl pal'jo marja `suusid; marja tobrikid tehässe `tuurvess tohoss **Kod**; roosamanna on `maiuse roog, pannasse manna, vedelast pannasse marja liint ja `suhkrud ka **Äks**; lapsed võtavad kase pialt ja teevad marja topsikid **Lai**; marja soos on kungaste all turvas. sial on murakid, muistikid, lillakid **Plt**; Läk'sin ükskord naesega kodust verstä viis marja `metsä muistikid `õtsma **Vil**; marja `korju kase tohust ja lepä koorest teeve; marja `põõsa tilgendeve `marjest **Hls**; vanast olli marja `aidel vabulaia ümmer **Krk**; kudass temä sedä `mõtsa ois, nigu marja `aida, ma `ss tohi karja `vitsa ka mõtsast võtta; miul om neid marjaleeme pudelisi ää kõrd **Puh**; lähme marja `aida, `kaeme kas `marju saame **Nõo**; meil tetäss jälede pal'lu marja `sahti maasikist ja tikerperist **San**; ma `i nakka taa maräterä peräst kumardama **Kan**; marjapuhma? lasõ üless `küändä?, es kasu?, ol'li_nigu mõtsigu õnnõ **Krl**; tulõ_sa_ka mu_marja `aida `kaema; meil omma siihn enämbüsi marja mõtsa?; siist saat kah õks mõnõ marjaterä; timahalt om mõtsan pal'lu marja `varsi, a_`marju ei olõ otsan **Har**; Timahavva umma_marapuhmõl mar'atsauga_külen **Rõu**; tuu nosõ aiah marapuhmu man, tuu es kuulõki su `hõikmist **Plv**; Ku mara aig ol'l, sõss tette ka kisselet; maraviin om marost `aetu **Räp**; marä tsäuga? (kobarad) ommagi ni palohkal, ni pihlapuul **Se**

marjaas `marjaa_s **g** -i **Lüg Jõh IisR**; **p** `marjaa_si **Rei Kos** /-oa_si/ **Jür**, **Marjaasi Pha Emm LNg Mar HlJK**

1. marjas, kaardimäng `õhta `mängisime `kaarti - - `mängisime `marjaa_si **Lüg**; `Marjaa_sist `saivad jägu `ainult `suuremad `mängijad, sie on `raske mäng **IisR**

2. **piltl** `Suulikad akkasid `marjaa_si `lüömä, kõht läind `tühjast **IisR**; Kere on nii ele, et makid mängivad sees marjaasi **Rei**; kõht karjub, sooled mängivad `marjoa_si **Kos**

Vrd marjas

marjak → marjakas¹

marja|kala marjaga kala **marjakalad_o** **æd Mus**; niisa kala es taheta, marja kala taheti parembide **Ran**

marjakas¹ **marjak|as g** -a **Ksi VIPõ Ran Puh/n** -ass/; **marja|k g** -ku **M(-gu Krk) Ote**; **pl** maraku? **Plv** umbrohuseeme või -puru aluse rukkid marjakid täis **Pil**; Kaer oli mul küll `tammu`aasta kehv, `pal'lad kõlud ja marjakad **SJn**; Umbrohu `siimned ja teri kah läks masina `alla, niijd marjakad `anti kanadele **Vil**; marjaku `einte sehen **Trv**; pal'lu marjakid om vil'la sehen, `rõika marjaku või näl'geina marjaku **Pst**; kukatsi pannass paigal kanadel, nii nokive säält marjakit siast; `vil'lä sõgluts, marjakut ja `liiva `vällä **Krk**; ei mäletä muid marjakit kui rõikaenad, noid `kasvi pal'lu; minu mäletäväst om marjakad `väl'lä puhastedu, leevä ja `siimne vili piäb puhas olema **Ran**; pessu aig pandas marjaku eraldi. na tuleva liivasõgla ala ja teri om ka sean **Ote** || väriheina õis – **Plv Vrd** marnak², marnakas

marjakas² *marjak|as* Jäm Muh Rei Kse Juu JMd Koe VJg Iis Trm Plt KJn Puh Krl/-asõ/,
`marjak|as VNg Vai, g -a

1. marjarikas **a.** rohkelt marju andev säääl on üvä `marjakas maa, `kasva `paljo `marjo Vai; mets on marjakas Rei; kui paelu `marju `külges, see on marjakas puu Juu; meie `valdas on pael'u marjakaid `kohtasi JMd; `ästi marjakas nõmm Trm; marjakas puhmass Puh; marjakasõ mõtsa sisel' pal'lu `marju Krl **b.** rohke kalamarjaga `ästi marjakad silgud VJg

Vrd marjane

2. (tugevast säärelihasest) see oo nii marjakate seartega Muh

marjake(ne) dem < mari¹ **a.** `karjane noppis `marjakese VNg; marjakased ei ole veel `valmind Koe; ei and mulle üht marjakestki Iis; tillikse punatse marjakse Trv; tüütegijä saap tehgäkese, magaja ei saa marjakeistki (mitte midagi) Nõo; anna mulle ka mõni arake marjakene Puh; oh sa makus marjakõnõ San; süü no[?] se marjakõnõgi vällä[?] Har; marakõsõ_ `kasvi[?] nigu urba[?] Vas **b. piltl** lapseke äiu äiu, kuusu kuusu, äiu veke marjake VJg; Jää magama mu[?] maräkõnõ Vas

Vrd marjake(ne)

marja|kook (kalamarjakoogist) avimarjad klopitasse ärä, jahu `ulka ja tehässe kuagid pañni piäl rasvan. nõnna üväd marjakuagid Kod **Vrd** marjavatsk

marjaline¹ *marjali|ne* Puh Nõo Har, `marjali|ne R, marali|ne Rõu Vas Plv, marjale|ne Phl Koe, g -se; marjalõ|ni g -dsõ Krl; pl marälise[?] Kan = marjuline Juss arind `marjalise kääst `marja `korvi oma käde, `kalland `marjad maha Kuu; täna `ommiku on mend pali `marjalisi `metsa, mets on kõhe täis `marjalisi Lüg; `Marjalised tulivad, `korvid `pohli täis, suud punased Jõh; marjalesed koguvad puu `alla Koe; [minu] `poiskese põlven käesivä marjalise Latiksuun Nõo; `vihma nakaás sadama ku ua varrõst ja marälise[?] lüäsivä[?] kodo poolõ Kan; ma_lähä marjaliisi manu, vaest `andava mullõ ka `marju Har; marälise[?] läävä `mõtsa, nüüd um marjol valu takah Plv

marjaline² *marjali|ne* VMr Kod, `marjali|ne Lüg, g -se

1. marjadega `Ussikuningal `marjaline kruon pääs Lüg; sie on tuomingas, sie mustamarjaline VMr; kana `perserohi on `niske marjaline Kod

2. **piltl** Näost `tuomika `marjaline, `rõugerikkutu nägo, sinakad `armid ku `tuomika `marjad näos Lüg; `tõmbab iho `marja (kananahka), nagu kana iho `niske marjaline Kod

3. seemnekamber egäle lillele tuleb siäme `sisse. tämäl one `niske marjaline, kosa `sijmnes one siden Kod

marjama `marjama, da-inf marjata lööma `marja teisele `pihta Khk

marja|maa 1. marjarikas maa Seal on ea marja maa, `marju on pailu Põi; see oo ikke marja maa Mär; ei sii pool põle marja muad Juu; käisime marja maal Hls

2. **piltl** (heast elust) kas sie on nüüd `õige `marja `maale saand, et ei tule enamb kodo `ühtä Lüg; üks saab marja `maale, teine karja `maale Khk; kõik ei maho mette marja `maale, muist peab ikke `jäama karja `maale Mar; kik'k ei mahu marja `maale, muist piap ka karja `maale `jäämä Krk; Kõik' mahu õi_ma'ra maalõ, osa piät `jäämä ka_kar'a maalõ Rõu

Vrd mari-, marjas|maa

marjane *marja|ne* g -se Kuu/`m-/ VNg/`m-/ Jäm Khk Muh Rei Mar Tor Kod(-r-) Plt KJn, -tse TLä Ote San; marja|nõ Krl, marja|nõ San Har, mar'a|nõ Plv Röp Se, mar'ä|nõ Rõu, g -tsõ (-dsõ)

1. marjarikas **a.** rohkelt marju andev `marjane `karjamaa VNg; marjane mets, kui on palju `marju Rei; temä otsip marjatsit kadajit, tiib `jalgule avvutust Nõo; marjanõ mõts om `marju

täüs **Krl**; `häste maratsit kadajit `tuude, noidõka havvutõdi puu anomit **Räp b.** rohke kalamarjaga emäkala om marjane kala **Nõo**; mul om hää kala, mul om marjanõ **Har**; keväjält omma nä (kalad) maradsõ?, ka `laskva mara ar?, siss jääse tühä? **Se**

Vrd marjakas²

2. marjadega koos, marjamahlane see [on] marjane kauss, teeb piima apuks **Khk**; käed_o marjased **Muh**; sa oled eese `riided kõik ää rekkond, üsna marjased puhas **Mar**; marjane rätik, ei änam lähä `puhtas **Tor**; marjane käsi, tegin kää marjadega **Plt**

3. haige (sigadest) juško marjane siga kõriseb **Kod**; marjane pörss om, ku om serätse marja liha sehen **Nõo**; marjane tsiga, marjane liha ei `kõlba süvvä **Ote**; sa_lt nigu marjanõ `siga, rogisõt õnnõ **Krl**; maranõ tsiga ving **Plv**

marja|näoline roosa mara `näolinõ juur; marä `näolitsõss, sääne ku kurõmari **Se**

marja|paise marjaalge, toores vili lapsed on viil nõnda `veiksed ja rumalad, et tahavad aias kiik marja `paised ärä `süia; tämmu võttis kül'm kiik marja `paised ärä, `marju me tämmu ei `saagi **Vil**; sööb pääle neid õuna ja marja `paisid **Pst**

marja|puu (põhisõna sag lühenenud) viljapuu või marjapõõsas `Aida `issudati `sõstra ja `marjapuu (karusmarja) `põõsaid; `õunapud ja `marjapud ja `pluomid ja `kriigid ja, nied on `viljapuud **Lüg**; imal marjapuu (mage sõstar) **Vil**; Marja puud on `marjade `raskuse all `vaagis, oksad `vastu maad **Pöi**; marjabud nõretavad `marju täis **Tor**; õunapuud ja marjapuud kasvavad `aedas **Kei**; marjapuud lähvad `lehte **JMd**; magab siäl marjapite vahel; meie marjapud one allituse ärä põdenud **Kod**; kiirsi? ja ploomi? omma marjapuu? **Har Vrd** maripuu

marjapä `marjapä (taim) `marjapä, seda `rohtu `lehmad ei süe, `mustad piad on `otsas **VNg Vt** mustpea¹

marjas marja|s g -sse **Kod**; marjass **Hel San**, g -õ **Plv/-r/-**; `marjass g -i **Vai**; p marjast **Trm KJn Ran Nõo**, marjast **Se**, marjost **Jür**

1. kaardimäng mõni mängib marjast, mõni põletab `linna **KJn**; mängiti viit `lehte, marjast **Ran**; marjast ka? maõgitäss **Se**

2. piltl Sooled mängivad sees marjost, aga aega süia põle **Jür**; sooliku mängivä marjast **Ran**; Täl kõtt mängib marjast, nii tühi olevat **Nõo**

Vrd marjaas

marjas|maa = marjamaa kõik ep soa marjas `moale, muist peab `jäema karjamaale **Muh**; kõik ei mahu marjas `maale, muist piäb `jäämä karjas `maale **Tõs**

marjas|nõmm raba `üiti enne marjas nõmm; marjasnõmm, see oo soos, teine nõmm_o karjasma **Muh**

marjastik marasti|k g -ku marjamaa `raotu pääl om hää marastik **Plv Vrd** maristik

marja|tõbi (sigade haigus) mara? tõbi -- laih liha om nigu `ville täüs, nigu `valgõ `suurma? **Räp**

marja|vatsk kalamarjaküpsetis – **Võn Vrd** marjakook

marja|verrev maräverrev roosa või punane värvitõon – **Se**

marjenburk marjen|burk g -burgi kehvem linasort alam jagu [linu] oli marjenburk **Lai Vrd** marmburk

marjuke(ne) dem < mari¹ a. puu all `kasvab `marjukene **VNg b.** piltl (armsast, kallist) **Ma** ei `tahtund `sinne periseks elämä `jäädä, eks oma maa ole igä `marjukane **Kuu**; maka maka, marjuke (lapse kiigelaul) **Muh**

Vrd marjake(ne)

marjuline *marjuli|ne* Khk VII Pöi Rei Kse Tor JMd VJg I Trv Puh Nõo, `marjuli|ne VNg Lüg, *marjule|ne* Muh Mar/-jo-/ Mär Tõs Hää Juu Koe Plt KJn, g -se marjakorjaja `Marjulised `läksid meilt `müöda Lüg; *kas marjulised töid ka* `marju Khk; *Marjulised olid juba* `metsas, *poolad roosad alles* Pöi; *seal marjulesed kisavad* Muh; *marjulesed* `tallavad eena ää Mär; *marjulisi* `olli mets täis Tor; *võtt kõik marjuleste korvid ää* Juu; *siin põle* `ühtegi marjulist JMd; *metsas* `uiskasid seenilised ja marjulised, `eksimise `vasta Lai; *mina* `nd mõni *marjulene*, [ma] ei nää Plt; *mede mõts egä pühäbä marjulisi täis* Trv; *mia olli jäl'e suur seeniline ja marjuline* Nõo Vrd *marjaline*

mark¹ *mark* g *marga* Sa Muh Käi Rei Mar Mär Tõs Tor Hää Ris Juu Kos JMd Koe VJg Iis Trm Kod Plt KJn Trv Hls Ran Puh Ote San/*mark*/ Har Vid, `marga Kuu VNg Lüg Vai(n `marka) Eestis käibel olnud rahaühik *kaupmies võttas ühe* `ainsa `marga Lüg; *enne olivad* `margad ja `pennid, *a nüüd on* `kruonid Vai; *saime rugi vakkast tuhat* `marka Khk; *kaks* `markad, *kolm* `markad on `riide `arssina pealt alvem (odavam) Pöi; *viis tuhat* `marka raha ja kümme `naela `villu [oli karjase palk] Muh; *ega margad nüüd änam ole* Mär; *nende margadega põle midagi teha* Tor; *mark, si pisike õbe lutikas* Hää; *nüüd* `antakse eenälestele *kakssada* `marka pää (päeva eest) Juu; *eks neid* `marku ike *siin kottis ole* JMd; *paberossid* `maksva juba *kakskümmet* `marka Kod; *ega marga eest sua kedagi* Plt; *röä puut om joba kolmsada ütessakümmend* `marka Trv; *margad katteva ärä, tulliva kroonid ja sendid* Ran; *mes sa noist* `markusi nii *oiat* Puh; *ma anni tälle tuhat* `marka Ote; *marga ol'li hää raha?*, *nuidõga sai õks medägi* `osta?, *no* `kopikõidõga *ei saa medägi* `osta? Har; *mul miis ka õs olõ marga iist* (sugugi, üldsegi) `haigõ Se

mark² *mark* g *margi* Jäm Muh Mar Mär Tõs Khn Ris Juu Iis Trm, `margi Kuu VNg Lüg Vai/n `markil, *marki* Emm Rei, *marga* Khk Kär Saa JMd Koe VJg Kod Plt Krl Har; *mark* g *margi* VII Pöi Kse Ris KJn Trv Hls Puh San, *ma*rgi Tor Rõu Plv; `marka g `marga Vai

1. *postmark panema* `kirjale `margi `pääle, *siis kiri läheb* Lüg; *Pailu see mark maksab* Pöi; *kirjal_o margid peal* Muh; *Kiri tuli, aga kõik markid olid koväa-ri pääld ää vötet* Rei; *ega ilma margita kiri ei lähä* Mär; *margade eest* `võeti *kaessakümmet kopikud* Saa; *ilma margata ei saa* `kirja `suata JMd; *panin kirja* `piale *kaks* `marki Iis; *mul ei ole* `marka Plt; *pane kirjale mark* `pääle ja *saada ta ärä* Puh; *ku_sa vellele kirjä saadat, panõ sa mark ka* `pääle Har

2. *märk vanast* `viedi `lamba `nahko ja *vasiga* `nahko `nahkurille `parki, `pandi naha `külge `marki, `puune `marki, *puu* `pulka Vai

3. *sort Võta* `siokõst `marki [viina], `miokõst *tahad* Khn

marka *lonti* `tossu `sääred, *suga* `sääred - - *kukkusid* `marka Kuu

markam `markam suur koorem `markam o viis eäd `viugami; *üks ma* `ilmama `markam Vig

markin `markin g -a *pidu Küll oli* `joulude ajal vast `markinad Kuu

markon, markur → margun

markuse|päev `markuse- VNg Koe Plt, `markose- (margose-) Ris, *margusse- Hel rahvakalendri tähtpäev, 25. aprill* `markose pää, *seda* `pieti *ikke enne* Ris; *kül'meteb margussepäevän, siss tijb all sügise linadele* `liiga Hel

marli *marli* Lüg/`m-/ Jäm, *marle* Rei/-ee/ Mar Saa Kod Ran Nõo Kam, `marla VNg Lüg Jõh *riidesort* `lapse lappid [on] *keik vanast* `marlast VNg; *marla, sie õli sis* `pantud `põlvist `saadik `sinne [kleidi] `alle Jõh; *marlist* `tehti `akna kardinad Jäm; *natoke marle riiet oli* [tanule] *kõvaks* `tehtud Mar; *Pane tükk marlet* `ümmer Saa; *marle* `mitme `kõrne, *kos* `kurnad

[piima läbi] **Kod**; vanast marlet es ole. ku midägi `mähki `ol'li, `võeti puhass linane `rõivalapp **Ran**; sij kirstu marle om igäne lirune **Nõo**; õreda, marle `muudu siivakse **Kam**

marlüös `marlüös **g** -i raju Siis pidi juo `oige `marlüös `väljäss olema **Kuu**

marmburk `marm|burk **g** -burgi kehvem linasort – **Lai Vrd** marjenburk

marmelaad marme|laa-d **Khk** Tor/-d/, marmu|laa-d (-d) **Jäm Khk Mär Saa VJg KJn**, ma-rmu|laa-d **Pha**, marmu|laad (-d) **Muh Iis Trm Äks Trv/-mo-/ Krl**, marmu|laat **Kod Nõo Har/-t/, g** -laadi; `ma-rmulaa-d **g** -i **Kuu Lüg Vai/-mo-/** uus (maiustus) õlen ikke `ma-rmulaa-di mekkida saand **Lüg**; `sakslastel oli sehandust punast `marmulaa-di **Khk**; marmulaadi tükid ol'lid suured nel'lakandilised **Saa**; marmulaadi `kompvekid on iad apud **Äks**; marmulaat om ike magusamb ja `pehmemp ku sokulaat **Nõo**; marmulaat ka_ks om üts hää süük' **Har**

marmol, marmon → marmor

marmor `marmo|r **Kuu VNg Lüg/-lm-/ Muh Mar Mär Tõs Ris JMd Koe Trm Rõu Plv**, `marmo|r **KJn Trv Kan**, marmo|r **Rei Tor Plt**, `marmu|r **IisR/-lm-/ Vai Khk VII Emm Mar Vig JJn VJg Kod Plv/-r/, marmu|r Puh San**, marmuu|r **Har, g** -ri; `marmo|n **Lüg Hää Krk**, marmo|n **San**, `marmu|n **Krl/-n/ Vas, g** -ni; `marmol **Juu**, `marmul **Lüg, g** -i; **g** `maarmora **Hls** (kivim) `valge kui `marmor **Kuu**; `marmuli on `valged, `musta ja `alli **Lüg**; `marmuri kivist on vahel ilosad `lavvad **Vai**; `marmurist tehase risti puud **Khk**; `marmur oo jo suur kallis kibi **Mar**; `surnu`aidas on `marmonist ristid **Hää**; ega meie mual `marmori ole **JMd**; `marmur one `valge kivi ja libe **Kod**; `sakstel on marmori ristid [haua] pial **Plt**; pihaaial om rikkal `marmu`rišt **Krl**; `marmu`r um üts kal'liss kivi - - um iks üts illoss kivi **Plv**

marn, marna¹ marn **g** marna; **n, g** marna tükk, kants `leibä kiänd kua marna kätte; õli üks kahenaalane siäbi marn **Kod Vrd** marnak¹

marna² sõmeraks, teraliseks või - - läks `marna **Hää**

***marna**³ **g** `marna „tume” ma `marna ilmaga lää ei? `ussõ, kal'li? `rõiva? säläh **Lut**

marnad pl marnad umbrohuseemned – **Saa Vrd** marnak²

marnak¹ marna|k **g** -ku tükk vat kos võit marnaku liha kahavri (kahvli) `õtsa **Kod Vrd** marn, marna¹

marnak², **marnakas** marna|k **g** -ku **Hls Krk(-gu)**; marnak|as **g** -a **Hää**; **pl** marnagad, marnakud **Saa, ppl** marnakid **SJn** umbrohuseeme Maksalutikad `kauvad ära, ku marnaki söödetaks. Suured nõud `pañti täis talveks, lammastel `añti nii nädalis kord **Hää**; lüidikidel visasime sirelts `alla marnakid, nemad söövad `seemlid; marnakud ol'lid viimane praht, mis vil'la tuulutamisel kõige `alla läks **Saa**; küll ol'li paelu marnakid **SJn**; mõtsan egä vil'lä sehen om `säantse marnaku **Hls**; tuul `puhkab [tuulamisel] kõrre ja `kõrgepe puru ärä, liiv ja marnak lääve läbi sõgla `kasti **Krk Vrd** marjakas¹, marnad

marnam `marnam **g** -a, -i suur ese või olend suur `marnam `tõsta; Mine, va `marnam, iüst ära, anna teštel ka `ruumi **Hää**

marnama `marnama, **da-inf** marnata santima `Marnab `müüda küla, ajab `kormi **Hää**

marnas sõmer, teraline või on marnas **Hää**

marnas|kest marnaskest = marraskest – **Saa**

maross maross **g** -õ hallahaldjas maross, maross, tul `kiislat `süümä **Se**

marraksel = marraskil käsi on `marraksel **VNg**

marrama `marrama **Räp, (ta)** marra **Plv**; marrama **Vas, da-inf** marata? **Räp** mürama, hullama Jäl? sa? nakkat marrama **Vas**; mine mant, mis sä `muuga marrat **Räp** || jantima mis sa nakkat tühäga `marrama **Räp**

marran¹ *marran Vas(-n), maran Se, g marana; pl marana*² Plv sipelgas *marana*² *tüküsse*² *latsõ külge Plv; Miili heitü, läts näost vereväs ku*² *marran; marrañ kusõss, tuu hallutass nii* `hirmsahe Vas; *marana pesä kuusõ all Se*

marran² → *maran*¹

marras¹ *marras Jäm; `marras Lüg Vai, g `marda Kuu, `marrakse VNg, `marra Jõh*

1. a. *mardus sie on `marras - - migä_s muud kui `marras. siis `kardeti `marrast Kuu; kui kana kirisi, siis oli `naise `marras tuas, kui kukku kirisi, siis oli `mieste`rahva `marras tuas VNg; `marras käis kodo Lüg b. hirmutis, koletis `meie tuas on `marras - - vokk käis [ise] `mürrä, `mürrä Jõh c. luupainaja miul käis tänä `üöse `marras pääl Vai*

2. *ohtlik, kardetav siis oli sedine marras aeg, sõja aeg; marras koht, meres vahest kivisid ning rahud Jäm*

marras² *marras Jäm Pöi Vig, g `marda Khk Pha Rei*

1. *harv, haruldane; üksik see on marras aeg, kui ma näe ta; oli üks marras töö üle ulga aja; see on marras kord, kui ma - - `sõnna `minna saa Jäm; `lesti on vähe, mõni marras; nääps üks marras sõna, see pole paiguline, `tasku ikka käsilisem; Mõni marras tuhlis teiste seas `juhtub ikka mäda ka olema; [kukk ja kana] lehvad kut inimesed `riidu, aga need_o `mardad [korrad] Khk Vrd mardas*

2. *meelepärane saame `marda jutu `pääle Pha; nii kena marras jutt oli teistel käsil VII; marras asi `kuulda Rei*

marrask *marrask Jäm Pöi, marask Aud KJn, g -i; n, g marrask|i Ans Khk Kaa VII Pöi Emm Tor, -e Käi Phl, maraski Khk Muh Tõs PJg Vän Kei SJn marrasknahk verd es tule `ühtid, marraski tuli natusse `lahti Khk; Põlluviha läks äästmise ajal sääre `sisse, marraski oli enne peelt äe, nüid paisetab ja mädaneb Kaa; `Rüüstasi sääre ää, marraski moas Pöi; maraski läks sõrme kondi pealt ää Muh; marraske leheb õhest kohast peeld ära, natogene `nahka peeld εε Käi; maraskid natuke oo pialt ää, suurt `aava põle Aud; nahk pialt vähä `katki, maraski kord - - `katki PJg || (jalanõudest) ühe päävaga `rüüstas `saapa marraski peelt ära Ans; kiñgal leind marraski peeld εε Khk Vrd marras|kest, marraskus, mõraski*

marras|kest *marras- Vig Kir, maras- Aud marrasnahk marraskest tuli peält ää Vig; muðu marraskest pealt ää, ega ta põle `katki Kir Vrd marnas|kest, marrask*

marras|kestal *marras- VJg, maras- Ksi = marraskil nahk on marraskestal VJg; kõik nahk maraskestal, veri ei tulnd `välja Ksi*

marras|kestale *marras- Trm, maras- Ksi = marraskile löi puha marraskestale Trm; `tõmbas naha maraskestale Ksi*

marras|kesta *marras- Äks, maras- Aud Äks = marraskil eela löi jala `vasta kibi, `praegu vel jalg maras`kesta Aud; [nahk on] marras`kesta Äks*

marras|ketul *`marraskedul Kuu, `marrass kettul Jõh, marasketul Kad = marraskil `Langesin `rannale kive `otsa kohe ja kaik `sääre `päälne on nüüd `marraskedul; Mittugi `kerda olid lonks`kelgalt tulijall nenä vai `silmad neh `marraskedul, `menned `vasta jääd Kuu; kui `kuskil `kriibib, siis - - on `marrass kettul Jõh; poisil on jalg marasketul Kad*

marras|ketule = *marraskile `Vaier `tembas pihud `marraskedule; Jalg läks kohe `marraskedule, `liugesin vähä kive pääld Kuu*

marraski(-) → *marrask*

marraskil *marraskil Jäm Pöi Hi/-el Käi/ VMr VJg Pst, `marraskil Hlj Lüg, maraskil Lüg/-ll/ Han Pälö Kei Rap Juu HJn Jä Sim Lai Plt Võn Vas kriimustatud, narmendav (nahast) nahk on `marraskil ja kettutab Hlj; nahk on `kriimustatud, `nõnda vere tippuline, siis sie nahk*

on maraskill **Lüg**; Tuli koju, säär oli kõik marraskil **Pöi**; natogene `nahka peeld ee, siis on marraskel **Käi**; Jalad on maraskil **Han**; nahk - - oo maraskil, marasnahk ää läin **Tõs**; ihu oli maraskil, sai äda **Rap**; natuke lääb `vasta, põle just täis kätti, aga nii maraskil **Juu**; kui käsi puu vahele lähäb, siis - - on maraskil **Koe**; marraskil - - naha kribemed ülesse, verd tast õiete ei tule, a muidu `aiged ikke tieb **VMr**; kramastand oli kõvemast, aga maraskil oli `kergemast **Lai**; Ihu om maraskil **Võn** || Pinsaki ola old koa maraskil **Kei Vrd** maraskistel, marraksel, marras|kestal, -kesta, -ketul, marraskili, marraskis, marras|kääril, -nahal, mõraskil

marraskile marraskile **Pha VII Pöi Emm**, -lle **Jõh/`m-/ JõeK VJg**; maraskile **Tõs PJg Vän**, -lle **Lüg Jür Kad Plt** kriimustatuks, narmendavaks (nahast) lein oma `sõrme vähä maraskille, `nõnda et punerdavast jäi **Lüg**; `marraskille - - nahk `trollis tuleb kää päält `väljä **Jõh**; Libises seinä müüda maha, sääre nahk oli läind marraskile **Pha**; See vähe lõi marraskile, see_b tee midagi, paraneb ää `jälle **Pöi**; Püüpõsad vettis marraskile **Emm**; mõned asjad kätt `torkivad, nahk lähäb maraskile **PJg**; Nahk maraskille, mitte viel verine, aga natike `katki **Jür**; ma kukusin maha ja lõin jala maraskille **Kad**; lõi sõrmed maraskille **Plt Vrd** maraskisse, marras|kestale, -ketule, marraskili, marraskilla, marras|nahale, -nahata

marraskili marraskili **Khk Kaa** marraskil(e) sõrme küündid `lammu, nahk marraskili peel **Khk**; Kukkudes `rüüstas laps põlve marraskili **Kaa Vrd** marraskil, marraskile

marraskilla `marraskilla **Jõe**; maraskillä **Kuu** = marraskile nahk läks `marraskilla, aga verd ei tulnd `väljä **Jõe**

marraskille → marraskile

marraskis marraskis **KJn**, maraskis **Ksi Pil SJn** = marraskil kui kriimustud, et verd väljas ei ole, on [nahk] maraskis **Ksi**; käsi maraskis, kõik kätti **Pil**; alt nahk `olli marraskis **KJn Vrd** mõraskis

marras|nahk marrask- **Rei LNg Trm**, marask- **Lüg**, maraski- **Tõs Aud PJg Tor/-rr-/ Kei** naha pealiskord lein `sõrme marasknahata **Lüg**; Mo käsi sai vähe kriimustada, pole suur viga `ühtid, ainuld marrasknahk on vähe katki **Rei**; maraski nahk oo piält ää kriimustet **Tõs**; päev (päike) võtab maraski naha `lahti **Kei Vrd** mardas-, marras-, mõras|nahk

marrasku, marraskus marrasku **Jäm**; mar(r)askus **g -õ Khn** = marrask marrasku peelt ära, natike katti, verd ep tule mitte **Jäm**; Mia `rüüstäsi `vasta kivi jala piält maraskusõ ää; maraskus piält ää, vahel `tõmbab sedäsi, nagu küüsitet **Khn**

marras|kääril marraskääril = marraskil – **JõeK**

marras|nahal `marras- **Jõh Vai**, maras- **Trm** = marraskil käsi on maras nahal **Trm**

marras|nahale `marras- **Vai**, `marras- **Jõh** = marraskile `tõmmas `marras nahale, kõhe ei tule veri egä ei tule `nahka `paljo `väljä **Jõh**; käsi `kriipi `marras nahale **Vai**

marras|nahata `marras- **Lüg Jõh** = marraskile lein `põlve `marrasnahata, veri tuli `vällä; `tõmmas `reied `marras nahata; `sõrmed `käisiväd `vasta puud, lein `marrasnahata **Lüg**; `marrasnahata, `kuski kõhast `kriibib `lõhki **Jõh**

marras|nahk marras- **Vig Tõs Aud**, `marras- **Lüg Jõh Vai**, maras- **Tõs SJn** = marrasknahk kui on kuhugi `vasta mend, siis tuleb `marrasnahk `välla **Lüg**; `Põlvel `veike `marrasnahata `kriimustus **Jõh**; marasnahk läks piält ää **Tõs**

marrastama `marrastama **VNg IisR**, marrassama **Kod**, marastama **Trm**; tud-kesks marrastet **MMg**

1. marraskile lõöma või hõõruma `Marrastand koht on `kaua `aega valus **IisR**; nahk on marastand **Trm**; õled käe ärä marrassand, närvendäb; marrasset iho, kõvassi kriimusset **Kod**; nahk one ärä marrastet **MMg Vrd** mõrrastama

2. marraskil olema *nahk`marrastab nina pöölt* VNg

marrastus¹ `marrastus g -e marrastumine Läks `õnneks `ainult `marrastusega, nahal mõned `kriimud peal IisR

marrastus² marrastus g -e rammestus *une marrastus tuli`piale* Pöi

***marseldama** da-inf marseldada käima, kõndima *Kui tahtsid kõike näha ja kuulda, siis tuli marseldada edasi ja tagasi, mitu korda see luada plats otsast otsani läbi tallata* Trm Vrd marssima

marsi|madrus mastikorvimadrus *Nooremad, kergejälgsed [mehed] olid siis marsimadrust* Emm

marsitama marsitama marssida laskma sõdurid *olid tee pial, marsitati neid* Pil

marss¹ marss Jür Trm Lut, g marsi Tõs, marsu Krk, `marssi Kuu; *marss* g marsi VII Plt KJn Trv Puh, *ma`rsi* VJg Kod Krl Har Plv, *marssi* Khk Han; *mars* San/-r-/, g marsi Jäm, `marsi VNg

1. marssimine *Sõjamehed teevad iga pää`marssi* Han; *üks, kaks, üks, kaks, se oo marss* Tõs; *ma`rss one sõduril, ku kamandab a`tt-vaa* Kod

2. marsimuusika *muusik mä`njab`marssi* VII; *kroonumehed marsivad, mängitakse`marssi* KJn; *muusik mä`ng`marssu* Krk

marss² marss Pöi JMd VJg/-r-/, *mars* Vas hüüds *Marss`välja* Pöi; *lähmä nüüd ma`rss menema* VJg; *Naka minemä, mars kodo poolõ* Vas

marssel → marssseil

marssima `marssima Noa Lih Äks Plt, (ma) marsi(n) VII Mär Hää Saa JMd/-r-/ Tür Koe VJg/-r-/ Iis Trm, `marsin Vai, *marssin* Kul Han Var Ris, `marssi(n) Kuu VNg Lüg Jõh Khk Tor; `marsima, (ma) marsi(n) Jäm Khk Pöi Muh Rei Phl Mar Kse Tõs Hää Trm/-r-/, `ma`rssma, (ma) marsi(n) Khn(`ma`rsma) KJn Trv TLä San Vas, *ma`rsi(n)* Kod Krl Har Plv Röp; `ma`rssme, (nad) marsive Hls Krk; `martsima, (ma) marsin Juu; *ma`rsma* Rõu

1. taktsammu käima *`kruonus ku`lassi`marssida, siis vahiti järele, et jalad segamiste ei lähe* Lüg; *sõeamehed`marssivad, lähvad tänavat kauda* VII; [nekruteid] *õpati - -`marsima* Mar; *Marssimene teeb nagu sammu`kergemas* Han; *Soldanid`ma`rssid uulitsa piäl* Khn; *kruonu mehed tulevad`marssides* Ris; *lähmä`ma`rssima* VJg; *soldativägi marsib* Trm; *ma`rsme õpatse [sõdureid], marsive, üte oorige lähäve* Hls; *soldati käivä väl`län`ma`rssman* Puh; *seol aal opatõss latsõ ka`ma`rssma* San; *küll om illuss kaia_ku sõamihe`ma`rssiva? ku astusõ, siss tu lätt ku`kanga`vaelik* Har; *na ma`rseva mõni kats`tu`nni`aigu, inne ku vallalõ`pä`ssivä?* Röp

2. kõndima *`käisiväd sie tua poiss ja`mõisa`preili roho ajas`marssimas* Lüg; *kaks tükki lähvad`marsides* Khk; *Karjamaa rohust tühi, loomad`marsivad`aidu kauda* Pöi; *kotid said kõik täis korjatud, siis akkasid kojopõle`marsima* Muh; *luik`marssis`peale kui isand kohe* Noa; *eele`martsisin paelu muad ää* Juu; *mes sa ma`rsid ja käid, ku ei õle vagases* Kod; *kui`õhta juba tuleb, siis tulevad [vähid]`väl`la, siis marsivad möda järve`põhja* Äks; *marsi`pääle`mõtsu`möödä ümmer ja midäge ei saa (seentest)* Hls; *ma piä veedi`ma`rssma, mul jala jäävä`kangess`isten* Nõo || *sõitma vened marsivad* Hää Vrd marseldama

marss|puri n marss`purje marssraa küljes olev puri – VNg Vrd marss|seegel, -seil

marss|raaga marss`raaga marssraa – Vai Vrd marssraja

marss|raja marssraa ülemine marssraea, alumine marssraea Ris Vrd marssraaga

marss|seegel marss`seegel = marsspuri – Hää

marss|seil *marss-* VNg **Vai Ris**, *mars|seil* **Vai Ris**; *Marssel Emm* = marsspuri *marss`seili* *kävivatta raa`pääle kogu* VNg; *`toise raa küles on marss`seili* **Vai**; *Raalaeva alumene marssel aa viimane purjudest, mis [tormiga] mastis veel peeda* **Emm**

mart¹ *mart (-r-)* g *mardi (-r-)* S L Ha JNn Ann ViK Trm Pal Lai VIPõ, `mardi R

1. *mardisant mei`käisimme ikke`mardiss ja`katriss ja`korjasimme`kapstu ja`kaali ja [pärast] tegimme suppi* **Jõe**; *ma`laulan`teile`mardi`laulu* **Kuu**; *mardiks käisid - - vitsad olid püüs ning lugema panid ning`lapsi ning* **Ans**; *kadriks keivad emased ning mardiks keivad isased* **Khk**; *mardid keisid ka, pahupidi kasugud olid`sel`gas, kasetohust olid`tehtud`palged, need värviti mustaks,`pösked punaseks* **Mus**; *lapsed õppisid, mis ta mardile ära luges, muidu mart oli kuri* **Krj**; *Mart soovis karja ja vilja`õnne ka* **Pöi**; *mardi palve`olli koa, kes es`oska palvet, sai vatti* **Muh**; *kis äi maksa mardi`vaeva, selle sead äi sigine* **Phl**; *mardipää - - sis`tehti`marti`jälle,`käidi`marti`joosmas* **Noa**; *laske sesse mardikesed, mardi küüned külmetavad ja mardi jalad valotavad* rhvl **Mar**; *nel`lapäeva`õhta, see oli tidrekute`õhta, tegid mardi`paelu. poisid keisid`martis, siss`anti`neile`paelu* **Vig**; *mart ei taha talle liha, mart tahab paksu põpu liha* rhvl **Tõs**; *mardid on kaks nädald`enne ku kadrid* **Hää**; *mina ei ole mardiks käind* **Hag**; *kui mardid tulid, siis lapsed pugesis`voodi`alla* **Juu**; *mardipäeval mardid tulevad, tanssivad ja lähevad jälle`välja* **JõeK**; *`martidelle vorstid, kadridelle linad; need olid täied suured inimesed, kis`martideks käisid* **Ann**; *sai`tahtsida ja`maaruda kua, kust kedagi`anti nendele`martidele* **VMr**; *mardipäeval noored inimesed jooksvad`marti* **Lai**

2. *mardipäev mart tuleb`maale,`katri luhistab`pääle. siis tuleb külm, kui mart`maale tuleb* **Lüg**; *Enne`marti oli ilus,`päele`marti`läksid`ilmad`ullust* **IisR**; *mardist kaks [nädalat]`katri,`katrist neli`jõulu* **Vai**; *perenaine tegi ikke mardiks makki* **Jäm**; *mardiks on keik välised tööd`valmis* **Ans**; *Lumi tuli maha pärast`marti* **Kaa**; *Vana rahvas`ütles ikka: mart matab ja kadri katab ja`andrus arutab kõik öles. Mardi`aegu`külmas, kadri`aegu sadas lund ja`andruse päeval siis läks sulaks* **Pöi**; *kaks nädalid`enne`marti ja kaks nädalid`peale`marti oli kõige parem siia püüa aeg* **Phl**; *tapetasse anesid mardiks ja süüasse seda liha* **Mar**; *poti laat oli Vigalas, sügise mardi`aeges oli* **Vig**; *mardist kuus [nädalat]`jõulu* **Pär**; *tütar läks mardi aeg mehel* **Ris**; *Vana mardini olid ilusad ilmad,`sompas ja soe oli* **Kei**; *mardist`jõulusse on kuus nädalid,`jõulust on kuus`küinla`päeva* **Ann**; *`mihkkipäevast on kuus nädalad`marti, mardist kuus`jõulu* **Lai**

Vrd märt

mart² *mart* g *marda, marta märts seo kuu lätt`ussõ, rooditsa (algab) jo mart* **Lut**

martin|poom (*poom*) *`martin puom on paaks`taakidega`kinni`pandud, ta`kielab, et`kliiverpuom ei saa üles`kierata* **Jõe**

martk(as) → mardikas

martna|kuu *`martna kuu mardikuu, november –* **Lai**

mart|sant = *mardisant`mardi`päivän, siis`käüdi`jälle mart`sandiks;`sanditud siis kabustu ja`kaalikku ja liha. `eiga raha ole siis mart`sandid`millalgi küsüned* **Kuu**

martsima → marssima

mart|vaimuke *mart`vaemuke keskmise sõrme nimetus –* **Juu**

maru¹ *maru* **Kuu RId Sa Rei Lä(-o Mar) Khn Tor Hää Saa** *hajusalt* **Ha, Jä ViK I Äks Plt KJn Vil eL**

1. **a.** *suur torm, raju`kange maru, maru`mässäb* **Kuu**; *ku on`pohjapuolt tuul, siis on siin kivide vahel kohe igavene suur maru, vesi`suitseb* VNg; *maru`murrab puid maha, kõhe`juuride päält* **Lüg**; *Ilma`püöränd üö`juuksul, läind nii marusse et kole* **IisR**; *irm`kange*

maru oli, `meite mihed läksi Vahase `laidu `pēle Jäm; maru müllab seina taga Khk; maru on `meite vilja ära purun Krj; Ta on ikka `sõuke maru, et ää mitte mine maja sihest `välja Pöi; oues on igavene maru Rei; kui maru - - akkab kõue `järgi, siis kestab kolm `päeva Rid; tuult ja maru tuleb, kui kaeakad oo maal Mar; vali maru - - oli magasiini maha lõön Var; `kissin purjud maha, nõnda maru [oli] Saa; õunapuud `õitsesid ise küll, aga `kange maru tuli, `peksis õied maha Ris; kui akkisi paelu on, siis tuleb nii `irmus maru sügise `aegu Juu; täna on kohe üks maru ilm, `tuiskab ja saab (sajab) Koe; tal'li katukse kohe `tõstis ülesse, sie oli jo maru VMr; ega maruga [kala] püida ei saa, ega tuulega ei saa Trm; eel'a õli kole maru, vihima ta lõõts; `niiske maru, et aab sia `püüsi Kod; ommukust läks marusse Äks; tal'vine maru `tuiskas, kui lund kääs oli, ja mõne puu `mu'rdis maha Lai; kas rahe lööb puruks või kuiv äpardab või maru rabab (viljast) Plt; siands `kange maru om väl'län, et ei `julgu `väl'lä minnägi Hel; suure maruge om viij pääl suure `laine Puh; maru, si om üits väegä suur tuul - - lahup kõik `uune maha ja puid murrap Kam; no_m mitu `päivä se maru müllänü, ei lähä vil üle kah Har; väl'ahn ol'li nii suur maru, et `akna klaasi_tirisi ja põrisi? Rõu; säänest marru ei olõ? joht nännü Plv; maruga? ei tulõ? [mesilaste] sül'lem `väl'lä Röp b. piltl möll, mürigel seäl igä `aasta suured marud ja pidud Vig; ikka üks [kastis sõnnikuveol] `ühte, teine teist, nii et, et seda maru oli mis irmus Pee || suur hoog, kiirus kruusitud tie, nii maruga `õitis, et aeas poštud maha JIn

2. a. = marutaud Jäi marusse, suri marusse Jür; koeral akass enne `marruminekit suu ila `juuskme Krk; rebäse pätsikit `pañti egäle poole, sääld ep koera `marru lääve Hel; läits kui `marru, taarut üte nõna iist tõese nõna ette Ran; me `mõtlime, et peni om marun, aga penil üsnä tõene ädä Nõo; Ull peni ei saa enämp `terves, piäp maa `laskma, muidu aap kõik `marru Rõn; mi_pini nakass `marru minemä Har; inemine lätt ka? `marru, ku? maru pini purõ Rõu b. raev, määratsushoog Läks maru, kas ta_s tias viel, mis `ütles Jõh; Mehed marus, kippusid `rindupidi kokku IisR; sa oled ju tükkis marus Khk; Kui `purju jääb, siis läheb maruks, ega õhe kallale Pöi; loomad läksid naa `irmsasti `mardu Var; tämä on `marru lähnud, lol'liss lähnud Kod; sa olet peris marun `täempe Krk; kes serände maru miis - - temä võib naist kah irmutada, lüüb mõne asja puruss ja Ran; tuu miis `jõie `hirmsade, tima `mõistsõ maruh olla? ja egasugumasi `ul'lusi tetä? Röp; mõni lätt [alkoholist] `marru, tulõ tu tuõ pääle Se

3. a. adj kange, vägev maru `kuerad on nied, mida jänest taga ajavad (väledatest koertest) Lüg; on aga maru õlut Khk; Oo ette igate kanti täitsa maru mees, pillimees ning laulumees, jutumees ning joomamees Kaa; See on ise maru mees (töökas) Pöi; `mihkli luat on maru luat (suur) Kod; [põder] lähnu `metsa nagu keenu, tal on maru võim Äks; [ta] `olli jõvvumiis, aga ta_lli maru sööjä kah Puh; ku tu maru valing ollu, siss na `aanuva `lehmi Nõo; timä om maru `võl'sja inemine Ote; maru joodik om, sääntse käest viil midä saia? Kan; külh ol'li maru torm, a_poiis sai's karja iihn nigu tam Har b. adv väga, kangesti maru ilus luu ilm õl'li, väägä ilus Kod; maru `kange mees teeb mõne tüki läbi, mida teine mees ei saa Lai; maru suur kivi Trv; liha om nii maru soolane, et `õkva suu naha kisk `köprä Nõo; esäl ol'li maru pik'k särk Kam; säl'g nii maru `haigõ Har; tuu miis ol'li maru kõva puu `lõikaja Rõu; taad sa_i inämb süvväki, ta om maru hapu Vas; maru kuri, väega vihhas Se

Vrd meru, mõru³, märu, mõru¹

maru² maru mõra maru ehk pragu, nied on ühed Kad Vrd mõru²

maru|arst marutõve ravija ku eläje marun olli, sõss `viiti maruarsti manu, temä lõiga's keele alt villi Krk

marudane maruda|ne JIn, -nõ g -tsõ Har

1. marune, tormine *oli jah tuul küll marudane JJn*; *Tast tulõ marudanõ vihm Har Vrd*
maruline

2. tore, vahva ise ta `arvab küll, et on marudane mies JJn

marudu tohutu, määratu sääl ol'l marudu suur muda Har

maru|haigus = marutaud `luumel pannass naritset, akkaje `aiguse `vastu, põrna`aiguse ja maru`aiguse `vastu; maru`aiguss `pel`gävet vett Krk

maru|hain = maruhein siss ku marupeni `olli kedägi `lahknu, siss keedeti maruaena `juuri ja `anti loomale toda `liimi; maruaenal olliva serätse laja lehe, siss `olli nigu pütsik `kasvi araline Nõo; sulanõ toonu maruhaina seemet, `külvnü ussaia pääle Kan; kui pini? maru`haina söövä?, siss läävä `marru Plv Vrd mõrohain

maru|harak sõim kurradi maruaragu pääluu; sij om äkiline ku maruarak Krk; Kos sa maruarak jooset, ooda, ku ma selete selle asja sulle ärä Hel; ah sa maruharak Har

maru|hein koerapöörirohi latse olli marueinä juurt söönu, siss olli kijl' mustass lännu; kõllatse `äitsne om marueintel, `sinna kasvass must mari `otsa Krk Vrd maru|hain, mõru|hein

maru|häda = marutaud ku maruädä om, siss `lastana veresuun `valla, lõpetadana ärä Nõo

maru|ilm rajuilms eks maru `ilmasi õle `kõige `rohkeemb kevade ja sügise Lüg; On ikka maru ilm, ajab kas või sea `püsti, `tormab ja sajab Põi; ku_pööripäävä maruilm om, siss om kõik' tal'v maru ilma? Har

marukas maruk|as g -a VNg Jäm VJg marune, tormine marukas meri VNg; tuul on marukas täna VJg

maru|koer marutaudis koer maru koer jooseb, saba jalade vahel Hää; maru koer one lol'l - - sij kisk `tõisi, siis õlid kõik marun Kod; änd om marukoeral läbi `jalge `sirgu Krk; tänävu ei ole siinpuul maru `koere kuulda ollu Hel Vrd marupeni

maru|kärbes pl maru|kärbse KJn, -`kärpse Kam porikärbes Vrd maru|kärbline, -kärbläne, -kärbän, marulane

maru|kärbline = marukärbes maru `kärbline, ku ta liha manu lääp, siss om `varsti liha uisadet, liha akkas eläme Krk Vrd marukärbläne

maru|kärbläne = marukärbes maru `kärbläne om ubinde pääle mak'ka, `õkva nigu must pori lennäss ubinde pääle Nõo; maru `kärbläne sõavälläst tullu_siiä? Har; maru `kärbläne valustõ purõ Rõu; `haavu (haabade) `seest tulõva na maru `kärpse `vällä Se Vrd marukärbläne

maru|kärbän maru|`kärbän, -`kärban = marukärbes – Lei

marulane marulane = marukärbes üks marulane `sisse tulnd, suur kärbes Plt

***maruldama** (ta) maruldab = marutama rajotab ja maruldab, niid_o vihma märgid Kod

marulde suisa [koer] marulde `juuksi kõhe kaSSI kallale; marulde [tuleb] kõhe kallale õige, ku `viina on suanud Kod

maruldus maruldus g -e maruhoog akab rajotama, rajotused ja maruldused kääväd Kod

maru|leib marutaudivastane leib ku toda maru `leibä `antu, siss ei olna `marru lännu; ja kui maru peni `olli `purgnu, siss üteldi et, `Lahkaja sanna manu maru`leibä minnä `oisma Nõo

maru|lill (taim) marulil'l kasvap nõndagu tubak aia veeren, kõllatse `äitsne. Nij `siimle olevet `amba rohi, `amba`aiguse `vastu Krk

maruline maruli|ne g -se marune, tormine marulised ilmad, ei sua kedägi tehä, `laatab rõõgud ärä Kod Vrd marudane, meruline, mõruline, mõruline

maruma maruma Kuu VNg Põi Muh Lälõ Juu Amb JMd Koe VMr VJg Trm Kod Lai, maroma Mar Lih

1. marutsema, möllama **a.** (ilmast) hakkas maruma **Kuu**; Nüid ta marub seda lõuna tuult, nii kaua kui vihm lahti on **Pöi**; elm läheb kurjaks, kangeste marob **Mar**; kui naa vali tuul oo ja tuiskab, marub **Vig**; tuul käib kaksipidi, küll nüid tuul marub ja möllab **Juu**; ilm on juba ommikust suadik marund **Koe**; seda üeldasse maru tuisk, kui ta nii marub, et ei nää maad ega ilma **VMr**; tuul marus, kangess akas puhkma **Kod**; küll ilm marub õues -- see oli rohkem talve aeg, kui lumi ka oli **Lai b.** (inimesest) ullu mielne marub **VNg**; [ta] muudkui riidleb ja marub **Lih**; inimesed akkavad matuste aegas [viina mõjul] maruma **Kse**; inime koa marub, ku on vihane **VJg**

2. rügama, rassima lõnga leegitamise juures saab maruda ja vatitada küll; marus rukit löigata **Kse**

marund maru|nd **g** -ndi **sõim** marundi? is lasõ mul silmä ka kiñni_panda?, kärbläse marundi? **Har**

marune maru|ne **San, g** -se **Kuu RId Jäm Khk Muh Rei Mär Kse Tõs Hää Ris/maro-/ JMd Koe IPõ, -tse Trv Krk Puh Nõo Kam; maru|nõ Vas, g** -dsõ **Krl Har Rõu, -tsõ Plv**

1. tormine, rajune marused ilmad **Kuu**; maruse ilmaga meremehed ei lähe merele, siis vene viskab neid külite **Lüg**; ilm oo tormine ja marune **Khk**; meri on marune **Rei**; täna oo kangesti marune ilm, täna taha väl'la minnagi **Mär**; talve ikke jah marused ilmad **Tõs**; ega niisugust marust ilma põle ennem old, kui täna on **JMd**; selle maruse päävaga ei saand [midagi] teha **Lai**; ku alva marutse ilma om, om alb [kala püüda] **Trv**; tuul om õge marutsess lännu **Kam**; irmuss marune ilm **San**; säärtse marudsõ ilmaga ei massa ni_pikkä reisi ette võttagi **Har**; marunõ ilm, maru tuisk, kui väega tormass **Vas Vrd** merone, mõrune, märune

2. **a.** raevune marune inime möllab **Hää**; lätlise om alli väikse, enne vihma om nõnda marutse **Krk**; naese kisknava mehel põksi maha ja olnava nii ullu ja marutse ku oitku **Nõo b.** marutõbine votta keppi käde ja ärsita, kuer on marune **Vai**; marune kuer **Iis**

3. kange küll iki olli marune mijs, no kellel om seräne jõud **Puh**; marunõ mijs **Plv**

maru|peni = marukoer egä suve olli väega pal'lu maru pene. ku kohe lätsit, siss pel'lässit, et vänte mõni kargab kül'ge, pureb **Ran**; ku õegatu, et marupeni tuleb, siss tütrigu pagenuva pedäjide otsa; muud ma_s pel'gä ku maru penid, tuu lahup õkvald ärä **Nõo**; Kui ennembi maru peñne ollu juuškman suvel, lännu üiits lehm kah marru **Rõn**; Vana? inemise? ütli, et marupini juusk õkva, hand om maal ja häüssä aja suust vällä **Har**; tsiga ol'l marupinil purt ja lõppi ar? **Vas**; marupini puri ar kutsigõ **Se** || sõim **Huju_marupini, mi_sa_tanh** mässät ni_pal'lu; no_kost ta timä marupini tuud tijs **Har**

maru|rohi marutaudi ravim marurohi pidäde tegime nelläbä õhtu põhja puul rästä all **Krk**

maruss marudasti, palju ei või õege maruss piäle ajada puid, lähäb põlema **Kod**

marutama marut|ama **VNg Mär Ris Koe Kod Ran Nõo Har Rõu, -amma Har, -eme Hel** marutsema, möllama **a.** (ilmast) küll ta täna aga marutab väl'les **Mär**; akkab aga jälle marutama **Ris**; maru võibõlla tänä akab ja ommen lõpetab, üü ja pääv marutab **Kod**; iluse ilmaga magad mahan, aga siss kui maruteme akkab, siss om sinul vaja einu vedäde **Hel**; talvel kah tormab ja marutab, kui võrgel käid **Ran**; ilm nakass jäl marutama **Har Vrd** maruldama, marutsema **b.** (inimesest) inimene paimelda ja maruta ninda kaua kui saab **VNg**; marutas ja tegi igavest lar'mi **Mär**; jätä maha tormamine, mes sa marutad **Kod**; Kui ta purjun om, kül ta siss marutap ja tiib tükke **Nõo**; ala nakada jäl marutama eih **Har**; Vanal Jaanil ol'l jäl_marutamise tuur pääl **Rõu**

maru|taud (haigus) *sie kuer õli maru`taudi, miks tä siis oma peremelle`kallale läks Lüg;`lassa`püssügä maha, kui`koerad`jääväd maru`taudi Vai; Marutoudis kuer lasti maha Emm Vrd maru¹, maru|haigus, -häda, -tõbi*

marutseme *marutseme marutsema, möllama tuul`müüräss ja maruts vällän Krk Vrd maratsema¹, maratama*

marutulõ *marudasti, kangesti laís rüük` marutulõ Har*

maru|tuul *tormituul Nisikese maru`tuulega ei`pääse edasigi IisR; maru tuul`möllab sügiseti, purub keik asjad ää VII; täna nii`kange maro tuul Mar; marutuul keerutab ja viib teise`kohta`ásu Tor; maru tuul on mere peal Kei; kui on`neske maru tuul, lahutab`uonedki ära VMr; muidu maru tuul kestab vahel kolm`päeva Sim; maru tuul one kõva tuul, rõõgu`lõhkja tuul, kes lõhub katussed Kod; maru tuul` - -`kañdis pia`aegu kõik laiali Plt; siast maru tuult kui`täämbe ei ole enämb ammu ollu Hel; vahel`tul`li maru tuulega sadu, nigu`talve, siss nakass`tuiskama ja`tormama Ran; kui om maru tuul, lahub kõik`uüñe maha ja puid murrap Kam*

maru|tõbi = *marutaud`Rääsäs (kohanimi)`viedi üks`naine marutõvega meno (ära) Lüg; koerdel oo see maro tõbi - -`kui koerad ulloks`lähtväd Mar; maru tõbi on koerdel kallal Ris; kui rumal koer kisub inimest, on maru tõbi Juu; ku luum marutõben olli, sõss`panti maru`nõstsit Krk; marutõbi, kui maru pini purnu² om Plv; marutõbi om`väl`lä`tulnu² Se || see oo ühna maru tõbes (joomane) Muh*

maru|tõbine *marutaudis marutõbised koerad Tor; marutõbine ja lol`l`üeldässe`koera Kod; marutõbine peni om ull, kisub iga üht Hls; ku² maru pini purõ, sis jääss marutõbitsõss Rõu*

masa *masa Lüg Jõh IisR Rei Tor Koe Iis, maša Häa Saa Hel; maassa VJg; masa- Kuu hajusalt Sa, Muh Mär Ris VJg, mašsa- Rõu lühike (ja jäme), tõntsakas Masa obune, olivad nisikesed madala jalaga obused Jõh; Mina küll masa meest ei taha IisR; masa kanad on madalad, karuste`jalgadega, paremad munemas kui`kõrgejala kanad Rei; Mul on maša kana, madalate jaladega kana Häa; tüdrikud ol`lid seaksed mašad Saa; laia`mauga ja maassa jalaga lehm VJg; on masa inimene Iis; mis tüdruk siantse mašage tege Hel Vrd mäsa*

masajalg *lühikeste (ja jämedate) jalgadega, tõntsakas Sie niisugune pisukane masajalg,`piigalaps_o ilus kohe Kuu; kui on`ninda madalate`jalgudega ja kõveras ka viel - - on masajalg Lüg; lühise madala jalaga loom on masajalg Khk; Vana mära oo muidu üks masajalg, äi temaga lähe töö edatsi Kaa; Liina oo pisike masajalg, madal inimene Muh; mašajalad [kanad]`ol`lid`kanged munema Saa; lõhikese jala ja lõhikese sammuga inimese`kohta`üeldasse masajalg Koe || rase - Jäm Vrd masajalgne*

masajalgne = *masajalg Meite Miira on masajalgne, aga nobe käima, kõva tööloom Põi; masajalgne kana, madal kana Rei; maša`jalgsed tüdrikud es`võeta`tañtsma Saa*

masajas *masaj|as g -a Kuu IisR Krj Põi Muh lühijalgne, tõntsakas Kui on räsajas ja masajas, siis`vaata, et [nagu]`silgu`tännil jalad all IisR; pisike päsiyalg, masajas inime, lühike Krj; Mari oli masajas tüdruk, tantsupeol veeres kut kera Põi Vrd masakas*

masakas *masak|as Lüg Jõh Muh, massak|as Muh Koe, g -a = masajas masakas`tütrik, iad`kannikad taga; nied`onvad masakad puud, lühikesed,`laiad`õksad Lüg; see oo`piske massakas mees Muh; madal massakas loom Koe Vrd matsakas¹*

masa|punane (värvus) *voariked, nied on niisukesed masapunased, nied ei kilgenda kedagi Kad*

masi *masi lastek suhkur laps`tahtub masi Kuu*

masienika(s) → massennik

masin *masin g -a* Jõe Kuu SaLä Jaa Emm Rei L K ILõ Lai Trv TLä TMr Rõn, -e M; *massin g -a* S Rid VMr Iis Trm Äks KodT Võn Kam San(g -õ) Kan Vas Ráp Se, *masina* T Rõu/n -n!/; *mašsin g -a* ViK TaPõ KJn SJn Võn V, -õ San Krl, *masina* Võn Har Vas, `mašna Vas; `massin g -a Hlj Rld hajusalt Sa, Rak, *masina* Puh Nõo Rõn(-s-s-); n, g *masina* VNg, `massina VNg Vai; *mašin, maššin Lei, mastin* Plv(-st-) Ráp, g -a

1. seade või mehhanism `traali püük on odavam ja `kergem ka, muudku masin ajab edasi ja Kuu; küll [laeva] *masina* `kammeris oli ägä (kuum) VNg; *isakodo õli* `tuulamise `massin ja `reie `peksamise `massin Lüg; *kui on lagedad* `einamad, `niideta `massinaga Jõh; `sarjaga ei `tuulada nüüd enamb, nüüd on `tuulamise `massinad Vai; suuremalt jaolt leigetakse [roogu] *masintega* Ans; *rehepeksu masinad käisid perest perese* Khk; `sõukest *massinad* `andis isegid `välja nuputa Krj; nüüd ega ühel `massin, vanast rabati keik vili VII; *Laastu* `lõikamise *massin* oli `sõukse rauaga kut suur `õövel, kaks meest `tõukas, üks `tõmmas Põi; *ma_p pese* *massinad* siis ää mette (võimasinast) Muh; *kui ma noor olin, siis tegin ikka keik tööd kättega, nüüd* `tehtaks *massinaga* Käi; *Triikmassinal on jo korstnas pääl ja taga õhuouk. Muidu äi* `tõmba ja sööd `kustuvad ää Rei; *ei jõua masinad oodata, siis koa rabatse rukkit; `enni põlnd* `rätseppädel *masinasi, õmblesid neppodega* Mar; *masin läks* `kaiki, töö jäi `lõunest `seisku Mär; *pärast olid siis masinad, rul'lid olid, `ammad olid sehes ja [liikusid] edasi-tagasi* (linamasinast) Lih; *tä* `säadis *sedä masinast* Tõs; *Masina sõõlad ond* `umpsõd, piäb `lahti `võtma Khn; *kaak on üks* `surmamese riist -- `poomese *masin* Vän; *meie ei saa masinaga* `niitä Saa; *peremees tõi* `lõikuse *masin* ja niidu *masin* Ris; *me akkasime nüüd masinaga rukist maha* `võtma Kei; *meil omal oli ikke koa piima läbi aama masin* Juu; *ead masinad, `puhtast* niidavad ja `uostel `kerge JõeK; *nuga kukkus ühes vihuga masinasse* JMd; *ta oli nii suur masin, et kohe kahekesti* `loopsime `vilja `alla Ann; *voodi linad kõik said* `aetud *kodose* niidiga kokko, *mašsinaid* `esti ei old VMr; *või masin, tünni siden on kehäd, kes kuurt võiss* ajab ja `ringi juakseb Kod; *kapsaleht on ia* `raidu, *rohod on* `vinsked. nüüd pane aga *masinasse ja lähäb* Pal; *akitu liha on masinast läbi aetud* Äks; *kui rehepeksu mašsinad vedati, siis* `pahti neli viis obust ette Lai; *villa* `ketruse *masinate* piäl on poolid KJn; *Obeste masina ette panemist ma alati pel'lasin* Vil; *Ku mia nuur olli, siss olliv vändäge masine, pärast tullive* valtage *masine* Hls; *me peremiis lubas kodu* `telli *masint* Krk; *sij om käsitsi tettu, sij ei ole* *masinege tettu* Hel; *vanast ku rehepessu masin* `tul'li, *siss tedä* `säeti, *sihiti ja tolliti* Ran; *viie kápägä künni* `massin, *serände purutab jo* `uibu ärä *kõik aian* Puh; *kost kupusarv naha üless* `olli *kisnu, `sinna paänd kupu* `laskja *tolle masina* pääle ja tõmmass *krõgsist* Nõo; *ega vanast* `juussõ `lõikamise *mašsinat* es ole, *siss polgati* `käärega *kammi* pääld Võn; *Juhan, sij om kui* üits `kartuli `võtmise `mašsin, *iks korvitäis lääb korvitävve* `perrä `vankride Rõn; *mal'mist* valõtass *mašsina* osa^p Kan; *Ma nigu ei_tahaki, et tu Liisu tulõ, vana igävene tühäjutu mašsin* om *piltl* Urv; *ku sa* `villu `kaar'sma lähät, *siss tulõ kõkkõ enne lahutamise mašsina* pääle *panda*^p Har; *mašsin ei_tij_* `sõl'mi, *esi_piat kakõnu langa_kokko* `sõl'mma Rõu; *tõõsõl pääväl* sis `viidi *massina* mano -- *massina* `sisse *kõnõli* (magnetofonist) Vas; *kõõvo* *puid hoiõtass* `leiba kütsä^p ja [rehepeksu] *masina* jaost Ráp; *vere* `laskmise *massin, mito* `haave lööse *kõrraga*^p Se Vrd masing

2. mootorsõiduk a. auto vahin, et üks `massin `sõisab siin `metsa `servas Jõh; *massinaga* tuli Kuresare Jaa; `enni pidi `Keidlasse menema, sealt sai *masinaga* `lenna LNg; nüüd pikemad jala `käimist enam ei ole, nüüd on *masinad* Lai; ärä sa last suuretij pääle lase, sääl *masina* sõedava Ran; küll temäl om jõvvukass obene, pane `rasse `kuurma pääle, ta lähäp

nigu masinaga Nõo; maassin sõit `Tartulõ Krl; ol' `väega suur' tîrrin, ma kai et mõni lei `akna kruudi `katski?, a suur' maassin `sõite `müüdä Plv b. aurik; paat masinaga sai `lastud `onjed mere Jõe; Sie masin tuleb `lahte `tormipagu Kuu; suur `kunturi `massin ajas meid sääl purust VNg; vanaisal oli ka purju`laevi ning tal oli üks `väike masin ka Khk; masinaga seidetse passassiridega Mus; masina korstnad `paistvad Rei; `enni vanast olid purjukad, minu ea sees olid juba massinad Rid; Arhanglest (Arhangelski sadamast) `tul'lid `väl'la neli suurt masinad Hää c. rong Esimist kõrd nägi `massina, läks tiest `kaugemale Lüg; masin vilistas, teda `rampi ei nää ju HMd; enne üeldi ikka, et käisin masinaga `linnas Hag; kroonu `pääle lätsi, masinaga `sõitmine `ol'li -- rautiüd pitti `viidi, kui soldat `ol'li Ote d. lennuk maassinä_ `sõitva_ `taiva alost piteh Vas

masina-¹ rehepeksumasina- `Massina `reiel õli pali `reielisi vaja Lüg; massina `mõister oli ika `seltsis Jäm; niid `akvad `massina rihed Khk; Massinapõhk oo ee veiste söötmise materjal Kaa; masinalaua `peale `pandi vili ja lükati `trumli vahele Jaa; meil oli suur massina rehi Rei; mõisa `rehjes `toodi masina `meistradele `süia Mar; akkasime rukkid `peksma, siis ma oli masina laua pial, `lõikasi `vihkusi katti Kse; Rihepõhk lähäb piiniks tolmos, masinapõhk jääb jämedämäs, sellepärast luõmalõ param anda Khn; Masinarihi, üks päe ja neil vil'lad pekstu -- talu vil'lad läbi [masindatud] Hää; ega `ennem masinareht peksetud, sis tuli käsitse keik [teha] HMd; mine kutsu masine `meister `süümä; masina `põhku eläje tahave, rehega pisset põhk om aga `tervep süvvä; masinerahvass tuleve, vigla sellän Krk; kui vil'lä `pelmise masinad `väl'lä tulliva, siss Uniküla peremehed asutiva kah masina ühisuse Ran; Massinapõhk om kül pal'lõ paremb karälõ `anda ku inneedäne rehega pissetü põhk Vas

masina-² niidumasina- `Massinanuga sai kodo `käiä pääl teridata Lüg; Poig `aitas isal `massinanuga teritada, ajas `käiä `ringi; `Massinareha kasutati `vilja `leikamise `juures, `sellega `aidati teha `vilja `vihku ja lükati `massina `raamilt `viljavihk maha Jõh; niid o masina rähäd koa, [aga] metsä ein o lõhike, sedä ikke käsitse riisutasse Vig

masina|paat mootorpaat sis `läksime viel `purje `paadiga viel, kui masina `paati ei old Jõe; mul vend akkas merel `käima -- no siis akkasid juba masina `paadiga `käima Kuu

masina|võti kruvikeeraja masina `võtmed oo needsamad, mis kruu `võtmed Mar; Masina võtit om vaja kruvide keeramises Rõn

masina|värk seade või mehhanism Parandasin vana vokki, nüüd käib kui masinavärk Hlj; `massina `värki on ävind `vällä Vai; lapi massina värgid kokku (võimasinast) Muh; tä masinavärk läind üsna ukka jo (rehepeksumasinast) Mar; mul põld masina `värki ega midagi, jalaga siin `talla (treimisest) KuuK; vabrikun `olli iki masinavärk, sääl unditeti ja kakuti, iki edimäst `kõrda lahutedi villa ärä Puh

masina|õli masinate määrdeõli `massina eli, `suured `peksu `massinad `määrta `senga Lüg; [tuulikut] Mearitakse ratta `mearega ja massina õliga Põi; Masina eli oo kallis `osta Han; masina eli läind laua `piäle `ümmer Juu; Kui villane kangas ei `kesta kududa, siis võib teist maassinä eliga `mearida Amb; masinaeli -- `õmluse masina eli one ike piänem ja `kal'lim, `lõikuse masina eli one `prostoim Kod; `Õmlusemasin akkab `kiiksuma juba, `vaata kus masinaeli pudel on, elita ära SJn

masindama masin|dama Jõe Kuu Jaa Rei Lä Tõs Vän Tor Hää hajusalt Ha, Jä VMr Trm Kod Ksi Lai Plt KJn SJn Trv TLä, -damma Har Rõu Vas, -tem Krk; massind|ama Põi Muh Vas/masse-, -amma Vas, -eme San, `massindama Hlj RId(-mma); maassinä Kei Amb JJn VMr VJg Sim I Plt Plv/-mma/ Se

1. masinast läbi laskma või ajama *ma pidin olema neid `vasta vottamas ja `lüpsamas ja `piima viel ära masindamas Jõe; Mei olime sulasega kaheksa `päivä siel suvi`vilja küläs masindamas Kuu; muist `kolkisivad `kolgis`puuga ja muist `massindasivad (linadest) VNg; `massindatud `piimä `läksin valasin ka viel `neile (põrsastele) ette Lüg; Nendel oli lina massin, massindasid oma linad ise ää Pöi; kas linad_o juba massindet Muh; vil`la masindamene on juba lõppemas, `aetakse veel varisi läbi LNg; kui oo masindud, siis saavad lenad ää `rookida Mar; meil oo masindamene juure ikke viil abi vaja, ega me selle perega akkama saa Mär; vili saab masindud, meie masindame vil`la ää Lih; masindajad juba igäüks oma `kohtas Tor; Ku kõik välised tüüd `tehtud `ol`lid, sißs `tul`li lina masindamene ja `puhtaks tegimene Hää; `otra, seda ei peksetud, seda sai masindud Nis; `mullu me masindasime teese perega kokku Juu; ega_s `enne neid `villu masindatud ega, mutku kodu ikke kraasiti KuuK; kõik rukkid jäid `sisse (tulle), masindamatta rukkid ja kottisi jäi ja Ann; teda (kanepit) on `raske `ropsida ja maßsindada VMr; kui muud rehed läbi, siis `pañdi linad paßsile `kuima ja akati masindama. käsitsi masinad `aeti vändast kahele `poole, üks pihu õli korruga vahel Trm; mißs maßsindab `piimä; isä vißt masindab (niidab) vißl Kod; masindadi `rohtu, `tehti peenikeses `luumadelle Ksi; niikaua kui linu `ol`li - - iga `üüße ol`li lina masindamene SJn; nüid om meestel `seitsmess päe [vilja] masinte Krk; `mulle tuleb `täämbä masin, masindap läbi tolle vil`läraasukese, mes mul om Ran; ma_lähä Tursa poolõ linnu masindamma, siss saat nakada jo rabahamma Har; `täämbä maßsindedi linno Plv; Vilja masindamine käve `talgo kõrrah, külä rahvas üts tõõsõl abih Vas*

2. piltl vadistama, lobisema *mis sa masindad, pea suu Kse; ik`ki ninapidi koos masindavad Hää*

masindus *masindus* masindamine *mardini* (mardipäevani) *ikke rukkid rehed, kõege `viimaks olid linad, lina masindus Pai*

masing *masing g -i Hag; massing g -a Trv; ppl massingud Phl* masin nüid on `suured *masingid Hag; obesaga massing oli, mis obene vedäs. võlli olive ja laud oli, kelle `pääle niß lina `panti Trv*

masjak *masja|k g -ka* madjak *Kurja teinud poisike sai masjakaga hea keretäve KuuK*

mask *mask Lüg Kul Krl/-sk/, g maski Mih, `maski Kuu, maske KJn; n, g mask|e Mar Saa Iis Trm Kod Pil Krk, -õ Har; n, g `mask|e R Khk Kaa Muh Han Tor/n maske/ Kei, -õ Khn Har, -i Vai Ans, -a Mus; kaasaü `maskõga Se*

1. näokate **a.** (maskeerimisvahendina) *rüövliil oli `maske ies VNg; kui `mardi`sandist sai `käia, siis panima `masked `silvide ette, kas linapihust vai `lambanahast Lüg; `maski pidu - - paberist on `tehtü `maskid Vai; teevad paberist `endil, panevad `silme ette, need `üütasse masked Mar; Pailu `maskid oli, ei tunn `äägi, kissi olid (mardisantidest) Han; Kolõ torõdatõ `maskõtõga olid pidul Khn; maskede tegimine ol`li mede käes käkitegu Saa; maske `silvide ies Iis; anna oma ilus maske `mulle, ma lähen tee `ääre küla obosid irmutama Pil; maskepidu `piave Krk; näo ette pandass maßk Krl; ma_käve liinan ja oßti henele üte `maskõ Har; Näo ol`li_kõik` ar_muudõdõ?, `maskõga minga mehitset kaias (kadrisantidest) Se **b.** (kaitsevahendina) *sõameestel `olle `masked ees `kifti tolmu eest Khk; nüid uma [mesinikul] maskõ ißn Har**

2. piltl nägu, pale *tegin `talle ühe `totsu üle `maske Jõe; Ei sel närimisest `pouda ole old, nägüs lai`maske iess olema (on hea söögiga näost paksuks läinud) Kuu; sihantse ullu `maskiga teine Ans; see mööda `maskat saab Mus; Kui maske meeldib, saad, kui äi, katsu, et*

sa ää kaod **Kaa**; küll sellel aga suur kena `maske oo ees **Muh**; Kui tahad, et `maskõ terveks jäeb, siis `lonka minemä **Khn**; naesel ei õle maske ilos, `niiske muss ja ärä `kuknud **Kod**

maska, maske → mask

masklane → maslane

maskoska **n, g** `masko-`ska hoop, mats *Mia olõ vinsi vändägä* `masko-`skasi küll suan **Khn**

-masla **Ls** poslamasla

maslane `masla|ne **g** -se **Muh** Ote(-stl-, -skl-); `masla|nõ **g** -sõ Ote **Kan**(-stl-) **Urv** **Kan** väike sääsk `maslased ep lase magada mitte, tulavad `ööse koa kallale **Muh**; `maslase, nuu om nii ku vihm, nuu om ka valusa purema küll; `mastlase om til`lukse, aha loomakese Ote; `maslasõ, `survva?, ilma, läävä, lämmämbäss **Kan**; nuu õigõ til`lukõsõ? kui liiv, `maslasõ? **Urv**; `maslasõ? - - `väiko o`li?, putahut õnnõ, om ots **Vas**

maslenitsa `maslenitsa, `masli- **IisR**, `maslitsa **Jõe** **Vai**; masnits **g** -a **Kod**, -õ **Krl**/-s-; maasenits **Vas** **Se**, maasõnits **Vas**, maaselmits **Räp**, maaselits **Se**(maasse-, ma`sse-), **g** -a; **g** maasõnitsõ **Har** või- ehk vastlanädal õigeusulistel; vastlapäev `Koltsina omadel tuleb jo nüüd sie suur `maslenitsa **IisR**; `Maslitsa on `liugu `päivä **Vai**; masnitsa aeg `tuiskab **Kod**; ma`snitsõ `aigu sõidetõs obõsõge ja süvväss `kuuke **Krl**; imä üt` kõgõ, et sa`lt maasõnitsanädäli `sündünü? **Vas**; Maaselitsa aigu sõidõti hobõstõga ringi, hobõsil oll kaalkelläh kaalah; ku tu ma`sselits tulõ, siss hiideti jo ta laul ar? (siis enam ei lauldud) **Se**

maslik → makslik

maslitsa → maslenitsa

masnik¹ masni|k **g** -ku **Saa**; **pl** `masniku **Hls** (seen) masnikud lähavad rodis, nõnda kui nõõriga tõmmatud, kadaja põõsaste all iki kausid; piim tul`li `väl`la, ku masnikud `võtsid **Saa**; `masniku või `lambaseene - - sügise seene na om, sügise kige viimatse **Hls**

masnik² masni|k **g** -ku lõbus (koos)olemine laolab ja tandsib, piäb oma masnikut, kui ta rõõmu tujun om; masnikut `piävä, `mitmakeste tueva kokku, nakava juttu `puhkma. vai noored kuun, mõned tandsiva ja laolava, tuu kõik om masniku pidämine **Ran**

masnits → maslenitsa

mass¹ ma`ss **g** ma`ssi **Nis**, massi **Jõe** mats, hoop sai ea massi mo käest **Jõe**; kui lumesõda `peetakse, oiab igäuks, et ei soaks `ma`ssi `kül`gi **Nis**

mass² → kamass

mass³ → maks¹, maks²

massa¹ ma`ssa lastek või ma viin ma`ssa `tarre; lapsile `üeldi - - paama (paneme) ma`ssada kaku `piäle **Kod**

massa² ma`ssa **Krk** **Nõo** sigade kutsehüüd ma`ssa ma`ssa mõni kutsup põrst **Krk**; Emäst siga kutsuti süüjä iks ma`ssa, ma`ssa, ma`ssa, siss ta tulle joosten **Nõo**

massagi **pl** massagi? **Lei** maksud sourõ? (suured) massagi? **Lei** **Vrd** massang

massa|hain = massahein massa ainal om kangõst ää nuus **Urv**

massa|hein (taim) massa einä om ku `lamba mass kolme leheline - - massa `aiguse `vastu **Krk** **Vrd** massahain

massak, massakas¹ massa|k **g** -ga **SaLä**(-gu **Jäm** **Khk**) **Hi**(-ka **Käi** **Phl**); massa|kas **g** -ka **IisR**/`m-/ **Sa**(-gu **Khk**, -ku **Ans**) **Muh** **Mar** **Kse** **Khn**/-`s-/ **JõeK** **Amb**, -gas **g** -ga **Jäm** **Khk** **Emm** **Rei**

1. putukas kut massagad `sorkivad ülalt ala sedasi, siis tulab kuri ilm, sadu. kut sööluvad üks läbi teise, siis kena ilm **Jäm**; massak närib, aab suure punni üles; säääl oli_s oomiku vara nii pailu massagid, lassid obuste `peele, mette obuste `karvi_s ole näha **Khk**; ma eida `siia

`pitka, sa aka mo peelt massagid ää `peksama **Mus**; Allid massakad, mis puu koore vahel ronivad, siis kui puu on maha `võetud ja seisnud `aastapäevad **Krj**; riie läind massakatega täis **Pha**; massakad oo pisiksed loomad - - närivad obuse tuliseks **Vll**; Pane äga piimaruusile põesa ääres riie vissist peale, muidu ussid, massakad lähtvad sisse; Kui massakad ennast põõsaste sihest ja aide äärest teede peale ajasid, siis tuli `varsti `vihma **Pöi**; neid massakud (täisid) oo sool pailu; leeskana, se_o `sõuke pisike kiri massakas **Muh**; massagad on, vehest `ööda kihulest ka **Emm**; Lapse nägu massagate ammustusel paisedand; Sui `õhtutel neid massagid keik kohad täis **Rei**; seesed ja putugad ja pisigest massagad `lendavad - - nii `kangeste pisavad **Phl**; massakad süövad, ei saa `niita, nied on alati kallal **JõeK**

2. uss, madu üks massakas oli `pöösa all keras **Kaa**; massakas, mis maad mööda roinib, vahel on põlde peal ka **Krj**; `Sõukse palavaga massakad ronivad põõsastest `välja **Pöi**; mena löi `jälle öhö massaka maha; massakad oo ussid, mis `raipe kallal **Mar**

3. halv; piltl Äi meite Juuli taha seikest massakat - - üht eesele meheks saaja **Kaa**; See on muidu üks massakas (väike lahja loom), `sõuksest äi tule `looma midagi **Pöi**; oh sa kurati massakas, saht inimene **Muh**; Rahvamajas oli maassaku (mandrirahvast) rohkõm kui `kihnlasti **Khn**

Vrd matak(as)²

massakas² massak|as **Lai**, `massak|as **IisR**, g -a

1. matsakas, kogukas **See**, `kelle tänavude sain, õli ma_`ilma `massakas (kährikust) **IisR**

Vrd matsakas¹

2. üleannetu laps, rüblük massakas, tuleb `seie sängi `juure, ei pia mind rahu; siin on massakad, tulevad nagu metsalised - - `keela, kuda sa `keelad, ei `kuula kah **Lai**

Vrd matak(as)¹

massakas³ → masakas

massang massang maks – **Kra** **Vrd** massagi, massung

masselits → maslenitsa

massennik `masse-nni|k, `massä-lni|k (-l-) **IisR**, `masse-l'ni|k **Kei**, g -ku; `massei-ni|k g -ku **Kuu**, -ka **Lüg**; `massee-nikäs **Kuu**, `masie-nika(s) **Jõh** sulil, kurjategija `Ilge küll, ku se inimene nüüd niisugune `massei-nik on **Kuu**; On igavene `massei-nik, tükki `meister, `tõine `jällä tasane (lastest) **Lüg**; eks ta õle üks `masie-nika - - üks varas ehk kelm; sie õppetaja õli igavene `masie-nikas, käis jo `Maidlas `tõisi tappamas **Jõh**; Ma `sulle, `masse-nnikule, näitan; `Massä-l'nik viis `päise `päeva ajal `poiste `uurid menema **IisR**; sulil `üitakse koa `masse-l'nik **Kei** **Vrd** masuurik(as)

massi- → masi-

massirakas massi-rak|as g -a sirakas, löök **Mia** sai puuga massi-raka `vasta piäd **Khn**

massoll masso-ll g `masso-lli vill, rakk ku vie `kõrjab naha `alla, `ütlevad `masso-llist. masso-ll tie `katki, siis saab `tervest **Lüg**

massung massung g -i **Lut**, -e **Lei** maks timä mass är massungi **Lut** **Vrd** massang

massuurik(as) → masuurik(as)

mast¹ mast g masti **Mär** **Khn** **Vän** **Tor** **Hää** **Ris** **JMd** **Koe** **VJg** **Iis** **Trm** **Kod** **Plt** **KJn** **Krl** **Har** **Rõu** **Plv**, masti **Sa** **Muh** hajusalt **Lä**, **Tõs** **Khn** **Juu** hajusalt **eL**(massi **Räp**); mast g masti **Emm** **Rei** **Rid** **JõeK**, `masti **R**; n, g `masti **VNg** **Vai** laevamast ma sain parajaste `keula `purje maha, siis sain pera `purje, siis `läksime `paljas `mastis edasi **Jõe**; jahtlaev oli ühe `mastiga **Hlj**; vana `laiva, `masti tabid olivatta mädaned kaik **VNg**; mast on vene `külles `kinni `neie `nüõridega **Jõh**; `temmamo plau `mastist vähä madalammale; igäl `mastil on oma nimi ka viel. edumaine

`masti, sie on vüör `masti, `toine `masti on kruot`masti, `kolmas on `ahter`masti **Vai**; see pisine kahe mastiga laev, to'rm `murdis mastid maha **Khk**; masti kauda sai puri üles tõmmetud **Pha**; laivamehed ronivad `masti **Vll**; Enne olid purju laevad, pitkad mastid olid, `purjusi olid täis **Pöi**; läin lippu laeva `masti `viima ja kukkun mastist maha **Muh**; Ülgejaala mastid olid kangesti tahapoole viltu, ees ja tagaotsas oli senel vehest tekid meeste tarvis **Emm**; laeva mastid `paistvad **Rei**; masti `külge saab purjud kinnitud **Rid**; nii suured laevad, kahe ja kolme mastiga **Mar**; Ma ole näin purjulaeva `masta `Virtsu meres **Han**; Miol käsi `aigõ, mia ei sua `masti `mindud; [torm] Läks nda val'juks, et pidi ma'sti maha `murdma **Kh**; raha `pantaks ma'sti kanna `alla, et laev paremini teeniks **Hää**; ragiga panna puri masti `külge `kinni, ragi vardaga panna puri `kinni **JõeK**; lodja `ma'sta pal'ju järvel **Kod**; mastiss `võeti paari süllä pik'une ümārik puu **Ran**; ma_i `julgu laiva ma'sti `otsa minnä? **Har**; ma'st pandass pengi `kül'ge, lüvväss laud sinnä? **Räp** || **piltl** Pane `pükstele rehm `pæele, muidu vajuvad nee `poole `masti **Kaa**; [ta] om k'ul ma'sti piteh saanu?, pää kõik' puru **Se**

mast^e ma'st **Muh**, **g** ma'sti **Kh**n **Tor** **Iis** **Kod** **Urv** **Har** **Rõu** **Plv**, masti **Han** **Tõs** **KJn** **Krk** **Vas**; mast **g** masti **Rei**, `masti **VNg** **Lüg**; **n**, **g** `masti **Vai**; **p** `masti **Ksi** kaardimast `mängin `kaardi `ruudu `mastiga **VNg**; mul on pada mast puha kääs **Lüg**; mool_o ma'st peos **Muh**; kaardid on ühest mastist **Rei**; `Ma'sta piab `tunma, mu'du ei saa `mängi `kaar'ta **Han**; `andis `moole kõik `ühte `masti kaardid **Tõs**; Mis sul viga `mängä ond, ruutu ma'st `terven käe **Kh**n; piab `ma'sti `käima **Iis**; kuardil one neli `ma'sti: `ärtu, riss, rutu, po't **Kod**; mul om kik'k ütest mastist **Krk**; mul läts `ma'sti, ega mu_käest `trumpi is saa nõuda? **Har**; käü? `ma'sti, är? `müü'dä käü **Plv** || **piltl** `tühja `masti `käima - - lähad kaevule ja midagi `kaasa ei too **Ksi**; Massa õi_ `kõiki inemiisi ka joht ütte ma'sti sää'dä? õi? **Rõu**

mast^e ma'st **Trv** **San**, **g** ma'sti **Ran** **Ote** **Rõn** **Rõu** **Räp**, masti **Ote** **Urv** **Har**; mast **g** masti **Krl**

1. õlgmatt õlema'st kutsuti meil, `akna ette `pa'nti ma'st **Ran**; vällänpuul `ol'li ma'st, `nüü'rega `la'sti ette `üü'sess. siss `ol'li `lämmi, es `kül'mä aken ärä kah `talve **Rõn**; ma'st ol'l koet vai palmitsõt **Urv** **Vrd** matt?

2. rest `ma'ste pääl kuivatedas terri, kaits latti om ja nende `pääle lüvväs lavvakõsõ - - noide `pääle pandas siss terä kujuma **Ote**; masti?, katusõ lauva? lüvväss katõ lati pääle **Krl**; vil'la kuivatamise masti? **Har**

mast^t ma'st **Kod** **San**, **g** ma'sti, masti **Har**; **sisseü** `masti **Krk**

1. piiratud ala ajujahil ku põdrajaht, ma'st `pa'nti `sisse **Kod**; ku `jahti piave, siss aave ette - - `aajase om, kes `masti aave (uluki ette ajamisest) **Krk**

2. metsalank ma_`raie henele hau viiedähe `ma'sti; mõts om kõik' ma'sti `kaupa vällä? mõõdõt ja tsihi `sisse `raodu **Har**

mast^t ma'st **g** masti miski raske ja kogukas - **Krk** **Vrd** mastak, mastam

mast^t → moost

mastak masta|k **g** -ku = mast⁵ na (riided) om like ja rasse ku mastaku, mis nende mastakidek tetäss; rõugu asjapäälitse, ligenu, olli ärä kasunu läbi, suure tüki ku mastaku **Krk**

mastam `mastam **g** -e = mast⁵ ve'tünu puu, igäven `mastam **Krk** **Vrd** mõstam

mastek vast, võib-olla mia periss ei tää, mastek lää kah; mastek lätsiv sanna manu (lastest) **Krk** **Vrd** masu

masti minema `ma'sti **Kh**n **Aud** **Hää** **Vas**, `masti **Kh**k **Pöi** **Var** korda minema, õnnestuma se `itlemine läks `masti, sõna naila pæe `pihta **Kh**k; see töö oo `iaste `masti läin **Var**; Sie läks `ma'sti, et võrgud ää tõemõ, kellel `sisse jäid, torm `lõhkus ää **Kh**n; sij langiostmene läks küll `ma'sti **Hää**

masti- laevamasti- `masti korv, kus siis saab veel üleväll `vahti pidada; `masti piit oli siel `keula vai `parda pääl, tapp ja siis `pohjass oli `jälle nisukune, kas obuse `rauast vai siis puupakk, kus `masti kand oli sies `kinni; `Keula `mastipuu vois `olla lühemb ja `pienemb, kesk`paiga `mastipuu pidi olema jämejämb ja pikkemb **Kuu**; `masti tappi käib `masti `kanna `augus, sene `kaudu `lasta vesi `masti `kanna `august `vällä; `keula `purje `masti `liiki pidi kovemmast olema `liigitettu; vene `masti `piita on `laudane **VNg**; Seal oli masti mets, sealt `toodi laeva `mastisi; Mastipuudeks `võeti suured `sirged kuused, männid **Pöi**; Mast aa ülald otsast peenem ja salingi kasti äi saa muidu sinna kandma panna, siis panta senne alla kumbagi külgi erilest tükid ja neid nimedatagid masti paledeks **Emm**

mastik masti|k **g** -go nastik – **Phl**

-mastiline maštili|ne **g** -se **JMd VJg Kod Plt KJn/-le|ne/ Plv, -tse Har**; mastili|ne **Pöi Kse**, mastile|ne **Tõs**, `mastili|ne **Kuu VNg, g** -se (liitsõna järelolisena) mingi arvu mastidega Neid ühe, kahe `mastilisi `paatisi nimidettud juba `jaalaks; oli `nouetud, et kolm meest `olgu igä kahe`mastilises `kaljakses **Kuu**; See oli suur kolme mastiline laev **Pöi**; sial on `mitme maštilised laevad **JMd**; suur laev, kolme maštiline, kolme maštiga **Kod**; see ol' lüte maštiline laiv **Har Vrd** -mastine

mastima `mastima, käskiv **kv** masti (vitsaga) peksma küll mena mastiks neid `paergo; masti `easti, `oolsasti **Mar**

mastin → masin

-mastine masti|ne **Muh**, `masti|ne **Kuu Hlj VNg Vai, g** -se = -mastiline `jaalad olid kahe`mastised, jahid olid ühe`mastised **Kuu**; pueg tuli `Taanist `kolme `mastise `laevaga **Hlj**; kahe`mastine `purje laev oli mul **VNg**; ka,e `mastine `laiva ja molembis `mastis olivad raad, seda `kutsuti prigi **Vai**; kahe mastine lae `olli **Muh** || **piltl** Puoltoist`mastine mies tuli `vasta (lonkajast) **Kuu**

mastlane → maslane

mastlid pl `mastlid **SaLä** leetrid `mastlid - - ihu lööb `kuplas korra üle, justkut punane riie **Jäm**; pised rubid `üitasse `mastliteks **Khk**

mastuma → mahtuma

mastõr → maaster

masu masu **Muh Mär Var Tõs PJg Tor Kei Juu Jür** vast, võib-olla `ruhnused söövad masu `nüidkid veel `ülge `tümpsu; Koguvast masu oo seitse kahessa peret **Muh**; masu [see] vist oo seal **Mär**; tä masu tuleb koa tänä **Tõs**; See päris ind põle koa na kal'lis old, vist masu kakstuhat `rupla **Kei**; masu sie on ikka selle sugulane **Jür Vrd** mastek, moost

masurnik → masurnik

masuurik(as) masuuri|k **Iis Har Vas, g** -ku **Kse JMd Kod Plt Krl, -ka Aud Tor Se, -ko Röp, -gu Saa, -ga Rei**; massuuri|k **JMd VJg Sim Trm Lai Nõo Rõu Plv/g -ka/**, massuri|k **Puh Krl, g** -ku; `masuu-ri|k **Se, g** -ka **Jõh**; `massuu-ri|k **g** -ka **Hlj, -gu Kuu**; masuri|k **San, g** -ka **Trv**; masuri|ka **g** -ga **Vai**; surik **Krk**; masuurik|as **Jäm Rei/g** -g|as/ **Mär Tor Ris Juu**, massuurik|as **Khk VII Muh Vig Tõs Ris Nis Koe Kad VJg KJn**, `massuu-rik|as **Lüg/-s-/ IisR Jür**, suurik|as **Mar Kul, g** -a suli, pätt; röövel, varas ma `kardan `massuu-rikaid **Hlj**; sa õled `õige `massuu-rikas - - tied `nõnda pali `vallatust ja pahandust **Lüg**; Pueg läks tal ukka, `olla tuld `teisest `massuu-rikas **IisR**; varas on massuurikas **Khk**; pole ikka `õige inimene üht, paljas va massuurikas **VII**; see oo massuurikas küll, see varastab **Muh**; oh sa igavene masuurigas **sõim Rei**; nihoksed `varga `röövlid ja, need `üüti suurikad **Mar**; massuurikad `riisusid mehe `paljas **Tõs**; va linna masuurikad `tul'lid `siia **Tor**; vene soldadid `ol'lid peris masuurigud, `võisid,

mis aga kätte said **Saa**; kole kaás, massuurika nägu ees, nägu lõhki **Ris**; kõrsu ees tulid massuurikad, `vargapoesid **Nis**; ära sõbrusta nende massuurikutega **JMd**; sial kolme pere pial neid `vargaid ja massuurikaid küll **Kad**; sie on üks suur massuurik, mitu `ringi `kinni old **Sim**; massuurik oli inimese `tapja, see ei küsind, kellega tappis või lõi **Lai**; enamast noored mehed olid need masuurikud, `miškit tööd ei teind **Plt**; sij om üiís igävene kaval surik **Krk**; Massuurik libistap sulle sõbralikult juttu ja esi lüüß sul karmanist midägi üle **Nõo**; masuurik tapp inimese är? **Krl**; sa olõt üiís masuurik ilman, näüss, mis `surma sa õigõ koolõt **Har**; massuurik - - tiä om suur varass **Plv**; masuurik sai uma palga, `võõti kinni ja pisteti `pokrihe **Räp**; `masuu-rik tull'l mullõ suurõ_ti pääl `vasta, nakaás minno `riisma **Se Vrd** massennik, masuurnik

masuurnik masuurni|k g -ga **Se**; masu'rnik **Räp** = masuurik(as) vana masu'rnik, halb mijsß ja jõhnik **Räp**; masuurnik om `õkva `rüüli (röövel) **Se**

matak(as)¹ mata|k g -ku **Saa KJn Hls Krk**, -ka **Kod**, -gu **Khk Krj**, -ga **Khk Rap**, -ge **Khk**; matak|as **Kaa Põi Emm Rei Mar Lälõ Pä(-t- PJg) Plt KJn SJn**, mattak|as **Lüg IisR**, g -a

1. malakas, vemmal `ulgub, mattakad `seljäs **Lüg**; Omiku lehmi ajama minnes võõti matak käde; ärja matagad [on] pihla puust **Khk**; Ma `otsisi `pöösast parajad matakad **Kaa**; Anna `soole matakad, küll sa siis tead, et sa kodu seisad **Põi**; Siit põle `raiumeses kedagi võtta, parajad karjamatakad **Han**; koerad purelevad, neil `tarvis matakast anda **Tõs**; Võta matakas käde ning kohota kanad `kaugõmalõ **Khk**; Selle tüdrekuule oo päris matakast tarvis, ei kuula änam kellegi juttu **PJg**; sääl ol'li neid matakid mitu, ma `võtsin kige `jämmema **Saa**; saen ühe mataka kätte, ühe puu `vemle **Kod**; `vaata, ku ma selle maku `tõmman **KJn**; sai maast `parre maku, s_anni tal **Krk** || löök, hoop ma sai tälle eä mataka `anda **Vig Vrd** madjak(as), malak(as), matar

2. matsakas (olend, ese) Sie va mattakas **IisR**; Tapsin üssi ee, oli ee matakas **Emm**; Lestad paksud kui matagad **Rei**; see va üks madal matakas inimene **Mar**; [ta] oo leha all nagu suur matakas **Mih**; kui tüve ots on jäme, siss kaba üks ots on matakas; kel õige `jämmed ja suured jalad ol'lid, `õeldi matakud jalad **Saa**; rasse matak `poissi, vanainimen ei jõvvagi seast rasset matakut oida **Krk**

Vrd matsakas¹

3. üleannetu laps, rüblük oh sa matakas - - tämä mette ei `kuula, mes sa täle räägid **Mar**; Nende matakatega oo ikka tegemest küll **Han**; `Siokõ matakas **Khk**

Vrd massakas², matikas¹

matak(as)² mata|k g -ga, -gu **Khk**; matak|as g -a **Kaa Krj Põi Muh Lälõ(-t- Mär Vig) Ris Plt**

1. madu, uss neid matagid o se `aasta selle sojaga nii pal'ju **Khk**; Ma läksi matakast `kaugemalt `mööda **Kaa**; matakad tulavad `õue selle sojaga **Krj**; Va matakas lamas kivi peal, kohutas irmsasti **Põi**; siis ep matakas tee `vaeva mette, kui tõrvaristid `lehmadele otsa ette `tehti **Muh**

2. putukas põletati rügi, siis matakad kadusid ää **Muh**; matakas, `kangest `pal'lu `jalgu all, ussi `moodi **LNg**; `pissed elajad, tõugod ja sääsed ja `kärpsed ja, need `üütasse matakaks **Mar**; matakad söövad looma ära **Lih**; see üks metsa matakas, põllalt vil'laga tuln **Kse**; Vesi oli putukud ja matakud täis **Han**

Vrd massak, massakas¹, matikas², matsakas²

mataline mataline = matuseline ma lähe matalisi ajama (kutsuma) **Rei Vrd** matuline

matar matar **Jäm Khk Mar Mär Kse Han Tõs PJg Hää HaLo JJn Koe Kad Iis Plt KJn**, mattar **Kuu Hlj**, g `matra; mater **Trv Hls** malk, madjakas odan hüä `matra **Kuu**; Pani

`matraga üle abude **Jäm**; Kas ma pean `matraga tulema **Khk**; Võta matar ja anna talle, ega ta muidu kuula **Mar**; võttis `matra kätte, `andis mööda `kõrvu **Mär**; matart sul `tarvis **Han**; `Matrad `tehti `val`mis, kellega tuld materdadi, ku üle piiri tikkus **Hää**; õlg katus tehakse, `siutakse vitsadega `kinni - - need on `matrad **Ris**; Mis te toas vahite, minge parem labastage õues katuse `matraid **Kei**; toon kohe metsast ühe `matra, kui te magama ei jää **JJn**; `vianasin selle `matraga nõnna et vingatas **Kad**; võtan maast `matra ja annan `vasta `kaela **Iis**; `matraga materdadas `ussi **KJn Vrd** matak(as)¹, matter¹

matardama → materdama

matas matas **g** -e **Emm Käi**; **pl** matased **Hi** = matus Pulmad justkut kassi matast (kasinast pulmast); Vanast tehti umigut söömaks enne surnuaida minemest matase pudru; Sugulast käivad matasel **Emm**; kut `surno ära `maedod ja kodo `söödod ja matased ära `peedod, siis matoleised `lehtvad kujo **Käi**; jo nad `peavad `moole ilosad matased tegema **Rei Vrd** matis²

mate mate **g** matte **Tor Juu Amb Koe Lai Plt**; **pl** matted **Mär Mih Pee VMr Sim Kod** leos olevate linade vajutis matted - - `vaotis `piaie, muðu linad `tõusvad üles, jäävad kõvaks **Mär**; `pandi matted `peale, esite `pandi `risti `kaikad ja raod linade `peale, siss `pandi suured kibid `senna `peale **Mih**; kui linad oo juba ligund, `võetase matted ää **Tor**; linade matted, nendega sai linad `kiinni `maetud, kivide ja putega **Juu**; ilma matteta ei kõlvand jätta, siis `tõusid ülesse, jäid kuivale pialt **Amb**; matted olid linade pial, kivid ja nõtid, suured tünnid vett täis, ikke `rasked asjad **Sim**; Linu `pañti likku, matted piaie, kivid ja puud, niid vajutasidki linad vette **Kod Vrd** made¹, matmed

mateljan → materjal

mater → matar

materdama mater|dama **Sa Muh Rei L Ris Nis Juu JMd Pee Koe VMr Kad VJg Iis(matar-)** **Trm Kod Äks Plt Pil KJn Trv Puh TMr, -dem(e) Hls Krk(-teme) Hel, matõrdamma Har Rõu**; matterdama **R(-mma Lüg)**, imperf maderdin **Kuu**

1. (malakaga) lööma, peksma sain `ahju `korvast `ruobi, no siis odin ja maderdin `sengä **Kuu**; sie `vaine inimene sai `õige matterdada **Lüg**; Sulane materdas kepiga ussi `surnuks **Jäm**; nee poisid tahaksid materdamist **Khk**; materdasid teine teist tublist **Vll**; Akkasime seal siis agadega [tuld] materdama, saime piiri `peale **Põi**; siis `kuksid materdama, materdasid `rõövlid `välja **Muh**; Ma materdasi ussi `surnuks **Rei**; Küll andis enne materdada, kui viljast lehmad välja sain **Mar**; materda seda `poissi korra **Kse**; Kui isi materdada ei taha, anna sipelgate kätte (ussist) **Tõs**; võta sis nui, kellega angerja ää materdad **Vän**; oleks ta akand sial sigu materdama, siad oleks siis kart **Nis**; võtab malaka ja akkab teist materdama **Koe**; materdasin õige teist, iga makerjas uss oli **Kad**; sai teiste küla poiste kääst materdatta **Trm**; materdasin ühe kakerja ära **Pil**; ku sa unel `uiska materdet, siis saat loomakahjut **Krk**; Materda uss surnust **TMr**; rõugu alh ol'l armõdu pal'lu `hiiri, Jakaþ `naksi neid maha matõrdamma, tapp perämitse ku üte vällä? **Har**; Tüvvi `sisse jäi õks nii muni pää, tuuperäst matõrdõdi naa_perän viil `kuutõga_kah üle (rukkist) **Rõu** || **piltl** `rääkis teist taga, küll materdas **Pee**

2. rühmama, rabama Matterdab küll `ninda, et vikkat käib üle pia, ise igine, aga edasi ei `jõuva - - `kaaret pole ka `kuskil **IisR**; Pääva otsa sai ka kõvasti tööd materdatud **Kaa**; Äi tämal pole `aega, ta materdab seal kodu päevad `otsa **Põi**; Tõlliga ol'li ää tööd teha, nüüd materdavad nende palitidega **Saa**; muudku materde pääl mätäste vahel (niitmisest) **Krk**; Vii siadele `süüki, lüpsa `lehma, mutkui materda **TMr** || materdab (sajab rohkesti) lund maha **Ris**

3. a. matma, peitma sõa `aigu materdedi `kõiki `asju maa sisse Puh b. kiviaeda puudega katma, parandama Kui kiviaid akkas ää varisema - - siis materdati kadakatega äe. Kadakad raiuti `tervega äe, `pandi põigeti aja `peepe ja kivid `peepe Kaa; Põllu `ääres materdati [aed] kadakatega ää, et `lambad es tule öle Põi

materjal materja|l Khk Var Hää Juu Kos VJg Trm KJn Kõp Vil Võn Rõn, materja|l Plt Hls, materjaa|l VII Põi Phl Tõs PJg Tor JMd KJn Vil, materjaa|l Koe Trv, matterja|l Kuu Jõh, matõrjaa|l Har Rõu Rõp/-l/, `matriaa|l Kuu VNg Jõh, g -li; mater|jaa-l g -jaali SaLä Pha Rei Mar Mär; matterjaa-l g `matterjaa-li Lüg; materja|n Kul Var Vig Tõs Kei Koe Äks Kõp Nõo, materja|n Hää Juu, materjaa|n Kod/-jua|n/ Vil Puh Nõo Kam, materjaa|n Han Trv Krl Plv, matõrja|n Har, matõrjaa|n Plv Har/-n/, g -ni; mater|jaa-n Iis Nõo, matõr|jaa-n Vas, g -jaani; mateljan, -jaan Krk; madrejal KuuK, madrial Har, g -i; p `materjoa-li Kos, `materjaa-ni Ote, `matõrjaa-ni Rõp

1. see, mis on millegi valmistamiseks või ehitamiseks vajalik; aine igä `kaige paremb `paadi tegemise matterjal oli igä just sie `männü kuor; `Tuodi `kaikse `suuremb pada, mes peres oli, `pandi `süldü `matriaal sise, paras jagu vett ka ja hakkasigi `süldü `keitämine Kuu; ükskõik mis ehitama akkad, siis muretsed `matterjaa-li Lüg; kuu aja tegin seda [majaehitamise] matterjali säl `valmis - - talv lõppes `vällä, `jäigi matterjal `metsa Jõh; [katuseräästa tegemiseks] peab lühemad rood `jälle või lühem materjaa-l `jälle olema Ans; sandist materjalist `tehtud, äga ta muidu nenda alb poleks Khk; `senna on ika `veetod materjaali ja haket [kirikut] ehitama Phl; talve tuleb materjaali vädama akata, kui kebade saab ehitama akata Mär; meil koa ait pooleli, materjani poolest oles ikke tein, aga töömehi põle Tõs; mões `aandis talumajade ehituse jäuks `materjoa-li Kos; kos ma selle kraami võtan ja materjuani, et maja tehä Kod; kasepuu, kui vihma kääs `seisnud, `tõmbab `valgest, [sellest] `tarbe materjani ei saa Äks; sis `tuudi neile kokku viijl söögi materjali Vil; siij olli ike kuiva materjali nõu, viij nõu ta ike es ole Hls; kik'k aia mateljan olli kuusest Krk; ku om veedi seebi `materjaa-ni, siss keedetäss vähämbä `paaga Nõo; `talvõ iks valmiss `tuudi kõik' ihitamise matõrjaan; mul om katusõ matõrjaal' val'miss, muudku `naale ende ei olõ? Har; pronk's ol'l sääne matõrjaan, kellest `ehte`asjo teiti Plv; vald maás raha ja herrä_kah avitivva, aänniva iks `matõrjaa-ni, ku tad `ke'kut ehitedi; ku kotoh es olõ? `aigo `viisa tetä?, sõs_võtte matõrjaal üteh, sõss `koete tij pääl. nii pikk tij ol'l `teolõ minnä?, et paari `viisa jõõse't tij pääl är_kuta? Rõp

2. kraam; vara mol põle materjaani egä kedägi, `matku mend või pangu kotti Juu; [harjuskid müütasid] `riide `värki ja, ja muud materjaali ja `ühte teist KJn

materjan → materjal

matertsilpuu materdamispuu, madjakas ussi matertsu puu laastud [olid silmarohuks] Mih

matidsõ → mattidsõ

matik¹ matik, maík g matigõ, pl matigõ? Se (harkadra osa) matigõ `tsuskass harra vaihhõlõ; `maíkit píteh saa raudpuud `köütä `raijidõ `kül'ge. matigõ? oli? `innevanast paintõt kadajast Se

matik² → matikas¹, matikas²

matik³ → matike

matikas¹ matik|as Mär Vig Kse Var, maík|as Mär PJg Sim, matig|as Rei, g -a; madi|gas g -ka Kuu; mati|k g -ka Kse

1. madjakas, malakas *Sain paraja madika käde ja valasin paar tulist Kuu; põlnud matikast kääparast, ma oleks tale teind mööda `külge Mär; Sain matika peosse, muidu oleks koera käest kisku saand Vig; matikaga tõmmati luomadelle, kui ei kuuland Sim*

2. matsakas *pisine lühine paks laps on matigas Rei*

3. *sõim teisepere eit oli kuri muga, [ütles] ma su matika käest küsisi Var*

Vrd matak(as)¹

matikas² *matik|as Krj Kse Var(-t-) hajusalt Pä(-t- Aud Hää), Krk, matig|as Saa, g -a; mati|k g -ku Saa*

1. putukas *Ussid söövad pisiksi maamatikid ja seategusi Krj; `kukrikud oo `pissed matikad musta `tiivadega Kse; pisike punane matikas pidi rohus olema, kis looma täis aeab Var; jahudes oo jahu koid, pisike matikas, `valge teene Tõs; kui madise päe lund sadade, siis sadade kõik mu`tikad ma`tikad maha Aud; ma`tikad söövad ju kõik taemed ära Hää; sügise akkasid madisepäe ma`tikud ära kaduma Saa*

2. vihmauss *kündasse, siis [linnud] söövad matikuud Var; matigas `pantse kala õnge `otsa. puu tük`kide all on pailu ma`tigid Saa*

Vrd matak(as)², matike

matike *mati|ke Hls, ma`ti|ke Saa, g -kse; mati|k g -kse Hls, -gu, -ku Krk*

1. putukas *kevade tuleb madisepäe ma`tikstel ing `sisse, tulevad `akne pilu vahelt ja puu koore alt `väl`la; nägin `ühte ma`tikest, kellel ol`lid suured sarved pääs Saa; mardikide pääl ütelts matiku Krk*

2. vihmauss *kui künnetse, linnukse võtave taga neid matiksid; Säre ja ahvene tuleve ästi matikse manu Hls Vrd matis¹*

Vrd matikas²

mati|maa *mati- Khk Põi, ma`ti- Röp, matti- Lüg Jõh (pinnamõõt) `tündrimaa on `veike, vakka maa on pisemb, matti maa viel sedä pisemb Lüg; matimaa, keige pisem põld Khk; Pisike mati maa oli seal maja ees, ma`tt `vilja läks `sõnna maha Põi; vanast ol`l kül^p ma`timaa pidäjit Röp*

mati|maa|mees *vabadik matti maa mies, vabadik Lüg*

mati|mees *mativõtja, saamahimuline temä om iki mati mijs man Krk*

matine *mati|ne g -se VII Muh VMr/(-t-); mattine Lüg IisR mati (mahumõõt) mahuga `kilmit on kahe mattine, kakstei-st `tuopi Lüg; matine põld oo nii suur, et üks mati täis just `peale soab külitud VII; matised vakad `ollid, ma`tt `vilja läks `sisse Muh; minu ämm tõi pudru selle ma`tise `vaanaga VMr*

mating *mating Emm, ma`ting Khn, g -u trossi mähis Kui matingud trossil klüüsi sees ümber pole, öörub see seel varsti katki. Matinguks panta vana purjuriide voi praasli tük Emm; Vana ma`ting üsä lagun, tulõb uus `panna Khn*

matis¹ *matis Ans, g -e Jäm (vihma)uss mulla matis Jäm Vrd matike*

***matis²** *alaleü ma`tiselle = matus tule minu ma`tiselle Kei Vrd matas*

-matis³ *Ls peerumatis*

matitama *ma`titama vanduma, ropendama `kõikõ päle ma`titass Lut*

mati|täis *mati- Jaa Ksi, ma`ti- Kul Kod, matti- Vai matti täis on vene kuus `tuopi Vai; Peremees võttis igalt vakalt matitäie `vilja Jaa; kui ta (leib) oli juba apu, sai üks ma`titäis jahu `juure `pandud Kul; tämä annab ma`ti täie sibolid ja sina ma`tt rukkid tälle `vassa Kod; tuu üks mati täis `üksid Ksi*

mati|vili *mati-* Han Krk, *mafi-* Tor Hää Juu Iis Kod Plt Har, *matti-* VNg jahvatamise tasuks antud vili `eiga `möldril muud `vilja ole ku matti`vilja, *mattiga* `korjatu VNg; `Veske omanik võttis naa pailu - - *mati*`vil`la, kui ias `arvas Han; `veskis on *mativil*`la ko`id, kus `sisse nad selle *mativil*`la panevad Juu; *mativili*, mis `mölder javatuse pialt võtab Iis; `veske_pält müvväss *mati* `vil`lä odavepest Krk || *mativili* om keriguvili (seda viidi kirikuõpetajale) Har

mati|visked pl *mafi*`visked vistrikud Njagu terven *mafi*`viskesi `täüde Khn

matja `matja Ris San Plv, `matja Mar Nõo Krk; pl *mattajad* Muh Kse, `mat`je Krk = matuseline sii ne *mattajad* magavad Muh; `matjad tulid kujo, nendele `anti `süüja Mar; olli `matjedel katest kõrdsist `müüdü minek ja `matje olli kõvast kõrdsin `põmmu `panden Krk; meil `kuuli Ants siin, es olõ_`matjat kedägi Krk; `nak`si jo hummogu `matjit `uutma, `matja_tul`liva vijl kell viis Plv Vrd matjatsõ

matja|rahvas `matja- Har, `matja- Rõu matuselised `matjarahvass lätsi jo `õige `aiksaste meist `müüdü Har; `matja `rahvass jo? tulõva? Rõu

matjatsõ pl `matjatsõ matuselised – Rõu Vrd matja

matjus¹ `matju|s g -kse = madisepäev – Kuu Vrd madis¹

matjus² `matju|s, -t- Hls, *matju|ss* Krk, g -se; *matu|s(s)* g -s(s)e M = matus Ommen om `tõstre pereme `matjuse; tädimiis `surri ärä ja käisime obesege tädimihe `matjuses Hls; kes rikass olli, sij ai pal`lu inimesi *matjusel* kokku, et rong `ästi suur sai; kaits *matust* olli selle kõrrage; miu esä makass *papiaian. mea matussess es saa*; sitt pulma ku vana `lamba *matuse* Krk; me lääme *matussess* Hel

matjus³ `matjus g -e = maius `Matjust ei tohi taga aia Hls Vrd makjus

matjuse- = matus- *matuse* rahvas tuleve Hls; *matuseinimese* tuleve joh; miut olli kate peo_päl kutsut, tõine olli *matuse* pidu, tõine olli pulma pidu; temäl olli *matuse* raha paigal pant, temä matt esiennäst maha; õige pikk *matuse* roõg olli Krk

matjuse|aed surnuaed *luteruse matuseaia* pääl om jaanipäe jutuss, vene *matuseaia* pääl om *suvistpühäl* Krk Vrd matusaead

matk¹ *matk* Kuu Jõh teekond `kiele pikkust *matk* (maitsvast suutäiest, mida kauaks ei jagu) piltl Kuu

matk² → matik¹

matka `matka Jõh Vai

1. mõrra osa kala `lähto ring`aia, `kierä terävä `nurka, aga siis on tämä nii `eksind `vällä, et pano kohe `juonega `matka; `puusa`ankrud olivad säääl - - `matka suu pääl, et `oidasivad `matka iast `lahti Vai

2. tugipost `Matka on `kaevanduse `seina`postide `päälmine puu; kaks `posti ja üks `matka `pääle Jõh

matkama `matkama Jõe Kuu Hlj Sim Iis pikkamisi liikuma; ringi rändama `ülge `tõstis pia `püsti, akkas `matkama, läks ja läks Jõe; [kui] hüle ei saa meresse `mennä, siis hakkab `matkama Kuu; alati `matkab, üöd kui päävad Iis